

Besluit 14/23

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 3 maart 2023

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 16 december 2022

Datum

3 maart 2023

Documentnummer

5226960

Provinciale Staten van Noord-Brabant;

Gelezen het voorstel van de griffier van 21 februari 2023, nr. 03/23 A;

Gelet op artikel 46, derde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;

Besluiten:

vast te stellen de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 16 december 2022.

's-Hertogenbosch, 3 maart 2022

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter

de griffier

mr. I.R. Adema

mr. K.A.E. ten Cate

Vastgesteld

PS 14/23 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant op 16 december 2022

Inhoudsopgave

Opening van de vergadering / vaststellen agenda	8
Insprekers	9
Debat over de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022	24
Actualiteiten	97
Actuele motie SP over Warme Kamers	97
Bespreekstukken	101
80/22 Slotwijziging 2022	101
Beperkte bespreekstukken	106
70/22 Procedure wensen en bedenkingen inzake een geldlening uit de immunisatieportefeuille aan Stichting Belevenispark Pukkemuk voor realisatie van een vakantiepark met bijbehorende centrale voorzieningen	106
82/22 Rapporten Zuidelijke Rekenkamer 'Vervolgonderzoek Informatieveiligheid Provincie Noord-Brabant' en 'Informatietoegankelijkheid Provincie Noord-Brabant'	121
Stemming	126
Actuele motie SP over Warme Kamers	127
80/22 Slotwijziging 2022	127
70/22 Procedure wensen en bedenkingen inzake een geldlening uit de immunisatieportefeuille aan Stichting Belevenispark Pukkemuk voor realisatie van een vakantiepark met bijbehorende centrale voorzieningen	128
82/22 Rapporten Zuidelijke Rekenkamer 'Vervolgonderzoek Informatieveiligheid Provincie Noord-Brabant' en 'Informatietoegankelijkheid Provincie Noord-Brabant'	129
Hamerstukken	130
72/22 Actualisatie Businesscase Natuurnetwerk Brabant (NNB) / Groen Ontwikkelfonds (GOB)	130
85/22 Vierde wijziging Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Provinciale Staten Noord-Brabant 2018	131
65/22 Wijziging verordeningen Reglementen voor de waterschappen	131
75/22 Tweede wijziging Verordening grondwaterheffing Noord-Brabant	131
79/22 Bekrachtigen geheimhouding second opinion inzake het kredietrisico op de geldlening aan Eindhoven Airport voor realisatie verbeterde terminal	132
78/22 Notulen vergadering Provinciale Staten 14 oktober 2022	132
83/22 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 16 december 2022	132
Sluiting	133

Index gesproken personen

Bell, John (HighTechXL), 14, 23
Berns, Wim (ZLTO), 9, 17, 19
Bie, E.J. de, 16, 51, 85, 99, 112
Boom, Gerben (BAJK), 10, 19
Boon, M.C.H., 16, 26, 29, 34, 40, 46, 62, 66, 68, 69, 71, 73, 75, 76, 79, 82, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 96
Boxel-van Gruijthuijsen, mw. L.P.M. van, 100
Brouwers, drs. J.F.X.M., 17, 35, 36, 54, 86, 97, 103, 112, 124
Cate, mw. mr. K.A.E. ten, 8
Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van, 100
Dijk, mw. E. van, 16, 48, 83
Dirken, mw. ir. A.M.W., 15, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 73, 74, 75, 76, 78, 83, 84
Gruijthuijsen, M.P.J.M. van, 103, 104, 105, 106
Hamsvoord-Huijbers, mw. M.T.L. van der, 107
Hattem, LLB, A.W.J.A. van, 8, 99, 100, 101, 127
Heer, drs. ing. C. de, 73, 87, 88, 92
Heijmans, N.G.L., 88, 126, 132
Holleman, T., 106, 108, 120
Hordijk, K.J.M., 103
Janssen, R.P.M., 121
Kammen, mw. drs. P. van der, 101, 104, 105, 106, 110, 114, 115, 116, 118, 119, 122, 123, 126, 129
Kinkelder, mw. L.E. de, 111
Koopman, mw. F.W.M., 15, 25, 39, 40, 78, 79, 80
Kutlu, S., 109, 118
Lemkes-Straver, mw. E.P.J., 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 88, 89, 90, 91, 92
Ludwig, T.W., 16, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 57, 58, 77, 80, 96
Meeren, C.J.R.F. van der, 103
Meeuwis-van Langen, mw. H.E.M., 121
Nunen, Oscar van (Novus AgroEcology), 13, 22, 23
Oetelaar, J.C.M. van den, 17, 54, 86
Oever, Mark van den (Farmers Defence Force), 14, 24
Otters-Bruijnen, mw. mr. S.M., 98, 125, 126
Philippart, M.J.A., 121, 122, 123, 125
Pinxteren, W.F.C. van, 17, 27, 36, 41, 42, 55, 63, 66, 67, 72, 74, 75, 87, 97, 103, 113, 129
Rutjens, W.H.A., 16, 31, 32, 33, 49, 50, 68, 69, 76, 83, 84, 85, 89, 96, 99, 111, 116, 117, 127, 129, 131
Sjouw, mw. mr. L.M., 15, 41, 42, 43, 80, 96, 97
Smeulders, S.J.A.H., 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120
Thelosen, Stefan, 11, 20
Ven-Vogels, mw. A.J.M. van de, 15, 28, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 45, 46, 67, 68, 73, 76, 77, 79, 96
Verkade, B.E., 101, 109, 110
Versteden, Lieke (melkveebedrijf Versteden), 12, 20
Vlasveld, mw. A.I., 16, 34, 52, 57, 65, 69, 70, 85, 91, 96, 124
Voorzitter, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86,

87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108,
109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126,
127, 128, 129, 130, 131, 132
Zelst, H.J. van, 17, 18, 33, 44, 45, 56, 57, 58, 64, 65, 70, 71, 80, 87, 90, 92
Zutphen, Cas van, 11

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

mw. mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Altundal MIB, N.	SP	Oss
Arts, mw. W.M.A.	SP	Eindhoven
Bekker, M.A. de	Groep De Bie	Bergen op Zoom
Bie, E.J. de	Groep De Bie	Bergen op Zoom
Bolders, E.J.M.	VVD	Hoogerheide
Boon, M.C.H.	PVV	Bergen op Zoom
Boxel-van Gruijthuijsen, mw. L.M.P van	D66	Oss
Brouwers, J.F.X.M.	50PLUS	Son en Breugel
Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van	GroenLinks	Cuijk
Dijk, mw. E. van	PvdA	Eindhoven
Dirken, mw. A.M.W.	VVD	Hoeven
Duijs, F.B.G.	Groep Rutjens	Maren-Kessel
Gremmen, R.J.	VVD	Berghem
Hamsvoord-Huijbers, mw. M.T.L. van der	CDA	Wintelre
Hattem, A.W.J.A. van	PVV	Vinkel
Heer, drs. ing. C. de	CDA	Eindhoven
Heijmans, N.G.L.	SP	's-Hertogenbosch
Hendriks, C.A.	CDA	Erp
Holleman, T.	VVD	Hilvarenbeek
Hordijk, K.J.M.	PvdA	Tilburg
Jansen, N.J.	PVV	Tilburg
Janssen, R.P.M.	VVD	Rosmalen
Kammen, mw. drs. P. van der	PVV	Riel
Karaaslan, T.	VVD	Nieuwkuijk
Kinkelder, mw. L.E. de	PvdA	Cuijk
Koopman, mw. F.W.M.	SP	Geldrop
Kutlu, S.	D66	Eindhoven
Leeger, mw. E.M.	CDA	Nistelrode
Linden, mw. J.J. van der	GroenLinks	Oss
Ludwig, T.W.	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Manders, drs. W.J.	VVD	Gemert
Meeren, C.J.R.F. van der	Groep De Bie	Bergen op Zoom
Meeuwis-van Langen, mw. H.E.M.	D66	Best
Meuwissen, mw. C.C.R.M.	VVD	Maarheeze
Nuland, J.S. van	VVD	Oisterwijk
Oetelaar, J.C.M. van den	Forum voor Democratie	Schijndel
Paantjens, J.C.M.	CDA	Oud-Gastel
Philippart, M.J.A.	GroenLinks	Eindhoven
Pinxteren, W.F.C. van	Lokaal Brabant	Esch
Renders, mw. H.M.A.	D66	Ravenstein
Rutjens, W.H.A.	Groep Rutjens	's-Hertogenbosch
Sjouw, mw. L.M.	D66	Geldrop
Spapens, M.	SP	Breda
Spooren, A.J.M.	CDA	Breugel

Stoop, drs. J.W.P.
Surminski, mw. M.J.G.P.
Thijssen, J.G.M.
Ven-Vogels, mw. A.J.M. van de
Verkade, B.E.
Vlasveld, mw. A.I.
Wely, L.F.A.M. van
Zelst, H.J. van
Zwart, mw. P.S.

CDA
Partij voor de Dieren
CDA
CDA
GroenLinks
Partij voor de Dieren
Groep Rutjens
ChristenUnie-SGP
VVD

Bergen op Zoom
Hoogerheide
Beers
Beek en Donk
Woudrichem
Tilburg
Oss
Sprang-Capelle
Molenschot

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 16 december 2022

Agenda

I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda

Insprekers

II. Bespreekstukken

Debat over de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022.

III. Actualiteiten

Motie SP over Warme kamers

80/22 Slotwijziging 2022

IV. Beperkte bespreekstukken

70/22 Procedure wensen en bedenkingen inzake een geldlening uit de immunisatieportefeuille aan Stichting Belevenispark Pukkemuk voor realisatie van een vakantiepark met bijbehorende centrale voorzieningen

82/22 Rapporten Zuidelijke Rekenkamer 'Vervolgonderzoek Informatieveiligheid Provincie Noord-Brabant' en 'Informatietoegankelijkheid Provincie Noord-Brabant'

V. Stemming

Actuele motie SP over Warme Kamers

80/22 Slotwijziging 2022

70/22 Procedure wensen en bedenkingen inzake een geldlening uit de immunisatieportefeuille aan Stichting Belevenispark Pukkemuk voor realisatie van een vakantiepark met bijbehorende centrale voorzieningen

82/22 Rapporten Zuidelijke Rekenkamer 'Vervolgonderzoek Informatieveiligheid Provincie Noord-Brabant' en 'Informatietoegankelijkheid Provincie Noord-Brabant'

VI. Hamerstukken

72/22 Actualisatie Businesscase Natuurnetwerk Brabant (NNB) / Groen Ontwikkelfonds (GOB)

85/22 Vierde wijziging Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Provinciale Staten Noord-Brabant 2018

65/22 Wijziging verordeningen Reglementen voor de waterschappen

75/22 Tweede wijziging Verordening grondwaterheffing Noord-Brabant

79/22 Bekrachten geheimhouding second opinion inzake het kredietrisico op de geldlening aan Eindhoven Airport voor realisatie verbeterde terminal

78/22 Notulen vergadering Provinciale Staten 14 oktober 2022

83/22 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 16 december 2022

VII. Sluiting

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 16 december 2022

mw. mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning, voorzitter.

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier.

Volgens de presentielijst zijn 52 leden aanwezig, te weten: Altundal, mw. Arts, De Bie, Bolders, Boon, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Duijs, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Jansen, Janssen, mw. Van der Kammen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Van den Oetelaar, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Rutjens, mw. Sjouw, Spapens, Spooren, Stoop, mw. Surminski, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, Van Wely, Van Zelst, mw. Zwart, mw. Van Boxel-van Gruijthuisen.

Afwezig: De Bekker.

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 09.45 uur.

De **voorzitter**: Dames en heren. We beginnen een kwartier later, omdat niet iedereen in staat was meteen binnen te komen. De meeste mensen zijn intussen gearriveerd en ik open dan ook de vergadering. Ik verzoek u allen te gaan staan voor een moment van stilte.

Er wordt een moment stilte in acht genomen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik verzoek de griffier mededeling te doen van de binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Ik heb één bericht van verhindering, en dat is van de heer De Bekker.

De **voorzitter**: Dank u wel.

Ik heet iedereen welkom, alle mensen die in deze zaal aanwezig zijn, ook mensen die op een andere manier bij ons zijn, ofwel in dit huis, ofwel via www.brabant.nl. Goed dat jullie er zijn.

Ik stel de agenda aan de orde. Er is een actuele motie. De agendavergadering voorafgaande aan de PS-vergadering heeft geadviseerd een actuele motie toe te laten, getiteld 'Warme kamers'. Er was een andere actuele motie, maar geadviseerd is die niet te bespreken. Akkoord met de bespreking van de motie 'Warme kamers'? Ja, dan wordt die in ieder geval onderdeel van de bespreking. Mag ik verder met u afspreken dat de actualiteiten naar achteren worden geschoven? Want ik schat zomaar in dat de meeste mensen die in dit pand aanwezig zijn- Ik zie een interruptie door de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Voor de volledigheid, en voor de notulen, zou ik het wel fijn vinden als ook even wordt voorgelezen welke motie niét wordt toegelaten door de agendavergadering.

De **voorzitter**: De agendavergadering adviseert de motie inzake de vriendschapsband met Jiangsu niet te bespreken.

Ik ga verder met de orde van de vergadering. We hebben zo meteen een aantal insprekers, een negental, bij de bespreking van motie M174A. Die motie, 'Stilstaan is geen optie', is wat mij betreft als eerste aan de orde. We gaan eerst naar de insprekers en vervolgens naar uw Staten. Ik stel voor daarna direct te gaan stemmen over de moties die aangaande dit onderwerp worden ingediend, zodat ook direct na de besprekingen helderheid is.

Voor de goede orde herhaal ik de afspraak uit het presidium dat er terughoudend wordt geïnterrupteerd, d.w.z. maximaal vier keer, met twee vervolgvragen, in de eerste termijn van uw Staten. Ik wil u ook vragen alle moties en amendementen zo snel mogelijk als ze bekend zijn in te dienen. Zojuist is ook gesproken over de volgorde straks van de stemming over eventuele moties en amendementen. De griffie kan zich daar pas goed over buigen als u dat ook allemaal een beetje vlot indient.

Dat gezegd hebbende, stel ik op deze manier de agenda vast.

Insprekers

De **voorzitter**: Vandaag is de eerste keer – nou, dat hebben we dan goed gekozen – dat we insprekers mogen ontvangen tijdens de PS-vergadering. Vandaag hebben zich negen insprekers gemeld. Zij willen gebruikmaken van deze mogelijkheid. Ik neem u eventjes mee in specifiek die orde. De spreektijd, zoals ook in het verleden te doen gebruikelijk, is twee minuten per inspreker. Daarna mogen alle fracties kort en bondig twee verduidelijkende vragen aan maximaal twee insprekers stellen. De insprekers weten dat ook. Nadat alle vragen gesteld zijn, krijgen ze de gelegenheid, als aan hen vragen zijn gesteld, om ook daadwerkelijk te antwoorden. Dat is de volgorde der dingen.

Als eerste geef ik het woord aan de heer Wim Bens, namens ZLTO.

De heer **Wim Bens** (ZLTO): Geachte Statenleden, dames en heren, geacht bestuur. De deadline van 1 januari voor de stalaanpassingen moet van tafel. Op geen enkele wijze kunt u volhouden dat het voor 3700 Brabantse boeren / veehouders haalbaar is om binnen één jaar aan te passen, en feitelijk bevestigt u dat ook zelf met de brief aan deze Staten.

Het is nu het moment om aan te sluiten op landelijk beleid en uw onwillige eisen om te zetten in menselijk beleid, met perspectief voor boeren die door willen gaan. Het wordt tijd dat u waardeert wat boeren allemaal hebben gepresteerd in het reduceren van stikstof in de afgelopen tien jaar. De helft van het beoogde resultaat is bereikt. Met de landelijke opkoopregeling, de implementaties voor nieuwe en bewezen innovaties en de plannen van extensivering voor ogen, zijn de Brabantse boeren in staat om in 2030 de gestelde doelen, een verdere reductie van zeven kiloton stikstof te halen. Doe het uw ambtenaren niet aan om circus 3700 vergunningaanvragen in behandeling te nemen, die voor een belangrijk deel nooit uitgevoerd gaan worden. Frustraties aan beide zijden zullen het gevolg zijn. Banken nemen de aanvragen van onze boeren niet eens in behandeling, de PAS-melder hoeft nog niet eens te bellen, en daar helpt een goedbedoeld gesprek van de gedeputeerde echt niet aan. Kortom, 1 januari 2024 is onverantwoordelijk, onwenselijk, onhaalbaar, onmogelijk en het zet boeren en gezinnen enorm onder psychosociale druk. Een ondernemer die u nu tot investering dwingt, waarvan het stikstofrendement hoogst onzeker is, steekt zijn hoofd en dat van zijn gezin in een strop die strakker en strakker zal knellen. Mijn vraag aan u allen, en in het bijzonder aan de ondernemerspartij, de VVD: hoe zou u zo'n funeste keuze later kunnen billijken? Het is duidelijk dat de emissies terug moeten-

De **voorzitter**: Wilt u richting een afronding gaan?

De heer **Wim Bens** (ZLTO): Ik sluit af. Boeren willen vooruit, laten dat zien door talloze initiatieven, dan vindt u ons aan uw zijde en wij willen samenwerken. Dat kan alleen met juridisch houdbare oplossingen die daadwerkelijk stikstof reduceren. Daarom roep ik op, en dat is het laatste, tot een gelijk speelveld, gelijke

kansen en verplichtingen. Dat verdienen onze boeren / veehouders in Brabant. Dat is fair en dat is menselijk. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan Gerben Boom namens het BAJK.

De heer **Gerben Boom** (BAJK): Als jonge boeren en tuinders snappen we het niet meer. Bij ontmoetingen met Gedeputeerde Staten en met Statenleden krijgen we stevast te horen hoe waardevol we wel niet zijn voor de toekomst van Brabant en de samenleving. Complimenten en waardering alom. Mooi, zou je denken, maar op dit moment blijkt het tegendeel waar. Als we kijken naar het stallenbeleid dat dit college van Gedeputeerde Staten op dit moment voert, krijgen we een bittere smaak in de mond. De brief van deze week over wéér de deadline voor het aanpassen van de stallen vinden we onbegrijpelijk. Men schept geen enkele duidelijkheid voor veehouders, al wordt het wel zo gepresenteerd. De datum voor de uiteindelijke vergunningsaanvraag schort men dan misschien wel met een halfjaar op, maar de deadline van 1 januari 2024 blijft voorsnog staan. Onhaalbaar en in onze ogen totaal niet meer passend. Het provinciaal beleid gaat dan ook niet meer over verduurzaming van de landbouw, of over het scheppen van stikstofruimte, nee: men speelt politieke spelletjes over de rug van jonge boeren. Hierbij wordt totaal vergeten dat het stellen van heldere en vooral uitvoerbare kaders, bijsturend waar nodig, behoort tot de kerntaak van deze provincie.

De vereniging die ik mag aanvoeren, het Brabants Agrarisch Jongeren Kontakt, snapt heel goed dat ook Brabant een landbouwtransitie moet doormaken. Dat willen wij ook, want wij zijn de toekomst. Wij moeten zorgen voor onze aarde, onze natuur, bodem en water. Daar doen wij alles aan, want wij staan straks aan de lat voor uw voedsel en fijn groen. De afgelopen jaren hebben wij ons daarom ook hard ingezet om een positief verschil te maken, boeren en tuinders in opleiding, studenten vaak nog. We namen zitting in taskforces, deden mee in uitvoeringsagenda's, waterverbeteringsprojecten en wat al niet meer, alles om een bijdrage te leveren aan die toekomst en een stip op de horizon. Echter, de deadline van 1 januari 2024 blijft voorsnog staan, met als resultaat dat jonge boeren en boerinnen hierdoor niet de juiste keuzes kunnen maken.

Zoals ik al zei: boeren willen graag mee veranderen, maar daarvoor zijn uitvoerbare kaders en zekerheid essentieel. Wat we daarvoor nodig hebben? Geen politiek gediscussieer over een uiteindelijke datum, of ander partijpopulisme, nee: we hebben een realistische leidraad nodig die niet gebonden is aan een datum, maar gebaseerd op feiten en op mogelijkheden die er op dat moment zijn.

Ik ga naar een afronding. Hierdoor zal dus vertrouwen gegeven moeten worden aan de keuzes van de samenwerkingen op lokaal niveau binnen de gebiedsprocessen. Dit brengt rust voor de ondernemers, de burgers en andere betrokkenen en ontstaat vanzelf een sterke samenhang met landbouw en natuur. Als vandaag de weg naar realisme en situatiebesef niet wordt ingeslagen, en we ons blijven fixeren op een afgetimmerde datum, moeten wij ons als organisatie serieus gaan afvragen of we met dit college en deze samenstelling van de Staten nog wel zaken willen doen. Wij passen ervoor om politieke spelletjes te spelen. Het BAJK gelooft in een goede toekomst voor jonge boeren en tuinders, in een duurzame toekomst voor agrarisch Brabant. We willen zakendoen met een open mind en vizier-

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Gerben Boom** (BAJK): Twee zinnen. We willen samenwerken met een provinciebestuur en Provinciale Staten die het algemeen belang boven het partijbelang of persoonsbelang stellen. Dat, dát past bij onze normen en waarden.

Dank jullie wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de heer Cas van Zutphen.

De heer **Cas van Zutphen**: Geachte Statenleden. Mijn naam is Cas van Zutphen. Voorheen was ik een trotse Brabander, maar helaas is dat de afgelopen jaren grof veranderd. Thuis heb ik samen met mijn vader een zeugenbedrijf met 540 zeugen. In de toekomst wil ik dit bedrijf graag overnemen, en dan ben ik de vierde generatie. Normaal sta ik op vrijdagmorgen thuis in de stal, met ons pap, net zoals mijn overgrootopa en mijn opa vroeger ook al deden. Helaas moet en wil ik hier vandaag mijn verhaal, mijn wanhoop en vooral ook mijn boosheid en mijn verdriet met jullie delen.

De afgelopen periode heeft de toekomst van ons bedrijf erg onzeker gemaakt, terwijl dat helemaal niet past bij het soort ondernemer dat wij zijn. Onvoorspelbaar en onrealistisch beleid heeft ervoor gezorgd dat wij nu keuzes moeten maken die nergens op slaan. In 2009 hebben wij een zeugenstal gebouwd waarin de zeugen op stro staan, een prachtig gezicht, goed voor het dierenwelzijn, en een goedgekeurd stalsysteem. Het perfecte plaatje dat past bij de maatschappelijke vragen van dit moment, zou je zeggen, maar helaas is dit niet het geval. Zoals het er nu voorstaat, moeten wij in 2024 op onze strostal een luchtwasser plaatsen, wat betekent dat het effect van de natuurlijke ventilatie vervalst. Hierdoor vervalst dus de bewuste investering die wij in 2009 hebben gedaan met het oog op de maatschappelijke vragen en een verbetering in het dierenwelzijn. Onvoorstelbaar en onwenselijk, zou je zeggen. Het voelt alsof we met deze nieuwe maatregelen afgestraft worden voor de toekomstgerichte en duurzame keuzes die wij een aantal jaren geleden gemaakt hebben. Daar komt ook nog eens bij kijken dat de RAV-systematiek op dit moment erg onzeker is. Als dit beleid zo voortgezet wordt, moet ik dan het stro uit mijn stallen weghalen? Is dat wat jullie willen?

Als laatste zou ik onze PAS-meldingssituatie nog willen benoemen. Al vier jaar lang zitten wij in onzekerheid rondom onze vergunning en zitten we volledig op slot. We willen graag investeren in een nieuwe, innovatieve stal, maar feitelijk kan het helemaal niet omdat er geen financiering gegeven wordt en we ook niet eens een werkende vergunning hebben. Daarom mijn vraag aan deze coalitie: hoe strookt het verhaal dat ik zojuist heb verteld over ons bedrijf, onder andere de uitvoeringsagenda Mest 2030, het beleidskader Landbouw en voedsel Brabant 2030, in relatie tot de poppenkast van de Routekaart 2024? Daarnaast vroeg ik me ook nog af waarom biologische en natuurinclusieve bedrijven uitgezonderd worden van de 85 procent reductie-eis, terwijl onze strostal net zo duurzaam is op het gebied van dierenwelzijn en natuurinclusief denken en daarnaast past bij de gedachte van de uitvoeringsagenda Mest 2030.

Ik hoop met dit verhaal duidelijk te kunnen maken dat het huidige beleid echt zal zorgen voor grote problemen en onwenselijke situaties.

Mochten er nog vragen zijn, dan hoor ik deze graag. Hartelijk dank.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Stefan Thelosen heeft het woord.

De heer **Stefan Thelosen**: Beste Statenleden. Daar ben ik weer, niet omdat ik graag inspreek, maar puur omdat ik voel en weet dat er perspectief is voor ons en voor alle boeren die door willen gaan met hun bedrijf, een perspectief dat niet mogelijk wordt gemaakt door middel van een uitbreiding, maar door middel van een ander verdienmodel. Denk daarbij aan het verwaarden van mest. Dat perspectief zou uitstekend passen in het provinciale mestbeleid van Brabant. Geef ons experimenteerruimte, de kans om oplossingen te vinden. Nu ligt alles stil, al een jaar, een verloren jaar waarin we veel hadden kunnen ontwikkelen.

Maar innovatie kost ook heel wat. Neem bijvoorbeeld de vergunningen. Wij zijn voor ons bedrijf nu al meer dan 120.000 euro kwijt aan alleen al advies en aanvragen, en ook nog eens 30.000 euro aan aanvullend onderzoek. Bovendien kan ik als vergunningaanvrager het proces niet meer stopzetten. Dat geldt voor iedereen die nu een vergunningaanvraag indient. Als ik niet reageer op de vragen om aanvullende gegevens van de omgevingsdienst binnen de wettelijk toegestane termijnen, vervalst de aanvraag van een vergunning. We moeten aanvullingen geven die niet duidelijk zijn, ROV niet, AERIUS niet, piekbelasters niet en ook de borgingen niet. Waar hebben we nog adviseurs voor nodig, als zij het ook niet meer weten? Zolang als alles onduidelijk blijft, gaat dat geldverslindende spelletje gewoon maar door. Voor de provincie Brabant staat 1 januari 2024 vast, maar alles stagneert, loopt vast op onduidelijkheid. We missen de daadkracht

van de overheidsinstanties om innovatie te vergunnen, dat terwijl de risico's nagenoeg alle kosten op het bordje leggen van de ondernemer. We zijn op de goede weg, dat weet ik zeker. We moeten niet vergeten dat verduurzamen niet hetzelfde is als extensiveren. Verduurzamen is slim intensiveren en blijven zorgen voor betrouwbaar en betaalbaar voedsel voor iedereen. Los van opkoopregelingen en krimp van de veehouderij is verduurzaming een weg die blijvers in de veehouderij op zullen gaan. Stimuleer de innovators nu, zodat de volgers zo snel mogelijk naar hetzelfde duurzame niveau toe kunnen groeien. Mijn verzoek: denk in oplossingen, stimuleer voorlopers om de weg vrij te maken, vergeet niet dat de boeren de oplossing kunnen zijn. Maak de spelregels duidelijk, dan gaan we dat regelen. Zo is een boer, zo zijn ze altijd geweest. We mogen als ondernemer in Nederland toch kunnen rekenen op een overheid die helder is en kaders schept en ons begeleidt?

Dank je wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Lieke Versteden namens melkveebedrijf Versteden.

Mevrouw **Lieke Versteden** (melkveebedrijf Versteden): Gek hè?

Goeiemorgen! Mijn naam is Lieke Versteden en ik ben 25 jaar oud. Thuis hebben mijn vader en twee ooms een gangbaar melkveebedrijf in een van de groenste gemeenten van Brabant, Oirschot.

De **voorzitter**: Misschien kunt u iets verder van de microfoon spreken, dan kunnen we u beter verstaan.

Mevrouw **Lieke Versteden** (melkveebedrijf Versteden): Sorry.

Het bedrijf is al generaties lang een familiebedrijf en dit hoop ik in de toekomst voort te mogen zetten. Al die generaties zijn altijd al bezig geweest met omgeving, natuur en bodem. Om dit altijd te blijven verbeteren is iedere generatie hier bewust mee bezig. De boer is altijd zuinig op natuur en milieu, want wij werken ermee samen. Wij als boer zijn altijd bereid om bij te dragen aan een betere landbouw, maar het gedreven worden door wettelijke regels bevordert dit niet. Met ons boerenverstand wisten wij al lang dat emissiearme vloeren ons niet gingen helpen. Het is schandalig dat u ons tot deze vloeren dwingt en niet kijkt naar andere systemen. De vloeren zijn veel te glad, waardoor jaarlijks meerdere koeien verongelukken. De mest wordt afgesloten van zuurstof, dit zorgt voor rotting – rotting is methaanvorming –, om over het ontploffen van de vloeren maar te zwijgen. Wij zijn thuis op zoek gegaan naar een oplossing. Uiteindelijk zijn we bij Novus AgroEcology terechtgekomen. Zij gebruiken het product Kopros. Dit is een Europees goedgekeurd product voor bodemverbetering voor de biologische sector. Het middel bevat bacteriën en enzymen. Het product wordt door Novus iedere vier weken bij ons op de roostervloer gespoten. Er kan zuurstof bij de mest, daardoor zorgt het product voor actieve vastlegging in plaats van vervlieging. Hierdoor hebben wij betere mest = betere bodem = minder chemiegebruik = gezonder voedsel voor de koeien = gezondere koeien = betere mest. Mest is essentieel voor de circulaire landbouw, met dit product pakken wij dus thuis niet enkel en alleen onze stikstofuitstoot aan. Wij thuis en meerdere boeren uit de omgeving gebruiken dit product al enkele jaren. Maandelijks geven wij plusminus 700 euro uit aan dit product, omdat wij in de werking van dit product geloven en wij zijn overtuigd van betere mest, bodem, diergezondheid en dierwelzijn. Dit doen wij vrijwillig, naast de andere maatregelen die wij nemen, zoals management- en voermaatregelen. Wij zijn ervan overtuigd dat dit product ons zeer forse ammoniakreductie oplevert. Voor ons, boeren, is er nog één groot dilemma: dit product heeft nog geen goedkeuring of RAV-erkenning. Is het niet gek dat u als provincie ons blijft dwingen in foutieve stalsystemen, zoals emissiearme vloeren? Er is nog geen enkele handreiking voor integraal werkende systemen. Gek hè?

Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar mevrouw Linda Verriet namens POV.

Mevrouw **Linda Verriet** (POV): Moedeloos, machteloos, maar ook strijdbaar sta ik hier voor u, Linda Verriet, voorzitter ProducentenOrganisatie Varkenshouderij. Het stallenbeleid Brabant moet vandaag van tafel. Het blijkt onhoudbaar, schept rechtsongelijkheid en is daardoor onrechtvaardig. Het natuurbeleid blijkt juridisch steeds meer onhoudbaar en vermorzelt goedwillende ondernemers. Het aantal voorbeelden van ondernemers die onder de wielen van de overheidswagen belanden neemt met de dag toe. De enige oplossing hier is een fikse pas op de plaats. Dat betekent dat vandaag de stekker eruit moet. Dit kan zo echt niet langer. Hier is een hoge mate van onbehoorlijk bestuur.

Ruim vier jaar geleden heeft de provincie Brabant besloten dat Brabantse boeren worden verplicht hun verouderde stallen vervroegd aan te passen aan strengere emissiereductie-eisen op bedrijfsniveau. Bieden de provincie en de Rijksoverheid daarvoor het benodigde gereedschap en de benodigde zekerheden? Nee, integendeel. Zij bieden manke wetgeving die met de dag minder houdbaar blijkt. Het is prijschieten voor milieuorganisaties die de gang naar de rechter maken. Ondernemers die aan de wet voldoen mogen nooit de dupe worden van gebrekkige wetgeving. Helaas is de realiteit vandaag de dag anders. De huidige realiteit waarbinnen de versnelde emissiereductie z'n beslag krijgt verandert voortdurend. In 2019 zijn met de uitspraak van de Raad van State de juridische kaders veranderd. Sindsdien volgden er vele uitspraken en in de komende tijd kunnen we er nog meer tegemoet zien. Hoe lang wilt u hiermee doorgaan: totdat er geen vergunning meer overeind staat in Brabant? Is dat wat u wilt? Een overheid behoort te zorgen voor stabiel beleid, een overheid behoort ervoor te zorgen dat wetgeving standhoudt bij de rechter. We zijn met elkaar in een juridisch moeras geraakt. Daar kom je niet uit met een nog grotere stapel wetgeving, nog meer haast, nog meer pleisters plakken. Je komt hier alleen maar uit door nu een pas op de plaats te maken en eerst te zorgen voor stabiel beleid dat houdbaar is bij de rechter. En zorg voor oplossingen die daadwerkelijk bijdragen aan de vele doelen die gesteld worden. Dat is wat ik van u vraag vandaag. Maak een pas op de plaats, toon bestuurlijke verantwoordelijkheid en stap af van 2024.

Ik ben trots op onze varkenshouders, op onze Brabantse varkenshouders, trots op hun ondernemerschap, op hun product en hun visie op de toekomst. We werken al jaren aan een vitale varkenshouderij middels het actieprogramma 'Vitale varkenshouderij'. We hebben al 83 procent ammoniak gereduceerd. Geen enkele sector heeft zo'n grote daling van de ammoniakemissie al weten te realiseren. Wij vragen u met klem vandaag: wees een provinciebestuur dat behoorlijk bestuur nastreeft, zorg voor stabiel beleid dat houdbaar is bij de rechter, haal het stallenbeleid 2024 vandaag van tafel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de heer Oscar van Nunen namens Novus AgroEcology, al eerder genoemd.

De heer **Oscar van Nunen** (Novus AgroEcology): Voorzitter, bestuur, Statenleden. Ik sta hier om u toe te spreken over de doorbraakoplossing Kopros, een biologische, brongerichte aanpak die duurzaam is en goed voor bodem en water, met tal van voordelen, zodat de boer eraan verdient. Wat ik hier heb, is de uitstoot van emissie, in blauw de uitstoot in de stal, in oranje bij het aanwenden van dierlijke mest en bovenaan het gebruik van kunstmest. Dit is het gemiddelde van achttien bemeten bedrijven door de WUR. Op het moment dat een melkveehouder kiest voor een oplossing van de RAV-lijst, heeft dat een effect, namelijk: de uitstoot in de stal gaat iets naar beneden, van 26 kilo per melkkoe naar 21 kilo. Als boeren, net als de gebroeders Verstedden – en inmiddels zijn er al vele boeren waar wij dat met succes doen – Kopros toepassen, zijn we werkelijk aan het reduceren. In de stal brengen we het gemiddelde terug naar 4 kilo. Opgeteld met de voordelen bij het uitbrengen, want wat we doen is de mest laten composteren in de stal, betekent het dat er bij het uitrijden van de mest nagenoeg geen emissie is en omdat de kunstmest kan worden gehalveerd, komen we uit op 6 kilo. Dat was het. Om dit te realiseren zijn geen stalaanpassingen nodig. Deze effectieve, ecologische oplossing kan dus snel worden gerealiseerd.

De borging. De voordelen zorgen voor intrinsieke motivatie bij melkveehouders. Boeren willen hier vooral mee doorgaan. U hoorde het verhaal van Lieke. Kwaliteitsborging, heel belangrijk. Kopros wordt door gespecialiseerde dienstverleners toegepast iedere vier weken. We geven het niet in handen van de boer,

die zoveel andere werkzaamheden heeft; dat willen we niet. Juridische borging, en daarvoor ben ik hier bij u, door monitoring van emissies met sensoren, zoals bedoeld in de Crisis- en Herstelwet die hier, in deze provincie Brabant, van toepassing is. Leden, ik vraag u: maak gebruik van jullie mogelijkheden en reduceer. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer John Bell heeft het woord namens HighTechXL.

De heer **John Bell** (HighTechXL): Goedemorgen, geachte Statenleden. Ik ben misschien een beetje vreemde eend in de bijt. Ik ben CEO van HighTechXL en als HighTechXL bouwen wij startups. Dat doen we op basis van technologie die impact heeft op het oplossen van grote maatschappelijke problemen. Wij doen dat hier in Brabant. Onze locatie is de High Tech Campus en we doen dit continu samen met grote spelers om ons heen, zoals ASML, Philips, VDL, maar ook de BOM zit erbij, universiteit, TNO en heel veel andere spelers. Wat ik u wil vragen is het volgende. Er is een groot maatschappelijk probleem vandaag de dag, wij hebben oplossingen, wij zijn bezig met oplossingen, technologische oplossingen, om stikstof te meten, de uitstoot te meten, ammoniak te meten, en een van de uitdagingen is altijd van "hoeveel heb je dan uitgestoten?" en voor je het weet krijgen je een discussie van "is het dan wel minder geworden, ja dan nee?". Niemand weet dat zeker. Wij zijn nu met fotonische technologie, waar we heel veel in geïnvesteerd hebben met z'n allen, bezig om ammoniak goed te kunnen meten, heel precies, ook in de lastige omstandigheden van een stal, dus niet alleen gewoon buiten, of in een laboratorium, maar ook in de lastige omstandigheden van een stal, zodat we heel precies weten "wat was de uitstoot, wat wordt de uitstoot door een nieuwe innovatie?". Daarnaast zijn we met innovaties bezig om ammoniak uit de lucht te halen en stikstofdioxide uit de lucht te halen. Het bedrijf InnoFlex heeft een folie ontwikkeld op basis van technologie die ontwikkeld is in de regio met het deponeren van atomen op een folie, en als je die folie gebruikt gaat stikstofdioxide reageren met die folie en valt dan uiteen in normale gassen zonder schadelijke bijwerkingen. Dit soort mogelijkheden bestaan. Er wordt hard aan gewerkt. Innovatie kost tijd, dat weet ik, kost geld, maar ik zou u willen vragen om een hand uit te steken naar uw eigen ecosysteem. We hebben dat als een van de weinige provincies in Nederland, een fantastisch ecosysteem dat al heel veel grote uitdagingen heeft opgelost. Wij denken dat wij jullie kunnen helpen, ons allemaal kunnen helpen, om dit grote probleem ten dele op te lossen. We zullen niet alles kunnen oplossen, maar we willen de tijd om dat te doen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. En dan geef ik het woord aan de heer Mark van den Oever, namens Farmers Defence Force. U heeft het woord.

De heer **Mark van den Oever** (Farmers Defence Force): Goedemorgen, beste Statenleden. Hier zijn we dan weer, drie jaar na onze eerste protestactie in Den Bosch. De boeren zijn geen millimeter afgeweken van hun principes. Na het klappen van de coalitie na de eerste protestactie en het uitstel van twee jaar zijn we hier vandaag om de klus af te maken. Het is simpelweg onbehoorlijk bestuur om vergunningen aan te laten vragen terwijl er geen garantie is over de juridische houdbaarheid van de emissiereductiesystemen. Jullie huiswerk moeten jullie opnieuw maken. Jullie moeten zorgen voor een RAV-lijst die het houdt voor de rechter. Daarnaast zijn er in Brabant 190.000 bedrijven zonder NB-vergunning. Jullie hebben geen idee in welke ellende jullie het land storten. We gaan als maatschappij met 180 richting een betonnen muur. Het idee is dat het opgelost moet worden met het opkopen van boerderijen. Wordt het voedsel nog veel duurder. Denk eens aan jullie inwoners. Verder heeft het Rijk ondertussen 55 miljoen van Brabant doorverwezen naar de provincie Drenthe, omdat jullie er niks van bakken.

De conclusie voor vandaag. 2024 moet van tafel, niet uitgesteld, zoals dat slappe voorstel van het CDA, maar rücksichtslos de prullenbak in. Met minder zijn we niet tevreden. Brabant moet aansluiten bij de landelijke lijn. Ik zie de politici hier al denken hoe ze er weer een verhaaltje aan moeten breien, maar deze keer niet. Deze keer gaat het niet lopen zoals jullie hopen. Nee, we rijden niet naar Eindhoven en we gaan

ook niet met stront lopen spuiten. Deze keer gaan we als FDF niet in het defensief, maar in het offensief. Ik mag jullie hier vandaag aankondigen dat het FDF-bestuur en beheer unaniem heeft besloten dat vanaf 1 tot 15 maart de grootste anti-CDA, -VVD en -D66-campagne in de geschiedenis van Nederland zal starten als wij hier vandaag onze zin niet krijgen. Verpulveren zullen we de zittende partijen. Dus aan jullie vandaag, het CDA en VVD, of jullie de boeren van Brabant laten barsten en hoe de volgende verkiezingen eruit zullen zien. Over D66 hoeven we het eigenlijk al helemaal niet meer te hebben, want die partij is reeds gehalveerd en doet alle moeite zichzelf op te heffen. Al met al is onze verwachting dat er na 15 maart een andere wind gaat waaien in Nederland en dat de kiezers af gaan rekenen met de zittende macht, indien ze zich niet snel herpakken.

Ik wens jullie allemaal veel wijsheid om het goede te doen vandaag. Zo niet, dan roert maart zijn staart. Dank jullie wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Namens uw Staten dank ik alle sprekers voor hun bijdragen, waarnaar wij, denk ik, met elkaar met veel aandacht hebben geluisterd. Ik stel voor zo meteen alle individuele dankzeggingen achterwege te laten, want ik ga ervan uit dat ik dat namens u allen zeg. Ik ga nu de fracties langs. Zoals ik net heb aangekondigd, mag u een tweetal vragen stellen. Daarna geef ik de sprekers aan wie de vragen zijn gesteld opnieuw het woord om antwoord te geven op die vragen. Ik denk dat dit een heldere afspraak is. Ik kijk eerst naar de VVD. Misschien kunt u ook even scherp maken aan wie u de vraag daadwerkelijk stelt, want dan kunnen wij dat een beetje bijhouden.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dat lijkt mij een uitstekend idee. Ik wil mijn eerste vraag graag stellen aan mevrouw Verstedden, die goed uitlegt welke innovatieve mogelijkheden zij zelf in hun stal toepassen. Mijn vraag is of zij het hier met collega's over gehad heeft en in hoeverre zij van andere mensen hoort dat die het ook een goed zouden vinden om dit soort dingen te mogen toepassen, omdat het zou betekenen dat ze helemaal niet hoeven te verbouwen.

Mijn tweede vraag is aan mijnheer Bell, die het had over fotonische technologie, over meten in de stal en dat soort zaken. Wat ik niet gehoord heb in zijn verhaal is hoe snel dit te implementeren zou zijn en wat er dan precies nodig is aan eventuele verbouwingen of andere maatregelen om deze toepassingen mogelijk te maken.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het CDA.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik had een vraag aan zowel BAK als ZLTO. We hebben een motie opgesteld voor een nieuwe tijdslijn, ook in overleg met de agrarische sector. Onze vraag is: bent u bereid om met de provincie, PS en GS, tot een realistische tijdslijn te komen en wilt u daar in gezamenlijkheid uitkomen? Dat is mijn vraag aan beide partijen.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. SP.

Mevrouw **Koopman** (SP): Nee, dank u wel, voorzitter. Het was helemaal helder.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Voorzitter, dank u wel. Ik heb één vraag en die gaat over dat Koprossysteem. Ik begreep van mevrouw Lieke Verstedden, maar misschien kan de heer Oscar van Nunen de vraag ook beantwoorden, dat daar nog geen RAV-code voor is afgegeven. Ik zou graag willen weten of ze mij ook kunnen vertellen waarom niet.

Dank u wel.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Dank je wel. Ik heb twee vragen, eentje aan de ZLTO en eentje aan de BAJK. Aan de ZLTO: stel dat landelijk het innovatiepad niet meer openstelt omdat er onzekerheden zijn, welke oplossing ziet de ZLTO dan om die stikstofreductie, de 50 procent minder uitstoot, te bereiken in 2030?

En een vraag aan de BAJK, aan de heer Boom: wat hebben jullie nog extra nodig om jonge boeren te helpen om natuurinclusief te worden, of te extensiveren?

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter, dank u wel. Ook alle sprekers wil ik bedanken. Ik wil een vraag stellen aan de heer Thelosen. Hij is een zogenaamde koploper, maakte ik op uit zijn teksten, iemand die juist de provincie wil inzetten, maar ook hem lukt het niet. Kan hij aangeven: als het zelfs hem al niet lukt, wie gaat het dan wel lukken in deze provincie? Ik weet niet of de heer Thelosen de motie van de VVD al gelezen heeft over dat halfjaar uitstel, maar is dat een oplossing? Kan hij dan wel verder?

En dan heb ik een vraag aan de heer Van den Oever. Als 2024 de prullenbak ingaat en wij moeten ons aansluiten bij landelijke wet- en regelgeving, is dat dan voldoende, of moeten we het in Brabant juist mogelijk gaan maken om méér te doen?

De **voorzitter**: Dank u wel. Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag voor de ZLTO. Hoeveel van de 3700 boeren hebben hun stallen aangepast vanaf 2016 en hoeveel zijn omgeschakeld naar biologisch oftewel natuurinclusief?

Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Groep Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dank u wel, voorzitter. Een vraag aan de ZLTO. We hebben een aantal geruchten over zes maandjes erbij. Gaat dat helpen, maakt dat heel veel verschil?

En een vraag aan mevrouw Verriet. Stel dat u naar de bank gaat, en de gedeputeerde heeft beloofd soepel te handhaven, krijgt u dan ook een lening op grond van zo'n statement?

De **voorzitter**: Groep De Bie.

De heer **De Bie** (Groep De Bie): Voorzitter. De nood onder de boeren en de onredelijkheid van de regelgeving is ons wel duidelijk, dus wij hebben geen vragen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. De standpunten zijn allemaal helder. Wij hebben geen aanvullende vragen.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Dank u, voorzitter. Ik heb een vraag aan Stefan Thelosen. Stel dat u alle aanpassingen aan uw stal zou doen, daarmee op papier voor nu voldoet en dus een nieuwe vergunning zou krijgen, vertrouwt u de overheid dan dat ze niet binnen een paar jaar opnieuw met nieuwe aanvullende en wellicht onhaalbare eisen of normen zal komen?

En dan heb ik nog een vraag aan Oscar van Nunen. Kunt u kort uitleggen hoe Kopros precies werkt, welke investeringen en aanpassingen daarvoor nodig zijn en wat dit economisch betekent voor een bedrijf?

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank je wel, voorzitter. Twee vragen. Aan de heer Van den Oever. Ik hoorde even '55 miljoen naar Drenthe'. Ik viel even stil, even horen of hij dat zou kunnen uitleggen. En dan even naar Lieke Verstedden: of zij iets meer kan vertellen over hoe dat nou met Kopros in de praktijk gaat.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel., voorzitter. Een vraag aan de ZLTO en een vraag aan Thelosen. De ZLTO heeft enige tijd geleden uitgezocht dat 30 procent van onze agrariërs in de richting van 2030 wil stoppen met hun bedrijf. Zou de ZLTO bereid zijn om samen met de provincie en anderen te stimuleren en te zorgen dat we daar enige versnelling in kunnen aanbrengen, zodat de vrijkomende emissie dan gebruikt kan worden om ons probleem op te lossen?

Dan richting de heer Thelosen. De heer Thelosen heeft een alternatief stalsysteem. Wat kan dit alternatieve stalsysteem ook nog betekenen in de toekomst, richting de CO₂-reductie die we ook nog elkaar moeten zien te realiseren?

De **voorzitter**: Dank u wel. ChristenUnie-SGP.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dank u wel. Het is moeilijk om te kiezen, maar ik ga toch maar twee vragen stellen aan mijnheer Bens van de ZLTO. Mijnheer Bens, u sprak over psychosociale druk bij agrariërs. Kunt u dat nog eens wat meer inkleuren? En waarom zijn de agrariërs niet geholpen met een uitstel van zes maanden?

Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee hebben we de vragen van de politieke partijen gehad. Op één na ga ik u allen het woord geven. Ik geef als eerste het woord aan de heer Bens van de ZLTO voor de beantwoording.

De heer **Wim Bens** (ZLTO): Ik zal proberen de vragen een beetje op volgorde te beantwoorden.

De eerste vraag was van het CDA: bent u bereid om samen te werken aan een realistisch tijdspad? Ja, dat willen we absoluut en daar zien we ook mogelijkheden liggen om juist met elkaar te kijken naar wat het landelijk beleid is dat nu gaande is en hoe zich dat ontwikkelt. Het Landbouwakkoord staat op 31 maart op het programma, de opkoopregeling staat op het programma en we hebben een voorsprong in Brabant als het over stikstofreductie gaat: hoe kunnen we die reductie vasthouden naar de toekomst en hoe kunnen we die vervolgens weer samen naar een realistisch tijdspad brengen? Want u weet, dat heb ik ook in mijn betoog gezegd, dat boeren in Brabant mee willen werken. Zij zien de noodzaak om samen tot een landbouw te komen die duurzaam is. Daar willen wij heel graag samen met onze boeren de schouders onder zetten.

GroenLinks: gaan we in 2030 de innovaties halen? Ja, die gaan we zeker halen, maar dan moeten we natuurlijk wel beleid hebben waaraan we kunnen voldoen. Het is zeer frustrerend, u hebt dat ook gezien aan de voorbeelden die vandaag genoemd worden, dat innovaties enkel in een heel smal pad kunnen. De stalvloer als voorbeeld. Andere innovaties die ook tot oplossingen leiden: het zou natuurlijk fantastisch zijn

als we in Brabant met bijvoorbeeld Brainport tot oplossingen kunnen komen waar we nu nog niet aan gedacht hebben. Dat zegt iets over innovaties die er nu nog niet zijn, maar er zijn ook hele concrete innovaties die we maar hoeven uit te rollen. Ik denk dan, wat ook in de Statenbrief staat, aan de voermanagementmaatregelen. Samen met de voerindustrie in Brabant en landelijk zouden we daarin kunnen gaan samenwerken, om te kijken hoe we dat dan verder kunnen bereiken. De borging, ook genoemd, wordt wel een probleem, dat kunnen we niet in korte tijd, maar voor 2030 kan het zeker. Als wij de afgelopen jaren de helft bereikt hebben, aantoonbaar – dat is daarstraks ook door een van de sprekers gezegd –, dan kunnen we in de komende acht jaar ook die reductie halen, maar daar hebben we wel u keihard voor nodig. PvdA: hoeveel boeren hebben sinds 2016 de stallen aangepast en hoeveel zijn er sindsdien natuurinclusief? De exacte aantallen kan ik niet zo uit mijn hoofd opdreunen, maar die kunt u van ons krijgen. Daar hebben we allemaal een beeld van bij ZLTO. Boeren maken ook keuzes als ondernemer om te stoppen. Dat is een hele moeilijke en indringende keuze. Dat levert natuurlijk ook stikstof op. Boeren maken ook keuzes om natuurinclusief te zijn, maar u moet zich realiseren dat we in een hele drukke provincie wonen waarin grond wel een van de allerbelangrijkste issues is om met elkaar te bespreken. Als je natuurinclusief gaat heb je grond nodig en u moet er wel voor zorgen dat die grond voor een betaalbare prijs bij die natuurinclusieve boer komt. Of die boer die gangbaar is en die wil extensiveren. Plak er geen sticker op. Kijk ook naar de boeren die dicht tegen natuurgebieden zijn en die gewoon samen willen werken met bijvoorbeeld Natuurmonumenten. Het zijn hele mooie voorbeelden en het kan nog veel beter. Maar het gros van de boeren is ook op zoek naar oplossingen, zoals bij elk bedrijf. Je wilt niet uitstoten, je wilt de burens niet tot last zijn, maar je wilt naar vormen toe waarbij de emissies verminderen, of emissiearme bedrijven. Daar zijn we naar op zoek met bedrijven, samen kijken “hoe kunnen wij naar een duurzame landbouw?”.

Lokaal Brabant: zijn we bereid versnelling te stimuleren voor de stoppersregeling? Wij willen geen enkele boer verplichten te stoppen. Ik zou ook u aanraden om dat niet te doen. Er zijn voldoende boeren die willen stoppen en dat zal wel tot een stevige reductie leiden. Maar dan moeten we wel duidelijkheid bieden. Ik zag in het Statenverhaal dat Brabant boeren wil stimuleren eerder te stoppen, bijvoorbeeld met een soort voorfinanciering. Dat is natuurlijk een fantastisch idee. Boeren die willen stoppen, die geen opvolging hebben, en die aangeven “u kunt mijn bedrijf kopen”, nou prima, dat moeten we dan zeker doen, maar dan moet u wel met een aanbod komen dat in één keer staat en ook goed is, en dat je kunt stoppen. Eén illusie kan ik u armer maken: als een boer stopt, is hij geen miljonair of zwaar vermogend. Dan is hij blij als hij aan zijn fiscale verplichtingen kan voldoen; meestal zijn dat bedragen van 40 tot 50 procent die hij weer terugbrengt naar vaders tijd. En vervolgens moet er ook nog een bankfinanciering afgelost worden. Als er dan nog een klein beetje overblijft, moet je die boeren gunnen dat ze daarmee hun toekomst in kunnen, want zij leveren dan ook een maatschappelijke prestatie.

De heer Van Zelst vroeg of ik wat meer kan duiden hoe het gesteld is met de psychosociale druk. U moet zich voorstellen dat u vanaf 2017 ingeklemd zit in regelgeving die ontzettend moeilijk op te lossen is. Een gemiddeld bedrijf, ik neem bijvoorbeeld een melkveehouderij, zal een inkomen hebben van zo’n 40-/50.000 euro. Als je dan een stalvloer neer moet leggen, de bewuste stalvloer, dan praat je over een investering van zo’n 100- tot 150.000 euro. Dan heb je milieuwinst bereikt, maar je hebt verlies in je portemonnee, want het betekent een afschrijving- en een rentelast per jaar van zo’n 10.000 euro en dat gaat gewoon van het inkomen van 40-/50.000 euro af. Daar hebben we het dan met elkaar over. De boeren willen investeren, maar help ze dan ook echt door regelgeving die past en door ze te ondersteunen met financiën, om die maatschappelijke opdracht te kunnen invullen.

Dan moet u me even helpen of ik alle vragen behandeld heb, ik doe mijn uiterste best-

De **voorzitter**: We gaan geen aanvullende vragen stellen, alleen als een vraag niet beantwoord is. Ik zie de ChristenUnie-SGP.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dank u wel. Mijn tweede vraag aan u, mijnheer Bens, was: waarom zijn agrariërs niet geholpen met een uitstel van zes maanden?

De heer **Wim Bens** (ZLTO): Dank je wel, mijnheer Van Zelst. Ja, wat hebben we nou aan een halfjaar? Laten we nu elkaar eens even rust gunnen. Ik sta hier nu voor de tweede keer, maar we hebben heel veel bezoeken gebracht om allemaal met elkaar uit te leggen waarom we die ruimte willen hebben en ik zou u, maar vooral onze boeren en ambtenaren, de rust gunnen van het aansluiten op landelijk beleid. Zes maanden opschuiving heeft helemaal geen zin, dan staan we over een halfjaar weer hier en gaan we dezelfde verhalen vertellen. Wat heeft dat voor nut? Neem nu een forse stap en ga naar landelijk beleid, incasseer de voorsprong die we hebben in Brabant en zet die om naar groter succes voor boeren in ons Brabantse land.

De **voorzitter**: Zijn nog andere vragen niet beantwoord? Nee, dit was het. Dank u wel. De heer Boom.

De heer **Gerben Boom** (BAJK): Beginnend met de vraag van het CDA of we bereid zijn om met GS en PS na te denken over realistische tijdspaden. Het eerste, en korte, antwoord is: ja. Dat past ook bij waar we de afgelopen tijd mee bezig zijn geweest, juist ook waar ik daarstraks op inhaakte van: die uitvoeringsagenda's, Mest onder andere, zijn voorbeelden waarbij we vanuit de wat langere termijn terug willen beredeneren. We zijn nu in 2022, we moeten naar 2032, en wat is er nodig om bij de kaders te komen die we voor 2030/2040 gesteld hebben? Dat is op dit moment niet het geval. Als we blijven fixeren op een datum, ga je daarmee eigenlijk ook die gebiedsprocessen frustreren. Mijn oproep om de datum weg te doen zal in eerste instantie aanvoelen als "nou ja, dan maar weer die datum verschuiven en we plaatsen alles voor ons uit", maar dat is juist niet het geval. Ik sprak afgelopen week met heel veel gebiedscoördinatoren en die zeggen: als je over een datum blijft praten, help je de gebieden daar niet mee. Nou, we willen juist allemaal dat de gebiedsplannen en de gebiedsprocessen tot een goed einde komen, dat we daar met z'n allen uit komen. Dat kan ook, maar dat moet dan wel op een manier die integraal is. Daarnaast denk ik dat het heel belangrijk is om prioritering aan te brengen. We moeten heel duidelijk zijn, en daar zijn ook Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten voor, van: maak een prioritering wat het allerbelangrijkste is wat we eerst oppakken, wat het tweede is en wat het derde.

Dit is ook het bruggetje naar de vraag van GroenLinks wat er nodig is om natuurinclusief te worden en te extensiveren. Natuurinclusiviteit is een van de oplossingen, naast bijvoorbeeld PlanetProof, Beter Leven, of biologisch, of wat dan ook. Het zijn allemaal concepten en manieren die boeren gebruiken om zich óf te onderscheiden van hun collega's, óf te voldoen aan de vraag van de maatschappij. Ik denk niet dat het goed is te verwachten dat alle boeren natuurinclusief of biologisch worden, maar juist een combinatie daarvan. Boeren die heel erg inzetten op innovatie en technologie hebben een heel ander soort bedrijfsvoering dan boeren die ontzettend extensief en natuurinclusief worden. Waarom maakt de één de keuze om natuurinclusief te worden en zet de ander vol in op innovatie of technologie? Dat komt door het verleden. Ouders hebben daar keuzes in gemaakt, de ondernemer die het overneemt maakt er keuzes in en zo is ieder bedrijf daarin uniek. Wat is er dan nodig voor natuurinclusiviteit, als een boer dat wil? Dat is grond. Ook daarin bestaan weer verschillende vormen. Sommige boeren zullen die grond zelf kunnen aankopen, maar heel veel boeren kunnen dat niet. Je koopt niet zomaar eventjes twintig hectaren bij en dan kom je ook weer op het stukje prioritering uit, want als we met z'n allen heel veel meer grond onder de melkveehouders gaan schuiven, we willen het grasland bewaren, maar we hebben ook meer krachtvoer van eigen land nodig, dan moet je keuzes gaan maken, want je kunt niet alleen gras houden en vervolgens ook krachtvoer willen telen. Dat is ook een heel belangrijke afweging: wat willen we dan en waar gaan we met al dat ruwvoer naartoe – dat is een heel belangrijke vraag – en sluit dat dan ook weer aan op de uitvoeringsagenda Mest die we met z'n allen hebben opgesteld? Dat vraag ik me dan ook wel af. Brabant heeft met de uitvoeringsagenda Mest besloten om alle mest te gaan bewerken, maar als we dadelijk natuurinclusief worden, heeft dat ook weer implicaties op die uitvoeringsagenda. Juist daarin moet veel meer de koppeling gemaakt worden tussen alle toekomstvisies die hier in dit huis gemaakt worden en waar we op dit moment staan.

Kort samengevat: ja, we willen meedenken, maar wel vanuit de toekomst en niet vanuit een politiek spel waarin we de afgelopen jaren beland zijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Thelosen.

De heer **Stefan Thelosen**: Ik zal proberen de vragen zo goed mogelijk te beantwoorden. De PVV, Maikel, had een paar vragen. Ja, koploper, dat hoef ik niet uit te leggen, ik heb hier al vaak zat ingesproken en we hebben Statenleden op bezoek gehad en aangegeven waar wij elk jaar tegenaan lopen. Alleen, de verantwoordelijkheid wordt gewoon niet genomen. Iedereen praat en praat en overal worden praatgroepjes opgericht, maar maak gewoon eens een doelgroepje aan, zorg dat die innovatie aan de gang komt en dat wij gewoon aan de gang kunnen. 150.000 euro, zoals ik daarstraks al zei, heeft het ons gekost. Dat is gewoon verdampt geld, dat had in innovatie moeten zitten. Een halfjaar verlengen, zoals de motie aangeeft, is allemaal leuk, maar in de ambtelijke molen waarin we inmiddels al zitten is het een compleet drama. Het loopt helemaal vast, echt, niet normaal! En de risico's, de banken en de vergunningen, dat loopt allemaal op een hoop, veel open eindjes in innovatie. We lopen helemaal vast in regelgeving. Elke keer komen we in een bepaald vangnet terecht, ook ongekend.

Als innovatie niet lukt, Joris, binnen vijf jaar: ik heb gesprekken gehad in het provinciehuis en dan zeggen ze "als de innovatie niet lukt binnen vijf jaar, bent u dan bereid om de halve stal leeg te laten staan?" Hé, wat een risico! Bent u bereid om er een luchtwasser op te zetten? Ja, wie gaat dat betalen? Ik weet het niet. Er zitten twee proefstalstatussen op, alleen de volgende twee proefstalstatussen, ja, die moeten gewoon nog uitgevoerd worden. We krijgen de kans gewoon niet. Ik zou het gewoon allemaal op slot houden.

Meer kansen in CO₂ vangen, hè? We zijn met de Statenleden bij Frank van Genugten geweest, we hebben allemaal gezien hoeveel mogelijkheden er zijn om meer CO₂ vast te leggen. Wij zijn op dezelfde manier bezig. We zitten in de PPS 'Betere stal, betere mest, betere oogst', Actief bodembeheer, Onweerstaanbaar Someren, we zijn overal aangesloten. We hebben van de week nog een Erfbetredersdag gehad. Iedereen is laaiend enthousiast, alleen de regelgeving loopt gewoon hartstikke vast. Onvoorstelbaar! We komen gewoon niet verder. En dan maar drukken! Sorry.

Dat was mijn beantwoording.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Versteden.

Mevrouw **Lieke Versteden** (melkveebedrijf Versteden): Dank u wel. Eerst de vraag van de VVD hoe de collega-boeren hiertegenover staan. De collega-boeren die ik spreek staan hier positief tegenover. Het enige waar we nu eigenlijk tegenaan lopen is dat het toch nog niet goedgekeurd is. Daarom zijn wij thuis hiermee begonnen, omdat wij toch echt in dit product geloven en dat het niet alleen is om ammoniakemissie te reduceren. De vloer verhelpt het probleem niet, het is geen probleemoplosser, en met het product van Kopros zien wij echt verbetering, niet alleen met de mestuitstoot, maar ook voor de omgeving is het fijner, het is beter voor de bodem, want de mest is al bewerkt. Met emissiearme vloeren houden we het onder de vloer vast. Veel boeren zien dat niet zitten, en wij zelf ook niet. De emissiearme vloeren worden ook stuk voor stuk afgekeurd, dus ja, daar moeten we misschien toch ook maar eens een keer van af, oogkleppen af en maar eens naar iets anders gaan kijken. Daarom zijn, denk ik, veel collega-boeren ook wel huiverig om een keer iets anders toe te passen. De deadline wordt hopelijk verschoven, of liever eigenlijk gewoon afgeketst, want er is een goed systeem, maar dat wordt nog niet goedgekeurd. Daarom sta ik hier, om te zorgen dat jullie hiervoor mede gaan vechten. Daarom laten we ook regelmatig collega-boeren bij ons op het erf komen om eens met de neus in de stront te gaan ruiken, want we zien, en kunnen het ook laten ruiken aan de mensen, wat er bij ons gebeurt. Er wordt bij ons ook continu gemeten, dus we hebben ook op papier wat er bij ons gebeurt en wat er dus minder aan uitstoot is bij ons. We zijn er hard aan aan het trekken en hopelijk staan jullie achter ons en willen jullie ons hiermee helpen. Er zijn nu 25 collega-boeren bij wie dit ook toegepast wordt en daarvan zijn er maar liefst 15 in Brabant. Dus de Brabantse veehouder wil ook iets. We zitten echt

niet stil, maar help ons gewoon een keer, want wij willen ook vooruit en met die emissiearme vloeren gaan we het echt niet redden. Daarom is mijn vraag aan u als provincie om dit mee te stimuleren en een keer naar andere dingen te kijken dan naar emissiearme vloeren, want de technische stalsystemen staan eigenlijk een heel eind stil en lopen nu op hun eind. Ze worden alleen maar afgekeurd en de boer zit echt met de handen in het haar, dus we moeten naar andere dingen gaan kijken.

En dan de vraag van D66. Er is nog geen RAV-erkenning. De proefstalstatus is een heel lange periode ook, een heel lang traject, en het kost veel geld. De boer kan dat niet zomaar alleen opbrengen en daarom zijn wij toch hiermee begonnen, zo eigenwijs als een boer ook kan zijn. Wij beginnen hier gewoon aan, om te laten zien dat dit product kan werken. Daarom ook de vraag: help ons en ga mee kijken hoe we dit product op de markt kunnen krijgen, en dat dit gewoon een oplossing is, want het is niet alleen een oplossing met uitstootvermindering, maar ook voor de bodem is het beter en uiteindelijk is het cirkeltje rond, wat ik zei: minder chemiegebruik. Daardoor hebben we gezonde voedergewassen voor onze dieren, gezonder voedsel betekent weer gezondere dieren en daardoor hebben we weer betere mest. Dus het cirkeltje is rond, dus help ons hiermee.

En dan van 50PLUS: de werking. Nou, wij nemen thuis melkmonsters, dus wij hebben alle gegevens over hoeveel de koeien jaarlijks gemiddeld produceren. Dat wordt naar de gebroeders van Kopros gestuurd, die gaan kijken hoeveel de koeien produceren en op basis daarvan wordt hun mengsel met warm water aangelengd, waardoor de bacteriën eigenlijk tot leven komen en zich gaan vermenigvuldigen. Dat wordt helemaal aangepast aan ons systeem, dus hoeveel productie wij doen en hoeveel wij aan de koeien voeren en dan wordt het uiteindelijk over de roosters gespreid met water. Dus zij maken al die verhoudingen, zij berekenen helemaal hoe het samengesteld moet worden. Zij komen het ook bij ons doen, zodat de boer er verder geen zorgen over heeft. Het wordt over de roosters gespoten en dan loopt het tussen de koeien, de bacterie gaat zich vermenigvuldigen en daardoor hebben wij positieve bacteriën die overheersen in de stal. Daardoor gaat de mest al werken in de mestput, daardoor neemt de uitstoot aanzienlijk af, wat we ook op papier hebben. Iedere vier weken wordt dit toegepast en het blijft in hun beheer, ook om geen risico te hebben, dat een boer niet kan zeggen "ik ben nu druk" en dat het vijf weken wordt. Nee, zij komen het doen en wij hebben hier verder geen zorgen mee. Dus het wordt voor ons gedaan, en dat is ook wel heel fijn voor de boer zelf.

Dat was het. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Verriet.

Mevrouw **Linda Verriet** (POV): Dank u wel. Ik heb een vraag van JA21, en ik moet eerlijk zeggen dat de vraag mij nogal cynisch overkwam. Dat mag. Het blijkt in ieder geval dat ik iets in mijnheer geraakt heb en ik zou mijnheer ook willen uitnodigen om eens te onderzoeken wat ik geraakt heb. Ik vind ook dat het een beetje tekort doet aan het onderwerp waarvoor we vandaag staan, want het is een onderwerp dat een enorme impact heeft op onze boeren en het is niet voor niks dat ik dat statement zo heb uitgesproken. De vraag van mijnheer was of ik, als ik met zo'n statement bij de bank aankwam, ook een financiering zou kunnen krijgen. Mensen die mij kennen, die de varkenshouderij kennen, die de POV kennen, weten dat wij een hele constructieve partij zijn, dat wij een sector zijn die al decennialang meebewegen op alle maatschappelijke opgaven die er zijn, niet alleen emissies, maar ook tal van andere onderwerpen. We hebben een eigen Actieprogramma Vitalisering Varkenshouderij. In 2019, voordat we in de stikstofcrisis belandden, hebben we dat plan al gepresenteerd. Het ministerie van LNV is daar ook partner in. We hebben al 83 procent emissie gerealiseerd met onder andere onze luchtwassers, we zijn heel hard aan het werk aan innovaties die emissies aan de bron aanpakken, en dan integraal, niet alleen ammoniak, maar ook geur, fijnstof, methaan. Een integrale aanpak om te zorgen dat we emissies bij de bron aanpakken, daar werken we heel hard aan, maar daar hebben we tijd voor nodig. Ze zijn gewoon nog niet marktrijp. En ik wil mijnheer zeggen dat ik hier vandaag niet sta om een financiering te krijgen, want geen enkele boer krijgt vandaag een financiering bij de bank, vergunningen zijn onzeker, het beleid is onzeker. Ik sta hier vandaag

om het bestuur van Brabant te wijzen op z'n verantwoordelijkheden. Bij de bank had ik vast iets anders verteld, maar daarvoor sta ik hier niet. Maar naar de bank hoef ik vandaag sowieso niet toe, want ik krijg geen financiering, ook al zou ik dat graag willen.

De **voorzitter**: Dank u wel, en dat was inderdaad ook meteen het antwoord op de vraag. Dan ga ik naar de heer Van Nunen.

De heer **Oscar van Nunen** (Novus AgroEcology): Liesbeth Sjouw van D66, dank je wel voor de vraag. De vraag was: waarom geen RAV-erkenning, waarom staan we niet op de lijst? Daar zijn we al vanaf het begin dat we het vanuit Zwitserland in Nederland geïntroduceerd hebben mee bezig. We hebben bij SBV subsidie aangevraagd voor proefstalmetingen. U kunt zich voorstellen dat het een behoorlijke financiële investering vraagt, vandaar dat we dat aangevraagd hebben. Voor drie gebiedsonderzoeken hebben we dat aangevraagd. Laat ik het zo zeggen. Eerder sprak Lieke. Wij hebben bij Lieke onder anderen drie beleidsmedewerkers van de provincie uitgenodigd, samen met meerdere boeren bij wie wij in Brabant met succes Kopros toepassen, om te laten luisteren naar het verhaal van die boeren. We zijn heel blij dat die zijn gekomen, maar helaas gaf een beleidsmedewerker aan de boeren aan: als jullie willen kiezen voor zekerheid, moet je kiezen voor een vloer die nu op de RAV-lijst staat. Dat wordt gezegd tegen de boeren. Zo staan die erin. Twee dagen nadat de beleidsmedewerkers van de provincie daar geweest waren, kregen we de afwijzing van de subsidieaanvraag. Wij hebben die subsidieaanvraag ingediend samen met vier officiële proefstalmetingen, die onderbouwen dat wij die vier kilo halen. Dat is gedaan door een onafhankelijk, erkend meetbedrijf, EnviVice. Dat is meegestuurd om nieuwsgierigheid op te wekken. Ben nieuwsgierig, ga naar innovaties en leer! Vanuit het ministerie werd het meetbedrijf opgebeld, met de vraag: kan dit überhaupt, vier kilo, kan dat? Toen de eigenaar van EnviVice ons belde met dat bericht, was ik blij, want ik had zoiets van: er gaan ogen open! En twee dagen later kregen we dus de afwijzing, en daarin staat, ik lees het gewoon voor: "Ik kom tot het oordeel dat op basis van de gegevens uit uw aanvraag een emissiereductie van 10 procent voor methaan en 20 procent voor ammoniak niet aannemelijk is." Waarom laat je metingen doen door een onafhankelijke partij die geaccrediteerd is? Het is schandalig! Kom uit de toren en ga actief worden. Los dingen op, maar schuif het niet weg. Wat hier gebeurt, is het volgende. Er wordt beleid gemaakt, maar er wordt verzuimd om te kijken hoe onze keten is om innovaties erdoorheen te krijgen. Op het moment dat je aan het begin van die keten mensen zet die een technische bril op hebben, die een kokervisie hebben op techniek, die niet verder willen kijken dan hun horizon, ze zijn zo beperkt dat ze alleen in techniek geloven en niet in de natuur. Dit is een biologische, natuurlijke oplossing! Dus dat is de reden, Liesbeth, waarom we nog niet op die lijst staan. Ik hoop dat we er wel op gaan komen, maar ik moet er wel bij zeggen dat ik niet weet of ik wel wil komen op een RAV-lijst met al die afmeldingen van vloeren die toch in één keer niet doen wat ze beloofd hebben in de praktijk. Eerlijk gezegd heb ik meer vertrouwen in route B, en route B is de Crisis- en Herstelwet. De Crisis- en Herstelwet is duidelijk, die zegt: op het moment dat je in een stal continu meet – continu, dus niet een aanname op papier, nee: continu! Er wordt in een stal met een luchtslang iedere tien meter lucht afgezogen, dat gaat in een centrale ruimte, daar wordt de lucht bemeten, gesampled en er worden berekeningen op gemaakt wat de werkelijke uitstoot is. Dus wij kunnen met zo'n continu-meting in de melkveehouderij 1 januari, 31-12, en daartussen kunnen we uitrekenen: dit is wat uitgestoten is in de stal. En op het moment dat je de mest laat composteren in de stal, is die klaar, en dat betekent dat die op het land bij het aanwenden niet meer emitteert. Liesbeth, ik hoop dat ik hiermee uitgelegd heb waarom wij er nog niet op staan. Het is schandalig, maar het is zo.

Forum voor Democratie, Joris van den Oetelaar, ook dank je wel. Je had drie vragen, tenminste: ik heb het teruggebracht naar drie vragen, namelijk: hoe werkt het, wat kost het en wat brengt het economisch voor het bedrijf? Hoe werkt het? Ik zal het heel eenvoudig uitleggen-

De **voorzitter**: En ik verzoek u het een beetje compact uit te leggen.

De heer **Oscar van Nunen** (Novus AgroEcology): Dat zal ik doen. In de natuur staat een koe in de wei. Een koe poept en plast in de wei. Het is het bodemleven in de wei, in de bodem, dat die meststoffen omzet in nutriënten voor de plant. Dat is natuur, dat is biologisch. Wij brengen die functionaliteit in de stal, en daarmee laten wij de mest in de stal composteren. Op het moment dat wij de stikstofkringloop in de stal laten werken, heeft dat over heel de kringloop positieve effecten. Dat is hoe het werkt. Ik kan het nog verder toelichten, Lieke gaf het ook al even aan: het is een mix van wel twintig verschillende soorten bacteriën, bodembacteriën, schimmels en enzymen, die kweken wij op, vervolgens brengen we die in een gepaste hoeveelheid water en sproeien wij dat op de vloeren, omdat het op de vloeren voor de gezondheid van de dieren ook een positief effect heeft.

Vervolgens het economisch verhaal: wat kost het en wat levert het het bedrijf op? Omdat wij rekening houden met het productieniveau, het is toepasbaar bij biologische boeren en conventionele boeren, laag-productief tot hoog-productief, omdat wij de dosering laten aansluiten op het productieniveau, dus produceer je meer melk, dan gaat er meer voer doorheen, produceer je meer mest, dan moeten wij ook meer mix toepassen. En wat het kost, van laag-productief tot hoog-productief: tussen vier en vijf euro per melkkoe per vier weken. Dat was het. Op het moment dat er kalveren toegepast worden – daar staat nog niks voor op de RAV-lijst – : voor kalveren 2,50 per kalf per vier weken. Voor pinken 2,90; een pink is bijna volwassen, zullen we maar even zeggen. Dat is wat je investeert. Dus ik heb het niet zozeer over kosten als wel over een investering. Dan: wat levert het op?

De **voorzitter**: Graag kort.

De heer **Oscar van Nunen** (Novus AgroEcology): Goed. Laat ik beginnen met: de stallen hoeven niet aangepast te worden om deze investering te doen. Dus die financiering heb je al niet. Op het moment dat de mest gecomposteerd is, dat betekent in het voorjaar, op het moment dat je die mest gaat gebruiken, dat je niet afhankelijk bent van warmte in de bodem. Dus die mest werkt meteen. Je stimuleert het bodemleven. Dus je kunstmestgif kan naar beneden, kan wel gehalveerd worden. Denk aan de CO₂ wat voor gevolgen dat heeft. Die kwaliteit van mest met die stimulatie van het bodemleven zorgt voor hogere kwalitatieve opbrengsten van eigen land, met betere kwaliteit eiwitten. De diergezondheid neemt toe, minder poot- en uierontstekingen, hogere melkproductie met lager celgetal, ureum naar beneden. Dit levert de boer allemaal voordelen op en geen extra lastenverzwaring. Joris van den Oetelaar, ik hoop hiermee je vraag beantwoord te hebben.

De **voorzitter**: Ik schat in van wel. Dank u wel. Als mensen nog meer informatie willen hebben, zijn ze vast welkom om een keer langs te komen.

De heer **Oscar van Nunen** (Novus AgroEcology): Nou, het is goed dat u dat zegt-

De **voorzitter**: Ojee!

De heer **Oscar van Nunen** (Novus AgroEcology): Ik had het Lieke beloofd en ik was het bijna vergeten, sorry! Maar van Lieke heb ik de toestemming om u allen uit te nodigen en ik zou u eigenlijk willen vragen, want u ruikt alleen het voer in de stal en verder niets-

De **voorzitter**: Volgens mij bent u nu ook aan die toezegging toegekomen. Dank u wel. Ik ga naar de heer Bell.

De heer **John Bell** (HighTechXL): Dank u wel voor de vraag, ik geloof vanuit de VVD: wanneer kunnen deze innovaties nu geïmplementeerd worden? Het hangt natuurlijk een beetje af van welke innovatie. Als het gaat om de fotonische technologieën: die zijn supercomplex om te maken, maar vooral om ze heel

goedkoop te maken. Dus wat kan gebeuren in de loop van komend jaar, en zeker het jaar daarna, is dat al eerste oplossingen kunnen worden neergehangen. Voor de echt heel goedkope versie, want die wil je uiteindelijk, zul je toch tot 2025 moeten wachten, maar dan kunnen we het ook op grote schaal meteen gaan doen. Als het gaat om het weghalen van de stikstofoxiden: dat kan komend jaar al ingevoerd worden. We hadden dat ooit gemaakt niet voor de stallen, maar we zien nu mogelijkheden om ook in de stallen ammoniak weg te halen. Wat daarbij behulpzaam zou zijn, is een stukje (mede)financiering. Voor het geld dat je zou gebruiken om één gemiddelde melkboer uit te kopen kun je een enorme versnelling creëren van dit soort dingen. Laat ik het daarbij houden.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan geef ik de heer Van den Oever het woord voor de laatste twee vragen die zijn gesteld.

De heer **Mark van den Oever** (Farmers Defence Force): Allereerst wil ik even ingaan op de vragen van Maikel Boon van de PVV. Is het op dit moment genoeg om aan te sluiten bij de landelijke lijn? Op dit moment zou dat voor FDF voldoende zijn, want het is voor ons onverteerbaar dat er concurrentienadelen ontstaan ten opzichte van de boeren van de rest van Nederland. Wij vinden dat de boeren in Brabant net zoveel, of net zo weinig, mogen verdienen als de rest van Nederland. De wereld houdt niet op bij de grenzen van Brabant, dus wat dat dat betreft is dat een duidelijk standpunt.

Wat wij wel graag nog zien, maar dan gaat het meer over het landelijk beleid, is dat wij de SDW ingevoerd willen zien worden. Dat is een nieuwe systematiek waarmee we alle mkb-bedrijven en PAS-melders kunnen legaliseren. Dat is juridisch houdbaar, dat is onderzocht door de top van LNV. Verder willen we nog graag schotten tussen de economische sectoren, dus niet dat, zoals nu veel in het nieuws is, Schiphol alle boeren opkoopt en dat de vliegtuigen de uitstoot overnemen van de koeien, zullen we maar zeggen. Wij zijn wel voor de vrijwillige opkoop, maar we zijn mordicus tegen de zonering rondom Natura 2000-gebieden en het leegruimen van gebieden. We zijn dus wel voor de legalisatie van de PAS-melders en de mkb-bedrijven, die momenteel met 190.000 bedrijven alleen al in Brabant zonder vergunning zitten. Dit wordt gewoon het volgende schandaal waar we met z'n allen tegen de muur aanlopen. Het is hetzelfde als met de PAS-melders, alleen dan een keertje of twintig, dertig keer zo groot.

Dan wil ik nog even ingaan op de vragen van 50PLUS. De 55 miljoen waar ik het over had hebben wij vernomen van Henk Jumelet, de gedeputeerde van Drenthe: dat het innovatiegeld vanuit Brabant overgeheveld is naar Drenthe, omdat het hier op het schap bleef liggen. Ik vind het wel een beetje typerend dat we net van de sprekers hebben gehoord dat subsidies hier afgewezen worden en dat de poen vervolgens naar Drenthe gaat, omdat ze er daarmee wel aan de gang willen. Ik denk ook dat er wat budgetproblemen zijn bij het Rijk, want volgens mij willen ze met het geld een beetje van de ene provincie naar de andere provincie en zo hoeven ze mooi geen cent uit te geven. Maar goed, dat tot daar aan toe, maar dan weten jullie waar de centen heen zijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik stel voor tien minuten te schorsen voordat we met de bijdragen van de fracties gaan beginnen.

Schorsing (11.03-11.22)

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. We gaan door met het debat over de uitwerking van motie M174A, Stilstaan is geen optie'.

Debat over de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022

De **voorzitter**: Ik geef als eerste het woord aan mevrouw Dirken van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voorzitter. In een politieke omgeving verschil je per definitie met elkaar van mening en we vergroten de verschillen onderling als partijen uit, terwijl we het eigenlijk over een groot deel van het voorliggende vraagstuk best wel met elkaar eens kunnen zijn. Volgens mij zijn we het vandaag in elk geval met elkaar eens dat we allemaal willen dat Brabant een fijne provincie blijft voor iedereen. We verschillen alleen van mening over de vraag wat daar nou op welk moment in de tijd voor nodig is.

Voorzitter. Toen ik politiek actief werd, deed ik dat omdat ik vind dat je niet aan de zijlijn moet gaan staan roepen hoe het moet. Als je mee wilt praten, moet je verantwoordelijkheid nemen en verantwoordelijkheid nemen betekent keuzes maken. Het betekent dat je doet wat nodig is omdat de situatie daarom vraagt en die keuzes maak je dan in de wetenschap dat je het nooit voor iedereen goed doet, want het raakt altijd anderen. Vandaag gaat mijn keuze over Frank, Joris, Peter en al die andere agrarische ondernemers die deels al wel aan stikstofreductie gedaan hebben, maar van wie een deel ook nog aan de slag moet, of niet aan de slag kan omdat hij PAS-melder is. Mijn keuze gaat over Sanne, over Serien en Nelleke die allemaal wachten op een woning en over Ricardo en over Pedro, ondernemers in het mkb, of grotere bedrijven, in verschillende sectoren. Het gaat over mobiliteit en over natuur in volstrekt willekeurige volgorde. Want de essentie is simpel: het gaat om een balans tussen al deze sectoren en omdat die balans niet meer klopt, omdat we in het verleden met elkaar samen te veel stikstof hebben gebruikt, staan we voor de moeilijke en ingewikkelde opgave om die balans weer te vinden. En, voorzitter, om in balans te zijn is het noodzakelijk om in beweging te blijven. Andersom: als je stopt met bewegen, verbreek je meteen het wankel evenwicht dat je bijna gevonden had met elkaar. Daarom begreep de VVD-fractie niet waarom op 4 november alleen maar werd medegedeeld dat er geen vergunningen meer verleend konden worden. Daar hoorde voor ons op z'n minst een tweede besluit bij, namelijk wat er verder per direct zou gaan gebeuren om te zorgen dat de wankel stikstofbalans niet verder verstoord zou worden. Maar dat tweede besluit zat er niet bij. Sterker nog, de onbegrijpelijke boodschap aan een deel van de agrarische ondernemers was op dat moment: je moet nog steeds wel je huisvestingssysteem op tijd gaan vervangen, maar je aanvraag daarvoor gaan we niet behandelen. Als ik agrarisch ondernemer was, zou ik daar op z'n minst behoorlijk zenuwachtig van worden, zeker als je daarbij, zoals ik van veel agrarische ondernemers hoor, echt wel bereid bent om te verduurzamen en om te innoveren, maar je verdwaalt in de wisselende boodschappen en de jurisprudentie. De VVD-fractie vindt dit geen voorbeeld van behoorlijk bestuur en daarom gaven we op 11 november, samen met de PvdA, de opdracht aan GS om vandaag te zorgen voor een heldere boodschap "dit is wat er wel kan en dit is hoe we het gaan doen", zodat agrariërs, mkb'ers, woningzoekers, industrie, wegenbouw en natuur weten wat er in Brabant moet gebeuren om het wankel stikstofevenwicht te behouden, om Brabant open te houden.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie, maar bent u de woordvoerder namens de partij? Oké, dat stond niet in mijn stukken. Ga uw gang.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel. Mijn vraag is eigenlijk: jullie hebben je motie ingediend, 'Stilstaan is geen optie', en wat er nu ligt, die Statenmededeling, is dit nu wat u voor ogen had? Is dit het grote, concrete plan dat u had willen bereiken?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Daar ga ik zo in de rest van mijn betoog iets over zeggen.

Voorzitter, ik vervolg, en dat doe ik met allereerst onze welgemeende complimenten aan alle ambtenaren die de laatste week heel erg hard hebben gewerkt om te zorgen dat GS deze week een Statenmededeling konden versturen aan PS. Dank je wel! We zien gelukkig veel suggesties terug die we zelf eerder aan GS hebben gedaan. Zo meteen ga ik verder op de inhoud in, zoals ik al zei. Maar voordat ik dat doe, willen wij ook nog eens onze waardering uitspreken voor al die ondernemers die sinds de besluiten van 2017 al in een reducerend systeem hebben geïnvesteerd. Zij dragen elke dag al hun steentje bij in het moeilijke

stikstofevenwicht, ze helpen zonder extra beloning dagelijks om Brabant open te houden. We vergeten te makkelijk dat zij dat al gedaan hebben.

Brabant open houden, dat is waar het uiteindelijk om draait. Dus we zijn blij dat GS voor ons in de Statenmededeling alles eens heeft opgelijst, maar tegelijkertijd vraagt de VVD-fractie zich wel af waarom we dat allemaal nú pas krijgen. Veel zaken die genoemd worden hadden al lang in gang gezet kunnen worden, of hadden zelfs al klaar kunnen zijn. We zijn dan ook erg benieuwd waarom dat niet eerder is gebeurd. Sterker nog: in plaats van actie en ambitie zien we in de Statenmededeling nog heel wat open eindjes. Er wordt veel benoemd wat alsnog onderzocht / uitgezocht gaat worden, maar een beetje ambitieuze planning en daadkracht ontbreken daar voor ons nog bij.

Voorzitter. Als het water tot aan je lippen staat, kun je niet op je gemak nog eens alle tijd gaan nemen om in alle rust te bedenken wat je over een aantal maanden allemaal nog eens gaat doen. Als het water tot aan je lippen staat, ga je zwemmen, dan doe je alles wat je kunt om boven water te blijven, dan doe je wat nodig is. Je komt in actie. Wij dragen GS dan ook via een gezamenlijke motie met D66, GroenLinks en PvdA op om nú in de actiestand te komen. Wacht niet lijdzaam op wat het Rijk in alle rust gaat produceren, maar ga voor de deur liggen, zet je landelijke connecties in en doe wat verder nodig is om eerder naar Brabant te halen wat nodig is om de boel open te houden. Laat zien dat er echt álles aan gedaan wordt wat maar mogelijk is om te zorgen dat het kleine beetje ruimte dat Brabant heeft ook echt ingezet kan worden, zodat Brabant niet stilvalt.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, een heel stikstofverhaal, en daar ben ik geen fan van, dat weet u. Van mij hoeft dat allemaal niet, maar als we dan toch met dat stikstofverhaal aan de gang gaan, en we hebben ruimte over, is het dan niet onze morele verplichting om dat nu alleen aan de PAS-melders uit te geven en niet aan allerlei werkgelegenheidsprojectjes? We hebben die mensen echt schandalig behandeld, daarom alles wat we over hebben inzetten voor de PAS-melders. Is de VVD dat met mij eens?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voorzitter. Het Rijk heeft daar een voorzet voor gedaan en volgens mij hebben we al een tijdje geleden afgesproken dat we met dit soort dingen ook zorgen dat we dat beleid volgen. Dat betekent dat er conform het Rijksbeleid een afroaming komt voor de natuur en voor PAS-melders en dat we die mensen nu eens gaan helpen.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Wilt u wachten op het Rijk, of wilt u nu zeggen: alles wat we nu over hebben gaan we aan de PAS-melders geven en we verrekenen dat op een later moment met het Rijk? We gaan die mensen nu niet met onzekerheid de kerst- en de feestdagen in sturen, maar we gaan echt zorgen dat ze met honderd procent zekerheid alles gedekt hebben en dat ze met rust hun bedrijf kunnen voortzetten. Is dat niet een veel betere optie dan wachten op het Rijk?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik houd sowieso niet van wachten op het Rijk. Dat hebt u mij net ook al horen betogen en dat zal ik zo nog verder doen. Ik vind dat GS alles moeten doen wat ze kunnen om te zorgen dat zo snel mogelijk de hele situatie opgelost wordt.

Voorzitter. Om ambitie in het plan van GS te brengen, hebben we de punten die GS benoemd hebben wel via onze motie voorzien van termijnen. Daar ga ik zo iets over zeggen, maar ik zal eerst de heer Van Pinxteren de gelegenheid geven om z'n interruptie te doen.

De **voorzitter**: Nou, mevrouw Dirken, dat bepaal ik altijd nog, maar vooruit: mijnheer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Lokaal Brabant heeft de motie van de VVD gekregen als concept en daar hebben wij goed naar gekeken. Maar wat ons verbaast, is dat de VVD-fractie ook nu weer kiest voor een datum, een datum die een halfjaar later ligt dan 1 januari 2024, en dat zij kiest voor het toepassen van het instrument van de passende beoordeling, zonder dat dit instrument op dit moment gevalideerd en goedgekeurd is in Den Haag en zonder dat het instrument uitontwikkeld is. Daarmee lopen we wederom gigantische risico's richting allerlei sectoren, dat dit later door middel van juridische procedures open geprocedeerd wordt, of anders moet, en dan hebben we weer mensen een dwaalspoor opgestuurd. Wat wilt u nu eigenlijk? Wilt u duidelijkheid, dan moet u ook daar een streep door zetten.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voorzitter. Als je op dit moment een kerstboom koopt, dat doen mensen op dit moment, kun je gaan zitten wachten tot iemand van de winkel naar jou toe komt om ballen te brengen. Dat gaat niet gebeuren. De enige manier om voor vanavond ballen in die boom te krijgen, is nu zelf actie te ondernemen en ballen te gaan halen. Die metafoor betekent voor mij dat, als op dit moment nog geen passende beoordeling in een format beschikbaar is, we heel lang met elkaar kunnen gaan zitten wachten tot iemand dit komt brengen, maar we kunnen ook actie ondernemen om te zorgen dat dat format er komt. Dat format wordt bedacht door juristen, die zijn er heel veel en ik denk dat de provincie die ook zelf in kan huren om een format te maken.

De **voorzitter**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ja, maar we moeten wel uitgaan van een systeem dat juridisch houdbaar is. We hebben nu met de RAV-codering al een aantal keren gezien dat we dachten de juiste dingen te hebben, maar dat de rechter uiteindelijk zei 'nee, het past niet', of dat de Raad van State zei 'nee, het past niet'. Dan kunt u wel zeggen dat we zelf die ballen gaan halen, maar als die niet toegestaan worden in het juridische systeem, of onderuit gehaald worden, op welke wijze dan ook, dan sturen we een aantal ondernemers gewoon letterlijk en figuurlijk het bos in, en daar zijn geen kerstballen te vinden!

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voorzitter, ik kom hier zo in mijn betoog op terug, dus ik neem het dan mee. Zoals ik al zei, hebben we onze motie voorzien van termijnen en we vragen voorbeelden te volgen van andere provincies, die ook niet op het Rijk gaan zitten wachten, maar zelf actie nemen. Als wij zelf bijvoorbeeld vrijwillige uitkoop van piekbelasters voorfinancieren, levert dat eerder stikstofruimte op dan wanneer we gaan zitten afwachten tot het Rijk start. En als er een stevige lobby komt vanuit meerdere provincies om het format voor passende beoordelingen eerder op te leveren dan het Rijk nu aangeeft, kunnen ondernemers eerder aan de slag met een vergunningaanvraag. En zoals ik al zei: er zijn ongetwijfeld juridisch adviseurs beschikbaar die kunnen helpen om zo'n format te maken en om te zorgen dat het zo juridisch houdbaar is als we aan de voorkant met elkaar maar in kunnen schatten.

Het is goed om te zien dat GS net als de VVD blijven geloven in innovatie, want daardoor komen er nog meer sterk reducerende oplossingen op de markt. We hebben al vaker gezegd dat wij het belangrijk vinden dat ondernemers keuzevrijheid hebben, in systemen, maar ook in voer- en managementmaatregelen en keuzes voor het aantal dieren dat ze willen houden, voor wel of niet natuurinclusief of biologisch. Reductie is niet enkel en alleen mogelijk via een nieuw stalsysteem. Er zijn ondernemers met slimme ideeën over andere oplossingen, die snel ingevoerd kunnen worden. Daar hoorden we net nog verschillende sprekers over. Er kan meer dan alleen verbouwen, en dat kan als we dat juridisch mogelijk maken in onze verordening. Daarom roepen we op om dat soort zaken nog deze Statenperiode mogelijk te maken.

Voorzitter. Wij zien in de Statenmededeling het realisme van GS dat met alles wat nog gemaakt moet worden nooit vóór 1 april a.s. vergunbare aanvragen ingeleverd kunnen worden. Wij snappen dat het logisch is om

de aanvraagdatum dan een halfjaar te verplaatsen in de tijd, zoals GS zelf hebben besloten. Maar wij willen datzelfde realisme dan ook zien als het gaat om de realisatiedatum. Je kunt niet in drie maanden tijd een vergunningprocedure doorlopen en intussen je stal verbouwen, hoe welwillend je als sector ook bent. Drie maanden geven is feitelijk alleen maar nieuw juridisch gedoe. Daarom dragen we GS op om die realisatiedatum ook een halfjaar op te schuiven, naar 1 juli 2024.

Voorzitter. Ik benadruk nog maar een keer dat dit voor de VVD nadrukkelijk géén landbouwdiscussie is. We voeren hier met elkaar een discussie over het zoeken naar een balans tussen zowel de sectoren onderling als tussen de sectoren en de natuur. Het is een discussie over het verdelen van schaarste over iedereen, een discussie over mogelijkheden om Brabant open te houden, en daarvoor moet iedereen doen wat nodig is, ook GS.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dank u wel, voorzitter. U heeft het erover dat de vergunningsaanvraagdatum naar oktober verschuift. Vindt u het dan wel realistisch dat je in juli wel je innovatie klaar kunt hebben? Een vergunningstraject duurt ook lang. Dus u denkt dat het dan gerealiseerd kan zijn, halverwege 2024?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Mevrouw Van de Ven, kennelijk was u het er eerder ook mee eens in deze coalitie dat we een verschil van negen maanden hebben. Wij vragen nu om dat verschil van negen maanden te houden tussen aanvraagdatum en realisatiedatum, dus er is niks nieuws onder de zon.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Een andere vraag daarover is: denkt u dat het dan wel juridisch geborgd is? U wilt een juridische borging in de verordening. Denkt u dat de innovaties juridisch geborgd zijn tegen die tijd?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Als u goed geluisterd had, had u gehoord dat ik net heb aangegeven dat er wat ons betreft heel veel meer mogelijk is. We hebben ook verschillende sprekers horen zeggen dat er heel wat meer mogelijk is dan alleen maar reductie door huisvestingssystemen. Dus wij vragen om alles wat nu mogelijk is, waar over de sector ook zelf om vraagt, om dat allemaal juridisch mogelijk te maken, om daarmee te reduceren, om te zorgen dat het ook kan.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Mag ik nog een keer, voorzitter?

De **voorzitter**: Ga uw gang.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): De sector vraagt er inderdaad om, maar u hebt zojuist ook gehoord van de sprekers dat die niet juridisch geborgd zijn, dat ze niet eens een RAV-codering hebben, niet eens een RAV-codering krijgen en niet eens door de beleidsambtenaren toegekend kunnen worden voor subsidie.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Nou, mevrouw Van de Ven, volgens mij zijn wij als VVD de fase al voorbij dat wij denken dat de RAV-code hét instrument zal blijven in de toekomst waar we met elkaar over discussiëren. We hebben systemen waarvan de rechter zegt dat die misschien best hanteerbaar zijn voor iedereen. We hebben discussie over de stempel die erop staat. Dat betekent dat we een andere manier moeten vinden om aan te tonen dat die systemen wel degelijk een reductie opleveren. Wij gaan ons niet focussen op RAV-codes, wat ons betreft gaan we ons focussen op de manier waarop je kunt aantonen, en daar hebben we net al hele goede voorbeelden van gehoord, dat er reductie is. Die reductie kan zijn met een systeem, die

reductie kan zijn met de voorbeelden die we de insprekers net hoorden noemen, en ik zie in het land nog heel veel andere goede voorbeelden. Het gaat erom dat we met elkaar voor deze zomer vaststellen, of uiterlijk vóór 1 oktober, want dan vragen we mensen die echt een vergunning nodig hebben om daar ook iets mee te doen, dat we dan de tijd benutten – dat is dus de komende acht maanden ongeveer – om te zorgen dat mensen weten wat welk product, of welk systeem, aan reductie oplevert. Dat vonden we eerder mogelijk en wij denken, zeker als we mogelijk maken dat er meer kan dan alleen een huisvestingssysteem, dus alleen een bouwproduct met beton, maar dat er andere dingen mogelijk zijn die de sector zelf wil, dat dat heel goed kan.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ik hoorde mevrouw Dirken zeggen dat ze in het land heel veel goede voorbeelden ziet. Die zie ik ook; ik ben van de week nog bij een mooi voorbeeld geweest. Maar kunt u dan uitleggen waarom de VVD er toch voor kiest om Brabantse boeren, agrariërs, ondernemers op een ongelijk speelveld te plaatsen? Kunt u heel kort uitleggen waarom de VVD, juist de VVD, kiest voor een ongelijk speelveld in Brabant?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dat vind ik een heel bijzondere vraag, mijnheer Boon, want u heeft eerst altijd gevraagd waarom wij als eerste dingen gingen doen. Nu doen we de dingen niet meer als eerste, want andere provincies doen soms al veel meer dan wij doen, en nu is het weer niet goed! Nee, wij doen in Brabant wat verstandig is. Ik vraag om goede voorbeelden van andere provincies over te nemen, maar ik vraag niet om dingen over te nemen waarvan wij misschien in Brabant zelf nog niet zeker weten of het wel een goed idee is.

De heer **Boon** (PVV): Nee, maar op bepaalde regelgeving heeft Brabant nog steeds de allerstrengste regelgeving gewoon van heel Nederland. Daar kunnen we lang over praten en daar kunnen we kort over praten, maar dat is zo. Dat is dus een ongelijk speelveld, een oneerlijk concurrentiemodel. Waarom kiest u daarvoor? Waarom zegt u nu niet: luister, er is zoveel onduidelijkheid – provinciaal, landelijk, waarschijnlijk ook richting de EU, want zullen de opkoopregelingen wel goedgekeurd worden door de EU? –, dat we nu pas op de plaats gaan maken, die provinciale regelgeving, die plusjes halen we eraf, we gaan gewoon voor een gelijk speelveld, voor eerlijke concurrentie? Waarom kiest u als VVD'ers, als liberale partij, niet voor die keuze?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Mijnheer Boon, er is helemaal geen sprake van een gelijk speelveld. In alle provincies in Nederland gelden andere regels. Er zijn provincies die zelfs al dingen doen die strenger zijn dan in Brabant. Dus ik maak me daar geen enkele illusie over. Bovendien is elke provincie in die zin uniek, dat we ook met een aantal provincies zijn waar de druk op het verdelen van de schaarste nou even net een beetje anders is dan in die andere provincies. En zoals ik daarnet al zei: het is voor ons geen landbouwdiscussie. Het is een discussie om met elkaar te zoeken naar het verdelen van de schaarste. Wij hopen, door aan iedereen te vragen zijn bijdrage te leveren, dat we op een goede manier in Brabant vooruit kunnen. Misschien zult u over drie jaar, na de volgende verkiezingen, nog eens tegen mij zeggen: het is achteraf toch maar goed dat we die keus gemaakt hebben, want in Brabant zijn er nog dingen mogelijk, voor iedereen, in alle sectoren.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel.

Voorzitter. Iedereen moet doen wat nodig is, ook GS, want alleen dan blijft er in deze provincie ruimte voor alles en voor iedereen. Dus is het goed dat er een integraal plan gemaakt wordt waarin het reductiepad

voor alle sectoren staat. Want ook de doelen voor de industrie komen eraan, voor wie dat nog gemist had. Elke sector moet wat dat betreft een evenredige bijdrage leveren aan het herstel van die balans. Wij vertrouwen erop dat GS onze motie gaan zien als een wake up-call, om zelf nog harder aan het werk te gaan om het stikstofevenwicht in Brabant te herstellen, niet alleen omdat we dat ook aan de rest van Brabant vragen, maar ook omdat het de enige manier is om Brabant open te blijven houden, om te zorgen dat Frank, Joris, Peter en al die andere Brabanders hier kunnen blijven wonen, ondernemen en genieten. We wensen GS daar veel succes mee, maar ze doen dat in de wetenschap dat wij ze waar nodig kritisch zullen blijven volgen.

Dank u wel.

Motie M188-2022

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16-12-22, behandelend het debat over de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022;

overwegende dat:

- er geen tijd meer is om te wachten met maatregelen voor de stikstofaanpak en herstel van de Brabantse natuur;
- Brabant compleet op slot dreigt te gaan als we nu niet ingrijpen;
- we moeten kijken naar wat wél kan, in plaats van naar onmogelijkheden;
- het daarbij ook duidelijk moet zijn waar iedereen aan toe is, op welk moment in de tijd;
- elke sector een evenredige bijdrage moet leveren aan de oplossing van het stikstofprobleem;
- op dit moment andere sectoren (woningbouw, industrie en mobiliteit) onevenredig getroffen worden doordat geen enkele vergunningverlening mogelijk is;
- innovatie in de verduurzaming van landbouw en industrie een belangrijke pijler is en blijft;
- er onder andere met innovatieve stalsystemen, voer- en managementmaatregelen en stoppers wel degelijk op korte termijn stikstofreductie te behalen is;
- begin 2023 vanuit het Rijk nog extra informatie komt, zowel met betrekking tot natuurdoelanalyses als de doelen voor verduurzaming van industrie en mobiliteit;
- op dit moment daardoor nog niet overal duidelijkheid over is en deadlines door elkaar heen dreigen te lopen;

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- uiterlijk in de Statenvergadering van 3 maart 2023 een wijziging van de interim-omgevingsverordening ter besluitvorming voor te leggen waarmee:
 - de datum voor de realisatie van stalaanpassingen van 01-01-2024 geschrapt wordt en vervangen wordt door de datum van 01-07-2024;
 - de uiterste indieningsdatum van 01-10-2023 wordt opgenomen voor het indienen van een vergunbare aanvraag voor voornoemde gevallen;
 - alle betreffende veehouders ook de mogelijkheid krijgen om door het houden van minder dieren (M182-2022) te voldoen aan de gevraagde emissiereductie;
 - voer- en managementmaatregelen opgenomen worden als manier om te voldoen aan emissiereductie;
- alles in het werk te stellen om aangevraagde vergunningen te behandelen en verlenen voor 01-01-2024 en daarover concrete afspraken te maken met de handelende diensten, waarbij aanvragen als deze eerder worden ingediend voorrang krijgen op volgorde van binnenkomst;
- zo snel mogelijk, maar uiterlijk op 01-04-2023, te komen met een concrete uitwerking van de elf punten die in de Statenmededeling staan;
- daarbij per direct aan de slag te gaan met het voorfinancieren van uitkoop van piekbelasters, naar voorbeeld van de provincie Limburg;
- daarbij per direct aan de slag te gaan met de passende beoordeling, met of zonder format van het

- Rijk, om zo de vergunningverlening zo snel mogelijk weer op gang te brengen;
- daarbij per direct de afroaming bij extern salderen te verhogen van 30 procent naar minimaal 40 procent voor projecten waar de provincie bij betrokken is en tevens uiterlijk 01-03-2023 de beleidsregels natuurbescherming Noord-Brabant aan te passen;
- uiterlijk op 01-03-2023 een intrekingsbeleid voor Wnb-vergunningen vast te stellen, zodat niet gebruikte vergunningen kunnen worden ingetrokken, inclusief niet gebruikte Wnb-vergunningen waarvoor de provincie een verklaring van geen bedenkingen heeft gegeven aan gemeenten;
- volgend op M165A-2019 de stikstofruimte, na afroaming voor natuurherstel, te prioriteren en in onze provinciale stikstofbank te stoppen en vervolgens conform voornoemde motie allereerst ten goede te laten komen aan projecten die de werkgelegenheid stimuleren;
- in de Brabantse aanpak van het NPLG (deadline 01-07-2023) een compleet pakket neer te leggen met zowel reductiedoelstellingen als aanpak voor alle sectoren. Tevens moet het plan rondom de herstelmaatregelen en bodem, lucht en watermaatregelen van onze natuurgebieden een centrale rol hebben;

en gaan over tot de orde van de dag.”

Wilma Dirken, VVD

Edith van Dijk, PvdA

Tom Ludwig, GroenLinks

Liesbeth Sjouw, D66.

De **voorzitter**: Mijnheer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dank u wel, voorzitter. Bij JA21 vragen we ons al de hele tijd af, eigenlijk sinds zo kort voor de Statendag er een halfjaar, zes maanden, specifiek bij komen voor de aanvraag, en nu met een motie, waar die zes maanden vandaan komen. Waarom niet vijf maanden, zeven maanden, of wat dan ook? Heb ik het juist dat uw laatste statement, “we zien u na de verkiezingen” of “na de verkiezingen gaan we verder praten”, is dát de zes maanden? Is dát nou de reden waarom het specifiek zes maanden is? We gooien het over de schutting en dan gaan we er nog keer verder over debatteren? Waar komt die zes maanden vandaan?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Mijnheer Rutjens, om dat punt maar even op te helderen: ik sta hier niet om een politiek spelletje te doen, ik sta hier om een probleem op te lossen in Brabant waar we met z’n allen tegen aanlopen. Dat was wat ik volgens mij in het begin van mijn betoog zei: als je niet aan de zijlijn wilt staan, moet je bereid zijn om het probleem op te lossen, ook al is dat voor iedereen hartstikke ingewikkeld. Maar daar zijn we hier voor aangenomen. Ik kom aan die zes maanden, omdat we eerst hadden staan “wij vragen aan iedereen volgens de Routekaart om op 1 april een aanvraag in te dienen” en GS zeggen “wij verschuiven dat met zes maanden naar 1 oktober”. Dat betekent dat er oorspronkelijk een plan was om tussen 1 april en 31 december iets te doen. Als je dan één van die twee verschuift, vinden wij het logisch dat je de andere ook verschuift, even lang. Dus als je de datum om een aanvraag in te dienen met zes maanden verschuift, dan is het reëel om de datum waarop iedereen klaar moet zijn ook met zes maanden te verschuiven, en daar komt ‘ie vandaan.

De **voorzitter**: Mijnheer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dus als de datum niet zes maanden door GS wordt verschoven, maar veel verder, bijvoorbeeld een jaar, twee jaar, wie weet 2028, dan kunnen we ook een motie van de VVD verwachten om ook die aanvraag aan te passen? Dat is toch veel logischer dan?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dat zou logisch zijn geweest als dit een landbouwdiscussie was, maar dat is het niet. Deze discussie gaat erover hoe we zorgen dat we het evenwicht in het hele stikstofvraagstuk kunnen herstellen, waarbij iedereen in elke sector een bijdrage moet gaan leveren en waarbij we dus aan iedereen zullen vragen om dat in een snel tempo te doen. Alleen, als wij zien dat er op dit moment zoveel dingen gebeurd zijn dat het niet meer reëel is – vinden wij ook – om te vragen aan mensen om op 1 april een aanvraag in te dienen, dan kun je ook niet tegen mensen zeggen dat ze in drie maanden tijd een vergunningproces moeten doorlopen en een stal moeten realiseren. Dat kan niet.

De **voorzitter**: Mijnheer Rutjens, tot slot.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dus GS stellen iets voor en de VVD-fractie volgt braaf de zes maanden. Duidelijk. Dank u wel.

Mevrouw **Dirken** (VVD): U mag ons heel braaf vinden, maar Sinterklaas is al naar huis.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee bent u aan het eind gekomen van uw betoog. Ik geef het woord aan mevrouw Van de Ven van het CDA.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Hier staat een blij christendemocraat. Anders dan het op het eerste gezicht lijkt, is de kloof tussen agrariërs en provincie de afgelopen dagen een flink stuk kleiner geworden. De ZLTO reageerde via de media verbolgen dat in de Statenmededeling de datum van 1 januari 2024 nog steeds van kracht is. Daar heeft de ZLTO gelijk in, maar het CDA leest toch vooral dat Gedeputeerde Staten erkennen dat die datum onmogelijk is. Zo schrijven GS dat het, ik citeer, “praktisch gezien niet aannemelijk is dat veel ondernemers tijdig de stalaanpassingen daadwerkelijk doorgevoerd zullen kunnen hebben”. GS erkennen in het stuk dat we van agrariërs dingen vragen die domweg niet kunnen. Het gaat niet langer om de vraag of het wenselijk of nodig is om emissies terug te dringen – nee, het gaat om de vaststelling dat het niet kan.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd. Mijnheer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Voorzitter. Allereerst mijn excuses aan Gedeputeerde Staten, aan Provinciale Staten en aan mevrouw Van de Ven om zo vroeg al tijdens haar bijdrage te interromperen, maar wij hebben haar bijdrage al kunnen lezen; die stond al op JA..., sorry op CDA.nl! Bij ons stond hij gelukkig niet, maar op CDA.nl stond hij wel en in de krant stond het al, dus eigenlijk hebben we het allemaal al duidelijk kunnen lezen. Het enige wat wij missen, en die vraag zou ik graag beantwoord willen hebben: gaan we de deadline uitstellen naar 2028, ja, of gaan we deadline uitstellen naar 2028, nee? Want de rest van uw betoog hebben we al gelezen.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Beste mijnheer Rutjens, volgens mij heeft u mijn betoog niet gelezen, u heeft mijn motie gelezen en een persverklaring.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): CDA.nl, mevrouw Van de Ven, twee uur geleden!

De **voorzitter**: Dit is geen interruptie. Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): U hebt het over datums, wij hebben het over een tijdlijn. Dus wij praten als CDA niet over datums.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): En dan blijft mijn vraag staan, een vraag die denk ik iedereen hier wil weten: gaat het CDA mee om de deadline van de stallenaanpassing uit te stellen tot 2028, ja of nee?

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Zoals ik u zeg, heer Rutjens: wij willen dat ze in overleg met de agrarische sector tot een nieuwe tijdlijn komen. Geen datum, geen 2028, gewoon een nieuw tijdpad in overleg met de agrarische sector, wat werkbaar is, juridisch geborgd en rechtszekerheid biedt. Dat is ons verhaal.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Voor het laatst dan. Ik hoor van de agrarische sector dat ze uitstel willen tot 2028. U heeft de afgelopen weken hopelijk heel veel overleg gehad waarbij iedereen datzelfde zei. Dus ja, ik weet niet hoe ik het anders nog kan vragen. Als uit dat overleg 2028 komt, zegt het CDA dan 'ja', of gaan we dan nog verder praten en het over de verkiezingen tillen et cetera?

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Ik heb gezegd dat ze er samen met de sector uit moeten komen. Als dat 2028 wordt, nou ja, dan is het 2028. Maar ik ga dat niet ergens vastleggen in een document. Dat is mijn verhaal.

De **voorzitter**: De heer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dank u wel. Mevrouw Van de Ven, ik hoor u net zeggen "wij praten niet over datums". Maar ik zag gisteren een persbericht waarin u het wel over een datum had, want u zei: feitelijk 1 januari 2024 van tafel. Ik heb uw motie gelezen, waarvan u straks het dictum voor gaat lezen, las ik op de site van het CDA, en daarin mis ik dat die datum van 1 januari 2024 van tafel gaat. Ik begrijp eigenlijk uit uw betoog, ook uit dat wat nog gaat komen, en uit de motie, dat 1 januari 2024 van tafel, dus ook niet 1 januari 2028-

De **voorzitter**: En wat is uw vraag?

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): En de vraag is: kunt u duidelijk maken of met uw motie 1 januari 2024 van tafel is, en dat we dan Rijksbeleid gaan volgen, of bedoelt u iets anders?

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Ik zeg daarop 'ja', want GS hebben dat ook toegegeven. Dus 2024 is van tafel, ja.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Een vervolgvraag, voorzitter. Ik heb van GS niet begrepen dat 1 januari 2024 van tafel is, dus die vraag wil ik straks wel graag aan de gedeputeerde stellen; die mag ze nu meteen noteren, of dat inderdaad klopt. Als dat klopt, kunnen we het debat kort houden, denk ik.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Oké, dank u wel. Ik ga verder.

De situatie lijkt verdacht veel op die van enkele jaren geleden. Weet u nog dat destijds 1 januari 2022 als datum was vastgelegd? U kunt u zich voorstellen in wat voor situatie de agrarische sector nu zou verkeren als het CDA in 2019 die deadline toen niet had weten te verzetten, als de boeren nu werden afgerekend op die onhaalbare eisen. Bovendien is het niet te rijmen dat GS enerzijds miljoenen steken in 25 pilots om innovaties te versnellen (en anderzijds stellen dat eind volgend jaar alle stallen emissiearm moeten zijn). Voorzitter, ik richt me in het bijzonder tot de Statenleden en fracties die omwille van duurzaamheid, biodiversiteit, gezondheid, natuur, bodem- en luchtkwaliteit streng willen zijn, en die zo nu en dan denken dat ze met hun streven recht tegenover agrariërs staan.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Ik hoor mevrouw Van de Ven zeggen dat dankzij het CDA de datum al is verlegd. Deelt mevrouw Van de Ven met de kennis van nu dat ze toen eigenlijk al geen datum hadden moeten vastleggen? We hadden toen al, wat de PVV wil, in gesprek moeten gaan om te kijken naar een nieuwe, realistische datum. Deelt u de mening dat u met de kennis van nu toen al geen datum had moeten vaststellen?

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dat is voortschrijdend inzicht.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Ik ben in ieder geval blij dat er voortschrijdend inzicht is bij het CDA. Ik hoop dat we nu de datum kunnen uitstellen tot 2028, of dat ze in gesprek gaan – we gaan er later in het debat achter komen wat het beste zou zijn. Maar het is wel jammer dat mede door het CDA die datum wel verschoven is, maar dat de boeren wel een hele lange tijd in onzekerheid gezeten hebben, en dat was niet nodig geweest. Gelukkig is het inzicht er nu en ik hoop dat we nu samen kunnen optrekken.

De **voorzitter**: Dat was uw derde interruptie. U hebt er vier in totaal. Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor het CDA net aangeven dat dankzij hen de datum toen al verschoven is. Ik vraag me af – want we horen het steeds vaker, het gaat er steeds over in het debat, ondernemers vanuit agrarische hoek, maar ook elders, willen heel graag duidelijkheid –: is het CDA het niet met de Partij voor de Dieren eens dat het steeds weer opnieuw opschuiven van die datum juist voor onduidelijkheid zorgt? Als we toen hadden vastgehouden aan de oorspronkelijke datum, hadden we het nu al opgelost en hadden we vandaag deze discussie niet hoeven voeren, want dan hadden we al gedaan wat noodzakelijk is.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Bent u het met mij eens dat we dan nog meer veehouders in het juridische moeras hadden geduwd?

De **voorzitter**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Ik denk dat niet de regels, maar het blijven vasthouden aan de schaalvergroting het moeras is.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dat is uw mening, dat mag.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Van de Ven, want ik heb die website nog niet gelezen, dus ik luister met belangstelling!

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Gelukkig!

Tegen hen – ik had het tegen de Statenleden hè? – zeg ik in de eerste plaats: het is technisch onmogelijk om boeren te houden aan de eerder gestelde doelen. Nogmaals: het gaat er niet om wat er moet gebeuren, het gaat erom wat er kan. GS, Rijksoverheid, RIVM, Raad van State en tal van andere overheden en overheidsinstellingen zijn er akelig duidelijk over. We kunnen net zo goed van boeren vragen om de zwaartekracht af te schaffen. Het. Kan. Niet.

Landbouw en natuur hebben elkaar nodig. Ze zijn bondgenoten. Het blijkt echter onmogelijk om boeren te houden aan de in de IOV gestelde eisen en de daaraan gekoppelde termijnen. Boeren willen wel degelijk innoveren; sterker nog: daar staan ze wereldwijd om bekend! We moeten niet hoger reiken dan realistisch is. En juist dat deden we eerder met onze dromen over stalinnovaties. Kan er dan niks? Natuurlijk wel! Boeren werken hard aan maatregelen op het gebied van voer- en management, bronmaatregelen en natuurinclusief. Hiertoe dienen wij een motie in. Boeren zitten niet stil en hunkeren naar ondersteuning.

Op de tweede plaats roep ik de Statenleden en over hun hoofden heen de samenleving op om kennis te vergaren, kennis over doelvoorschriften, over middelenvoorschriften en over technische, juridische, economische en maatschappelijke mogelijkheden en onmogelijkheden. Maar bovenal: neem kennis van hoe agrariërs hun stinkende best doen om mee te bewegen met de veranderende tijdgeest. Hoe ze hard werken om tegemoet te komen aan de, overigens terechte, wensen om leefbaarheid, natuur en milieu verbeteren. En hoe ze proberen om dat te doen binnen de nu erkende belemmeringen en beperkingen, hoe ze proberen om tegelijkertijd hun bedrijf overeind te houden en hoe ze de voedselproductie proberen te garanderen.

Voorzitter, wat wij van agrariërs vragen is niet reëel. Laat ik er één zaak uitpikken: de verantwoordelijkheid van agrariërs om voedsel te produceren. Over die core business van de boer gaat het bar weinig. Boeren maken voedsel en dat voedsel wordt de komende jaren schreeuwend duur. Lees wat de Wageningse landbouwtechnoloog Wouter de Heij erover zegt. Hij stelt dat de Nederlandse boeren klem zitten. Machtige inkopers die niet alleen de boeren in de tang hebben, maar ook de 17,5 miljoen Nederlandse consumenten. De boeren worden onder druk gezet om almaar goedkoper te produceren. Ga er maar aan staan: alleen de prijs van kunstmest is de afgelopen jaren al vertienvoudigd. De voedselprijzen zijn nu al 20 procent hoger dan een jaar geleden en dat terwijl we nu eten kopen dat voor een groot deel is geproduceerd vóór de energiecrisis. Voorzitter. In 2023 worden we geconfronteerd met lege kassen. Vindt u de groente en fruit in de supermarkt nu al duur? Dat is nog niks. We stevenen af op een voedselcrisis die zijn weerga niet kent. Ik sta hier wat uitgebreider bij stil omdat we er als politiek juist nu voor de agrariërs moeten zijn, maar we moeten er ook voor onze burgers zijn! De agrariërs weten wat er op hen en de samenleving afkomt. De agrariërs voelen zich gemangeld tussen wens en werkelijkheid. Tijdens mijn vele en intensieve contacten met boeren zie ik waar het toe leidt. Ik zie hoe psychische klachten toenemen bij boeren, hun partners en gezinnen. Ik zie de stress. En steeds vaker zie ik dat boosheid plaatsmaakt voor neerslachtigheid en verdriet. Dat is niet goed, voorzitter. Dat is helemaal niet goed. Hiertoe dienen wij ook een motie in.

De **voorzitter**: En u wordt geïnterrupteerd door de heer Brouwers, die intussen z'n pasje heeft.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Met die laatste opmerking ben ik het helemaal eens, maar de vraag die 50PLUS heeft, en dan kijk ik heel even naar de hele zaal daar, ik kijk naar de hele zaal beneden en ik kijk naar alle mensen die buiten staan: wat moet ik nou gaan vertellen tegen die mensen als ik CDA'er ben? Wat voor perspectief bied ik die nu? Wat gaat u daar zelf vertellen dan?

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Nou, zoals u wellicht weet, en ook op onze website heeft gelezen, dienen wij een motie in die hopelijk perspectief gaat bieden aan de boeren, en dat kan ik dan vertellen. Ik hoop dat die motie breed wordt aangenomen in deze Statenzaal, dan hebben wij een mooi verhaal.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik vind dat een mooi antwoord, maar het blijft erbij. Ik zal u helpen. Als je een perspectief biedt, dan noem je een jaartal, dan weten ze in ieder geval waar ze aan toe zijn. Dat doet u niet. U zegt "we kabbelen zo maar door". Als ik boer zou zijn, zou ik daar geen genoeg mee nemen. Dus ik geef u nog één kans om de boeren te helpen.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Zoals u wellicht weet, is in 2009 alleen een convenant afgesproken in Brabant en Limburg, en daar staat de datum van 2028 in. Limburg heeft hem opgeschoven naar 2030, Brabant heeft hem vervroegd. De rest van het land heeft geen datum. Ik neem aan dat u de brieven van de overheid allemaal gelezen heeft, nou, dan stevent er nogal wat af op die boeren. Met andere woorden: dan weten ze echt wel waar ze op een gegeven moment aan toe zijn, of niet meer aan toe zijn. Dus je hoeft je niet aan een datum vast te klampen. Ga in overleg met de boeren, ga zeggen: beste boeren, wat is in de tijdslijn reëel, wat is juridisch geborgd en wat geeft u rechtszekerheid? Kom daar samen met de boeren uit. Dat is de opdracht die wij in onze motie geven en ik hoop op uw steun.

De **voorzitter**: De heer Brouwers tot slot.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik ben blij dat u zegt dat we samen met de boeren moeten praten, in plaats van óver de boeren, maar er moet wel een jaartal genoemd worden. Zoals u weet: 50PLUS praat over 2028, en daar laat ik het even bij.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Van Pinxteren. En 50PLUS krijgt straks het woord.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Ik hoor het CDA zeggen dat ze parallel willen gaan lopen in tijdslijn aan wat het Rijk aan het doen is, om te zorgen, samen met de boeren, dat we een werkbare oplossing krijgen, in de tijd gezien, om te komen tot die veranderingen en die transitie die nodig is. Dat past bij het Rijksbeleid, maar ook het Rijksbeleid maakt onderscheid. Ik hoorde de VVD zojuist zeggen dat alle ondernemers gelijk zijn, maar in het stuk van GS wordt gezegd dat de randvoorwaarden voor de landbouw in principe blijven zoals ze zijn, maar dat de industriële bedrijven verleid dienen te worden – punt 9, bladzijde 8 – om te verminderen. Daar komt het op neer wat daar geschreven staat. Is dat wel terecht?

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Beste mijnheer Van Pinxteren, u citeert een Statenmededeling en ik ben geen GS-lid hè? Ik ben een Statenlid en ik zou deze vraag aan GS stellen. Ik ben het helemaal met u eens.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ik stel hem juist aan u, want ik vind dat ik recht heb, en dat ook de boeren recht hebben en dat iedereen recht heeft om te weten hoe u kijkt naar het verschil tussen de ondernemingen. De VVD gaf net aan dat iedere ondernemer voor haar gelijk is en dat iedere ondernemer z'n steentje bij zal moeten dragen. Ik ben benieuw hoe u daartegen aankijkt.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Nu begrijp ik de vraag, of eigenlijk stelt u een andere vraag. Dat ben ik met u eens.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Oké dank je wel.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Je kunt niet een bepaalde sector aan deadlines houden en een andere sector alleen maar verleiden om iets te doen. Dat ben ik met u eens.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken heeft het woord.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel. Ik ken uw betoog ook nog niet, want ook ik heb niet op internet gekeken, dus ik was met belangstelling aan het luisteren. Ik hoor u een hartstochtelijk betoog houden voor landbouw. Dat snap ik vanuit uw perspectief, maar mag ik dan aan u vragen of u, als we het straks over die andere sectoren hebben, waaraan we ook allemaal nog vragen gaan stellen, daar als CDA net zo'n hartstochtelijk betoog voor gaat houden? Of is het voor u alleen balans zoeken om te zorgen dat de landbouw het grootste deel van de balans krijgt? Of bent u het met ons eens dat iedereen en alles evenredig gaat bijdragen en dat toevallig vandaag de vragen voor landbouw op tafel liggen, maar dat er nog veel meer is? Is het CDA bereid om net zo'n hartstochtelijk pleidooi voor het mkb in de volle breedte te gaan houden?

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Mevrouw Dirken, als u mij een beetje kent, ben ik voor rechtvaardig beleid, en dat geldt voor alle sectoren. Dat geldt voor de landbouw, dat geldt voor de industrie en dat geldt voor alle burgers van Brabant. Dat is mijn insteek.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Als u dat echt vindt, wat is dan op dit moment uw boodschap aan alle mensen die niet in de landbouw zitten: dat zij tot de datum die u niet wilt noemen moeten gaan wachten tot dat kleine beetje stikstofruimte dat we met z'n allen hebben niet meer verdeeld wordt over de rest, omdat we aan het wachten zijn tot we begonnen zijn met maatregelen nemen die nou eenmaal genomen moeten worden? Ik zeg ook niet dat ik dat leuk vind, maar wij zijn wel met elkaar een probleem aan het oplossen en hoe langer we wachten om met elkaar stappen te zetten om dat probleem op te lossen, hoe langer het duurt voordat die mkb'er, voordat de woningbouw, voordat de mobiliteit en de natuur ook weer in balans komen. Waar is uw balans het komende jaar en het jaar daarna?

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Mevrouw Dirken, u bent het met mij eens dat in 2017 die datum naar voren is gehaald in de IOV om ruimte te creëren voor de natuur. De stallendeadline was gecreëerd voor de natuur, alles wat daarmee gereduceerd werd is voor de natuur. Wat u nu hier probeert te interpreteren, is dat die ruimte ook naar andere sectoren gaat. Dat is helemaal niet zo. U vraagt mij hoe ik over andere sectoren zou denken. Ik vind gewoon dat je niet één sector kunt mangelen voor andere sectoren, wat totaal niet in de IOV staat en wat ook totaal de reden niet is. Ik vind dat gewoon alle Brabanders recht hebben op rechtvaardig beleid, op juridisch geborgd beleid, op rechtszekerheid. Daarvoor sta ik hier.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken in de afronding.

Mevrouw **Dirken** (VVD): We hebben met elkaar een beleid afgesproken waarin we gaan zorgen dat we de balans gaan herstellen tussen alle sectoren en tussen de sectoren en de natuur. Daar gaat iedereen zijn bijdrage aan leveren. En ja, daar komt uiteindelijk ook ruimte uit die in die sectoren gebruikt kan worden en tussen de sectoren. Wat is de boodschap van het CDA aan iedereen die geen landbouwer is? Wat is het perspectief van het CDA voor die mensen?

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Mevrouw Dirken, u wilt de balans herstellen. Ik wil ook prima een balans herstellen maar wel op rechtvaardige gronden.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dank u wel, voorzitter.

Het is tijd voor duidelijkheid en perspectief. De datum van 1-1-'24 is feitelijk van tafel en we zullen via een tijdslijn duidelijk moeten maken wat wanneer wel kan en daar waar het moet ook de omgevingsverordening aanpassen. Het uitstel van een halfjaar, zoals de VVD via de media liet weten, doet geen recht aan die realiteit. Om te laten zien dat we trots zijn op onze voedselproducenten, dat we erkennen dat zowat iedereen rond de agrariërs er een potje van heeft gemaakt, is het tijd voor eerlijkheid, rechtvaardigheid en dus voor een kentering. Die kentering begint vandaag wat ons betreft. Als links en rechts, en alles wat daar tussen zit, vaststellen dat we samen met agrariërs moeten werken aan een schone bedrijfstak en dat daarvoor ruimte voor andere sectoren, geld en tijd nodig is, en vooral tijd, het juiste tijdpad, dan moeten we daarvoor gaan. Dat is een kwestie van gezond boerenverstand. Hiertoe dienen wij een motie in. Voorzitter, dit was mijn betoog. Dank u wel.

Motie M189-2022: Ruim baan voor natuurinclusieve landbouw

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, behandelend agendapunt 4.1 'Debat over de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022';
constaterende dat:

- natuurinclusieve bedrijven in de IOV zijn uitgezonderd en daarmee een duurzame bedrijfsvoering hebben waarvoor geen Wnb vergunning nodig is;
- het college van GS zich maximaal inzet voor de noodzakelijke natuurverbetering in onder andere de Natura 2000-gebieden en de beekdalen;
- natuurinclusieve landbouw in de schil van de Natura 2000-gebieden en in de beekdalen een invulling biedt die zowel de natuur als de landbouw dient;
- natuurinclusieve landbouw toekomstperspectief moet kunnen bieden aan melkveehouders;

verzoeken GS:

- alles in het werk te stellen om natuurinclusieve landbouw voor zoveel mogelijk bedrijven rondom de Natura 2000-gebieden en in de beekdalen mogelijk te maken door:
 - het lopende begeleidingsprogramma verder te intensiveren, en
 - alle prioriteit te geven aan het beschikbaar maken en stellen van gronden ten behoeve van natuurinclusieve landbouw;

en gaan over tot de orde van de dag."

Jurgen Stoop, CDA.

Motie M190-2022: Ondersteuningsnetwerk

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, behandelend agendapunt 4.1 'Debat over de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022';
constaterende dat:

- de agrarische sector al jaren moet omgaan met onduidelijkheid en negatieve beeldvorming;
- de gevolgen van deze omstandigheden inmiddels (te) grote invloed hebben op gezondheid en perspectief voor de toekomst;
- de boeren als familiebedrijf door de paplepel vertrouwd zijn geworden met de verantwoordelijkheid voor dier, naasten en natuur;
- de Brabantse boerenfamiliebedrijven een loodzwaar jaar tegemoet gaan waarin keuzes voor de toekomst gemaakt moeten worden;
- boer zijn een manier van leven is;
- het maken van deze keuzes een zware wissel trekt op het boerenbedrijf en het gezin / de familie;
- we de boerenfamiliebedrijven die zo'n belangrijke rol spelen in onze Brabantse samenleving en economie willen behouden en toekomst willen bieden in Brabant;

vragen het college:

- alle instrumenten en voorzieningen die de provincie al biedt om agrarische ondernemers te faciliteren, te bundelen en duidelijk te communiceren over alle mogelijkheden naar de ondernemers;
- ervoor te zorgen dat er voldoende capaciteit bij het ondersteuningsnetwerk beschikbaar is, zodat boeren weloverwogen keuzes kunnen maken;

en gaan over tot de orde van de dag.”

Tanja van de Ven-Vogels, CDA

Ria van der Hamsvoord-Huijbers, CDA.

Motie M191-2022: Gezond boerenverstand

“Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, behandelend agendapunt 4.1 ‘Debat over de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022’;

constaterende dat:

- het college van Gedeputeerde Staten (GS) stelt dat het in strikte zin onmogelijk is het eerste dictum van de motie M174A ‘Stilstaan is geen optie’ uit te voeren;
- GS het niet aannemelijk vinden dat veel ondernemers tijdig de stalaanpassingen in het kader van de Interim Omgevingsverordening (IOV) daadwerkelijk door kunnen voeren;
- de huidige datum van 1 januari 2024 voor stalaanpassingen voor veel ondernemers dus niet haalbaar is en van tafel moet;

overwegende dat:

- de uitdagingen met betrekking tot landbouw, natuur, water en bodem onverkort van kracht blijven;
- veel ondernemers het thans geldende tijdspad met 1 januari 2024 voor stalaanpassingen niet kunnen realiseren;
- er dus een nieuw tijdspad noodzakelijk is;
- ondernemers belang hebben bij het zo snel mogelijk krijgen van duidelijkheid hierover;

verzoeken Gedeputeerde Staten

- een nieuw realistisch tijdspad uiterlijk voor 1 juni a.s. aan te bieden aan Provinciale Staten, dat juridisch geborgd is en rechtszekerheid biedt aan ondernemers;
- dit te doen in samenspraak met vertegenwoordigers van de agrarische sector;
- de Statenmededeling van 13 december jl. te gebruiken om de logische vervolgstappen te zetten;

en gaan over tot de orde van de dag.”.

Tanja van de Ven-Vogels, CDA.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga ik naar mevrouw Koopman van de SP. Ik ben overigens voornemens rond 1 uur te schorsen voor de lunch. Dan weet u dat alvast. Mevrouw Koopman.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik kan nog niet ingaan op die motie, want die hebben we nog niet gelezen.

De motie ‘Stilstaan is geen optie’, daar hebben we het vandaag over. De SP heeft tegen die motie gestemd, omdat een overhaast in elkaar gezet plan volgens ons het laatste is wat op dit moment nodig is. Deze Statenmededeling is daarvan het bewijs. Een elftal suggesties onder elkaar zetten maakt nog geen plan. Deze suggesties bestonden bovendien al, maar werden niet uitgevoerd. Mijn vraag is: gaan we ze nu wel uitvoeren?

In het convenant Stikstof en de verordening Stikstof in Natura 2000 staat de eis dat de stalemissies in 2028 de helft moeten zijn van die in 2020. Dit zou moeten worden gemonitord en als het doel niet bereikt lijkt te worden moeten extra maatregelen genomen worden, dus ook andere maatregelen dan alleen een stalaanpassing. Die extra maatregelen zijn helaas amper genomen de afgelopen vier jaar, maar het zijn nu in ieder geval suggesties. Het jarenlang inzetten op innovaties blijkt telkens te duur, erg duur, en ze geven

niet het juiste resultaat. De boeren blijven achter met de onkosten, rechtszaken en de onzekerheid. Mijn vraag is dan ook: is de enige echte oplossing niet minder dieren?

De SP ziet de oplossing als volgt. De bedrijven moeten maximaal inzetten om de stikstofuitstoot te verminderen. Wat ons betreft komen er meer boeren en minder dieren, kleinere bedrijven, grondgebonden en natuurinclusief, waar boeren een eerlijke boterham kunnen verdienen. Maar dat betekent dus ook dat wij als overheid de plicht hebben om daarvoor een perspectief te bieden. Het betekent dat wij als overheid dat verplicht zijn aan de boeren, maar ook aan de Brabanders, want de luchtkwaliteit moet ook verbeterd worden. Enorme en structurele bezuinigingen om natuur horen daar wat de SP betreft niet bij, want dat is dan weer helemaal oneerlijk.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. Ik kom nog uit de tijd dat de SP opkwam voor de mensen met de smalle beurs die niet heel veel geld te besteden hadden. Hoe gaat u aan die mensen, die nu dagelijks hun eten al niet meer kunnen betalen – je gaat de supermarkt in en je kan je wagen niet meer volgooien –, uitleggen dat hun vlees, hun groente, hun hapje nog veel duurder gaat worden dankzij deze plannen van de Socialistische Partij? Hoe kunt u dat uitleggen aan die mensen met een smalle beurs?

Mevrouw **Koopman** (SP): Nou, mijnheer Boon, de prijzen in de supermarkt stijgen nu al. Om dat nu in de schoenen van de boeren te schuiven vind ik een beetje oneerlijk, want op dit moment komt dat door heel andere redenen. Maar ook als wij de boeren gaan helpen – dat zeg ik dus: we moeten ze perspectief bieden om een eerlijke boterham te verdienen – wil dat niet noodzakelijkerwijs zeggen dat de prijs van Nederlandse waar op de markt verhoogd moet worden. We moeten dat op een andere manier regelen. Als onze overheid bijvoorbeeld wat sneller was geweest met het afschaffen van btw op groente en fruit, was dat al een goede stap in de richting geweest.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. Dat is precies wat ik níét wil zeggen, want ik geef de boeren juist absoluut níét de schuld. De prijzen zijn hoog door de btw voor alle linkse hobby's die uitgevoerd moeten worden, maar door wat u wilt doen gaat het productiemodel nog vele malen duurder worden. Die rekening moet wel ergens worden neergelegd. Die kan neergelegd worden bij de belastingbetaler, maar dat zijn ook de mensen met een smalle beurs, of bij de mensen in de supermarkt, en dat zijn wij ook. Dus links- of rechtsom: de rekening komt met wat u wilt te liggen bij de burger. Hoe kan de burger straks nog een boterham eten als u die plannen doorvoert? Dat is toch onbetaalbaar? We kunnen toch niet meer wat u wilt?

Mevrouw **Koopman** (SP): Onze socialistische, linkse plannen behelzen ook een flinke stijging van het minimumloon, dus een stijging van de inkomsten van iedereen. En voor een eerlijke boterham moet ook een eerlijke prijs op tafel gelegd worden. Ik denk dat u wat dat betreft bij de SP misschien wel wat eerlijker zit dan bij andere.

De **voorzitter**: Dat was de laatste interruptie hè, mijnheer Boon? – in deze ronde in ieder geval. Gaat u verder.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter.

De termijn voor een vergunningaanvraag met zes maanden uitstellen is een mogelijkheid, want we krijgen waarschijnlijk pas in de zomer duidelijkheid van het Kabinet. Maar die duidelijkheid kan ook een 'nee' zijn. Mijn vraag aan het college is: wat gaan we dan doen?

Het vervroegd vrijwillig uitkopen van piekbelasters, en dat voorfinancieren, vinden wij een goede suggestie. Met het intrekken van vergunningen voor latente en lege ruimten maakt u dit Statenlid erg blij, want dat vraag ik al sinds ik ben aangetreden als Statenlid. Ook het extern salderen klinkt interessant, hoewel: dit heeft weer wel een forse impact op andere dringende zaken, zoals de woningbouw, en we willen Brabant toch open houden. Lukt dat met deze suggesties?

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Koopman. Het woord is aan mevrouw Sjouw van D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Dank u wel, voorzitter. Stilstaan is geen optie voor Brabant. Kernvraag voor D66 bij de nadere uitwerking van deze motie is dan ook: hoe houden we Brabant open en geven we toch perspectief, aan de boeren, de natuur en de andere sectoren in Brabant? We zijn nog steeds trots op onze gedeputeerde die in het college in 2017 al ambitieus heeft ingezet op de transitie van de landbouw. Doel was, en is, om te komen tot verbetering van de natuur en de hiervoor benodigde emissiereductie. We herhalen het nog eens: al sinds 2017 is de Brabantse aanpak bij iedereen bekend.

Brabant is op dit moment een belangrijke economische speler in Nederland, en zelfs in Europa, met de regio Eindhoven als Mainport, juist omdat de ontwikkeling van de economie ook ambitieus is opgepakt. Maar een bloeiende landbouwsector en groeiende industriële bedrijvigheid hebben belangrijke consequenties. Wij noemen hier de extra investering in de bouw van woningen, de vraag naar bedrijfsterreinen, de verduurzaming van de energiesector en de noodzaak om de infrastructuur mee te laten groeien. En ook de natuur heeft, ondanks al onze inspanningen, meer aandacht en verbetering nodig. Die is er immers de laatste jaren niet beter op geworden. Brabant dreigt op slot te gaan als we niets doen. We zullen moeten aantonen dat in een passende beoordeling de natuur er niet op achteruit gaat. Dat volgt uit de recente uitspraken van de rechter.

Door het gebruik van innovatieve systemen zouden onze boeren de voorgeschreven emissiereductie kunnen realiseren. Dat was tot voor kort het uitgangspunt in het Brabantse beleid. Maar deze innovatieve systemen werken in de praktijk minder goed dan beloofd. De afwezigheid van nadelige effecten voor de natuur kan niet worden vastgesteld. De gemakkelijke oplossingen, waar we allemaal zo graag in geloofden, blijken dus niet genoeg. We moeten dus met meerdere en betere oplossingen komen, waarbij we niet kunnen uitsluiten dat deze tot pijnlijke keuzes kunnen leiden.

Zonder passende beoordeling kunnen geen vergunningen meer worden verleend. Dat heeft ingrijpende consequenties, ook voor andere sectoren zoals ik al eerder zei. Door het stilvallen van de vergunningverlening kan Brabant in stagnatie en eventueel in een recessie terechtkomen, en de vraag is: willen we dat? Als uitvoering op motie M174A heeft de gedeputeerde een dappere eerste aanzet gedaan met mogelijkheden om uit deze impasse te komen. De gedeputeerde had al aangegeven dat gezien de termijn dit slechts een 50 tot 80 procent-versie zou zijn. Gezien de korte termijn zijn wij blij met deze eerste stap. Waardering hiervoor.

De insteek van het college is wat wél kan.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd. De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Ik heb de motie die u samen met de VVD hebt ingediend nog eens goed bekeken. U pleit er daarin voor om ruimte te maken voor ook de andere sectoren. Dat vind ik ook wel prima, ware het niet dat uit wetenschappelijk onderzoek ondertussen duidelijk is komen vast te staan, en uit allerlei andere onderzoeken, dat ook in die andere sectoren, met name de industrie, 30 tot 40 procent latente ruimte aanwezig is. Zouden die sectoren ook niet eerst hun latente ruimte moeten gebruiken om te zorgen dat zij hun uitbreidingsplannen kunnen doorvoeren en inzetten, in plaats van nu te zeggen: we gaan zeer hard trekken aan de landbouwsector om ruimte te maken voor die andere sectoren? Het is toch bijzonder vreemd-

De **voorzitter**: Uw vraag is helder.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): -dat er latente ruimte is.

De **voorzitter**: Mevrouw Sjouw.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Volgens mij hebben wij in de motie geen verschil gemaakt tussen latente ruimte in de landbouw of in de industrie. Als het aan mij ligt in elk geval is latente ruimte latente ruimte, uit welke die dan ook komt.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Maar dan geeft u geen antwoord op mijn vraag. Zouden die andere sectoren hun latente ruimte niet eerst moeten gebruiken, of opgebruiken, alvorens ze een claim gaan leggen op andere? Dat is mijn concrete vraag, want er is gewoon latente ruimte. Dat u die af wilt romen, prima, dat geldt voor alle sectoren wat mij betreft, maar er is latente ruimte en u betoogt nu dat er ruimte gemaakt moet worden voor die andere sectoren omdat er geen ruimte meer zou zijn.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Nee, er is in totaal geen ruimte en het lijkt mij niet zo heel handig om per sector alleen maar de latente ruimte in ogenschouw te nemen. Dat brengt een enorme rompslomp met zich mee en dat lijkt mij geen goed idee. Er is al een tekort op de arbeidsmarkt. Als u daar ook nog inzet op wilt plegen, zijn we volgens mij verkeerd bezig.

De **voorzitter**: De heer Van Pinxteren, tot slot.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Kunt u mij dan die rompslomp eens uitleggen? Want ook de andere sectoren kunnen met elkaar onderling uitwisselen en proberen de latente ruimte die er is maximaal in te zetten.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Maar u vraagt om dat per sector apart bij te houden, en dat lijkt mij geen goed idee. Latente ruimte is wat ons betreft latente ruimte en die moeten we inzetten.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Sjouw** (D66): De insteek van het college is wat er wél kan. Daarmee zijn we het van harte eens. Toch willen we de gedeputeerde meegeven dat wat ons betreft er meer risico genomen mag worden met creatieve ideeën, ook waar het gaat om maatregelen die nu nog niet als realistisch en geborgd kunnen worden gekwalificeerd. Er moet actie komen. Deze urgentie vraagt om ook andere en onorthodoxe methoden, om echt reductie te gaan opleveren. Zoals ik al zei: er is geen tijd meer om lastige keuzes uit de weg gaan. We moeten lef tonen en daadwerkelijk tot oplossingen komen.

D66 ondersteunt daarnaast de verdere omschakeling van de biologische, natuurinclusieve landbouw. Ondersteuning van boeren vinden wij dan ook cruciaal, zodat boeren geholpen kunnen worden om hiervoor een keuze te maken. Deze omschakeling vraagt echter nog wel wat tijd.

De memo van het college benoemt een stel maatregelen om tot emissiereductie te komen die wij als D66 onderschrijven. We missen echter nog wel een aantal mogelijkheden, bijvoorbeeld een hoger percentage afroaming bij extern salderen. De passage over het intrekken van vergunningen vinden we wel heel voorzichtig beschreven. College: durf wat meer lef te tonen en wat meer tempo te nemen. Ook hierin mag Brabant voorop blijven lopen. Vandaar dat wij samen met de VVD, GroenLinks en de PvdA een motie hebben opgesteld.

Ook gemeenten zouden kunnen helpen bij het intrekken van niet gebruikte Wabovergunningen. De mogelijkheden daartoe worden wat D66 betreft in de nota nog wat onderbelicht. En ook onze eigen mogelijkheden als provincie worden niet benut. Ook mag de gedeputeerde meer partijen betrekken bij haar plannen, ten eerste de boeren zelf, van wie we vanmorgen hebben gehoord tegen welke problemen zij allemaal aanlopen, maar ook de werkgevers, VNO-NCW, wier belang het ook is om Brabant van het slot te krijgen. Ze hebben zelf in hun brief aangegeven betrokken te willen worden en mee te willen denken. Alle sectoren zijn aan zet en D66 verwacht dan ook dat zij door GS betrokken zullen worden om verdere plannen te maken en uit te werken.

Stikstof is een breed Brabants probleem, en niet alleen een boerenprobleem. We moeten perspectief bieden om Brabant open te houden. Doel was, en is, emissiereductie om de natuur te beschermen, vergunningverlening mogelijk te maken en voor economische en maatschappelijke ontwikkelingen. We zijn allemaal aan zet. Alleen met een forse emissiereductie in alle sectoren vergroten we het perspectief om Brabant open te houden en leveren we een bijdrage aan de kwaliteit van de Brabantse natuur.

Ons tijdpad in Brabant is ambitieus. Het Rijk had zichzelf aanvankelijk meer tijd gegeven, maar de rechter heeft bepaald dat het Rijk toch sneller moet. In de brieven van de diverse ministeries worden dan ook veel voorstellen gedaan om tot versnelling te komen. Dit gaat echter niet snel genoeg om de situatie in Brabant per direct te verbeteren. De huidige termijnen zijn helaas op dit moment ook voor ons niet meer realistisch. Maar achterover leunen is ook geen optie. De urgentie staat vast.

De **voorzitter**: U komt tot een afronding, neem ik aan?

Mevrouw **Sjouw** (D66): Ja, dit is mijn laatste zin. Het verschuiven van de datum 1 januari 2024 moet dan ook zo kort mogelijk zijn. De datum is geen doel, emissiereductie wel.

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het is inderdaad precies binnen de tijd! De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Voorzitter. Afgelopen november was het weer de jaarlijkse Natuurwerkdag. De afgelopen jaren, een coronajaar uitgezonderd, was ik een van de vele Brabantse vrijwilligers op deze jaarlijkse dag. Woonachtig aan de rand van Den Bosch, ligt het voor de hand dat ik help in de Moerputten, Vlijmens Ven of Bossche Broek, maar sinds 2019 steek ik mijn handen uit de mouwen in de Peel. De Natuurwerkdag is daar afwisselend in de Groote Peel, de Deurnese Peel en afgelopen jaar was de Mariapeel aan de beurt. Deze Peelgebieden, alle Natura 2000, staan vol met prachtige en zeldzame flora en fauna, zoals verschillende hoogveenvegetaties. Maar de natuur staat daar al decennialang ernstig onder grote druk door een teveel aan stikstofneerslag en verdroging. De open gebieden groeien op diverse plekken dicht, waardoor typische hoogveensoorten, zoals veenmos en dopheide, worden verdrukt. Elk jaar verwijderen we onder leiding van de boswachters van Staatsbosbeheer en de werkgroep Behoud de Peel woekerende soorten, zoals berken, dennen en trosbes. Een mooie en ook gezellige dag met jong en oud, altijd met een bekske koffie en een kuukske in de pauze. Maar het heeft ook iets tragisch. Elk jaar zetten vele vrijwilligers zich in om de natuur te herstellen, plaggen terreinbeherende organisaties grond met te veel stikstof af en wordt met helikopters steenmeel gestrooid. Gisteren ook weer in Bergen op Zoom werd met een helikopter boven landgoed Lievensberg steenmeel uitgestrooid, 300 ton. Maar het is dweilen met de kraan open. Zolang we in Nederland niet de stikstofuitstoot omlaag weten te brengen en de verdroging niet weten te stoppen, zullen langzaam belangrijke planten en dieren in deze gebieden verdwijnen.

En de stikstofuitstoot heeft niet alleen effect op Natura 2000-gebieden. Ook vele andere Brabantse natuurgebieden die niet het labeltje Natura 2000 hebben zijn stikstofgevoelig, zoals de prachtige Maashorst in Noordoost-Brabant, of Huis ter Heide nabij Tilburg. De stikstofneerslag in Brabant moet fors minder, en dat is een behoorlijke uitdaging. Alle sectoren zullen daaraan moeten bijdragen, om zo de uitstoot van ammoniak en stikstofoxiden te reduceren.

In Brabant hebben we in 2017 besloten tot versnelde aanpassing van oude stallen als een van de maatregelen om de natuur te herstellen, natuurinclusieve veehouderijen uitgezonderd. Nu staat deze maatregel tijdelijk op pauze. Het Kabinet heeft in brieven van afgelopen 25 november aangegeven dat de RAV-factoren voor emissiearme stalsystemen niet meer voldoende zijn voor de vergunningverlening. Door de in november aangenomen motie van VVD en PvdA heeft het college daarom uiteengezet hoe we verregaande stikstofreductie kunnen bereiken om natuur te herstellen, vergunningen te kunnen blijven verlenen en hoe we innovatie kunnen blijven bevorderen. GroenLinks dankt het college voor het werk dat is verzet. In een kort tijdsbestek is gezocht naar nieuwe oplossingen en daarvoor verdient het complimenten. In de Statenmededeling wordt door het college uitdrukkelijk de inzet genoemd om veehouders te helpen omschakelen naar een natuurinclusieve en biologische bedrijfsvoering, en daar is GroenLinks blij mee. Werken in balans met natuur en minder dieren. De afgelopen anderhalf jaar zijn door dit college verschillende acties ondernomen: beschikbaarheid van coaching en financiële ondersteuning, voorrang voor natuurinclusieve veehouders bij pachtuitgifte, inzet van een grondbank zodat geëxtensiveerd kan worden, financiële ondersteuning bij de biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij en een transitievergoeding. En niet te vergeten, extra geld voor agrarisch natuurbeheer. Maar is het voldoende? Zorgt dit dat hierdoor boeren ook echt willen én kunnen omschakelen? Wat is hiervoor nog extra nodig?, vraagt GroenLinks.

Daarnaast worden in de Statenmededeling nog elf andere maatregelen genoemd om de stikstofreductie te versnellen. Deze zijn essentieel om de natuur te herstellen en vergunningen te kunnen blijven verlenen, zoals voor woningbouw en de energietransitie. Maar de maatregelen zijn nog te vrijblijvend. Ik lees erg veel 'verkennen' en 'onderzoeken', terwijl we ook al gewoon kunnen dóén. VVD, PvdA, D66 en GroenLinks komen daarom met een motie om te versnellen. Zo willen we uiterlijk vóór 1 maart in Brabant intrekingsbeleid hebben, zodat we lege vergunningen en ongebruikte ruimte in vergunningen gaan intrekken. Ook kan per direct bij provinciale projecten een hoger percentage worden afgeroomd bij extern salderen en deze ten goede laten komen voor de natuur. Voor transacties waar de provincie niet bij is betrokken is een eenvoudige wijziging nodig van de huidige beleidsregel natuurbescherming. Dit kan ook vóór 1 maart geregeld zijn. Minder bemesten op pachtgronden, de provincie Overijssel voert het per direct in, en dat kunnen wij ook. Versnelde vrijwillige uitkoop van veehouders die veel uitstoot hebben op de natuur, dit door alvast als provincie voor te financieren, zodat we niet afhankelijk zijn van het tempo van het Rijk. Dat is een goed plan en wat ons betreft wordt zo snel als mogelijk contact gelegd met het Rijk of dit gerealiseerd kan worden. Wat is de terughoudendheid om hier niet morgen mee aan de slag te gaan? Graag een reactie van het college op deze punten.

GroenLinks begrijpt daarnaast ook dat het college de termijn van indienen van een vergunning voor stalaanpassingen nu vaststelt op 1 oktober, omdat nog extra informatie nodig is van het Rijk. VVD, PvdA, D66 en GroenLinks komen daarom met een motie om de datum voor de stalaanpassingen te verplaatsen naar 1 juli 2024.

De **voorzitter**: De heer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dank u wel. Ik hoor u net zeggen, mijnheer Ludwig: ongebruikte ruimte innemen vóór 1 maart. Gaat die ongebruikte ruimte voor honderd procent naar de natuur, of gaat u die met 30 procent afroemen en kunnen we dan 70 procent gebruiken voor de industrie? Hoe moet ik dat zien? Wat is het plan erachter? Wat doen we met de ongebruikte ruimte die u wilt innemen?

De heer **Ludwig** (GL): Het is mij een doorn in het oog dat op dit moment heel veel latente ruimte in vergunningen zit die nog gebruikt kunnen worden, waardoor de stikstofuitstoot alleen maar meer wordt in plaats van minder. We moeten naar minder toe. We weten uit eerdere onderzoeken dat ongeveer 30 procent in vergunningen latente ruimte is. Als die kan worden ingezet, nou reken maar uit: dan hebben we een heel groot probleem, want dat betekent dat we eerst meer stikstof gaan uitstoten, om die dan te gaan verminderen. Wat wij voorstellen is het formuleren van een intrekingsbeleid, waardoor we die latente ruimte

in vergunningen kunnen innemen, of afscheid kunnen nemen van ongebruikte vergunningen die al jarenlang op de plank liggen. Dan hadden we bijvoorbeeld niet het probleem gehad van de Logtsebaan bij de Kampina, waar we uiteindelijk miljoenen moeten uittrekken om die stal te voorkomen. Uiteindelijk is het aan GS om dat intrekingsbeleid te gaan vaststellen. Ik denk dat het een grote stap vooruit is om dat te gaan doen. Hoe dat er uiteindelijk uit gaat zien, ja, wij vragen GS om daarvoor met een plan te komen.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Dat is geen antwoord op mijn vraag. Ik vraag u wat u wilt doen, wat uw plan is. Als die ongebruikte ruimte ingenomen wordt, waar blijft die dan? Gaan we die als provincie weer verhandelen, of zeggen we: hij is gewoon weg, verdwenen en gaat terug naar voor mijn part de natuur, daar blijft 'ie? Gaan we die weer verkopen die we innemen, of wat is uw plan daarmee, met die ongebruikte ruimte die u zou willen innemen?

De heer **Ludwig** (GL): Ik verbaas mij een beetje over de vraag. U levert de landbouwminister, destijds was dat Schouten, die zei "alle latente ruimte mag je houden", door Christianne van der Wal wordt nu gezegd "we gaan nu die latente ruimte innemen", en het is heel goed dat we dat doen. Daarom verbaast het mij een beetje dat u die vraag aan ons als provincie stelt. Het is een goede stap vooruit om juist die lege vergunningen in te trekken, terwijl ChristenUnie-SGP op landelijk niveau heeft verzuimd om uiteindelijk het intrekingsbeleid vast te gaan stellen, waardoor de provincie het nu moet gaan doen.

De **voorzitter**: De heer Van Zelst, tot slot.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Het is prachtig dat dat u verbaast, maar u geeft gewoon geen antwoord op mijn vraag. U schuift het weer terug. Ik vraag u: wat doet u met die ruimte? U trekt hem in, u zegt "ik haal die kilo's terug", maar wat gaat u met die kilo's doen?

De heer **Ludwig** (GL): Het is heel simpel: als je een lege vergunning intrekt, vervalt die en is die stikstofruimte er niet meer.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Dat antwoord wilde ik horen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dank u wel, voorzitter. U heeft het over intrekken van lege vergunningen door gemeentes en ik ben het met u eens dat dat al lang had moeten, maar heeft GroenLinks in de gaten dat je, als je latente ruimte in gaat nemen, juist de veehouders straft die bijvoorbeeld met een Beter Leven-keurmerk, of wat dan ook, bezig zijn?

De heer **Ludwig** (GL): Nee, en dat klopt ook niet.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Jawel, want zij houden minder dieren in hun stallen.

De heer **Ludwig** (GL): Als je latente ruimte hebt, dan heb je een aantal dieren waar je een vergunning voor hebt en daar zit dan nog heel veel ongebruikte ruimte in. Het extensiveringsverhaal, bijvoorbeeld van meer grond en dergelijke, moet je sowieso gaan realiseren. Als een boer meer stikstofruimte nodig heeft, moeten we die verlenen als er een vergunningaanvraag wordt ingediend en het kan worden gegeven. Maar door juist te zorgen dat je die latente ruimte behoudt – en het verbaast me weer dat een partij met een coalitiefractie zegt "heel goed dat we dat doen", maar landelijk verzuimt om dat op dit moment te doen –, zorg je dat je het stikstofprobleem niet oplost, maar alleen maar groter laat worden.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Mijn boodschap aan u is: weet waar u het over hebt, als u het hebt over het intrekken van latente ruimte. U straft daarmee de mensen die juist uw concepten willen doen.

De heer **Ludwig** (GL): Het verbaast mij dat u het aan de ene kant goed vindt en aan de andere kant zegt dat u het niet doet. Ik denk dat het CDA nog heel goed moet nadenken over wat ze nu eigenlijk willen met die lege vergunningen en die latente ruimte. Als u eerst zegt "ik vind het goed" en vervolgens zegt "ik doe het niet", geeft u een dubbele boodschap af en ik denk dat dat niet verstandig is.

Voorzitter. Ik was gebleven bij de vergunningsdatum en de realisatiedatum voor de stalaanpassingen. Het is goed dat nu in een motie wordt voorgesteld naar 1 juli 2024 te gaan. In de tussentijd willen we graag ook zo snel mogelijk de uitvoering van de goede motie van de Partij voor de Dieren, zodat je ook met minder dieren kan voldoen aan de reductiedoelstellingen. In de gezamenlijke motie verzoeken we om dit op 3 maart in de Statenvergadering te hebben, zodat we het kunnen bekrachtigen.

Voorzitter, ik sluit af. We hebben geen tijd om te treuzelen, want hoe langer we wachten met het terugdringen van de stikstofuitstoot, hoe langer het duurt voor de natuur zich gaat herstellen en er weer vergunningen kunnen worden verleend, voor welke sector of welke maatschappelijke opgave dan ook.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Boon heeft het woord, van de PVV.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Hier staan we weer. In 2017 zei de PVV al dat deze zogenaamde transitie veehouderij onhaalbaar was. Toen zei ik het volgende: "De boeren gaan de komende jaren door de aankomende stikstofmaatregelen een bak extra regelgeving vanuit de EU en Den Haag over zich heen gestort krijgen. En waarom wil deze provincie ook hieraan meedoen? Waarom wilt u de Brabantse kleine gezins- en familiebedrijven opzadelen met nog meer doorgeslagen milieuregelgeving? De Brabantse landbouw gaat kapot gemaakt worden door politici die buigen voor de waanideeën van GroenLinks en de milieumaffia. Voor ons hoeven al die doorgeslagen stikstofregeltjes niet, wij willen dat de minister de aanwijzing van de Natura 2000-zoekgebieden schrapt. Maar al deze coalitiepartijen, ze buigen allemaal voor de dictaten van de EU. De PVV kiest daar niet voor, de PVV kiest voor de Brabantse boeren."

Helaas, in 2017 luisterde dat college niet. Maar ook vele colleges daarna, met Forum voor Democratie, de voorlopers van JA21 en BVNL en Lokaal Brabant hielden de onhaalbare Brabantse stikstofregels in stand. Maar laten we nu de Brabantse stikstofregels schrappen. Laten we voor eens en altijd afrekenen met deze linkse stikstofleugens. Stikstof is niet slecht voor de natuur. Stikstof is geen verstikkende deken voor de natuur. Er sterft geen plant of dier vanwege stikstof. Nee, de waarheid is dat de D66-elite onze Nederlandse boeren wil verjagen voor de massa-immigratie. Er moeten huizen gebouwd worden voor migranten uit Afrika en islamitische landen; ze moeten de Nederlandse bevolking vervangen. Dit hele stikstofverhaal is slechts het onzinverhaal om de walgelijke maatregelen in de oorlog tegen onze boeren mee te rechtvaardigen. En nu, juist nu, terwijl de wereld in brand staat, moeten wij onze boeren en burgers zekerheid geven, voedselzekerheid. Iedereen merkt dat de prijzen van voedsel dagelijks stijgen. Een boodschappenkar is voor veel mensen niet langer te betalen. De rijen bij de voedselbank worden elke week langer. Schaarste en honger zien we nu dagelijks in Nederland. Dit college moet stoppen met het in gevaar brengen van de voedselzekerheid van de Nederlander.

Maar de grootste schuldige hiervan is de VVD. De linkse klimaat- en milieugekte is in de VVD geslopen. Het is niet langer de VVD van de hardwerkende Nederlander en boeren, nee, het is de VVD van hippies en milieufundamentalisten van D66 en GroenLinks. Van ondernemerspartij naar boeren-uitkooppartij. Want de VVD buigt, de VVD draait, de VVD kruipt, en de boer die lekker door wil boeren wordt ondertussen door de VVD in de greppel gegooid. Hoogverraad aan de boeren, dat is het.

Maar niet alleen de VVD, half bestuurlijk Nederland lijkt knettergek te zijn geworden. Of het nou gaat over CO₂ of stikstof: iedereen wordt bang gemaakt. Het halve land wordt op slot gezet en hardwerkende mensen en gezonde bedrijven worden kapotgemaakt, of met belastinggeld opgekocht. En waarom? De luchtkwaliteit in Nederland is sinds 1980 gigantisch verbeterd, net zoals de kwaliteit van het oppervlaktewater sterk is

verbeterd en net zoals de biodiversiteit in Nederland niet is afgenomen, maar juist is toegenomen. De natuur is er de laatste decennia in Nederland juist op vooruit gegaan, niet op achteruit gegaan, mede trouwens dankzij al die boeren, al die helden, die hier een geweldige prestatie hebben geleverd. Hou dus op met die paniekzaaij over stikstof en de natuur. Stop met voor de zoveelste keer de deadline weer een paar maandjes te verschuiven, zodat we dit debat over een half jaar weer opnieuw kunnen gaan voeren. Daar heeft de PVV geen zin in. De PVV laat de kerst van onze boeren niet weer door het college verpesten. De PVV wil onze boeren juist een mooi kerstcadeau geven. Dat kerstcadeau moet duidelijkheid zijn, dus geen 2024 maar 2028. En voor alle duidelijkheid de PVV gaat alleen instemmen met uitstel tot 2028. Alle moties die oproepen tot uitstel korter dan 2028, daar zullen wij tegen stemmen. De PVV kiest namelijk voor echte oplossingen en niet voor de nep-oplossing van de VVD.

Verder dienen wij twee moties in: een motie die breed wordt gedragen door JA21, BVNL en Forum voor Democratie, 'Deadline op 2028', en een motie 'Afblijven van latente ruimte'. We kunnen hier geen diefstal gaan legaliseren.

Voorzitter, tot zover.

Motie M192-2022: Deadline op 2028

'Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, ter bespreking van de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022;

constaterende dat:

- Brabant in het landbouwbeleid strengere regels en termijnen hanteert dan andere provincies;
- vanuit de statenmededeling 'Stilstaan is geen optie' is af te leiden dat Gedeputeerde Staten (GS) stellen dat in strikte zin het college van GS niet in staat is de motie M174A 'Stilstaan is geen optie' uit te voeren;
- het college in de Statenmededeling Afhandeling motie 174A 'Stilstaan is geen optie' duidelijk heeft gemaakt dat de deadline voor het indienen van een vergunbare aanvraag een half jaar wordt verzet, maar dat de deadline om aan de emissie-eisen in de IOV te voldoen blijft staan op 1 januari 2024;

overwegende dat:

- Brabantse boerenbelangenorganisaties de Statenmededeling Afhandeling motie 174A met ontsteltenis hebben gelezen en zowel de deadline voor het aanpassen van de stallen zelf als ook die voor het indienen van een vergunbare aanvraag op 1 oktober 2023 als onhaalbaar kenschetsen;

dragen GS op:

- om de datum van 1 januari 2024 voor het aanpassen van de stallen in de interim-omgevingsverordening en omgevingsverordening per direct op te schorten en
- PS zo snel mogelijk een wijzigingsverordening op de Omgevingsverordening Noord- Brabant voor te leggen, waarmee de deadline voor huisvestingssystemen om aan de emissie-eisen te voldoen wordt gewijzigd van 1 januari 2024 naar 1 januari 2028;

en gaan over tot de orde van de dag."

Maikel Boon, PVV

Willem Rutjens, Groep Rutjens

Eric de Bie, Groep De Bie

Joris van den Oetelaar, FvD.

Motie M193-2022: Afblijven van latente ruimte

'Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, ter bespreking van de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022;

constaterende dat:

- in de Statenmededeling Afhandeling motie M174A 'Stilstaan is geen optie' wordt aangegeven dat het intrekken van de latente ruimte in vergunningen wordt verkend;
- ondernemers leges hebben betaald en andere kosten hebben gemaakt bij de aanvraag van de vergunning;

overwegende dat

- veehouders de ruimte in hun vergunningen nodig kunnen hebben om noodzakelijke toekomstige 'investerings in hun bedrijf te kunnen doen;
- het onvrijwillig innemen van latente ruimte zonder passende compensatie wordt ervaren als diefstal van eerlijk vergunde rechten;
- het op deze wijze aantasten van de bestaande vergunningsruimte derhalve volstrekt onacceptabel is;

dragen GS op:

- af te zien van het verkennen van het intrekken van de latente ruimte, zoals aangegeven in de Statenmededeling Afhandeling motie M174A 'Stilstaan is geen optie';

en gaan over tot de orde van de dag."

Maikel Boon, PVV.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Van Dijk van de Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik wil het CDA danken voor hun speech op de site. Voor mij als slechthorende is dat het grootste cadeau dat u kunt geven. Ik ben 50 procent doof en gratis live ondertiteling zonder typefouten: dank!

Wat kan wel, nú, morgen en overmorgen? Brabant mag niet op slot, want dat raakt de hele Brabantse economie, niet alleen onze hightech- en maakindustrie, maar ook de woningbouw. We willen tot 2030 100.000 woningen erbij, waarvan 2/3^e betaalbaar en ook sociale-huurwoningen. We hebben bouwplannen genoeg. "Het is alle hens aan dek om tempo erin te houden", sprak gedeputeerde Ronnes bij de woningbouwafspraken met het Rijk, nog geen twee maanden geleden.

Voor de PvdA gaat het vooral om behoud van werkgelegenheid. Dat was in 2019 en ook in november de strekking van beide aangenomen moties, ook toen van VVD en PvdA. Houd Brabant open, want stilstaan is geen optie; dan valt onze economie en daarmee de woningbouw stil. En ik ontvang al langer signalen van uitstellen van woningbouwprojecten. Ontwikkelaars zijn terughoudend. Er is geen stikstofruimte meer. Deze week nog de oproep van VNO-NCW om nog meer schade te voorkomen door stikstofimpasse. Regel met spoed wat wel gewoon door kan. En zij doen ook suggesties hiervoor.

De PvdA wil voorkomen dat we, net als in de financiële crisis die in 2008 begon en eindigde in 2015, ervaren vakmensen verliezen. Toen gingen eerst de flexwerkers eruit, daarna de medewerkers die al jarenlang vast in dienst waren, vaak Brabanders van 45-plus. Ik hoor nog de keukentafelgesprekken van mijn collega's in de bouw over de massaontslagen, geen werk, voor hoe lang?, zorgen of je kinderen nog kunnen studeren of überhaupt kunnen beginnen, jonge mensen die hun beide ouders thuis zien zitten zonder werk, interen op je spaargeld, huis moeten verkopen omdat je hypotheek onder water stond. Op het dieptepunt waren er 660.000 werkzoekenden, per vacature waren er zeven werkzoekenden, ruim een half miljoen gezinnen in de zorgen. En vergeet niet: pas in 2015 begon het herstel. Die crisis, die zo lang duurde en die zo diep door onze samenleving trok, dat willen we als PvdA niet nog een keer.

U geeft in uw Statenmededeling aan wat wel kan naar aanleiding van onze motie M174A, samen met de VVD. Ik dank u voor die zoektocht. Er is ontzettend veel werk verzet in korte tijd om binnen de beperkte ruimte die er nog is Brabant open te houden. Alleen de uitvoering kan wat ons betreft wel wat concreter en sneller. U kent de PvdA als een partij die constructief meedenkt, en dat ziet u ook terug in de motie 'Brabant openhouden', die we samen met VVD, D66 en GroenLinks indienen. Deze motie roept op tot actie op alle punten uit uw brief. Ga aan de slag voor de toekomst van volgende generaties Brabanders. Ga aan de slag om in de beperkte ruimte die er nog steeds is mogelijkheden te vinden om die betaalbare en sociale woningen te kunnen bouwen. Gebruik hiervoor die 70 miljoen en vraag vooral om meer. Houd Brabant open. Houd

de Brabander aan het werk. Want in Brabant kan het. Hier werken we samen. Hier hebben we veel slimme mensen die van alles bedenken en vaklui die al die slimmigheid kunnen maken, die we ook morgen aan het werk willen blijven houden. Daarom onze oproep in die motie, samen met bouwend Brabant, aan onze studenten van mbo tot wo, onze technuten, creatievelingen en al die anderen die mee willen werken aan wat wel kan, wat nú al kan en wat zo snel mogelijk kan. Stilstaan is geen optie. Niet in Brabant. Tot zover voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dank u wel, voorzitter. Dames, mijne heren Brabanders. Daar staan we weer, déjà vu, een duur Frans woord, Groundhog Day is een hele bekende filmklassieker. Drie jaar geleden stonden we hier ook al, drie jaar geleden was ook al duidelijk dat Natura 2000-beleid desastreus is voor Brabant en drie jaar geleden ging het ook al over een stallendeadline. Want waar gaat het over? De provincie en het Rijk hebben drie stukjes land, vaak klein, door mensen gemaakt en in andere landen eerder als parkje of plantsoen gezien, aangewezen als natuur, en veertien van die Natura 2000-gebieden zijn stikstofgevoelig, d.w.z. dat, als je de echte natuur haar gang laat gaan, ze dan heerlijk vergroenen, maar dat mag niet. Bovendien wordt niet eens gekeken naar de stand van de door politici zo gewenste flora en fauna, maar naar stikstofdepositie en die stikstofdepositie wordt dan weer niet gemeten, niet waar het gedeponeerd zou zijn, maar berekend naar een model op grond van uitstoot, en die uitstoot mag dan niet boven een politiek gekozen waarde uitkomen, een waarde die ook nog eens veel lager is vastgesteld dan in andere landen om ons heen. Dat is dus een hele gekunstelde nepwereld, kdw's, octagonen, een wereld waarin politici en consultants zich heel erg thuis voelen, maar waar het zicht op gewone Brabanders is verloren. In Brabant werd besloten het nog bonter te maken, bijvoorbeeld dat stallen zouden moeten worden aangepast met een totaal onhaalbare deadline, onhaalbaar zowel uit technisch alsook uit juridisch oogpunt.

De **voorzitter**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Dank voorzitter. Ik hoorde JA21 / Groep Rutjens zeggen dat niet wordt gekeken naar de stand in de natuur of naar de kwaliteit van de natuur. Dat klopt gewoon niet. Er zijn dagelijks, wekelijks, maandelijks, jaarlijks, mensen die kijken hoe flora en fauna zich ontwikkelen, hoe dat in het verleden was, hoe dat op dit moment gaat. Heeft u ooit wel eens met deze mensen gesproken, of heeft u rapporten gelezen naar aanleiding van onderzoeken naar de kwaliteit van de natuur? Want wat u zegt klopt gewoon niet.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Het antwoord is 'ja', daar hebben we mee gesproken, zeker. Punt is, om dat te verduidelijken, dat we niet kijken naar de stand van de natuur, maar dat we kijken naar een model: stikstofuitstoot in AERIUS met kritische depositiewaarden et cetera. Daar meten we naar, daar wordt beleid op gebaseerd., dat is het punt.

De heer **Ludwig** (GL): U haalt een aantal dingen door elkaar. Er is een meetnetwerk hoe stikstof neerkomt, daar wordt gekeken hoe natuurgebieden zich ontwikkelen in de tijd en daar zie je gewoon dat het aantal populaties in Natura 2000-gebieden, maar ook in natuurgebieden die niet dat labeltje hebben, achteruit gaan. Dat wordt gewoon gedaan door mensen die met de voeten in de klei staan en dus niet, zoals u wellicht, achter een computer proberen dat allemaal op te schrijven om een mooi betoog te maken, maar door mensen die daadwerkelijk in die natuurgebieden aan het kijken zijn. Zij zien gewoon dat er een achteruitgang is van de natuur. Dus wat u zegt klopt gewoon feitelijk niet.

De **voorzitter**: Uw vraag?

De heer **Ludwig** (GL): Ik ben benieuwd welke mensen Willem Rutjens dan heeft gesproken die beweren dat de kwaliteit van de natuur niet achteruit zou gaan.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Het lijkt me wat overdreven om hier een lijstje te gaan geven van mensen die ik allemaal wel en niet spreek. Maar wat in ieder geval niet klopt, is dat er wordt gekeken naar wat er neerkomt. Wat gemeten wordt, is wat in de lucht wordt uitgestoten en er wordt niet gemeten in de bodem om te kijken wat voor stikstof daar is en waar dat vandaan komt. Dat gebeurt gewoon niet.

De heer **Ludwig** (GL): We hebben een meetnetwerk en daarin wordt ook gekeken, Jan Willem Erisman bijvoorbeeld is er al decennialang mee bezig, wat er gebeurt in de bodem en hoe de bodem zich dan ontwikkelt. Dus dat daar helemaal niet naar wordt gekeken, klopt gewoon niet. Dat sprookje zou JA21 kunnen verhelpen door echt eens een keer met ecologen te gaan praten en echt eens een keer te gaan kijken met een aantal bodemonderzoekers wat er op dit moment gebeurt.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): En het punt is dat dat niet in het beleid staat. Het beleid is gebaseerd op kritische depositiewaarden die in een model staan, dat heet AERIUS, en op grond daarvan wordt beleid gemaakt, dus niet op grond van alle onderzoeken die zo-even genoemd werden. Dat is nu net het punt. Goed, déjà vu, daar stonden we dus drie jaar geleden. Drie jaar geleden gaven VVD66 en GroenLinks ook al het CDA ongewild een hoofdrol in het drama. Het CDA was toen kritisch over de Natura 2000-gevolgen, maar het wilde weer besturen en ging toch overstag. Toen ze door druk van de achterban het een en ander wilden aanpassen, kregen ze een hard 'njet' van VVD66 en hun vrienden. De CDA-gedeputeerde stapte uit het bestuur, de CDA-fractie steunde nog wel het bestuursakkoord, maar dan weer niet per se de stallendeadline, het college van Gedeputeerde Staten was demissionair, maar toch ook weer niet, en de bestuurschaos leek compleet. Toen was er een andere partij nodig om de deadline een beetje op te schuiven, naar 2024. En toen werd plechtig beloofd dat met die deadline echt, technisch en juridisch gezien, de zaken geregeld konden worden, ruim vóór 1 januari 2024. Het CDA, dat tegen referenda is, hield een referendum en toen later de deadline ook bureaucratisch gezien in kannen en kruiken was, wisten VVD en CDA niet hoe ze snel weer in de armen van hun geliefde GroenLinks moesten gaan liggen, met een extra CDA-zetel erbij geroofd. Maar ja, de oorzaak van de problemen kun je niet effe met wensdenken wegpoetsen. In de echte wereld van 2022 staat alles vast, bouwen, boeren, bedrijvigheid, vanwege het door politici bedachte stikstofprobleem, de volstrekt onhoudbare Natura 2000-regels. In de echte wereld blijkt ook dat 2024 helemaal geen haalbare deadline is. Er kunnen namelijk helemaal geen vergunningen verstrekt worden voor die stallen. Maar de CDA-bestuurders moedigen boeren aan toch kosten te maken en een vergunning aan te vragen, nu met een paar maandjes extra voor de aanvraag, maar zonder wat aan die verplichting zelf te doen. 1 april 2023 wordt 1 oktober. En de gedeputeerde weet ook best dat het onhaalbaar is en belooft soepel te handhaven. Wie gelooft dat? Wat houdt dat in? En krijg je daar een lening voor van de bank? Het memo zelf staat vol met vaagtaal: "naar verwachting komt het Rijk met iets", "de verkenning van juridische mogelijkheden kan medio februari beschikbaar komen" en bovendien krijgen we een hackathon, whatever dat mag zijn. Veel minder vaag is het intrekken van latente ruimte, het intrekken van vergunningen, het afromen bij extern salderen, dwang, drammen en de burger op kosten jagen. Dat is niet vaag. Dus daar staan we weer, drie jaar later. Welke gedeputeerde gaat dit keer opstappen? Houdt het CDA weer een referendum? Geheel volgens script in deze politieke klucht, komt VVD66 ook dit keer weer op het laatste moment met een aalmoes, een paar maandjes erbij. En het CDA weet het ook allemaal niet meer en vraagt een nieuw, realistisch tijdpad, terwijl dat nou juist de opdracht was voor vandaag, de opdracht aan de gedeputeerde. Maar het enige geloofwaardige is om nu de stallendeadline af te schaffen. Beste CDA-mensen. We zijn vandaag erg kritisch, ik ben vandaag erg kritisch in mijn speech nu op jullie, en dat gaat niet over jullie als personen, want jullie hebben waarschijnlijk de beste bedoelingen. Jullie denken waarschijnlijk dat meebesturen heel belangrijk is, dat verantwoordelijkheid nemen heel belangrijk is. Maar

er zit vandaag maar één ding op, om het laatste restje geloofwaardigheid te redden: schaf de onhoudbare stallende deadline af.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer De Bie.

De heer **De Bie** (Groep De Bie): Dank, voorzitter. Dat wij in Nederland worden geconfronteerd met een aantal crises dat niet op één hand te tellen is, is eigenlijk niet zo gek als je kijkt naar wat bestuurlijk Nederland allemaal presteert. Met naïef wensdenken en kortetermijnvisie strompelen we van de ene voorzienbare ramp naar de andere. Belang van Nederland wil niet zeggen dat het bestuur in Brabant een volledige afspiegeling is van Den Haag, maar we durven wel te zeggen dat het in termen van bestuurscultuur dichtbij komt. De onderhavige kwestie, stikstof / stalaanpassingen, is een sprekend voorbeeld daarvan. Waar men in Den Haag bijvoorbeeld al jarenlang het vraagstuk van woningnood op de agenda ziet terugkomen, zo plopt nu de deadlinediscussie voor stalaanpassingen in Brabant weer op, en dat drie jaar na een verhitte politieke strijd waarin de kwestie beslecht had moeten zijn. Zolang men in Den Haag categorisch weigert de fundamentele oorzaak van bijvoorbeeld de woningcrisis aan te pakken, zal er woningnood zijn. Dat is evident. Zolang wij in Den Bosch categorisch weigeren om de bron van de stikstofcrisis, de regelgeving, aan te passen, zal er een stikstofprobleem zijn, en dat probleem wordt steeds nijpender. Eigenlijk weet iedereen dat wel. Heel Nederland gaat binnenkort op slot, het is een ontwikkeling die je ziet gebeuren. Nu liggen de agrarische ondernemers onder een vergrootglas, maar straks is bijna geen enkele ontwikkeling, in welke sector dan ook, nog mogelijk. Het lijkt een kwestie van afwachten totdat het stikstofbeleid uit elkaar spat. En dat komt, voorzitter, omdat men de kern van de zaak uit het oog is verloren. De Vogel- en Habitatrichtlijn die de basis vormt voor het stikstofbeleid in Nederland spreekt geheel niet over stikstof, het spreekt over de instandhouding van de natuur – mijn voorganger sprak er al even over. Stikstof kan daarbij een middel zijn, maar nu lijkt het wel een doel op zich geworden, en daarmee is de aanpak fundamenteel verkeerd wat ons betreft.

Voorzitter. Wat men met stikstof wil in Nederland kán gewoon niet. Het resultaat van dit onrealistisch, naïef wensdenken, geloof in modelwerkelijkheid, is nu onder meer dat, ondanks dat vanaf het begin is aangegeven dat niet tijdig voldaan kán worden aan de eisen van stalaanpassing, toch een deadline was gesteld, die nu weer, terecht, onderwerp van debat is.

Maar wat moeten wij dan wél doen? Voorzitter, dat is vrij eenvoudig. Belang van Nederland heeft het al vaker gezegd en we zullen dat nog eens herhalen. Op korte termijn wil Belang van Nederland dat de Brabantse boeren gelijk worden gesteld aan boeren in de rest van Nederland. Iedereen in Nederland moet een gelijk speelveld hebben. Met andere woorden: de stikstofmaatregelen moeten worden versoepeld in lijn met landelijk beleid. De deadline moet van tafel. Bovendien is het op korte termijn mogelijk, en ook wenselijk, ik denk zelfs noodzakelijk, om de landelijke normen te verlagen en de provincie zou zich daarvoor moeten inspannen. Op langere termijn ziet Belang van Nederland dat de verzameling postzegeltjes van Natura 2000-gebieden in onze provincie moet worden herschikt en de aanwijzing van sommige Natura 2000-gebieden misschien ook wel moet vervallen. In een land met circa 18 miljoen mensen, een provincie met 2,5 miljoen inwoners, moeten we realistisch zijn in de keuzes die we maken, ook als het gaat om het type natuur dat we willen handhaven. Wij durven wel de stelling aan: als twintig jaar geleden bekend was geweest dat dit stikstofbeleid het resultaat was van de aanwijzing tot Natura 2000-gebied, dan was die aanwijzing nooit gebeurd. Waar we nu met stikstof staan is nimmer de bedoeling geweest. Natura 2000 is daarmee eigenlijk een grote politieke dwaling, een dwaling die wat ons betreft moet worden hersteld. De almaar groeiende bevolking in Nederland maakt de druk op de ruimte zo groot, dat we in de huidige situatie zitten. Daar moet een eind aan komen en in dat licht vinden wij het onbegrijpelijk dat in Nederland met name linkse partijen zich enerzijds hebben gestort op het opleggen van stikstofbeperkende maatregelen, maar anderzijds categorisch weigeren om massa-immigratie te stoppen en uiteindelijk is de bevolkingsgroei de basis van alle problemen. Belang van Nederland zegt: alleen een fundamentele herziening van het stikstofbeleid en de uitgangspunten die eraan ten grondslag liggen biedt ons kans op een uitweg. Doen we dat niet, dan zitten

we, net als met de woningnood, vast aan een telkenmale terugkerend thema als deadlines voor boeren en andere juridische stikstofvraagstukken.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De laatste spreker voordat we gaan pauzeren is mevrouw Vlasveld van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Aflevering zoveel in de soap rondom stikstof. Eerder spraken we over een amuse, voorgerechten et cetera, toen we het hadden over de 100 km-maatregel, met de vraag of we ooit nog bij het stikstoftoetje aan zouden komen. Het lijkt erop dat we nog steeds bij het voorgerecht zitten te bakkeleien over wat dan het hoofdgerecht zou moeten worden, en daar heeft helemaal niemand wat aan, de boeren niet, de huiszoekenden niet en de natuur al helemaal niet. Tot 2019, toen we met z'n allen het PAS-deksel op onze neus kregen, was de natuur het stille slachtoffer van het immense stikstofoverschot. Sinds de PAS-uitspraak worden ook de belangen van ondernemers, automobilisten en woningzoekenden geraakt, maar nog steeds staat het daadwerkelijke herstel van de natuur achteraan in de rij. Daarom wil ik het nu eerst over natuur hebben en daarna kom ik op de oplossingsmogelijkheden voor de veehouderij.

Het stukje over natuurbescherming en -herstel in de Statenmededeling is maar kort. Het lijkt nog steeds het sluitstuk. In dat kader putten we toch hoop dat GS nu eindelijk hebben erkend dat de afroming van 30 procent bij extern salderen nooit echt ten behoeve van de natuur is geweest. Dat hebben wij van het begin af aan aangegeven, maar het werd altijd ontkend. In de Statenmededeling staat over 30 procent afroming, en ik citeer: "Dit percentage is gebaseerd op de gemiddelde hoeveelheid latente ruimte in de vergunning." Fijn dat dit nu geklaard is, ondanks het feit dat we toch zijn misleid met de bewering dat de afroming ten goede zou komen aan natuurherstel. En let wel: dit is niet alleen in het belang van natuurherstel, want hoe langer het duurt voordat de natuur is hersteld, hoe langer het duurt voordat we woningen kunnen bouwen. Voorzitter. Onze fractie is voorzichtig positief over het pad van de nda's, de natuurdoelanalyses. Wij begrijpen de bezwaren bij het hanteren van de kritische depositiewaarden, de kdw's, goed. En kdw is maar één parameter en zegt maar beperkt iets over wat nodig is voor werkelijk natuurherstel. Bij de nda's gaat het daadwerkelijk over wat nodig is voor volledig herstel, niet alleen stikstofdepositie, maar ook bijvoorbeeld waterkwaliteit en verstoring. Het voordeel van kdw's is wel dat het juridisch werkbaar is. Daarom een vraag aan het college. Kunnen de nda's juridisch werkbare normen worden?

Voorzitter. We beschouwen het als een goed teken dat het stukje over innovatie in de Statenmededeling relatief kort is. Wij zijn tenslotte in de huidige ellende terechtgekomen door het heilige geloof in innovatie als toekomstige oplossingen voor de problemen die we nú veroorzaken. We lezen in dat stukje over innovatie over het real time monitoren van stalemissies. Het initiatiefvoorstel dat onze fractie hierover indiende in 2015 stuitte op allemaal bezwaren, onder andere over privacy. Staat dat bezwaar nu niet meer in de weg? Graag een reactie. En wat zijn de mogelijkheden en consequenties als uit de monitoring blijkt dat de uitstoot groter is dan verwacht of vergund?

Dan de stalsystemen. We constateren dat op dat vlak voorlopig weinig vooruitgang is te boeken richting 1 januari 2024. Maar, voorzitter, voor stikstofreductie zijn meer paden te bewandelen dan alleen stalaanpassingen. En nu er steeds meer beren op de weg zijn, is het pad van minder dieren nog relevanter geworden. Twee jaar geleden is door onze motie de mogelijkheid voor stoppers ontstaan om door minder dieren te houden geen stalaanpassingen te hoeven doen en vorige maand is die mogelijkheid ook voor niet-stoppers beschikbaar gekomen. Dat heeft zelfs de Statenmededeling gehaald. Een meerderheid van PS, van links tot rechts, heeft met het aannemen van een motie erkend dat het niet hoeven investeren in nieuwe stalsystemen, en met de financiële ondersteuning voor omschakeling naar natuurinclusief, dit onder de streep zomaar een goed perspectief kan bieden. Om te borgen dat vergunningen erop aangepast kunnen worden, moet wel de interim-omgevingsverordening erop worden aangepast. Aangezien we voor veel maatregelen toch moeten wachten op het Rijk, hebben we mooi de tijd om dit maar vast zo snel mogelijk te regelen.

Brabant is toch koploper? We vragen het college dan ook om uiterlijk in februari met een wijzigingsvoorstel ter besluitvorming naar PS te komen. We zien niet in waarom het nog langer zou moeten duren, en we nemen aan dat dit ook voor een meerderheid van PS geldt, dat ook dit pad richting de deadline van 2024 zo snel mogelijk wordt geopend. Daarvoor dienen wij dan ook een motie in. Laten we niet wachten op het Rijk, of de Raad van State. Laten we het middel dat wij wél in de hand hebben zo snel mogelijk in werking stellen.

Voorzitter. Tot slot over de PAS-melders. Het zal bekend zijn dat de Partij voor de Dieren niet bepaald fan is van de veehouderij, maar de Partij voor de Dieren is zeker ook geen fan van falend overheidsbeleid waarvan burgers of bedrijven de dupe zijn. Dat is met de PAS-melders onmiskenbaar het geval. De PAS-melders is op dit vlak niets te verwijten, maar de overheid des te meer. Dit is dus wat er gebeurt als de politiek geen verantwoordelijkheid neemt en problemen vooruit blijft schuiven. Wij begrijpen dat dit een uitermate vervelende situatie is voor de mensen die het treft. De overheid moet deze fout herstellen. Het is dus een kwestie van serieus meters maken in de stikstofreductie, zodat de natuur kan herstellen, er woningen kunnen worden gebouwd én de PAS-melders gelegaliseerd kunnen worden. Want, voorzitter, de tijd van geitenpaadjes, rommelen in de marges en laaghangend fruit is echt voorbij. Alles is al geplukt. Dank u wel.

Motie M194-2022: Uiterlijk februari 2023 wijzigingsvoorstel motie M182-2022 naar PS

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, behandelend het debat over de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022; constaterende dat

- met de aangenomen motie M182-2022 'Met minder dieren en minder investeringen voldoen aan emissienormen 2024' Gedeputeerde Staten is verzocht om 'zo snel mogelijk een wijzigingsvoorstel Interim Omgevingsverordening aan PS voor te leggen, waarmee juridisch wordt geborgd dat veehouders (met een aanpassing van de vergunning) kunnen voldoen aan de gestelde emissienormen door het houden van minder dieren'¹;
- uitvoering van motie M182-2022 als maatregel met potentie wordt genoemd in de Statenmededeling 'Afhandeling motie M174A 'Stilstaan is geen optie'²;

overwegende dat

- sinds het aannemen van motie M182-2022 de mogelijkheid om via stalaanpassingen aan de gestelde emissienormen te voldoen nog moeilijker is geworden,
- het hierdoor nog belangrijker is geworden om het pad van minder dieren zo snel mogelijk te borgen, en ondernemers op dit vlak zo snel mogelijk perspectief te bieden, omdat stilstaan geen optie is;

verzoeken Gedeputeerde Staten

- uiterlijk in februari 2023 het wijzigingsvoorstel Interim Omgevingsverordening, waarmee juridisch wordt geborgd dat veehouders (met een aanpassing van de vergunning) kunnen voldoen aan de gestelde emissienormen door het houden van minder dieren, ter besluitvorming aan PS voor te leggen;

en gaan over tot de orde van de dag."

¹ <https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/14563fc0-5951-4a36-a486-4b9dfeff1d7b>

² <https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/2e0b2887-0156-4664-81aa-12b43d4e7c4d?documentId=9e40e01c-0bc5-4bb8-912d-6f40543b9d26&agendaltemid=f33f7405=8041-423b-b645-fe8939b579c0>

Anne-Miep Vlasveld, Partij voor de Dieren

Paranka Surminski, Partij voor de Dieren.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Vlasveld. Zoals ik al had aangekondigd: ik schors deze vergadering voor drie kwartier.

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. Ik geef het woord aan de heer Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Dank u wel, voorzitter. Uit alles blijkt dat de boer niet meer welkom is in Brabant. Het wordt hem vrijwel onmogelijk gemaakt om nog een vergunning te bekomen, tegelijkertijd liggen er miljarden klaar om hem uit te kopen. Boeren die zich uit laten kopen mogen ook elders niet meer gaan boeren, tenzij ze naar Oost-Europa vertrekken; daar liggen de subsidies klaar voor startende boeren. Dit alles zegt meer dan genoeg. Het is duidelijk dat het stikstofprobleem slechts een stok is om mee te slaan, om van de boer af te komen. Wanneer er straks genoeg boeren zijn verdwenen, zult u nooit meer iemand horen over stikstof. Wanneer er niet genoeg boeren zouden stoppen, omdat ze vanwege een innovatief wonder toch aan de absurde stikstofnormen kunnen voldoen, dan voorspel ik u dat de overheid met nieuwe drogredenen aan zal komen om hen opnieuw het leven moeilijk te maken. Maar waarom doet onze overheid dit toch? Wij hebben toch boeren nodig om ons te voeden, zou je zeggen. Wat zijn ze toch van plan met al die grond? Het antwoord op deze vraag luidt misschien wel: Tristate City, een marketingproject uit 2016, bedacht door projectontwikkelaar Peter Savelberg en gedragen door onder andere VNO-NCW: één grote, groene megastad tussen Amsterdam, Brussel en Keulen. Een complot, zult u zeggen. Maar dan wel een met een eigen website. In de disclaimer van deze site valt te lezen: "Dit model heeft geen enkele relatie met het stikstofbeleid van de Nederlandse overheid." Als ik zoiets lees, word ik argwanend. Het moge duidelijk zijn dat dit niet is waar Forum voor Democratie voor staat. Wij willen geen deel uitmaken van dit soort utopische, megalomane plannen die het Nederland zoals wij dat nu kennen voorgoed zullen vernietigen. Wij staan voor een soeverein Nederland waarin goed voedsel wordt geproduceerd voor de bevolking door onze fantastische boeren, gewoon zoals het altijd is geweest.

De **voorzitter**: Dames en heren, kunt u een beetje aandacht hebben voor de spreker? Dat u te laat komt, is één ding, maar graag stilte in de zaal.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Ondertussen praten wij hier in de Staten over schaarste en keuzes, maar de realiteit laat ons zien dat men zich heeft gelimiteerd tot bureaucratie, ondeugdelijke onderzoeken, onhaalbare tijdpaden, maar bovenal tot politieke ideologieën, met als resultaat dat wij onze agrarische sector straks voor goed kwijt zullen zijn. Ook de datum van 2028 is voor ons nog veel te vroeg, simpelweg omdat wij het stikstofprobleem niet erkennen. Toch zullen wij samen met PVV, JA21 en BVNL een motie indienen met als datum 2028, omdat dit nu eenmaal ooit de afspraak was tussen de provincie en de agrarische sector. Hopelijk waait er dan, tegen 2028, een nieuwe frisse wind door dit land, eentje die het Nederland zoals het altijd is geweest waardeert en wil koesteren.
Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Van den Oetelaar. Het woord is aan de heer Brouwers van 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank je wel, voorzitter. Ik wil allereerst alle insprekers die wij vanochtend hebben gehad bedanken. Daar was ik toch wel van onder de indruk. Ik dacht op dat moment: goh, ik kruip even in de huid van een boer. Ik ben een boer, ik heb een vrouw en ik heb kinderen die het bedrijf willen overnemen, maar hoe moeten we verder met dat bedrijf? Ik moet vergunningen aanvragen, die blijven hangen, ik moet investeringen doen en als de bank dan zegt "je krijgt je geld niet", dan is natuurlijk de vraag: wat is dan nog het perspectief? Het woordje 'perspectief' vind ik heel belangrijk, en dat geldt niet alleen voor boeren, maar ook voor andere ondernemers. Zeker als je ziet dat we al bezig zijn vanaf 2017, dan ligt er, denk ik, bij ons, zoals we hier zitten, een hele belangrijke verantwoordelijkheid, van: hoe maken wij zaken duidelijker?

Wat ook leuk was, was te horen dat er ook een mogelijke oplossing was van het bedrijf Novus met Kopros. Alleen, ook daar is nog geen RAV-code voor, heb ik begrepen, dus dat is zeker een vraag die ik ook aan de gedeputeerde zou willen stellen.

Er kwam ook een opmerking, en die begrijp ik best, al kan die misschien een beetje moeilijk overkomen: je moet zelf de kerstballen gaan halen.

Dat even als start, dat 50PLUS toch best onder de indruk is van wat in ieder geval bij deze groep mensen leeft.

Dan terug naar het verhaal dat het college heeft gegeven. Ik kan het niet laten om, net als mevrouw Van de Ven heeft gedaan, toch één zinnetje voor te lezen, en wel het volgende: "De doorlooptijd tussen de laatste datum voor indienen en de daadwerkelijke realisatie is dermate kort dat het praktisch gezien niet aannemelijk is dat veel ondernemers tijdig de stalaanpassingen daadwerkelijk doorgevoerd zullen hebben." Ik moet eerlijk zeggen, toen ik dat las, dacht ik: ja, kun je dat nou maken als college om eerst een verhaal te schrijven en het dan een beetje onderuit te halen? Wordt dan de afstand tussen de politiek en de mensen die, zeg maar, in Nederland zitten niet heel erg groot? Hebben wij nog voldoende gevoel, en dan praat ik gewoon als Statenlid hier, niet eens alleen als 50PLUS, bij de praktijk? Zijn we soms niet een beetje te wetenschappelijk bezig? 50PLUS heeft altijd gezegd: praat nou eens mét de boeren in plaats van óver de boeren. Want ik spreek uit eigen ervaring als ondernemer: de beste ideeën zitten gewoon bij die mensen. En natuurlijk moeten er kaders gegeven worden. Daarom dient 50PLUS samen met ChristenUnie-SGP en Lokaal Brabant een motie in, getiteld 'Opschorten datum aanpassing stallen'. Het zal voor de Staten verder geen verrassing zijn dat wij die weer terug willen hebben naar 2028, om in ieder geval de boeren perspectief te bieden.

Naast de eerste vraag die ik stelde over Novus aan de gedeputeerde, zou ik ook graag van haar – want dat heb ik vandaag ook geleerd – een antwoord willen hebben op de 55 miljoen euro subsidie die onze neus voorbijgegaan is en blijkbaar naar Drenthe is gegaan. Ik ben heel benieuwd hoe dat zit.

Daar wil ik het even bij laten, voorzitter. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Brouwers. De heer Van Pinxteren heeft het woord, Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Er is al heel veel gezegd. Lokaal Brabant dankt met name de sprekers voor hun inbreng. Hoe zit Lokaal Brabant in dit dossier? Lokaal Brabant ziet ook dat er iets aan de hand is in Brabant. Het emissievraagstuk zullen we gezamenlijk moeten oplossen. Lokaal Brabant wil werken langs tien pijlers.

Samen in dialoog aan de keukentafel, van onderop zaken oplossen.

Maatwerk per bedrijf.

Basis voor onze uitgangspunten is gemeten actuele feiten.

De emissielast wil ook Lokaal Brabant naar beneden brengen en als daarbij de 30 procent stoppende boeren kan helpen is dat een prachtige bijvangst en een prachtige kans.

Alle economische sectoren in Brabant dragen naar rato bij aan de reductie, dus niet alleen de landbouw.

De depositie vanuit het buitenland nemen we mee in de overwegingen.

Bij de beëindiging van emissie van welk bedrijf dan ook gaan we uit van een ruimhartige compensatie.

De Nederlandse voedselvoorziening mag niet in gevaar komen, nooit ofte nimmer.

Lokaal Brabant wil de sociale cohesie en de vitaliteit van het platteland behouden.

En Lokaal Brabant gaat uit van gezond boerenverstand.

Dit is maar in het kort. Op onze website kunt u verder lezen wat die tien pijlers inhouden.

Voorzitter. Lokaal Brabant is diep teleurgesteld door de gang van zaken in dit dossier tot nu toe. Wij maken hierbij graag de vergelijking met een gezamenlijke treinreis. Zoals GS schrijven in de Statenmededeling: "Landelijk lopen we met onze vooruitstrevende en innovatieve aanpak voorop." Dat mag dan wel zo zijn, en dat zal ook wel kloppen, maar Lokaal Brabant stelt ook feitelijk vast dat de provincie Brabant als trekkende locomotief ondertussen vele wagons met reizigers is kwijtgeraakt en dat de provincie Brabant geleidelijk aan

op een ander spoor terechtgekomen is dan de Rijksoverheid. De provincie Brabant en de Rijksoverheid hebben op de vele trajecten forse averij opgelopen en hun oorspronkelijke koers is niet houdbaar meer; zie het rapport-Remkes, maar ook de mededeling in de Statenmededeling. De gerechtelijke macht heeft al diverse malen ingegrepen en zegt dat het spoorboekje en de gehanteerde uitgangspunten, lijnen en tijdstabellen niet kloppen, of onvoldoende betrouwbaar zijn. Van het gezamenlijk reizen met alle belanghebbenden, van onderop, op basis van een gedragen reisplan met goede analyses, feiten en dergelijke is al lang geen sprake meer. Nee, voorzitter, als we de Statenmededeling lezen, is de focus van de locomotief Brabant enkel en alleen gericht op het behouden van de voorsprong. Maar zitten we dan niet op een dood spoor?

Voorzitter. We zijn al meer dan vijf jaar onderweg na het besluit van juli 2017, en waar staan we nu? Natuurlijk zijn er goede zaken van de grond gekomen, dat ontkent Lokaal Brabant absoluut niet. Maar meer en meer, zeker na het lezen van de laatste Statenmededeling, komt Lokaal Brabant tot de conclusie dat we hier in Brabant met elkaar krampachtig een Brabants stationnetje aan het bouwen zijn, terwijl de fundering die het Rijk dient te leggen middels Rijksbeleid en ondersteunende bijdragen in geld nog op de tekentafel ligt en nog lang niet klaar is. Tot die fundering behoren, en ik noem ze toch nog maar een keer: duidelijkheid en criteria ten aanzien van de piekbelasters, duidelijkheid ten aanzien van de in te zetten instrumentaria, duidelijkheid rond het fenomeen van de passende beoordeling, duidelijkheid rond de uitkoopregelingen LBV en LBV+, duidelijkheid rond toekomstige emissie van de overige economische sectoren, duidelijkheid rond de inzet van de real time monitoring, duidelijkheid rond de aanpassing van het niet valide AERIUS-instrument. Voorzitter. Lokaal Brabant kan kort zijn. GS geven zelf aan dat de deadline van 1-1-'24 onhoudbaar is. Voor Lokaal Brabant is het niet nodig te onderzoeken welke datum dan wel haalbaar is en daar tijd en energie aan te verspillen. Lokaal Brabant is duidelijk. Wij gaan ons als Brabant vanaf nu voegen in de tijdstabel van het Rijksbeleid. De provincie Brabant, haar ondernemers en andere belanghebbenden maken maximaal gebruik van de bewezen innovatieve voorsprong en zetten in op door doorontwikkeling ervan. We gaan maximaal gebruikmaken van de kansen die ontstaan doordat circa 30 procent van onze agrarische ondernemers binnen nu en acht jaar wil stoppen, samen aan de slag met industrie, agrarische sector en andere sectoren om de emissiereductie te realiseren, samen verder op basis van wat wel kan, samen aan de slag met de veranderingsbereidheid – dat hebben we vanmorgen kunnen zien – en de kansen die er zijn. Maar dat kan niet met het zwaard van Damocles boven de keukentafel. Dat zwaard moet weg. Hiertoe dienen wij een motie in samen met ChristenUnie-SGP en 50PLUS, waarvan het dictum luidt: “om de datum van 1 januari 2024 voor het aanpassen van de stallen in de interim-omgevingsverordening op te schorten tot 1 januari 2028”.

Dank je wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Van Pinxteren. Dan geef ik tot slot het woord aan de heer Van Zelst, ChristenUnie-SGP.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dank je wel. Er ligt een plan voor dat we 13 december toegestuurd kregen van GS en ik kan niet anders zeggen dan dat ik geschokt ben. Voorzitter. U kent de ChristenUnie-SGP als een partij die heel helder voor natuurbehoud en natuurherstel is. Waar mogelijk mag er ook nog nieuwe natuur bij komen. Dat is beleid waar wij al jaren voor staan en dat wij steunen. Maar wij willen ook de agrarische sector perspectief bieden. De VVD zegt dat ze de agrarische sector een fijne kerst wil geven en het CDA geeft in zijn conceptverkiezingsprogramma aan dat de datum van het Veehouderijbesluit uitgesteld moet worden naar januari 2028. Als ik de stukken zo eens bekijk, zit er voor de sector geen fijne kerst in. Er is geen perspectief. En waarom de datum, ondanks de wens van het CDA blijkens zijn conceptverkiezingsprogramma, onder leiding van een CDA-gedeputeerde nu in dit plan niet aangepast wordt, ontgaat mij volledig. Het halfjaar uitstel dat de VVD nu wil geven biedt ook geen soelaas. Ook de motie en het persbericht gisteren van het CDA, waarin gemeld wordt dat de datum van 1 januari 2024 feitelijk van tafel is, is volstrekt onbegrijpelijk. Ook die leiden alleen maar tot meer onzekerheid in het

komende halfjaar. Plucheplakken, pappen en nathouden noem ik dat alles. Zijn we hier in de provincie nou echt de weg kwijt, of komen we vandaag bij zinnen en gaan we de datum van het Veehouderijbesluit alsnog aanpassen? Wij dienen hier opnieuw, samen met Lokaal Brabant en 50PLUS, een motie voor in. De vorige motie die wij indienden sprak nog over het opschorten van de datum, dat blijkt nu niet genoeg te zijn en nu dienen we dan ook een motie in om de datum op te schorten naar 1 januari 2028.

De **voorzitter**: U word geïnterrupteerd door mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dank u wel. Het is goed te horen dat de ChristenUnie-SGP pleit voor natuur en ook meer natuur. Daar zijn wij natuurlijk ook groot voorstander van. Maar wat ik me afvraag: u vraagt in uw motie heel terecht aandacht voor de PAS-melders, maar op dit moment hebben we geen stikstofruimte, dus hoe wilt u ze legaliseren als we nu al geen stikstofruimte hebben en die we zeker niet hebben als we volgens uw motie de datum gaan opschuiven?

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Waar we de stikstofruimte vandaan moeten halen is een vraag waar heel Nederland mee zit. Die oplossing heb ik ook niet, maar daar moet naar gezocht worden en daar hebben we dus tijd voor nodig, omdat die mensen anders per 1 januari 2024 illegaal zitten.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dan ben ik wel benieuwd wat de heer van Zelst nu tegen die PAS-melders gaat zeggen, want als we nu die ruimte niet kunnen vinden, en er is ook geen oplossing voor, waarom schuiven we dan de datum op? Want dan hebben we sowieso tot 2028 niet de mogelijkheid om PAS-melders te legaliseren.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Jawel, die hebben we wel. We schuiven hem op, opdat ze per 1 januari 2024 in elk geval niet illegaal zitten.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Volgens mij ben ik niet de enige die hier een opgetrokken wenkbrauw van krijgt! Want eigenlijk gaan we dan het feit dat ze illegaal zijn verlengen. Het is niet dat ze ineens spontaan een legale bedrijfsvoering hebben.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Ja, klopt.

De **voorzitter**: U mag nog één vervolgvraag stellen, omdat tussen u door gepraat werd. Ga uw gang, voor de laatste vraag.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Kan ik dan concluderen dat de heer Van Zelst het prima vindt om tot die tijd de PAS-melders in de illegaliteit te laten zitten?

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Als u een oplossing heeft voor de PAS-melders, hoor ik die graag van u, want ik heb hem niet, en in het hele land hebben ze die oplossing niet. U kunt die vraag wel aan mij stellen, maar we hebben in Den Haag een Kabinet zitten dat het ook niet weet.

De **voorzitter**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Ja, we zouden geen oplossing hebben voor de PAS-melders, maar die wordt wel aan de politiek gevraagd. Voor mij is het ook een doorn in het oog dat de PAS-melders sinds 2019 in onzekerheid zitten, maar dat betekent wel dat je bepaalde keuzes moet gaan maken. Dan moet je keuzes maken door bijvoorbeeld vrijwillig opkopen te gaan versnellen, of door te extensiveren. Dat is wat mijn

collega ook terecht vraagt: welke oplossing heeft u dan voor die PAS-melders en voor natuurherstel? Want het blijft bij vage woorden en daar heeft een PAS-melder niks aan.

De **voorzitter**: De heer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Ik heb geen oplossing voor de PAS-melders, mijnheer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Uiteindelijk wordt ons toch gevraagd dat probleem op te lossen? Het is een doorn in het oog dat de PAS-melders in die situatie zitten, dan moet je ook keuzes maken. U zegt: schort alles op. Maar ik zou heel graag willen horen wat we dan wel gaan doen om te zorgen dat die PAS-melders legaal worden. Wat gaan we dan wel doen om woningbouw te creëren, wat gaan we dan wel doen om vergunningen te kunnen blijven uitgeven in de toekomst, of dat nu voor de industrie is, voor de landbouw of voor mobiliteit? Wat gaan we wel doen om natuurherstel te creëren? Zoals mevrouw Dirken zei, zijn wij besteld om die keuzes en die oplossingen te maken. Dus ik zou heel graag in uw betoog willen horen wat we wel gaan doen.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Wat we bijvoorbeeld wel zouden kunnen doen, mijnheer Ludwig, is latente ruimte weghalen bij de industrie. Er loopt op dit moment een procedure over de Amercentrale, daar doen GS hartelijk aan mee, en daar kiezen ze wel voor, maar de agrarische sector laten ze zitten.

De **voorzitter**: De heer Ludwig, tot slot.

De heer **Ludwig** (GL): Ja, het intrekken van latente ruimte- Nou goed, ik hoop dat u dan de motie steunt die hier voorligt, want die wil uiteindelijk een intrekkingsbeleid. Maar als je latente ruimte intrekt, doe je op dit moment nog niks aan het omlaag brengen van de stikstofdepositie. Dus je zult naast het intrekken van latente ruimte nog meer moeten doen. Ik hoor graag welke maatregelen ChristenUnie-SGP nog meer wil voorstellen.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Wij komen niet met voorstellen op dit moment, mijnheer Ludwig. Ik ga verder met mijn betoog.

Ik was gebleven bij: of komen we bij zinnen vandaag en gaan we de datum van het Veehouderijbesluit alsnog aanpassen? We dienen hier opnieuw een motie voor in.

Onze fractie staat achter het plan om de stikstofuitstoot aan te pakken, maar wel op een manier die recht doet ook aan de agrarische sector, waarbij een eerlijke verdeling plaatsvindt tussen bijvoorbeeld industrie, lucht- en scheepvaart en de agrarische sector. In het hele stuk wordt niets gezegd over bijvoorbeeld de industrie. Nou, pak de latente ruimte in de industrie terug, zet alle opgekochte boerderijen in voor herstel van natuur en niet om infra uit te breiden, kap als provincie met stikstofhandel en ga iets doen aan de nood van de agrarische sector.

Voorzitter. U merkt aan mij dat dit alles mij wel raakt. Ik moet eigenlijk oppassen om niet boos te worden. Zoeken we het beste voor Brabant, of zijn we bezig met de verkiezingen? Zit een aantal mensen vast aan het pluche, of zijn we bezig met een nieuwe coalitie te smeden, waar BBB buiten de deur gehouden kan worden? Dat zijn vragen die ik op dit moment op straat krijg.

Voorzitter. In de Kamerbrieven lezen we dat er een landbouwakkoord komt in Q1 2023. Twee dagen later meldt de minister al in een uitzending bij OP1 dat dit akkoord in Q1 nog niet komt; die tijd is te kort.

Ik stelde op 2 december enkele vragen over natuurinclusief boeren. De vragen konden ambtelijk niet beantwoord worden. Kan de gedeputeerde die vragen nu wel beantwoorden? Hoe past de LBV+-regeling in het Brabantse tijdpad? Deze regeling wordt namelijk op 3 december 2023 gesloten. Dat is dus ná de nu voorgestelde datum van 1 oktober 2023. En hoe gaan we om met boeren die natuurinclusief willen gaan boeren? Minister Adema heeft aangegeven dat hij in het landbouwakkoord waarschijnlijk gaat komen met

2.3 GVE per hectare. Er wordt in delen van het land zelfs al gesproken over 2.7 GVE per hectare. Als Brabantse boeren nu besluiten om natuurinclusief te gaan boeren, mogen ze 2 GVE per hectare houden. Vraag is dan ook: als uit het nieuwe landelijke beleid later blijkt dat er toch bijvoorbeeld 2.3 GVE per hectare mag zijn, mogen de boeren in Brabant dan zonder opnieuw een vergunning aan te vragen hun aantal te houden dieren uitbreiden op basis van de landelijke regelgeving, of willen GS dan opnieuw het beste jongetje van de klas zijn en brengen we onze Brabantse boeren opnieuw in een slechter verdienmodel en een slechtere concurrentiepositie ten opzichte van de rest van Nederland?

Voorzitter. De voorzitter van ZLTO sprak vanmorgen al over een onverantwoorde, onwenselijke, onhaalbare en onmogelijke zaak ten aanzien van de datum van het Veehouderijbesluit. Ik kan niet anders dan hem hierin ondersteunen. Het huidige tijdspad is onhoudbaar. Eerder gaven wij daar al veel argumenten voor, die ga ik nu niet meer herhalen, en er zijn en blijven te veel onduidelijkheden en onzekerheden, zeker op het juridische vlak.

In de beantwoording, ook naar aanleiding van 2 december, van vragen over de themavergadering die we toen hielden, om een pro forma-aanvraag in te dienen, werd verwezen naar de Awb, de Algemene wet bestuursrecht. Welnu, de Algemene wet bestuursrecht kent geen pro forma-aanvraag. Als u de Awb goed leest, zult u zien dat aan de aanvraag die wel vermeld wordt in de Awb ook nog eens enorme haken en ogen kleven. De aanvraag wordt daarmee ongeveer vogelvrij, want het bestuursorgaan kan allerlei termijnen gaan stellen, besluiten de aanvraag niet in behandeling te nemen, weigeren de aanvraag buiten behandeling te stellen, als er ook maar aan één enkel wettelijk voorschrift niet wordt voldaan en moet er, als het een zeer ingewikkeld of omstreden onderwerp betreft, wat hier, denk ik, wel aan de orde is, een verlenging van de termijn worden gegeven om door de aanvrager een zienswijze te laten indienen. Voorzitter, ik denk dat de MOB de brieven al klaar heeft liggen. Dit gaan we niet redden, dit is geen oplossing. Er zijn twee oplossingen: stel die datum uit naar 1 januari 2028, of haal heel deze datum weg uit de IOV en volg gewoon het Rijksbeleid. Laten we met z'n allen aan het werk gaan om tot werkelijke en werkbare oplossingen te komen, om zo uit deze crisis te komen en de rust terug te laten keren, om tot een mooie oplossing te komen voor ons prachtige Brabant.

Tot slot. Ik had nog één vraag voor mevrouw Lemkes; die is vanmorgen gesteld, maar ik zal hem nog even herhalen. Is die datum van 1 januari 2024, zoals mevrouw Van de Ven aangaf, nu werkelijk van tafel? Dank u wel.

Motie M195-2022: Opschorten datum aanpassing stallen

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, in debat over de tijdens de begrotingsbehandeling 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022 en de Statenmededeling van GS 'Afhandeling motie 174A 'Stilstaan is geen optie';

overwegende dat

- er op 2 december 2022 een informatieve themavergadering Landbouw heeft plaatsgevonden, op verzoek van ChristenUnie-SGP en Lokaal Brabant over landbouw en stikstof;
- er bij deze themavergadering gesproken is over de tot dat moment bekende informatie. Deze informatie ligt vast in de vele gerechtelijke uitspraken, uitspraken Raad van State, beleidsbrieven van de diverse ministeries, provinciale stukken, zowel memo's gedeputeerde als ook Statenmededelingen en in door PS vastgesteld beleid;
- er zo'n 500 PAS-melders zijn in Brabant, die nog niet gelegaliseerd zijn en geen financiering voor investeringen kunnen krijgen van de bank;
- er nog geen helderheid is over de uitkomsten in de GGA-processen, 'de 500 piekbelasters van Remkes' en de vrijwillige opkoopregelingen;
- zoals op 1 november naar buiten gebracht is door het kabinet, het RIVM ook nog niet in staat is om met honderd procent rechtszekerheid te bepalen wie de piekbelasters zijn in Nederland;

constaterende dat

- door alle gerechtelijke uitspraken er veel onzekerheid is over de RAV-emissiefactoren voor alle diercategorieën in hoeverre ze nog toepasbaar zijn;
- vanuit de Statenmededeling 'Stilstaan is geen optie' is af te leiden dat Gedeputeerde Staten (GS) stellen dat in strikte zin het college van GS niet in staat is de motie M174A 'Stilstaan is geen optie' uit te voeren;
- er grote verschillen zitten in beleidsopvattingen en realisatietempo tussen Rijk en provincie, het tijdpad van de provincie en het tijdpad van de Rijksoverheid;
- het beeld van GS is dat het onmogelijk is dat vele ondernemers tijdig de stalaanpassingen in het kader van de interim-omgevingsverordening (IOV) door kunnen voeren;
- we derhalve geen stalsystemen en stalaanpassingen kunnen eisen van veehouders die vervolgens bij de rechtbank onderuit gaan;
- het overgrote deel van de PAS-melders te goeder trouw gehandeld heeft en we die niet tussen wal en schip willen zien vallen;
- het risico op desinvesteringen, veel onzekerheid en sociale impact, groot is zolang niet duidelijk is wat het toekomstperspectief van de bedrijven in de GGA-aanpak is;
- bedrijven geen duidelijkheid hebben of ze deel kunnen nemen aan de landelijke of provinciale beëindigingsregelingen;
- banken en andere financiers zeer terughoudend zijn zolang er zoveel onduidelijk is;
- ondernemers derhalve geen kant op kunnen en de sociale en maatschappelijke onrust met name voor de overwegend gezinsbedrijven steeds meer toeneemt;

dragen Gedeputeerde Staten op;

- om de datum van 1 januari 2024 voor het aanpassen van de stallen in de interim-omgevingsverordening en omgevingsverordening op te schorten tot 1 januari 2028;

en gaan over tot de orde van de dag."

Henk van Zelst, ChristenUnie-SGP

Jan-Frans Brouwers, 50PLUS

Wil van Pinxteren, Lokaal Brabant.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Lemkes heeft het woord.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dank u wel, voorzitter. Excuses voor mijn stem, die af en toe een beetje kraakt, maar dat komt omdat ik verkouden ben.

Op de eerste plaats wil ik u hartelijk danken voor de waardering en dank die ik heb mogen vernemen voor onze organisatie en ook voor ons college voor de Statenmededeling die we hebben gedaan naar aanleiding van motie M174A. Ik zal die dank ook doorgeven, want ook onze organisatie heeft ook dit keer weer een hoogstandje geleverd; daar kom ik zo meteen ook nog wel even op terug.

Ik wil nog even stilstaan bij de consequenties die genoemd zijn in die Statenmededeling, daarmee ook antwoord gevend op de vraag over de datum van 1 januari 2024. We leven in een sterk veranderde omgeving, zeg maar, en dat heeft ertoe geleid dat wij hebben moeten concluderen dat inderdaad niet alle veehouders per 1-1-2024 aan onze IOV kunnen voldoen, wat betekent, en dan citeer ik toch maar even "dat we ons met inachtneming hiervan maximaal inspannen om uit de verkenning al het mogelijke te halen om Brabant open te houden. Waar nodig treffen we voorbereidingen om tot de noodzakelijke aanpassingen van de IOV te komen, dit alles met de focus om stikstof te reduceren en daadwerkelijk de natuur te beschermen". Ik denk dat dat voldoende antwoord geeft.

Wij zien uw waardering en dank ook als steun in de rug voor onze aanpak, als ik zo vrij mag zijn. Regelmatig wordt gerefereerd aan vorige jaartallen en wat toen gebeurd is, aan het verleden kortom, maar ik kan u garanderen, en dat weet u zelf ook, dat we inmiddels in een totaal ander tijdperk zijn beland. Er is nogal wat gebeurd. Je kunt het zien als de wake up-call vanuit Europa, vanuit het land, ten aanzien van de noodzaak om de natuur te herstellen en stikstof te reduceren in dat verband. Dat wekt, en dat zien we ook

bij de insprekers, voor wie we heel veel waardering hebben dat zij hun visie en hun gevoelens ook hier laten merken aan ons – wij doen het tenslotte allemaal voor de Brabanders –, ongelooft, verwarring en machteloosheid. Die emoties grijpen je aan, of je nu bestuurder bent, boer, burger of mkb'er, dus dat geldt ook zeker voor ons. En dan moet je je weg weer zien te vinden en jezelf weer oprichten en proberen te herstellen. Dat kunnen wij in Brabant, want we hebben wel meer van dit soort perioden meegemaakt, op andere terreinen ook.

Ik wil even stilstaan bij de insprekers. Uit hun inbreng kwamen twee vragen naar voren. Gerefereerd werd aan een bedrag van 55 miljoen aan Rijksmiddelen dat naar Drenthe zou zijn gegaan. Dat is geenszins het geval. Als Brabant hebben wij op eigen kracht 70 miljoen kunnen verwerven uit het fonds dat daarvoor beschikbaar is. Dat is dus een misverstand, dat ik uit de weg wil ruimen.

De inspreker over Kopros refereerde aan een SBV-regeling. Dat is een landelijke regeling, waarvoor de beoordeling ook landelijk plaatsvindt, dus niet door onze beleidsmedewerkers die regelmatig contact hebben met dit bedrijf en proberen te helpen om dit soort innovaties ook echt van de grond te krijgen met elkaar. Tot zover de insprekers.

Mevrouw Dirken merkte vanmorgen op dat we het vandaag niet alleen hebben over de landbouw, dat dit geen landbouwdebat is, maar dat we hier staan voor het openhouden van Brabant. Daarbij gaat het niet alleen om stikstof, maar om het herstellen van natuur en water. Stikstof speelt daarbij een rol, maar niet alleen. Ook op die andere terreinen moeten we investeren. Dat ziet u ook terug in de Statenmededeling. Daarbij werken we vanuit drie lijnen: stikstofreductie, natuurherstel en innovatie. Die drie lijnen zullen we blijven volgen, want het zijn echte Brabantse lijnen. En dan zijn we niet voor één gat te vangen; dat kan ik u in ieder geval ook zeggen.

Wat u ook goed heeft aanvoeld als Staten is dat we bezig zijn met een opgave en een zoektocht. Die ziet u ook terug in de Statenmededeling. Daarbij is het best lastig navigeren tussen bakens die regelmatig worden verzet en een mist die neerdaalt en af en toe ook weer optrekt. Daarbinnen moeten we navigeren en daartoe zijn wij ook aangesteld als bestuur; daarvan zijn we ons zeer goed bewust. Daarbij is het van het grootste belang dat voor alle Brabanders duidelijk is wat we aan het doen zijn. Het is dus geen landbouwdebat. In dat kader verwijs ik ook naar de Brabants Ontwikkelaanpak Stikstof, die meer dan veertig maatregelen kent voor alle sectoren in onze Brabantse samenleving, inclusief de burgers.

De VVD vroeg: waarom nu pas dit lijstje met maatregelen, waarom is dat niet eerder gebeurd? We kunnen u verzekeren dat we al die tijd al bezig zijn geweest met het onderzoeken wat we allemaal kunnen doen om natuur en water te herstellen, wat zo urgent is. Maar inderdaad: in de BOS hebben we een hele sterke focus op innovatie van stalsystemen. Daarvan moeten we nu constateren dat dat in een trager tempo gaat. Het is echter niet uitgesloten, nogmaals, want medio volgend jaar krijgen we de handreiking om die stallen te toetsen, want die realiseren wel degelijk emissies, zij het dat het Rijk nog moet vaststellen hoeveel. We blijven daar dus zeker op inzetten.

Dan even over innovatie. Innovatie gaat met vallen en opstaan. Dat weten we ook uit andere sectoren. Een regio als Brainport is groot geworden dankzij vallen en opstaan. Ik weet nog dat er ooit een Phileas-experiment was. Daarvan werd gezegd dat het mislukt was, maar het is niet mislukt, het is misschien wel een van de grondslagen voor de nieuwe auto, de Lightyear, die ontwikkeld wordt. Ook op medisch gebied zien we veel ontwikkelingen, maar soms ook tegenvallers; u kunt in de krant lezen dat we die hebben. Maar ook daardoor laten de bedrijven zich niet uit het veld slaan. Het feit dat die stalsystemen nu in een trager tempo van de grond komen is heel erg jammer, omdat we er heel veel in geïnvesteerd hebben als provincie, en dat ook zullen blijven doen, en niet alleen innovatie in stalsystemen, maar dat betekent niet dat we daarmee moeten stoppen, dat we niet meer moeten geloven in innovatie. Innovatie biedt toekomst en toekomstperspectief, dus dat blijven we zeker doen. We zijn niet voor één gat te vangen.

Voor innovatie is soms ook, en vaak, een beetje druk nodig: deadlines. Die stellen we ook als Staten, niet om te demotiveren, maar om te motiveren.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Dank u, voorzitter. Niet alleen de provincie heeft heel veel geld in innovatie zitten, ook bepaalde boeren zelf hebben heel veel geld in innovatie geïnvesteerd. Vanmorgen hadden we hier een spreker, de heer Stefan Telhosen, die vertelde dat het bij hem niet opschiet. Alles wat hij doet gaat niet verder. Wat gaat u doen, behalve geloven – geloven is heel mooi, ik geloof ook –, om dat nou eens recht te trekken, dat innovatiepad?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dank u wel voor uw vraag, mijnheer Boon. Wij passen, als dat passend is, ook echt hardheidsclausules toe. Dat geldt ook voor dit type bedrijven. Bovendien hebben we hier ook zelf als provincie veel in geïnvesteerd. Maar goed, het moet allemaal wel rechtmatig zijn wat we doen, en doelmatig, maar vooral ook rechtmatig. Dus als wij dingen doen die niet in het belang zijn van ondernemers, als ze er later niks aan hebben, is dat ook niet verstandig. Maar we kennen het bedrijf van de heer Thelosen heel goed, ik ben er zelf een aantal keren geweest, onze medewerkers hebben er heel veel contact mee, en ik weet ook dat er een aanvraag loopt voor een hardheidsclausule.

In algemene zin worden we in Nederland met alles waarmee we bezig zijn op dit moment ingehaald door gerechtelijke uitspraken, door regelgeving uit Europa en Nederland. Die kennen we, en we zijn te laat gaan acteren – dat moeten we ook eerlijk toegeven met elkaar, dat geldt niet alleen in Brabant, maar in heel Nederland. We zijn daardoor ingehaald en we moeten zorgen dat we dat weer recht krijgen, dus dat we inderdaad rechtmatige en houdbare vergunningen kunnen verlenen.

Door de VVD, maar ook door andere partijen, is eraan gerefereerd dat er meer kan dan door dit juridisch mogelijk te maken. Ja, konden we dat maar als provincie alleen, maar dat is niet het geval. Dus de juridische borging is iets waar we echt aan moeten werken en wat echt noodzakelijk is om te voorkomen dat we dan misschien wel opengaan als we iets coulanter zouden zijn, iets meer lef zouden hebben, wat net genoemd werd door D66 – dat begrijp ik ook, en we zijn best een provincie van lef, we doen heel veel –, maar er zijn ook grenzen. Als we te veel lef tonen, te veel risico nemen, is dat een risico voor onze burgers, voor de natuur, voor de bedrijven, en dat is niet wat hoort bij een behoorlijk bestuur. Dus daar zitten grenzen aan. Wij willen best die grenzen opzoeken, maar we gaan er in ieder geval niet overheen, kunnen we u garanderen. Zorgvuldigheid en rechtmatigheid zijn de principes die ons daarbij leiden.

De moties zal ik straks achter elkaar in één keer behandelen, als u mij dat toestaat.

Dan ga ik naar-

De **voorzitter**: Maar voordat u dat doet, gaat u eerst naar mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Dank u. Ik hoorde 'rechtvaardigheid' en dacht: dan ga ik nu de vraag stellen. Het stuk dat u geschreven hebt gaat een stukje over het intrekken van de latente ruimte. Ik noem het liever de onteigening van latente ruimte. Is het het voornemen van deze provincie om provinciaal beleid te gaan voeren op het onteigenen van latente ruimte?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Wij gaan verkennen wat de mogelijkheden zijn om dat te doen. Dat kunt u lezen in de Statenmededeling.

De heer **Boon** (PVV): Dus als ik het vrij interpreteer: u gaat het verkennen, want als u het niet wilt, hoeft u het ook niet te verkennen, dus u wilt een eigen Brabantse onteigening van latente ruimte koers gaan varen. Houdt u er rekening mee dat het gewoon echt eigendom is, latente ruimte, en dat daarvoor ook kosten zijn gemaakt? Dus de onteigening van de boeren, hun ruimte gaat gewoon ingezet worden. Dat is de wens van deze coalitie?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): De wens van deze coalitie is om de natuur en de waterkwaliteit te herstellen.

De **voorzitter**: Van het college.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Neem me niet kwalijk. Het is de wens van het college om daaraan te werken en u ziet aan die lijst dat we ons heel veel moeite moeten getroosten om dat te doen. Het intrekken van latente ruimte voorkomt weer stikstofreductie op de natuur, anders blijven we dweilen met de kraan open en dat is niet de bedoeling. Overigens is dit geheel in lijn met het landelijk beleid. In de brieven van de minister hebt u kunnen lezen dat ook de minister gaat kijken naar het intrekken van latente ruimte bij alle bedrijven, agrarisch en niet agrarisch. Dat zullen wij ook in Brabant doen, dat geldt niet alleen voor agrarische bedrijven. Zoals al eerder gezegd: dit is geen debat alleen over de landbouw, maar over alle sectoren.

De **voorzitter**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): U beantwoordt al deels mijn vraag. Dat betekent dus ook, en dan maak ik hem maar heel concreet, dat de latente ruimte die aanwezig is in centrales als de Amercentrale ook ingetrokken gaat worden?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Ik kan u op dit moment geen antwoord geven op separate casussen. Wij gaan dat in algemene zin bekijken, zoals de minister dat ook doet.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ik stel de vraag, omdat het er op dit moment op lijkt dat de provincie hem juist in stand wil houden. Het is wel heel bijzonder, als we met elkaar een vraagstuk hebben rond stikstofruimte, dat de provincie aan de ene kant in de Amercentrale de hoeveelheid stikstof overeind wil houden en aan de andere kant nu hier zegt dat ze wil komen tot een beleid om hem in te trekken. Bijzonder. Dat is het enige wat ik kan vaststellen.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dat is uw vaststelling.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ik hoop dat u dat ook heel tegenstrijdig vindt.

De **voorzitter**: Mevrouw Lemkes gaat verder.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dank u wel. Mevrouw Van de Ven, CDA, heeft een motie ingediend waarop ik zo meteen terugkom.

Mevrouw Koopman van de SP vraagt of we de elf suggesties die gedaan zijn wel gaan uitvoeren. We hebben gezegd dat we het gaan verkennen en op basis daarvan zullen we besluiten of we het gaan uitvoeren. Maar we gaan het serieus verkennen, dus wel met het doel om het uit te voeren.

U vraagt naar minder dieren. Daarover is al een motie aangenomen en dat gaan we dus opnemen in de IOV.

D66, mevrouw Sjouw, heeft het gehad over de risico's. Daarop heb ik net al antwoord gegeven. U benadrukt nog eens dat het tempo zo belangrijk is. Dat realiseren wij ons heel goed. Dat bij het intrekken van vergunningen gemeenten ook zouden kunnen helpen, zullen we zeker ook in de verkenning meenemen. Meer partijen betrekken doen we al volop. We zijn in gesprek met ZLTO, maar ook met VNO-NCW. We hebben een Brabantbrede stikstofafel onder voorzitterschap van collega Ronnes, waar we eigenlijk met alle partijen spreken: wat kun je doen om...?, et cetera. Dus daar kunt u van op aan.

U zegt "die brief, allemaal niet snel genoeg voor Brabant", ik begrijp uw ongeduld, dat hebben wij nadrukkelijk ook als college. Maar goed, er zijn ook grenzen aan de mogelijkheden.

De heer Ludwig van GroenLinks vroeg wat extra nodig is voor de omschakeling naar natuurinclusief. Grond is daarvoor essentieel en ten behoeve van het verdienmodel ook beloning, niet vergoeding, maar echt beloning voor groenblauwe diensten. Het zijn twee cruciale elementen om dit haalbaar te maken voor boeren.

Voorts hebt u een opsomming gegeven van maatregelen die u eigenlijk nog verder wilt versnellen: intrekking vergunningen, hoger percentage afroting, minder bemesten op provinciale pachtgronden en de voorfinanciering van versnelde uitkoop. We zijn daar niet terughoudend in, maar we zijn het aan het onderzoeken. Dat is wat ik daarover op dit moment kan zeggen.

De heer Boon heeft een motie ingediend, samen met anderen. Mevrouw Van Dijk vraagt ook om het concreter, sneller en samen te doen. Daar heb ik volgens mij al wat antwoord op gegeven.

De heren Rutjens en De Bie hebben geen expliciete vragen gesteld.

Mevrouw Vlasveld van de Partij voor de Dieren vroeg of de natuurdoelanalyses op een bepaald moment ook een juridische werking zouden kunnen hebben. Dat is wel degelijk het geval. Op dit moment worden ze gemaakt, de stand van de natuur in de gebieden, de maatregelen die genomen zijn, de effectiviteit daarvan en aanvullende maatregelen die genomen moeten worden. Collega Roijackers zal binnenkort terugkomen op de vraag wat voor implicaties dat kan hebben voor Brabant. We hebben al aangegeven dat die heel serieus zullen zijn.

U vindt innovatie te optimistisch. Dat zijn wij helemaal niet met u eens; dat heb ik net eigenlijk al toegelicht. Met real time monitoring gaan we aan de slag, ook met behulp van Rijksmiddelen. Er worden 25 pilots gedaan en de bezwaren met betrekking tot privacy kunnen worden weggenomen als bedrijven daarmee instemmen.

Op de motie die u hebt ingediend kom ik zo meteen terug.

Forum voor Democratie heeft ook een motie ingediend, samen met anderen.

50PLUS informeerde naar Kopros. Daarop heb ik net al even antwoord gegeven in verband met de SBV-regeling, en ook op de andere vragen over de 55 miljoen.

De heer Van Pinxteren van Lokaal Brabant deelt een motie met een aantal van zijn collega's in de Staten.

De heer Van Zelst ten slotte heeft gevraagd naar het landbouwakkoord, waarvan de minister heeft aangegeven dat het misschien niet in Q1 zal worden gesloten. Wij houden ons gewoon vast aan de afspraken die in de brieven staan.

U vroeg ook naar de norm van 2.3 GVE. Die staat nergens, in geen enkele brief, dus die moet helemaal opnieuw bekeken worden door het ministerie van LNV. Wij hanteren inderdaad 2 GVE, en dat is ook een hele goede norm, bijvoorbeeld in het kader van het 7de Actieprogramma Nitraatrichtlijn en wat daar nodig is op het gebied van waterkwaliteit.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, dank u wel. Als die 2.3 in het landbouwakkoord komt, gaat Brabant dat dan volgen? Dat is de vraag.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dat kan ik op dit moment niet zeggen. Het is een 'als, dan'-vraag.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Wat is de reden dat u het niét-

De **voorzitter**: Meneer Van Zelst, de gedeputeerde had nog het woord! Was de gedeputeerde klaar met spreken?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): We hanteren nu 2 GVE en dat is een goede verhouding in relatie tot wat nodig is in de schillen rondom de Natura 2000-gebieden. Zoals net al diverse malen aangegeven,

moeten we heel urgent natuur en water herstellen, verbeteren en versterken. In dat verband is 2 GVE een goede norm.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Maar als de minister komt met een voorstel voor 2.3 GVE, gaat Brabant dan weer het beste jongetje van de klas zijn en toch die 2.0 aanhouden, of gaat u dan het beleid volgen dat de minister aangeeft?

De **voorzitter**: Mevrouw Lemkes.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dank u wel, voorzitter. Wij voeren een beleid dat nodig is om Brabant een mooie, fijne provincie te laten zijn om in te wonen, te werken, et cetera. Dus wij doen wat wij kunnen om dat mogelijk te maken. Natuurlijk hebben we ons voor bepaalde doelen te houden aan landelijk beleid, maar als we daarvan af moeten, of willen, wijken om de doelstelling te halen die ik zonet noemde, dan zullen we dat moeten doen.

De **voorzitter**: De heer Van Zelst, tot slot. Nee? Dan gaat de gedeputeerde verder.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): De heer Van Zelst had nog twee vragen. De LBV+-regeling sluit einde van het jaar. De voorwaarden daarvoor worden bekendgemaakt in april en in het najaar gaat de minister de staat opmaken van het aantal boeren dat er gebruik van zal maken. Als dat er te weinig zijn, heeft ze aangekondigd, zal ze met strengere maatregelen komen. De besluitvorming om mee te doen aan die regeling zal dus voor het einde van het jaar plaatsvinden.

Dan hebt u nog iets gevraagd over pro forma. Pro forma is niet meer aan de orde, zoals u kunt zien in de Statenmededeling. Wij hebben de datum voor indiening verschoven naar 1 oktober 2023 en dat heeft te maken met het feit dat die brieven alles weer in een ander daglicht hebben gesteld. Er is dus veel gebeurd sinds het moment waarop we dat ingevoerd hebben.

Voorzitter. Ik ga over naar de moties. De eerste motie, M188, is van VVD, D66, GroenLinks en Partij van de Arbeid. De urgentie ervan voelen wij zelf ook en wij zullen onze uiterste best doen om de data te halen die daarin staan. Meteen neem ik nu ook even motie M194 van de Partij voor de Dieren mee. Het zijn hele krappe data en daarom kom ik nog even terug op de werkdruk in onze organisatie. Wij willen op de eerste plaats dat de mensen ook gewoon kerstreces kunnen hebben, daar zijn ze heel erg aan toe, dus wij gaan niet met deze data in de hand extra druk uitoefenen op de mensen, omdat het niet verantwoord zou zijn om dat te doen. Dat neemt niet weg dat we alle moeite doen om data te halen, maar wij kunnen u daar geen garantie voor geven.

De **voorzitter**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. De verkiezingen komen sneller dan we denken. Kan de gedeputeerde aangeven welke termijn zij wel haalbaar acht?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dat kan ik op dit moment helaas niet, mevrouw Vlasveld.

Verder staan in motie M188 punten die in strijd zijn met het bestuursakkoord, maar het is natuurlijk aan u om daarover te besluiten. Daarom laten wij het oordeel over de motie ook over aan de Staten.

Een aantal punten neem ik er nog even uit voor een nadere toelichting. U refereert aan een situatie die in Limburg zou bestaan, alsof daar al een regeling zou zijn om voor te financieren. Dat is echter niet het geval. Ze hebben uitstel gevraagd van de MGA 1-regeling, maar financieren zelf niet voor.

Voorts dringt u erop aan direct aan de slag te gaan met de passende beoordeling, met of zonder format van het Rijk. Wij kunnen dat alleen maar op basis van de handreiking die door het Rijk wordt gegeven, omdat die de criteria voor toetsing aangeeft, en die kunnen wij niet zelf vaststellen. Daar hebben we weer te maken met het feit dat we dan juridisch onhoudbare vergunningen zouden verlenen en daarvoor zijn we als provincie aansprakelijk.

Ten slotte refereert u aan een provinciale doelenbank. Die hebben we niet. We hebben wel twee doelenbanken, onder andere voor wegen, maar niet een algemene provinciale doelenbank.

De **voorzitter**: De heer Boon heeft het woord.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Ik ben een beetje verbaasd over de appreciatie 'oordeel Staten' die de gedeputeerde geeft. Wat is de mening van het college hierover? Wij hebben eerder bij een begrotingsbehandeling eenzelfde motie ingediend en die werd ontraden. Nu in feite een soortgelijke motie wordt ingediend, zij het met een andere datum, laat u het oordeel aan de Staten. Ik wil gewoon boter bij de vis, ik wil weten wat dit college vindt.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Zoals ik net heb toegelicht, staat in de motie een groot aantal punten, waarvan een aantal niet in het bestuursakkoord staat. Daarom vinden wij dat dit op de tafel van de Staten thuishoort.

De heer **Boon** (PVV): Er zijn zoveel moties waar dingen in staan die niet in het bestuursakkoord zitten en dan spreekt u zich altijd ferm en krachtig uit, maar nu het een beetje gevoelige motie is, wordt het naar de Staten toe geworpen. Kom op! Ik verwacht wel iets meer van u. Wat vindt u nu van deze motie? U kunt ook zeggen dat de motie onuitvoerbaar is omdat de data niet gehaald kunnen worden, dus dan neemt u hem niet over-

De **voorzitter**: Uw vraag is heel erg helder, denk ik. De gedeputeerde.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Over de uitvoerbaarheid qua tijdplanning heb ik al iets gezegd. Zojuist heb ik drie punten aangegeven die eigenlijk niet goed mogelijk zijn, maar desondanks vinden wij dat dit echt 'oordeel Staten' is.

De **voorzitter**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voorzitter, daar wil ik toch op doorgaan. U zei zojuist namelijk dat er een paar dingen in zitten die, als wij die zouden uitvoeren, juridisch zelfs niet kunnen en dat GS dan een onrechtmatige daad plegen. Dan moet u toch 'ontraden' geven in plaats van 'oordeel Staten', of gaat u de motie dan niet uitvoeren? Ik kan me niet voorstellen dat dit college van GS iets wat onrechtmatig is zou willen gaan uitvoeren. Dat lijkt me geheel onmogelijk. Dus ik begrijp uw advies 'ontraden' dus niet. Hoe komt u daarbij?

De **voorzitter**: 'Oordeel Staten' bedoelt u.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ja, 'oordeel Staten' en niet 'ontraden', want u moet volgens mij-

De **voorzitter**: Ja, uw vraag is duidelijk. De gedeputeerde.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Wij hebben aangegeven achter welke punten vraagtekens staan en dan is het verder aan u, en aan de indieners van de motie, om daar iets van te vinden en er al dan niet iets mee te doen.

De **voorzitter**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Maar vanuit uw rol als GS zult u toch over die onderwerpen die wettelijk niet kunnen, of leiden tot een daad die niet kan, echt duidelijk moeten zeggen richting Staten dat dit stuk wordt ontraden, en dan kunt u niet zeggen 'oordeel Staten', want dan zegt u "u mag mij een opdracht geven die ik wettelijk niet mag uitvoeren". Dat lijkt me staatsrechtelijk echt onmogelijk.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Ik heb zonet aangegeven dat een aantal punten inderdaad niet kan. Dus als ons wordt opgedragen deze motie uit te voeren, zullen we dat bij de uitvoering aangeven.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ik mag volgens mij nog één vraag stellen, of niet?

De **voorzitter**: Volgens mij heb ik u al drie keer gehad.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Nee, twee keer.

De **voorzitter**: Nou, vooruit.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ik heb nog één vraag aan de VVD-fractie. Zijn zij bereid, samen met de compagnons, om de delen die er niet in mogen zitten eruit te halen?

De **voorzitter**: Daar kunnen ze straks in tweede termijn mooi antwoord op geven. Ik zie mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Wij staan hier ook wel een beetje van te kijken, want in de motie staan dingen die volgens mij juridisch niet eens mogelijk zijn, zoals de passende beoordeling met of zonder format van het Rijk om zo de vergunningverlening zo snel mogelijk weer op gang te brengen. Dus wij snappen ook niet dat u de motie niet ontraadt, als het niet kan en het niet volgens het bestuursakkoord is.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Wij hebben net aangegeven achter welke punten vraagtekens staan, of welke gewoon niet kunnen. Dan is het alsnog aan u om daarover een oordeel te geven. Ik heb net ook aangegeven dat we bij de uitvoering zullen aangeven of iets wel of niet kan. We gaan natuurlijk niet iets uitvoeren wat juridisch niet kan.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): U gaat niet uitvoeren wat juridisch niet kan, maar een motie in stemming brengen die juridisch niet kan, en dan kijk ik mijn coalitiepartners even aan, kan volgens mij ook niet. Dus dat wil ik hier wel effe heel helder uitgelegd hebben. Als iets juridisch niet kan, kun je het toch niet in stemming brengen, mag ik hopen?

De **voorzitter**: Mevrouw Lemkes.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Ik blijf het herhalen. Wij hebben aangegeven wat niet kan en daar kunnen de coalitiepartners al dan niet iets mee doen.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dan hoop ik dat ze naar die tip luisteren.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Het is helaas hetzelfde thema, maar dat komt omdat de vorige interruptanten hun drie hebben opgebruikt. Maar dan moet u toch de motie ontraden? En dan noemt u de bolletjes die dan niet kunnen, en dan kunt u de feedback teruggeven, niet zozeer 'oordeel Staten', maar 'ontraden', want: 'dit, dit en dit' moet eruit, en dan pas kunnen we het 'oordeel Staten' geven. Iets anders kan toch niet?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Voorzitter. Ik blijf in herhalingen vervallen. Ik heb aangegeven welke punten moeilijk zijn, dan wel niet kunnen.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Lemkes.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dan kom ik bij motie M189, 'Ruim baan voor natuurinclusieve landbouw' van het CDA. 'Geen bezwaar' geef ik daarop.

Motie M190, ook van het CDA, 'Ondersteuningsnetwerk', zien wij als ondersteuning van ons beleid. Mocht daarvoor meer budget nodig zijn, dan zal dat met name uit Rijksbudget moeten komen. Maar geen bezwaar. De motie 'Gezond boerenverstand' van het CDA geven wij 'oordeel Staten'.

Motie M192 van de Partij voor de Vrijheid, BVNL, JA21 en Forum voor Democratie, ontraden we.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Dank u, voorzitter. Ik zou bijna zeggen: wat een komedie! Kunt u uitleggen waarom u deze motie ontraadt, omdat het niet in het bestuursakkoord staat, net als de motie van de VVD? Ik wil graag dat u mijn motie naast die van de VVD legt en op een gelijke manier beoordeelt. Ik kom dan op een gelijke conclusie uit.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): In de motie lezen we dat u de deadline voor huisvestingssystemen gewijzigd wilt hebben van 1 januari 2024 naar 1 januari 2028. Dat vinden wij gewoon veel te lang. Als we kijken in welk tempo wij de natuur moeten gaan herstellen, dan past daar deze datum niet bij. Dat vinden wij niet verantwoord.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Dit vind ik heel verrassend, want nu vindt u iets, en ik vroeg net wat u vond van de motie van de VVD en toen vond u niks. Dus kunt u nu eens uitleggen waar bij u de scheiding zit: bij welke datum vindt u niks en bij welke datum vindt u opeens ergens iets van? Daar ben ik heel erg benieuwd naar, want in feite zijn het precies dezelfde moties, alleen de datum is verschillend. Maar bij de ene vindt u niks en bij de andere wel. Leg het eens uit!

De **voorzitter**: Mevrouw Lemkes.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Ik heb gezegd dat wij 1 januari 2028 te laat vinden, omdat we veel eerder die stikstof moeten reduceren in de percentages die we allemaal kennen uit de IOV, de opgaven

die er liggen. Er komen zo natuurdoelanalyses aan en in de Statenmededeling is al aangekondigd dat het daardoor nog moeilijker zal worden. Dus met verplaatsing van die datum brengen we de hele Brabantse maatschappij mogelijk in de problemen, doordat er dan echt niks meer kan, al die jaren lang. Dat is iets wat we echt niet willen.

De **voorzitter**: De heer Boon, tot slot.

De heer **Boon** (PVV): Ik heb niet gevraagd of u het te laat vindt, ik heb gevraagd wanneer u het nog 'oordeel Staten' vindt en wanneer niet. Wanneer vindt u ergens iets van? Ik heb niet gevraagd wanneer het te laat is. Geef nou eens aan bij welke motie u niks vindt – dan hebt u geen mening opeens met het college – en bij een andere datum hebt u ineens wel een mening als college. Leg mij nou eens die scheidslijn uit: wat is nu de datum waarop u een mening vormt?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Is een reactie op uw motie dan een mening? Het is gewoon een feit dat dat niet kan.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Ja, dan gaan we gewoon gezellig verder. Een halfjaar kan blijkbaar wel, die mening heeft u, of een feit, dat weet ik niet precies. Een halfjaar dus wel, want dat is onderdeel van de coalitiemotie. 2028 is dan te lang. Nou, ik neem aan: als zes maanden kan, kan zeven maanden misschien ook, misschien wel acht, of negen, of tien. Waar ligt die grens? Waar ligt de maximale grens dat er uitstel voor al die boeren geregeld kan worden?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Ik denk dat uiteindelijk de maximale grens bepaald wordt door de rechter, en dat zien we nu ook gebeuren. Dat is wat gebeurt in Nederland: die grens wordt bepaald door de Raad van State, door uitspraken van rechtbanken. Dat is de grens die wordt gesteld.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Goed, dan hebben we dat in ieder geval gesteld. Dat halve jaar valt er blijkbaar binnen, maar 2028 valt er volgens ons ook binnen, want de rechter kan alles overrulen. Uiteindelijk bepaalt de rechter blijkbaar wat er gebeurt. Maar úw oordeel is dat een halfjaartje wel goed is, maar 2028 niet, en tot op heden heeft u daar geen onderbouwing voor gegeven.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): U heeft mij namens het college geen oordeel horen geven over welke datum dan ook, behalve over die 2028, dat klopt, maar niet over een halfjaar verschuiven. Dat is iets waarvan wij zeggen: dat hoort bij u thuis. U moet daarover besluiten.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): En waarom is 2028 dan geen 'oordeel Staten'? Dan zijn we weer rond.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dat heb ik u net verteld. Blijkens de WSN, de Wet stikstof en natuur, moeten wij medio volgend jaar een programma voorleggen om tot de reductie te komen in de wet. Die termijnen in de wet verhouden zich niet tot 2028, om dan pas tot die reductie te komen. Zo simpel is het eigenlijk.

De **voorzitter**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Ik neem het stokje over. De motie van het CDA vraagt om een tijdpad, met een wanneer dat ook af moge zijn. Die krijgt 'oordeel Staten'. De motie van de VVD en andere

vraagt om in maart een plan te hebben en krijgt 'oordeel Staten', ook al wordt aangegeven: het is juridisch niet houdbaar, maar goed, als jullie dat willen, dan willen we dat even formeel op papier zetten. Onze motie zegt dat in februari iets af moet zijn en die wordt ontraden. Dat is toch raar?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Nou, in ieder geval heb ik aangegeven dat we ons best doen om de termijnen die gesteld worden in de moties te halen en ik heb ook aangegeven dat dat heel erg moeilijk zal zijn. Van de termijn die u stelt, februari, kunnen we met zekerheid zeggen dat die niet gehaald kan worden, vandaar dat we die motie ontraden.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): En stel dat ik de termijn in onze eigen motie aanpas van februari naar maart, krijgt ze dan ook 'oordeel Staten'.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Ja, dan krijgt ze 'oordeel Staten'.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dan gaan we dat even overwegen

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Met daarbij de winstwaarschuwing, heel duidelijk, dat wij niet kunnen garanderen dat we die termijn zullen halen, want we gaan hier niet de organisatie over de kling jagen; dat doen we eigenlijk al te veel.

De **voorzitter**: De heer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dank u wel. Ik ga toch nog even door over die moties, 'ontraden' of 'oordeel Staten'. De motie van het CDA krijgt 'oordeel Staten'. Mevrouw Van de Ven heeft duidelijk aangegeven dat met het indienen van haar motie de datum van 1 januari 2024 van tafel is. Dat betekent ook dat het geen 1 januari 2028 is. Die motie is nog veel verstrekkender dan de motie die wij hebben ingediend, de motie die JA21 ingediend heeft, want wij vragen van u maar vier jaar en bij het CDA weet u helemaal niet waar u blijft, want daar is de datum van tafel en is er helemaal geen eindpunt meer en toch krijgt die motie 'oordeel Staten'.

De **voorzitter**: Uw vraag is, denk ik, helder.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Ik hoop het.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Ja, die is zeker helder, mijnheer Van Zelst. Maar ik meen het CDA ook te hebben horen zeggen dat ze het niet over een datum willen hebben, welke datum dan ook, maar dat het CDA er wel voor staat – dat heb ik tenminste begrepen uit het betoog van mevrouw Van de Ven – om ook de nodige doelen te halen. Het CDA vraagt om een realistische, haalbare tijdlijn met een juridische borging. Dat de opdracht die het CDA ons met die motie wil geven. Daar moeten we dus onderzoek naar doen, verkennen wat haalbaar is, realistisch en ook juridisch houdbaar.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, dan moeten we misschien een deel van de vergadering van vanmorgen terugkijken, want ik heb mevrouw Van de Ven duidelijk gevraagd of ze daarmee bedoelde dat de datum van 1 januari 2024 van tafel is, en het antwoord was 'ja'. Het was heel kort, daar was mevrouw heel helder in. Dus dat betekent dat de datum weg is en wij hebben zelfs een datum gesteld. Wij vragen vier jaar, tot 1 januari 2028. Daarom begrijp ik niet waarom de ene motie 'oordeel Staten' is en de andere 'ontraden'.

De **voorzitter**: Mevrouw Lemkes.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dank u wel, voorzitter. Volgens mij heeft mevrouw Van de Ven gerefereerd aan de Statenmededeling, waarin staat dat voor veel boeren die datum niet haalbaar is. Inderdaad, dat hebben we geconstateerd en dat geeft ons de opdracht om te kijken naar de IOV. Het CDA vraagt om een tijdlijn-

De **voorzitter**: De heer Van Zelst, in de afronding.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Inderdaad, u heeft dingen in de Statenmededeling gezet, maar – en dat onderscheid maakte mevrouw Van de Ven vanmorgen ook heel mooi – u bent van GS en ik ben van PS. Mevrouw Van de Ven haalde die datum eruit en daar gaat u aan voorbij.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon, u heeft al een debat gevoerd over de datum, dus ik neem aan dat u nu een andere insteek heeft dan alleen de datum?

De heer **Boon** (PVV): Uiteraard, u kent mij.

De voorzitter: Dat is precies waarom ik die vraag stel!

De heer **Boon** (PVV): Ik heb een vraag aan mevrouw Lemkes. We hebben nu twee moties die 'oordeel Staten' hebben gekregen en toch wel een wat verschillend pad opgaan. Maar wat gaat het college doen als deze moties allebei worden aangenomen?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dan gaan wij ons beraden op de opdrachten die u ons heeft gegeven.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, ik zal u vertellen: ik rijd wel eens in de auto met mijn vrouw en dan zegt de rotonde dat ik linksaf moet en mijn vrouw zegt dat ik rechtsaf moet, en dan moet ik toch een keuze maken!

Hilariteit

De **voorzitter**: Dames en heren, orde!

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter, er zit wel een serieuze ondertoon in. De moties behelzen iets anders. De ene stelt uit en de andere geeft eigenlijk geen tijdspad meer, de IOV is van tafel, zodat het, zoals de heer Van Zelst zei, zelfs verder dan 2028 kan theoretisch en wat gaan we dan doen? We kunnen het niet allebei doen, we moeten een keuze maken. Welke keuze maakt dan dit college? Dat wil ik gewoon duidelijk hebben. En we gaan niet beraden, want dat beraden had u al kunnen doen voordat u de moties een waardering gaf. Dan zegt u van: deze motie vinden we belangrijk om uit te voeren. Dus welke motie, als ze allebei worden aangenomen, gaat dit college uitvoeren?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Eerst over de eerste opmerking, dat links en rechts. U moet gewoon uw vrouw volgen, dat is altijd goed! Dus onthouden.

De moties. Ja, we laten het graag aan uw oordeelsvorming over wat u met die moties gaat doen. Als wij beide opdrachten krijgen, zullen wij moeten kijken of we dat kunnen.

De **voorzitter**: We gaan langzamerhand afronden op dit thema. En in die afronding is het woord aan de heer Van Pinxteren, met wel een andere insteek.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Ik hoorde de gedeputeerde net zeggen dat het college, om de wetgeving te kunnen uitvoeren rond de versterking van de natuur en dergelijke, een kortere tijdshorizon nodig heeft. Het college heeft ook de mond vol van 'samen'. Waar Lokaal Brabant daarstraks toe opriep, was om het zwaard van Damocles nou eens van tafel te halen, want we hebben slechts als twee provincies in Nederland een deadline, de rest van de provincies hanteert geen deadline, die hanteren de wettelijke zaken die er liggen. Laten we daarom dat zwaard van Damocles eens een keer van tafel halen, dan kunnen we met alle partijen die betrokken zijn samen aan de slag, zonder iedere keer met elkaar dwang achter de deur te zetten, en dan bereiken we veel meer dan we nu bereiken. Is het college bereid om meer in te zetten op die echte samenwerking, in plaats van met een stok achter de deur?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): We kunnen u garanderen dat we in de gebiedsgerichte processen met alle partijen aan tafel zitten. Het is natuurlijk lastig, want er staat tijdsdruk op, dat is zo. We moeten 1 juli een Brabants Programma Landelijk Gebied opleveren, en dat is nogal iets. Dus er staat op ons allemaal tijdsdruk, niet alleen op de agrarische sector, op elke sector staat tijdsdruk en ook op ons staat tijdsdruk.

Ik wil nog even stilstaan bij die deadline, of überhaupt welke deadline dan ook, want we hebben het niet over data. Nog even terug filmend, wat hebben we nu in die BOS staan? In de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof staan meer dan veertig maatregelen. De stalmaatregelen zijn daarvan een belangrijk onderdeel. Op dit moment gebruiken we die BOS, en dat doen we nog steeds, als verweerlijn voor allerlei zaken die juridisch aangekaart worden. Die verweerlijn geeft ons ruimte, voor zolang het duurt natuurlijk, want die is erg kwetsbaar geworden door alle brieven, ontwikkelingen en gerechtelijke uitspraken. Die lijn geeft ons nog een beetje ruimte en in die verweerlijn zit ook een deadline; er staat een datum in. De rechter kijkt op dit moment naar een pakket van maatregelen om te zorgen dat je de natuur niet met nog meer stikstof belast en natuur en water herstelt. Het helpt dus om inderdaad een deadline te hebben. Het helpt dus ook de boer, om het maar zo te zeggen. U noemt het een zwaard van Damocles, ik vind de gerechtelijke uitspraken een zwaard van Damocles. Ons beleid is toch druk uitoefenen, en dan niet in de zin van 'pats-boem, het moet zo', nee, we hebben een pakket aan ondersteunende maatregelen, we laten mensen niet in de steek in Brabant, dat moet u niet vergeten, we voeren keukentafelgesprekken, we hebben subsidiemogelijkheden, we lobbyen als een gek in Den Haag, met resultaat – zie de 70 miljoen en ook nog eens 46 miljoen voor de PAS-melders, mijnheer Van Pinxteren. We rennen ons rot, en dat mag u ook van ons verwachten, om dit te halen, met bescherming van onze Brabanders, met bescherming van functies als wonen, wegen, et cetera. Het is lastig genoeg. Als wij geen druk uitoefenen, gaan we er gewoon niet komen, en die druk geldt niet alleen voor agrariërs, met nadruk. Dit hebben we echt nodig om Brabant open te houden

De **voorzitter**: Mijnheer Van Pinxteren, tot slot, en dit zou de afronding van dit onderwerp zijn.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Nu wordt ook gezegd: wij doen druk op alle sectoren leggen. Nou, dat valt nogal mee, als ik de industrie hoor en allerlei andere sectoren, zeker omdat die weten dat ze nog steeds een latente ruimte aanwezig hebben van 30 tot 40 procent, zoals in wetenschappelijk onderzoek is vastgesteld. Die is er nog steeds, ook bij de industrie, dus zoveel druk. De bouw heeft het lastig, dat klopt, en de infrastructuur heeft het lastig, maar de overige sectoren zitten op dit moment enigszins achterover geleund. Ik kom vaak in de provincie Friesland en ook daar zie ik dezelfde problematiek. Alleen, daar wordt het echt samen aan de keukentafel opgelost.

De **voorzitter**: Mevrouw Lemkes tot slot, in de afronding. Ik hoop dat u het zo meteen over een ander onderwerp heeft, want ik heb net aangekondigd dat de heer Van Pinxteren de laatste spreker was over dit onderwerp. Mevrouw Lemkes.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Mijnheer Van Pinxteren, ik verwijs – en dat heb ik net ook al gedaan – naar de brief van de minister, die zegt dat zij latente ruimte gaat aanpakken in alle sectoren. Dus dat gaat sowieso landelijk gebeuren. Dat is eigenlijk het antwoord op de vraag. Het is niet zo dat de industrie niets doet in Brabant, want we praten aan die Brabantbrede stikstofafel ook met de industrie, en niet alleen aan die tafel. De minister heeft gezegd dat ze in zelf in januari ook met normen komt voor de industrie. Dus iedereen komt gewoon aan de beurt in heel Nederland, dus ook in Brabant.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven, over een ander onderwerp kennelijk.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Ik heb één korte vraag: hoe waardevol het college het vindt – we hebben een aantal groeperingen gesproken in het provinciehuis – om er samen met de sector uit te komen wat betreft de tijdslijn.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Daar kan ik heel kort in zijn: dat is onze Brabants manier van werken.

De **voorzitter**: Gaat u verder, want ik had het idee dat u ongeveer klaar was met uw betoog.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Als laatste motie M193 van de Partij voor de Vrijheid. Die was eigenlijk al besproken, maar staat op 'ontraden' – dit even voor de administratie.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan zijn we gekomen aan de tweede termijn van uw Staten. Ik doe een beroep op u om niet alles te herhalen wat u in de eerste termijn heeft gezegd.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter, zouden we tien minuten kunnen schorsen?

De heer **De Heer** (CDA): Wij willen ook graag even schorsen.

De **voorzitter**: Dan schorsen we tien minuten.

Schorsing (15.02-15.16)

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. Het is kwart over 3, u weet dat er nog een hele agenda achteraan komt en we hebben ook niet eindeloos de tijd. We nemen ruim de tijd voor dit onderwerp vanwege het belang van het onderwerp, maar ik wil erop wijzen dat er nog een aantal andere belangrijke onderwerpen op de agenda staat en we ook nog een bepaalde deadline hebben. Ik verzoek u daarmee in de tweede termijn rekening te houden, in die zin dat we allemaal goed gehoord hebben wat u in de eerste termijn heeft gezegd en dat een herhaling echt niet nodig is.
Het woord is aan mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voorzitter, dank u wel, en dank aan de gedeputeerde voor haar beantwoording. Wij herhalen om te beginnen onze oproep om op de punten waar het Rijk nodig is er bestuurlijk nog eens wat harder achteraan te zitten in Den Haag. Wellicht heeft u dan op hele korte termijn, in plaats van per direct, een passende beoordeling beschikbaar. U mag onze motie op die manier lezen. En voor zover u nog geen stikstofbank heeft, mag u er wat ons betreft rustig nog een naast de andere banken hier in huis bij zetten. Misschien kan de gedeputeerde ook nog even exact toelichten of ze nu echt onmogelijke dingen in de motie ziet, of dat ze het als een grote uitdaging beschouwt. Dat laatste kunnen wij onderschrijven, maar

de situatie in totaliteit is ook uitdagend. We hebben een probleem met elkaar op te lossen. Niks doen is geen optie.

Verschillende partijen hebben in eerste termijn aangegeven dat ze het niet goed vinden wat er ligt, maar dat ze eigenlijk zelf ook geen oplossingen hebben. Daarmee zeg je dat je eigenlijk niet van plan bent om verantwoordelijkheid te nemen, wat natuurlijk mag, maar waarvan akte. Als VVD zien wij, zoals we al aangaven, ruimte om tot oplossingen te komen, met een duidelijk tijdpad. Door met de datum van indiening van een aanvraag te schuiven, hebben we vanaf vandaag de tijd om naar andere zaken dan huisvestingssystemen en RAV-codes te kijken. Want je hebt die code niet nodig als je met een passende beoordeling kunt aantonen dat je geen extra belasting op de natuur veroorzaakt. Als we kijken welke innovaties er zijn, en daarmee bedoelen we niet alleen de huisvestingssystemen, dan is er tijd om juridisch te borgen dat deze innovaties ook toegepast mogen worden. Als we dat dan in het eerste kwartaal juridisch borgen, gaat het vanaf dan ook in juridische zin om reductie in de bredere zin van het woord, in plaats van alleen om het verbouwen van stallen, en dat zijn dan ook mogelijkheden om te reduceren die door ondernemers snel te implementeren zijn. Het gaat er dus niet om dat die innovaties vandaag allemaal al juridisch mogelijk zijn, het gaat erom dat wij hier onze verantwoordelijkheid nemen en zorgen dat ze in de eerste helft van volgend jaar juridisch mogelijk zijn. Op die manier is het mogelijk het reductiepad te halen, zeker als intussen ook de andere sectoren hun bijdrage gaan leveren.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voorzitter. Ik wil graag even ingaan op dat punt van die passende beoordeling. Ik heb de gedeputeerde horen zeggen dat een passende beoordeling op basis van een niet vastgesteld instrumentarium – en dat wordt verwacht in Q2 volgend jaar, oftewel midden volgend jaar – zou leiden tot een onrechtmatige vergunning. Dat heeft ze duidelijk gezegd. U zegt dat u graag wil doorgaan. Wat is het nu? Wilt u wachten, ook als VVD, tot het moment dat het instrumentarium door de Rijksoverheid vastgesteld is, medio volgend jaar, en dan de vergunning afgeven, of wilt u al op voorhand vergunningen gaan afgeven?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Nou, voorzitter, dan ga ik het vandaag voor de derde keer uitleggen. Wat wij aan GS vragen met onze motie is om niet te wachten tot het Rijk op z'n dooie gemak met dat format voor die passende beoordeling komt, maar sluit een bondje met andere provincies die zitten te wachten, ga voor de deur liggen, neem een broodje kaas en een worstenbroodje mee, wacht totdat je de ambtenaren spreekt, of de minister, om te zorgen dat je die passende beoordeling in februari krijgt. Ga niet zitten wachten, neem actie, haal naar Brabant wat nodig is om die vergunningverlening op gang te krijgen, en het format is een van die dingen.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Dan toch in tweede termijn een verdiepende vraag. Heel duidelijk zegt u: ga voor de deur liggen en ga zorgen dat dat er snel komt. Maar u weet ook dat een wetsproces een aantal stappen kent die doorlopen moeten worden, om uiteindelijk niet voor de rechter te horen te krijgen dat de wet, of het instrumentarium, gebaseerd is op onjuiste gronden. Daar hebben verschillende democratische instituten een rol in, en dan snapt u ook wel, en ik snap ook volkomen, waarom de Rijksoverheid, want het is al een krap traject, Q2 van het volgend jaar heeft aangewezen om het voor elkaar te hebben. Eigenlijk zegt u nu hier heel optimistisch dat het nog veel sneller kan. We zullen met elkaar ook de democratie moeten respecteren, niet alleen in dit huis, maar in heel Nederland, om te zorgen dat er ordentelijke regels en wetten tot stand komen. Hoe kijkt u daartegen aan?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voorzitter. Ik hoor de heer Van Pinxteren over de passende beoordeling spreken alsof dat een instrument is dat we nog aan het uitvinden zijn, maar dat wordt in andere sectoren gewoon al regelmatig toegepast, anders zouden wel heel weinig nieuwe wegen-trajecten, of heel erg weinig stationslocaties of andere zaken vergund zijn de laatste tijd. Die passende beoordeling is een instrument dat bestaat, dat gebruikt wordt en dat gewoon al in de wet verankerd is. Waar het nu om gaat, is dat specifiek voor de landbouw een format wordt ontwikkeld dat je kunt gebruiken. Dat is iets anders dan een nieuwe wet maken. Dit gaat om een uitwerking en niet om het maken van een hele nieuwe wet.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voorzitter. Maar ook de toepassing van de huidige passende beoordeling heeft aan het licht gebracht dat er een aantal hiaten in zitten en die hiaten zullen ook hersteld moeten worden. Dat is ook gebleken uit de AERIUS-systematiek. Die hiaten wil men nu ook met dat format herstellen. Daar is tijd voor nodig en die tijd zullen we onszelf ook moeten gunnen, om straks niet weer een keer teruggefloten te worden, zoals nu het geval is.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken in de beantwoording en vervolgens mag u verder gaan.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voorzitter. Zoals ik al zei: Gedeputeerde Staten mogen de motie zo lezen dat de woord 'per direct' worden vervangen door 'zo snel mogelijk'. De oproep in de motie is om niet te gaan wachten tot het Rijk zelf meent klaar te zijn, maar om alles in het werk te stellen om te zorgen dat die spullen gewoon eerder beschikbaar zijn, want hoe eerder dat is, hoe langer mensen de tijd hebben die ermee moeten gaan werken.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Dank u, voorzitter. Ik heb een vraag aan mevrouw Dirken van de VVD. We hebben twee moties die allebei 'oordeel Staten' hebben gekregen. Mijn eerste vraag is: wat is eigenlijk het oordeel van de VVD over de motie van het CDA? Maar mijn tweede vraag, nog belangrijker, is: stel dat deze moties allebei worden aangenomen, wat verwacht u dan dat het college gaat doen?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik verwacht dat het college moties uitvoert die het krijgt. Aangezien onze motie het meest verstrekkend is – want daarin staat dat op 1 juli 2024 een nieuwe datum gesteld moet zijn –, wordt daarmee aan allebei de moties voldaan, want dan ligt er ook een datum op 2028. Als ze allebei worden aangenomen, zullen GS – dat zou mijn advies zijn – moeten kiezen voor de datum die het eerst komt, maar ik zit niet in GS, dus ik weet niet wat ze gaan doen.

De heer **Boon** (PVV): U hebt mij in verwarring gebracht, want uit de motie van CDA begrijp ik dat de datum nu zou worden geschrapt en dat het word teruggelegd bij de boerenorganisaties om per sector in gesprek te gaan om te kijken wat per sector een realistisch tijdpad is en dan terug te komen naar de Staten met dat tijdpad. Dus dan is die motie van het CDA toch veel verstrekkender dan uw motie, die al een vaste datum heeft? De motie van het CDA kan er toch bijvoorbeeld toe leiden dat de kalverhouderij pas in 2029 een realistisch tijdpad heeft, of lees ik het verkeerd? Kunt u het me uitleggen?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik snap de verwarring waardoor u mij vragen gaat stellen die u aan het CDA moet stellen, want op Omroep Brabant zag ik ook al dat ik tegenwoordig lid ben van het CDA! Maar ik kan u daar het antwoord niet op geven, mijnheer Boon. U moet aan het CDA vragen wat zij met hun motie bedoelen. Ik kan alleen over onze eigen motie zeggen wat wij bedoeld hebben te zeggen.

De heer **Boon** (PVV): Maar u zei net wel dat die verstrekkender was dan die van het CDA, dus in die zin hebt u hem al wel geïnterpreteerd. Op welke wijze, welke argumenten, welke wegingen hebt u bepaald dat uw motie verstrekkender is?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Zoals ik de motie van het CDA lees, maar nogmaals: dat moet u zo meteen aan mevrouw Van de Ven vragen, denk ik dat zij over een ander tijdpad praten dan 1 juli 2024. Dat denk ik, maar ik zal het haar met liefde zo meteen nog een keer zelf vragen.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Dirken. O nee, toch niet. Mijnheer Rutjens nog.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dank u wel, voorzitter. We hadden het net over de motie. Blijkbaar komt er geen nieuwe motie en daar had ik even een vraag over. Hoewel het 'oordeel Staten' is, heel curieus, terwijl de motie niet uitvoerbaar blijkt te zijn, komt de VVD nog met een nieuwe of aangepaste motie waaruit die bolletjes die dan blijkbaar niet uitvoerbaar zijn verwijderd worden, of veranderd? Gebeurt dat nog, of vindt u 'oordeel Staten' al lang prima, en dan zien we wel wat Gedeputeerde Staten ervan bakken?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik weet niet of u na de pauze op tijd binnen was, maar ik ben begonnen met te zeggen dat, waar de gedeputeerde zei dat 'per direct' niet uitvoerbaar is, 'per direct' in de motie nu gelezen mag worden als 'zo snel mogelijk' en ik heb haar niet horen zeggen dat de motie dan niet uitvoerbaar zou zijn. Het zat hem in 'per direct'.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Ik had het idee dat er meer punten waren die niet konden, maar goed, als dit het enige is, dan is dat duidelijk. Ik dacht: daar kunnen we in tweede ronde mevrouw Lemkes over bevragen.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel.

Voorzitter. Ook de VVD wenst de ambtenaren een fijne kerst. Wij beseffen dat ze echt even rust hebben verdiend, want we hebben echt heel veel van hen gevraagd. Wij nemen wel aan dat het ter inzage leggen van een ontwerpwijziging van een verordening die over enkele artikelen gaat na het kerstreces wel snel mogelijk moet zijn.

Voorzitter. Brabant moet blijven draaien. We hebben boeren nodig, want ze doen goeie dingen. Maar we hebben ook heel veel huizen nodig, we hebben een goede juridische basis voor het mkb nodig, snel natuurherstel en mobiliteit. Alleen als we zorgen dat we snel stikstofruimte beschikbaar krijgen op een realistische en innovatieve manier, kunnen we al die dingen waar blijven maken. Dat hebben we in 2017 gezegd, dat hebben we onder andere in onze motie in 2019 gezegd en dat herhalen we vandaag tot slot voor de laatste keer.

Voorzitter, tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Dirken. Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Dank u voor de beantwoording. In tweede termijn ga ik even in op de motie van VVD, PvdA, GroenLinks en D66. Wij kunnen ons niet nog een vergissing veroorloven, anders blijven nog veel vergunningen onderuit gaan, is onze angst. Daarom kunnen wij de motie op deze manier niet steunen.

Onze motie heeft brede steun in de agrarische sector. ZLTO, BAK, FDF, ze zijn allemaal bereid om samen met GS en PS vóór 1 oktober een plan aan te bieden aan PS. Dus we hebben er wel degelijk weer een

datum in staan, maar ze zijn bereid om vóór 1 oktober iets aan te bieden aan PS, om zo tot een goede tijdslijn te komen.

De **voorzitter**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Ik vraag me af of u de motie ook hebt voorgelegd aan Natuurmonumenten, Woningbouw Nederland, Milieudefensie, Greenpeace en, nou ja: welke hebben we allemaal nog meer? We hebben expliciet gezegd dat dit geen landbouwdebat is, maar breder gaat. Heeft u die motie ook afgestemd met deze partijen?

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Met deze partijen heb ik de motie niet afgestemd, die zijn er vandaag ook niet en volgens mij hoeven zij ook geen stalaanpassingen te doen voor een bepaalde deadline die niet kan.

De **voorzitter**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Wij bespreken vandaag een Statenmededeling waarin elf punten staan die over heel veel sectoren gaan. We dienen ook een motie in die over veel meer sectoren gaat. We hadden het over latente ruimte, en dat gaat niet alleen maar over de landbouw, dat gaat ook over de industrie. Dus we spreken vandaag net alleen over de stalaanpassingen. Daarom nogmaals mijn vraag: heeft u de Statenmededeling waarover we spreken en de motie ook afgestemd met andere dan agrarische partijen?

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Ik heb dat niet gedaan, maar als GS er behoefte aan hebben om er meer partijen bij te betrekken, staan wij daar niet negatief tegenover. Laat ik het dan zo zeggen.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Over alle moties waar 2028 in staat zou ik willen zeggen: laten we nou met elkaar, samen met de sector, een juridisch geborgde tijdlijn vinden. Dus samengevat willen we eigenlijk zeggen: samen met de sector, GS, PS en wellicht eventueel andere maatschappelijke organisaties, een breed draagvlak dat juridisch geborgd is, zodat de boeren wel naar een provinciehuis kunnen komen en zich daar altijd welkom zullen voelen, maar niet meer hoeven te protesteren. Tot zover. Dank u.

Motie M191A-2022: Gezond boerenverstand

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, behandelend agendapunt 4.1 'Debat over de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022';

constaterende dat:

- het college van Gedeputeerde Staten (GS) stelt dat het in strikte zin onmogelijk is het eerste dictum van de motie M174A 'Stilstaan is geen optie' uit te voeren;
- GS het niet aannemelijk vinden dat veel ondernemers tijdig de stalaanpassingen in het kader van de Interim Omgevingsverordening (IOV) daadwerkelijk door kunnen voeren;
- de huidige datum van 1 januari 2024 voor stalaanpassingen voor veel ondernemers dus niet haalbaar is en van tafel moet;

overwegende dat:

- de uitdagingen met betrekking tot landbouw, natuur, water en bodem onverkort van kracht blijven;
- veel ondernemers het thans geldende tijdspad met 1 januari 2024 voor stalaanpassingen niet kunnen realiseren;

- er dus een nieuw tijdspad noodzakelijk is;
 - ondernemers belang hebben bij het zo snel mogelijk krijgen van duidelijkheid hierover;
- verzoeken Gedeputeerde Staten
- de huidige datum van 1 januari 2024 van tafel is en dus de IOV moet worden aangepast, moet de datum zo snel mogelijk worden opgeschort, dit om rechtszekerheid te borgen;
 - een nieuw realistisch tijdspad uiterlijk voor 1 oktober a.s. aan te bieden aan Provinciale Staten, dat juridisch geborgd is en rechtszekerheid biedt aan ondernemers;
 - dit te doen in samenspraak met vertegenwoordigers van de agrarische sector;
 - de Statenmededeling van 13 december jl. te gebruiken om de logische vervolgstappen te zetten; en gaan over tot de orde van de dag.”.
- Tanja van de Ven-Vogels, CDA.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar mevrouw Koopman.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. De gedeputeerde zegt dat ze gaat verkennen, maar dat is wat ons betreft nog niet uitvoeren. Het intrekken van de latente ruimtevergunningen is stap één. Het is belangrijk, want zo bereiken we stilstand, geen vooruitgang. Ik zou toch heel graag de toezegging willen hebben dat waar mogelijk die vergunningen worden ingetrokken.

Verder heb ik in eerste termijn drie vragen gesteld en op één vaag heb ik geen antwoord gekregen: wat als het Kabinet in de zomer en de juridische uitspraken een grote ‘nee’ zijn? Wat zijn dan nog onze alternatieven? Wat kunnen we dan nog doen om de verplichte doelen toch te halen?

De moties. Wij zien de noodzaak voor de motie van VVD, PvdA, GroenLinks en D66, want we moeten dat halfjaar ook juridisch bescherming bieden voor de boeren. Die noodzaak is dus wel evident, maar de bestemming van de overblijvende stikstofruimte vastleggen in uitsluitend werkgelegenheid, of oormerken voor werkgelegenheid, gaat de SP te ver. We zien deze motie wel als een aanmoediging voor het college om het uiterste te doen – als het juridisch niet gaat, gaat het niet, maar wel het uiterste doen – om al die punten uit te voeren.

De motie van het CDA om de datum nog verder op te schuiven, of vaag te laten, lijkt ons niet wijs. We zijn nu al jaren en jaren bezig en hebben ook nog een wettelijke plicht; daar is namelijk wel een vaste datum voor. Iedere datum uit het IOV houden lijkt ons als provincie ook juridisch zwak te maken, maar dat is een vraag die ik graag aan de gedeputeerde wil stellen.

Een goed punt van de gedeputeerde om de druk erop te houden. Daar zijn wij het helemaal mee eens.

Dan kwam de Partij voor de Dieren nog met een motie-

De **voorzitter**: Nu onderbreek ik u eventjes, want u wordt geïnterrupteerd. Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel. Ik wil mevrouw Koopman wat informatie geven op haar vraag over de motie uit 2019. Daar hebben we toen heel uitvoerig over gedebatteerd en woningbouw is toen ook aan de orde geweest. Het antwoord daarop is: dan hoeft u niet meer terug te zoeken. Ja, dat bedoelen we daar ook mee.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dat bedoelt u daar wel mee, maar in déze motie staat met name het woordje ‘werkgelegenheid’, en dan leggen we het gewoon vast en oormerken we het. Ik begrijp wel dat het in de voorliggende motie vaststaat, maar hier leggen we het nog een keer vast.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): We hebben met z’n allen opgeschreven in deze motie dat we gewoon verwijzen naar “voer deze motie uit zoals we hem destijds met elkaar hebben vastgesteld”. Als voor u het stukje achter

de komma een groot probleem is, halen we dat stukje met liefde en plezier uit de motie, maar dan rekenen we ook op uw steun zo meteen.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel! Ik ga gewoon verder-

De **voorzitter**: We horen nog wel of de motie officieel wordt aangepast. De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Mijn interruptie verandert iets door wat net gebeurd is, maar dat was wel mijn vraag. De heer Heijmans vroeg laatst naar een realistisch tijdpad voor de boeren. Vindt u het tijdpad dat de VVD nu in haar motie schetst realistisch genoeg, en kunnen de boeren daaraan voldoen? Is dat tijdpad voor de SP voldoende?

Mevrouw **Koopman** (SP): Of de boeren eraan kunnen voldoen weet ik niet. Het Kabinet komt medio zomer met een uitspraak en dan worden de juridische uitspraken over emissiearme vloeren duidelijker. Of ze dat kunnen uitvoeren of niet, weet ik niet, maar als we de datum nu opschuiven, hebben we in elk geval weer tijd om dat eventueel weer aan te passen. Het is vervelend, dat begrijp ik, want we moeten als provincie uitvoeren, we moeten een datum halen, we moeten van alles, en het Kabinet komt niet met dat wat we nodig hebben, namelijk een strakke eis. Dus ja, we zitten een beetje klem en wij denken dat nog een keer uitstel een goede mogelijkheid is om dat te ondervangen.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Als ik hier in mijn politieke stoel zit, denk ik ook dat een halfjaar uitstel wel fijn is, maar als ik bij die gezinnen aan de keukentafel zit, besef ik dat die mensen dan weer een halfjaar in onzekerheid leven: wat gebeurt er straks met mijn bedrijf, mag ik door, kan deze stalaanpassing wel of niet? Ik ken de Socialistische Partij niet als een partij die mensen in onzekerheid laat zitten, maar als een partij die juist duidelijkheid eist. Bent u niet bereid om bijvoorbeeld samen met ons te gaan kijken hoe we wel duidelijkheid kunnen bieden, in plaats van alleen een halfjaar onzekerheid?

Mevrouw **Koopman** (SP): De datum nog verder opschuiven lijkt mij ook erg onzeker. Er zijn een heleboel dingen die boerenbedrijven nu al kunnen doen om zeker te stellen dat ze wel door mogen gaan. Er zijn mogelijkheden genoeg volgens mij.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben onze motie gewijzigd. Wij vragen nu een nieuw realistisch tijdpad vóór 1 oktober aan te bieden aan PS. Welk comfort heeft de SP nodig om een bepaalde datum te willen? Wat geeft u comfort?

Mevrouw **Koopman** (SP): Zoals ik net aan de gedeputeerde heb gevraagd: als wij een motie aannemen die de datum vaag laat, of nog verder uitstelt, hoe sterk staan wij dan nog bij onze rechtszaken? Want in de IOV moet volgens mij wel een datum staan. Dat is een vraag die ik heb gesteld aan de gedeputeerde en ik wacht het antwoord rustig af, als ze uitgehoeft is!

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dus bent op zoek naar de datum waar GS dadelijk mee komen? Begrijp ik het zo goed? Wilt u '24 laten staan tot nu toe, of wilt u een duidelijke datum horen? Daar ben ik even naar op zoek. Wat geeft u comfort?

Mevrouw **Koopman** (SP): Wij zijn op zoek naar duidelijkheid voor iedereen, maar we moeten ook juridisch borgen. We gaan uit van de IOV, dat is een juridisch document, en volgens ons moet daar een datum in staan, anders staan we bij alle rechtszaken die nu lopen ook heel slecht. Ik zie gedeputeerde Ronnes knikken. Dus ik denk dat er een datum in moet staan. Als uw ultieme aanbod is dat vóór oktober met een datum moet worden gekomen, maakt ons dat toch een heleboel maanden vogelvrij.

De **voorzitter**: De heer Van Zelst. En als mevrouw Lemkes even weg moet omdat ze heel erg moet hoesten, dan gaat een van de anderen dat eventjes overnemen in de schrijfsfeer. Mevrouw Spierings heeft aangegeven dat ze meeschrijft. De heer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dank u wel. Mevrouw Koopman, ik wil u een beetje geruststellen. Mevrouw Lemkes heeft net duidelijk aangegeven dat de réchter de termijnen bepaalt. Wij kunnen hier van alles en nog wat doen, en daarover wil ik dadelijk ook nog wat vragen stellen, maar mevrouw Lemkes zegt dat de rechter bepaalt en dan hoeft daar niet per se een datum aan te zitten.

Mevrouw **Koopman** (SP): Volgens mij is het enige juridische onderliggende document de IOV, maar we gaan het straks horen.

De **voorzitter**: De heer Van Zelst, in de aanvulling, want u gaat geen antwoord krijgen op dit moment.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Daar ben ik het mee eens. De IOV is inderdaad het juridisch document, maar ik wilde u even herinneren aan de uitspraak van mevrouw Lemkes daarover.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Koopman.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel. Ik heb nog een hele kleine opmerking over de motie van de Partij voor de Dieren. Als de datum een maand opschuift, en hij wordt wel aangeraden, dan kunnen wij die steunen.

Er liggen nog een aantal moties, maar ik kan daarop niet allemaal ingaan, want ik heb maar een paar minuten, dus u begrijpt dat wij er nog flink over in beraad moeten.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Sjouw heeft het woord.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Nee, dank u wel, voorzitter. Volgens mij waren wij duidelijk genoeg.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Voorzitter. Ik ga het kort houden en zal niet in herhaling vervallen van alles wat al gezegd is in de eerste termijn. In die eerste termijn en ook bij de beantwoording door GS hebben wij een goed debat met elkaar gehad. Ik wil alleen nog even terugkomen op de motie die is ingediend namens VVD, D66, GroenLinks en Partij van de Arbeid. Er zal zo meteen een gewijzigde motie worden ingediend, waarin "per direct aan de slag gaan met de passende beoordeling" veranderd wordt in "zo snel mogelijk" en in het op één na laatste dictum achter "in onze provinciale stikstofbank te stoppen" een punt wordt gezet.

Motie M188A-2022

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16-12-22, behandelend het debat over de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022;

overwegende dat:

- er geen tijd meer is om te wachten met maatregelen voor de stikstofaanpak en herstel van de Brabantse natuur;
- Brabant compleet op slot dreigt te gaan als we nu niet ingrijpen;
- we moeten kijken naar wat wél kan, in plaats van naar onmogelijkheden;
- het daarbij ook duidelijk moet zijn waar iedereen aan toe is, op welk moment in de tijd;
- elke sector een evenredige bijdrage moet leveren aan de oplossing van het stikstofprobleem;
- op dit moment andere sectoren (woningbouw, industrie en mobiliteit) onevenredig getroffen worden doordat geen enkele vergunningverlening mogelijk is;
- innovatie in de verduurzaming van landbouw en industrie een belangrijke pijler is en blijft;
- er onder andere met innovatieve stalsystemen, voer- en managementmaatregelen en stoppers wel degelijk op korte termijn stikstofreductie te behalen is;
- begin 2023 vanuit het Rijk nog extra informatie komt, zowel met betrekking tot natuurdoelanalyses als de doelen voor verduurzaming van industrie en mobiliteit;
- op dit moment daardoor nog niet overal duidelijkheid over is en deadlines door elkaar heen dreigen te lopen;

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- uiterlijk in de Statenvergadering van 3 maart 2023 een wijziging van de interim-omgevingsverordening ter besluitvorming voor te leggen waarmee:
 - de datum voor de realisatie van stalaanpassingen van 01-01-2024 geschrapt wordt en vervangen wordt door de datum van 01-07-2024;
 - de uiterste indieningsdatum van 01-10-2023 wordt opgenomen voor het indienen van een vergunbare aanvraag voor voornoemde gevallen;
 - alle betreffende veehouders ook de mogelijkheid krijgen om door het houden van minder dieren (M182-2022) te voldoen aan de gevraagde emissiereductie;
 - voer- en managementmaatregelen opgenomen worden als manier om te voldoen aan emissiereductie;
- alles in het werk te stellen om aangevraagde vergunningen te behandelen en verlenen voor 01-01-2024 en daarover concrete afspraken te maken met de behandelende diensten, waarbij aanvragen als deze eerder worden ingediend voorrang krijgen op volgorde van binnenkomst;
- zo snel mogelijk, maar uiterlijk op 01-04-2023, te komen met een concrete uitwerking van de elf punten die in de Statenmededeling staan;
- daarbij per direct aan de slag te gaan met het voorfinancieren van uitkoop van piekbelasters, naar voorbeeld van de provincie Limburg;
- zo snel mogelijk aan de slag te gaan met de passende beoordeling, met of zonder format van het Rijk, om zo de vergunningverlening zo snel mogelijk weer op gang te brengen;
- daarbij per direct de afoming bij extern salderen te verhogen van 30 procent naar minimaal 40 procent voor projecten waar de provincie bij betrokken is en tevens uiterlijk 01-03-2023 de beleidsregels natuurbescherming Noord-Brabant aan te passen;
- uiterlijk op 01-03-2023 een intrekkingsbeleid voor Wnb-vergunningen vast te stellen, zodat niet gebruikte vergunningen kunnen worden ingetrokken, inclusief niet gebruikte Wnb-vergunningen waarvoor de provincie een verklaring van geen bedenkingen heeft gegeven aan gemeenten;
- volgend op M165A-2019 de stikstofruimte, na afoming voor natuurherstel, te prioriteren en in onze provinciale stikstofbank te stoppen;
- in de Brabantse aanpak van het NPLG (deadline 01-07-2023) een compleet pakket neer te leggen met zowel reductiedoelstellingen als aanpak voor alle sectoren. Tevens moet het plan rondom de herstelmaatregelen en bodem, lucht en watermaatregelen van onze natuurgebieden een centrale rol hebben;

en gaan over tot de orde van de dag."

Wilma Dirken, VVD
Edith van Dijk, PvdA
Tom Ludwig, GroenLinks
Liesbeth Sjouw, D66.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga ervan uit dat de motie op deze manier zo snel mogelijk wordt ingediend bij de griffie, zodat ze onderdeel kan uitmaken van de bespreking.
Ik ga naar de heer Boon van de PVV.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. De PVV vindt het echt jammer dat politieke verhoudingen en spelletjes in het college belangrijker zijn dan onze boeren nu duidelijkheid te verschaffen. Want hoe kan het dat twee moties van collegepartijen die verschillend van aard zijn 'oordeel Staten' krijgen en de moties van de oppositie worden ontraden? Hoe kan dat? Dit doet echt afbreuk aan uw statuut en betrouwbaarheid. Ik verwacht dat dit college echt de handschoen gaat oppakken in de tweede termijn en een duidelijke uitspraak gaat doen welke motie ze meer appreciëren. Welke motie neemt het college over? En de tweede vraag: welke motie is volgens het college verstrekender, die van de VVD, of die van het CDA?

Verder heeft de PVV een motie ingediend die de provincie oproept om niet actief te gaan handhaven bij de PAS-melders. Dit is echt het minste wat wij kunnen doen richting deze gezinnen. Het is een grove schande, het valt in de categorie 'toeslagouders', hier moeten we echt richting deze PAS-melders een gebaar maken en ik hoop dat we deze motie echt breed vanuit de Staten kunnen aannemen; daar heb ik echt vertrouwen in.

Verder heb ik nog vragen over de onteigeningen van de latente ruimte. Heeft dit college in beeld wat de gevolgen zijn voor de boeren en specifiek voor de opvolgers? Want een boer die meerdere zonen of dochters heeft, die willen vaak van de latente ruimte gebruikmaken om het bedrijf te kunnen overnemen, met een stukje financiering erbij. Heeft het college dit in beeld? Heeft het college, als het die latente ruimte toch gaat inpikken, een zak geld klaar staan om deze latente ruimte te vergoeden? Want het is gewoon een eigendomsrecht.

De PVV is blij met de toezegging die de gedeputeerde ten aanzien van het familiebedrijf Thelosen heeft gedaan omtrent het inzetten van de hardheidsclausule. Wij vertrouwen erop dat de gedeputeerde hard aan het werk gaat om dit bedrijf eindelijk wat zekerheid toe te kennen, wat ze ook verdienen met hun mooie product, dat het eindelijk klaar is met die onzekerheid en dat die familie ook een mooie kerst kan gaan vieren. We gaan dit actief volgen.

Tot zover.

Motie M196-2022: Niet handhaven bij PAS-melders

'Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, ter bespreking van de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022;

constaterende dat:

- in de Statenmededeling Afhandeling motie M174A 'Stilstaan is geen optie' wordt aangegeven dat het afwijzen van handhavingsverzoeken tegen PAS-melders en van intrekkingverzoeken tegen Nb-wetvergunningen in alle sectoren in Brabant mogelijk onhoudbaar [wordt]';

overwegende dat:

- PAS-melders, die altijd eerlijk hebben gehandeld, niet de dupe mogen worden van het falend stikstofbeleid van Rijk en provincie;
- het de verantwoordelijkheid van het Rijk en de provincie is om zo snel als mogelijk een oplossing te zoeken voor de PAS-melders;
- daarom uitgesloten moet worden dat Brabantse PAS-melders dwangsommen opgelegd krijgen voor een situatie waaraan zij zelf niet schuldig zijn;

dragen GS op:

- onder geen enkel beding over te gaan op actieve handhaving bij Brabantse PAS-melders; en gaan over tot de orde van de dag.”

Maikel Boon, PVV.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk naar de Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik zie af van een tweede termijn.

De **voorzitter**: Dan ben ik bij de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dank u wel, voorzitter. Het is al eerder gekenschetst, of we nu in een politieke soap zitten of een klucht, of wat dan ook, maar het is natuurlijk eigenlijk gewoon een drama, niet alleen voor boeren, maar ook voor bouwen en bedrijvigheid. Wat ook heel duidelijk is, en dat blijkt uit alle politieke steken die gebeuren, is dat de verkiezingen van maart 2023 een hele grote rol spelen in dit debat en in de tactieken die worden gevolgd. De coalitie dient een motie in met een hele hoop tekst, mooie tekst en specifieke zaken, die eigenlijk verhullen dat de problemen die zijn ontstaan ook niet echt worden opgelost, maar zelfs, voor de boeren in ieder geval, worden verergerd. Het CDA komt met een motie waarin weliswaar 2024 blijkbaar van tafel is, maar 2028 is ook een 'nee'. Er komt een onduidelijke motie die niet stellig is. Het lijkt wel alsof ze aan de ene kant graag in de coalitie willen blijven, niet te veel problemen veroorzaken, maar aan de andere kant ook niet te veel stemmen willen verliezen in maart 2023. En dan gaat natuurlijk de duidelijke aanwijzing, in ieder geval het gerucht, dat de SP mee gaat stemmen met de coalitiemotie. Als dat zo is, is dat heel erg onheilspellend. Het betekent namelijk dat VVD66 en het CDA weer over links verder gaan. En dat zegt niet alleen iets over de stallendeadline, het zegt niet alleen iets over stikstof / Natura 2000, maar het zegt ook iets over de gevaarlijke richting die deze partijen blijven volgen om ons Brabant steeds verder de verkeerde kant heen te duwen.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Groep De Bie. O, ik zie een interruptie; dat is wel heel erg op de valreep. Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ja, ik dacht: ik zal even wachten tot het eind van het betoog een eind gevorderd is. Ik hoor mijnheer Rutjens namelijk een prachtige politieke analyse maken, hij kan zó bij de journalisten aan tafel, denk ik. Alleen, het verschil is dat mijnheer Rutjens hier niet achter de kathedraal staat om politiek verslag te doen van wat hier binnen gebeurt, hij staat hier om oplossingen mee te bedenken. Ik hoor hem een analyse maken, ik hoor hem iedereen en alles beschuldigen van politieke spelletjes, terwijl we oplossingen aan het bedenken zijn. Het zijn uw woorden, dat mag u doen, maar ik hoor u niet vertellen wat úw oplossing is. Dus misschien had u daar nog iets over kunnen zeggen.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Nou, voorzitter, we hebben afgesproken dat we niet in herhalingen vervallen in de tweede termijn en in de eerste termijn hebben we dat duidelijk aangegeven en bovendien ook vermeld dat we de motie tegelijkertijd met een aantal andere partijen indienen. Dat is onze oplossing.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dan vraag ik opnieuw aan u, wat ik vanmorgen ook aan mevrouw Van de Ven vroeg. Ik hoor u een oplossing voor onze boeren geven en dat vind ik hartstikke fantastisch, want ik heb de boeren ook hoog in het vaandel staan, maar er zijn daarnaast nog een heleboel andere sectoren die ook allemaal schreeuwen om Brabant open te houden. Wij zoeken met z'n allen hier een oplossing om dat voor iedereen te doen. Wat doet u voor al die andere mensen?

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Nou, allereerst dienen wij de motie van het CDA niet mee in, maar goed. Dat gezegd hebbende, hebben we met een aantal andere partijen een andere motie ingediend. Waar wij sterk op aansturen, en dat is wat ik in mijn eerste termijn ook aangaf, is dat wij hier veertien stikstofgevoelige gebieden hebben waarvan we ons moeten afvragen of dat zo moet blijven als Natura 2000-gebied. Ik heb duidelijk aangegeven dat we het hier over zogenaamde depositiewaardes hebben, terwijl we het eigenlijk over uitstoot hebben en dat in een model stoppen, en dat dat niet de manier is waarop je dat zou moeten doen. Als je het wilt hebben over het behouden van natuur, flora, fauna et cetera, moet je gaan kijken: wat is dan blijkbaar die gewenste natuur, en hoe gaan we dat meten?, en niet dat in een model stoppen om dat te handhaven. Ik heb ook duidelijk aangegeven dat die zogenaamde kritische depositiewaarde in Brabant, in Nederland, verkeerd is vastgesteld, omdat die namelijk in de ons omringende landen een hele duidelijke andere waarde heeft. Dus dat hoort ook allemaal bij niet een journalistieke analyse, maar bij een duidelijke, bestuurlijke, natuurkundige, biologische, of weet-ik-hoe-je-het-wilt-noemen-analyse, wat er allemaal mis is en hoe je dat zou kunnen oplossen. Dat kunnen wij helaas niet allemaal hier in de Staten doen, maar we kunnen hier wel een begin maken. Wij hier in Brabant kunnen een begin maken om in ieder geval het onze boeren niet moeilijk te maken, we kunnen in ieder geval een begin maken om de overdreven toppen die wij in Brabant op al dit soort beleid zetten weg te halen en we kunnen een duidelijk signaal geven als politiek om samen met de landelijke politiek nu eindelijk eens een keer paal en perk aan te stellen aan dit stoppen van bouwen, boeren en bedrijvigheid.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voorzitter. Ik constateer dat de heer Rutjens er een hele academische verhandeling van kan maken, maar geen oplossing heeft voor de rest van Brabant. Dank u wel.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dat zijn natuurlijk de woorden van de VVD, maar ik heb wel heel duidelijk aangegeven wat de oplossingen zijn. Dat u het daar niet mee eens bent, is wat anders, maar het zijn wel de oplossingen waarmee we Brabant en ook de rest van Nederland uit het slop kunnen halen.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): De VVD heeft het over oplossingen. Ik weet: de heer Gremmen, die had als oplossing de Natura 2000-gebieden, die in Brabant inderdaad versnipperd zijn, en toen wilde de VVD er nog aan tornen, dat zie ik nu helemaal nergens meer terugkomen. Wij hebben nu een ZRK-rapport, 'Dwaallichten in de Peelvenen', dat aangeeft dat het een route is die we kunnen gaan volgen. Waarom wordt die oplossing door de VVD helemaal niet meer naar voren gebracht?

De **voorzitter**: Dit wordt wel een beetje ingewikkeld, want de VVD is helemaal niet aan het woord.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Zal ik antwoorden namens de VVD, of...?

De **voorzitter**: U interrumpeert namelijk op iemand die helemaal niet aan het woord is. Ze staat nog wel gezellig naast u, dat snap ik, maar... Nou, weet je: een hele korte reactie, maar we gaan daarna niet verder het debat voeren.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Mijnheer Boon, ik wil u daar heel graag een antwoord op geven, al was het fijn geweest als u het daarnet had gevraagd. Zullen we het gewoon, gezien de tijd, een keer in januari doen of zo?

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Nou, mijn laatste reactie is dan ook: misschien moeten we in plaats van in januari in maart maar even dat gesprek hebben.

De **voorzitter**: Er komen vast gelegenheden genoeg. Goed, dames en heren, we gaan verder. De heer de Bie heeft het woord.

De heer **De Bie** (Groep De Bie): Dank, voorzitter. Dit debat kent wat Belang van Nederland betreft twee kanten. Teleurstellend is dat wij geen tekenen zien van ook maar een begin van de door ons gewenste fundamentele veranderingen. Het debat blijft hangen in de bepaling van een datum, van latente ruimte, enzovoort, terwijl naar echt structurele oplossingen, zoals we die ook in eerste termijn hebben geschetst, niet wordt gekeken. Dat vinden we erg jammer. Op zo'n manier komen we eigenlijk nooit uit die stikstofcrisis en helpen we de boeren ook niet. De agrarische sector wordt hard getroffen en daar is wat ons betreft geen rechtvaardiging voor. Bemoedigend vinden we wel de goede wil en de sympathie die vele partijen nu tonen voor de agrarische sector. We vinden dat terecht, want de sector is van groot belang, economisch voor onze voedselvoorziening, en verdient dan ook waardering. We hopen echter dat ook na 15 maart diezelfde steun zal zijn terug te horen in de vele debatten die ongetwijfeld nog gaan volgen, maar ook gaat worden teruggezien in het stemgedrag van de partijen die nu die mooie woorden spreken. De toekomst zal het uitwijzen.
Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel mijnheer De Bie. Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben in eerste termijn twee vragen gesteld over real time monitoring. In een reactie op de eerste vraag gaf de gedeputeerde aan dat bezwaren rond privacy kunnen worden weggenomen als bedrijven daarmee akkoord gaan. Betekent dit dan dat real time monitoring enkel op basis van vrijwilligheid kan? Zo ja, waarom zouden bedrijven hieraan meewerken? Wat zijn volgens het college de beweegredenen om mee te werken en gaat het college ervan uit dat ondernemers ook die redenen zien om hieraan mee te werken?

De tweede vraag die wij hadden gesteld heeft de gedeputeerde niet beantwoord, dus ik herhaal even die vraag. Wat zijn de mogelijkheden en consequenties als uit de real time monitoring blijkt dat de uitstoot groter is dan verwacht of vergund? Wat gebeurt er dan met de betreffende vergunningen? Zit er een clausule in, zodat een vergunning gekrompen kan worden? Of is het dan: oké, nu weten we dat de emissiereductie toch niet wordt waargemaakt, maar ja, de stal staat er nu eenmaal, toedeloof? En daarnaast: vergeet niet wat in het verleden uit de monitoringsgegevens van combi-luchtwassers is gekomen. Die bleken toch veel minder rendabel te zijn dan was gedacht.

Dan onze motie, waarin we vragen snel naar PS te komen met een voorstel om de IOV aan te passen, zodat niet stoppende boeren ook de mogelijkheid krijgen om met minder dieren aan de normen te gaan voldoen en ze zich niet verder in de schulden hoeven te steken voor toevloeren, of nog langer in die tergende onzekerheid blijven zitten. We hebben al een bepaling in de IOV die het voor stoppers mogelijk maakt. We vragen ons daarom af: waar zit die mogelijkheid in om dit dan ook vlot te verwerken voor de niet-stoppers? Hoe dan ook, we hebben de datum naar achteren geschoven – dat blijkt momenteel populair te zijn – en we hebben er '3 maart' van gemaakt. We vinden het belangrijk dat we dit voor de verkiezingen regelen, anders zijn we zó weer een halfjaar kwijt, een halfjaar waarin veehouders niet kunnen voorsorteren op de mogelijkheid om met minder dieren klaar te zijn voor de toekomst. Ik dien daarom bij dezen een aangepaste motie in.

Dank u wel.

Motie M194A-2022: Uiterlijk februari 2023 wijzigingsvoorstel motie M182-2022 naar PS

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, behandelend het debat over de tijdens de begrotingsbehandeling op 11 november jl. aanvaarde motie M174A-2022; constaterende dat

- met de aangenomen motie M182-2022 'Met minder dieren en minder investeringen voldoen aan emissienormen 2024' Gedeputeerde Staten is verzocht om 'zo snel mogelijk een wijzigingsvoorstel Interim Omgevingsverordening aan PS voor te leggen, waarmee juridisch wordt geborgd dat veehouders (met een aanpassing van de vergunning) kunnen voldoen aan de gestelde emissienormen door het houden van minder dieren'¹;
- uitvoering van motie M182-2022 als maatregel met potentie wordt genoemd in de Statenmededeling 'Afhandeling motie M174A 'Stilstaan is geen optie'²;

overwegende dat

- sinds het aannemen van motie M182-2022 de mogelijkheid om via stalaanpassingen aan de gestelde emissienormen te voldoen nog moeilijker is geworden,
- het hierdoor nog belangrijker is geworden om het pad van minder dieren zo snel mogelijk te borgen, en ondernemers op dit vlak zo snel mogelijk perspectief te bieden, omdat stilstaan geen optie is;

verzoeken Gedeputeerde Staten

- uiterlijk 3 maart het wijzigingsvoorstel Interim Omgevingsverordening, waarmee juridisch wordt geborgd dat veehouders (met een aanpassing van de vergunning) kunnen voldoen aan de gestelde emissienormen door het houden van minder dieren, ter besluitvorming aan PS voor te leggen;

en gaan over tot de orde van de dag."

¹ <https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/14563fc0-5951-4a36-a486-4b9dfeff1d7b>

² <https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/2e0b2887-0156-4664-81aa-12b43d4e7c4d?documentId=9e40e01c-0bc5-4bb8-912d-6f40543b9d26&agendaItemid=f33f7405-8041-423b-b645-fe8939b579c0>

Anne-Miep Vlasveld, Partij voor de Dieren

Paranka Surminski, Partij voor de Dieren.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Nee, dank u, mevrouw de voorzitter.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank je wel, voorzitter. Als je ziet wat hier de hele dag gebeurt, word je daar toch een beetje stil van, en ik ben daar ook onderdeel van. Het vertrouwen in de politiek, de afstand tot onze inwoners, in dit geval natuurlijk ook de boeren, raken we kwijt. Het wordt een beetje onbegrijpelijk wat we hier aan het doen zijn. Er zijn fantastische discussies over data, er zijn discussies over juridische complicaties. Ik zou echt een beroep willen doen op eigenlijk alle partijen om dat samen te doen. Dat klinkt een beetje als een geestelijke, maar de ervaring leert dat, als je elkaar opzoekt, je wel tot oplossingen komt, en dan komt er ook nog een datum uit. De heer Ludwig noemde een aantal partijen, het CDA noemde een aantal partijen en daar zitten dan, heb ik begrepen, de BAJK en de ZLTO bij. Als we met die partijen snel tot een oplossing zouden kunnen komen – want ik heb geleerd dat de beste ideeën toch bij de boeren zitten en niet bij ons –, zou ik er een groot voorstander van zijn om dat te doen. Oftewel: probeer er samen, ook met GS, uit te komen.

Voorzitter, dat was mijn tekst.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Het laatste jaar is er door alle partijen gigantisch hard gewerkt om dichterbij elkaar te komen, en daar is ook veel in gerealiseerd. Het lijkt er alleen op dat dit na kerst verdwenen zal zijn, en dat is jammer.

Even de motie van de VVD. Ik heb nadrukkelijk een stevig debatje gehad met de gedeputeerde hierover. Dat ging met name over die wettelijke component. Ik zal er de Handelingen vandaag of morgen zeker nog eens goed op nalezen, om te kijken wat er gezegd is, maar volgens mij is wel degelijk gezegd dat een aantal dingen wettelijk niet uitvoerbaar zijn. Als dat waar is, ligt er een belangrijke taak op uw schoot, want dan zouden wij hier mogelijk een besluit nemen dat niet wettelijk is en dat dient voorgedragen te worden ter vernietiging. Voorzitter, dan ligt er echt een stevig democratisch probleem hier. Ik heb de VVD meteen gevraagd of ze bereid was de motie op dat wettelijke stuk aan te passen en daar heb ik nog geen antwoord op gehad: stel dat het wettelijk niet kan.

Dan, voorzitter, liggen er nog drie andere moties. Ik wil voor het einde van de tweede termijn een schorsing aanvragen van vijftien minuten, om met een aantal partijen om de tafel te gaan zitten om te kijken of we ook de SP voldoende comfort kunnen geven, om met die drie moties één motie in elkaar te steken die dan past bij de intenties van de verschillende partijen en te zorgen dat we juist wel een stukje toekomstperspectief kunnen bieden en een stukje zekerheid en duidelijkheid richting alle partijen die betrokken zijn bij dit vraagstuk. Voorzitter, ik vraag om een schorsing van een kwartier nadat de heer Van Zelst aan het woord is geweest.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de heer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dank u wel. Ik sluit me aan bij het verzoek van de heer Van Pinxteren om zo meteen te schorsen, om te kijken of we iets kunnen bereiken, anders hebben we straks drie moties die het geen van alle zullen halen.

Ik heb me toch wel verbaasd over een aantal dingen vandaag, vooral ook over wat er gebeurt in het college en in de coalitie. Ik kan er niet goed op de vinger op leggen. Ik wil in elk geval van mevrouw Lemkes effe wat meer toelichting hebben over wat ze nou net precies bedoelde met haar opmerking dat de rechter de datum uiteindelijk bepaalt. Is er dan nog juridisch onderzoek nodig?

Verder wil ik zo meteen de moties nog even in mijn fractie bespreken, in elk geval de motie van de VVD, die juridisch niet helemaal in orde blijkt te zijn.

De aangepaste motie van het CDA ziet er goed uit, dus die zullen we dan ook gaan steunen.

En dan misschien meer een punt van orde voor straks met betrekking tot de verstrekkendheid van de moties, waarover zojuist nog een aardige discussie ontstond. Volgens mij is de meest verstrekkende motie de motie van het CDA, maar mevrouw Dirken gaf net aan dat haar motie de meest verstrekkende zou zijn. Daar moeten we het straks dan misschien maar even over hebben.

Verder hoop ik dat we tot een oplossing komen voor de boeren, want daar ging het vandaag eigenlijk over.

De **voorzitter**: Ik heb begrepen dat u schorsing wilt om nog een motie aan te passen. Ik schors tien minuten.

De heer **Boon** (PVV): Kunnen we die schorsing niet beter na de tweede termijn doen, zodat de gedeputeerde eerst kan reageren op de vraag welke motie de meest verstrekkende is?

De **voorzitter**: Ik vind het best, maar er is nú om een schorsing gevraagd. Ik vind het ook goed om dat na de tweede termijn van de gedeputeerde te doen, dan geef ik u daarna nog de gelegenheid om een motie aan te passen, indien dat nodig zou zijn. Is dat goed?

De heer **De Heer** (CDA): Ja, akkoord.

De **voorzitter**: Ik zie dat anderen nú willen schorsen. Dan gaan we dat doen.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter-

De heer **De Heer** (CDA): Wacht even, voorzitter-

De **voorzitter**: Het is heel simpel. Als een aantal van u schorsing wil, dan kunt u om schorsing vragen en honoreer ik dat verzoek. Dat is een soort punt van orde. Op het moment dat u straks weer schorsing wilt, gaan we weer schorsen. Ik heb de hele avond de tijd. We schorsen.

Schorsing (16.01-16.12)

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. Het woord is aan gedeputeerde Lemkes.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik ga eerst in op de vragen van mevrouw Dirken. U heeft ons gevraagd in Den Haag op de mat te gaan liggen bij de minister, met worstenbroodjes. Ik begrijp uw oproep om vooral druk te blijven uitoefenen en ik kan u verzekeren dat we dat met vereende krachten doen in Den Haag, dus dat zullen we ook blijven doen. Of het werkt, zullen we dan moeten beleven, al dan niet.

U hebt ons ook opgeroepen aan de slag te gaan met andere mogelijkheden om stikstof te reduceren dan alleen via huisvestingssystemen. Dat doen we al en zullen we ook blijven doen, maar uiteindelijk gaat het wel om de juridische borging en die kunnen we niet alleen bepalen. Inderdaad, en dan ga ik ook even in op de vraag die de heer Van Pinxteren daarover stelde, hoeft de wet daarvoor niet veranderd te worden, maar er komt een handreiking voor een passende beoordeling medio volgend jaar.

Motie M188 is aangepast in motie M188A door 'zo snel mogelijk' te formuleren in plaats van 'per direct'. Dat geeft in ieder geval meer ruimte. Van een aantal andere punten heb ik aangegeven dat die best heel complex zijn, maar natuurlijk wel te verkennen zijn, op z'n minst. De motie blijft 'oordeel Staten'.

Het laatste geldt ook voor de aangepaste motie M191A van het CDA. GS wordt nu opgedragen vóór 1 oktober een nieuw realistisch tijdpad aan te bieden aan Provinciale Staten dat juridisch geborgd is en rechtszekerheid biedt aan ondernemers. Dat blijft dus ook 'oordeel Staten'.

Mevrouw Koopman vroeg of waar mogelijk vergunningen zullen worden ingetrokken. Ik heb al eerder gezegd dat we dat in ieder geval gaan verkennen, maar dat ik dat op dit moment nog niet met zekerheid kan zeggen.

Wat als de juridische uitspraken later komen, in de zomer? Dan zullen we moeten kijken waar we op dat moment staan. Ik heb al gezegd dat we moeten laveren tussen bakens door die steeds verzet worden, dus ik kan er helaas op dit moment geen uitspraak over doen.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter, excuus. Ik kwam iets later binnen, maar ik heb het nagevraagd en als het goed is, is het nog niet behandeld. Ik heb gevraagd welke van de twee moties van CDA en VVD door het college het meest wordt geapprecieerd en welke motie volgens het college het meest verstrekkend is, want daar hangt het van af over welke motie het eerst zal worden gestemd. Kunt op die twee vragen nog een antwoord geven?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Ja, voorzitter. De motie van het CDA achten wij het meest verstrekkend, omdat er, anders dan in de andere motie, nog geen harde datum in staat.

De heer **Boon** (PVV): Verrassend, want zonet nog was die motie niet verstrekkender. Blijft u nog steeds bij hetzelfde 'oordeel Staten'? Wij kregen namelijk een negatief oordeel omdat de datum te ver weg was. De

motie van het CDA heeft echter helemaal geen datum, dus het kan ook 2040 zijn, of 2065, maar kreeg wel 'oordeel Staten'. Kunt u mij dat verschil eens uitleggen?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): De motie van het CDA vraagt vóór 1 oktober een nieuw realistisch tijdpad aan te bieden dat juridisch geborgd is en rechtszekerheid biedt. Daaruit leiden we niet af dat het 2065 wordt, mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ik ben in opperste staat van verwarring, want zonet was de motie het meest verstrekkend omdat er geen einddatum in staat, en nu leest u letterlijk voor dat er geen einddatum in zit en zegt u: hij is niet verstrekkend, want u heeft wel een einddatum. Leg nou eens een keer gewoon duidelijk uit waarom het van het CDA een realistisch tijdpad is. Wij kunnen hier niet bepalen wat een realistisch tijdpad is. Het kan zijn dat de pluimveesector zegt "wij zijn pas in 2030 klaar", het kan zijn dat de kalverhouderij pas in 2033 klaar is, en wij zeggen heel duidelijk '2028'. Waarom is die van het CDA, die veel verstrekkender is dan 'oordeel Staten' en die van ons, die gewoon heel netjes gewag maakt van 2028, wat ook het originele pact was, de originele afspraken tussen de milieumannen en de boeren, te verstrekkend en krijgt die een negatief oordeel?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Er zijn ook veel milieuvrouwen trouwens. Maar het tijdpad wordt gemaakt binnen de kaders die gelden voor natuur- en waterherstel. Ik heb het CDA niet horen zeggen dat ze zich daar niet aan zullen gaan houden. Als je naar dat tijdpad kijkt, dat heb ik in mijn eerste termijn toegelicht, ziet u dat in ieder geval 2028 laat is.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dat betekent dus eigenlijk dat in de appreciatie van Gedeputeerde Staten een realistisch tijdpad – want daarom wordt gevraagd vóór 1 oktober – nooit een datum kan zijn die op of na 2028 ligt.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Ik heb net aangegeven wat de urgentie is, en dat 2028 dan heel laat is, ook als we kijken naar uitspraken die nu gedaan zijn en de natuurdoelanalyses die eraan komen.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dus dat betekent dat inderdaad, mocht die motie worden aangenomen, die datum, dat realistische tijdpad, nooit 1 januari 2028 is – dat is wat u zegt –, maar daar ruim vóór ligt. Ik wil het graag heel scherp hebben, zodat we allemaal weten waar we dadelijk over gaan stemmen en geen vage dingen hebben.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Ik kan het helaas niet scherp aangeven, maar ik heb wel het tijdsframe aangegeven.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Duidelijk. Dus 2028 niet met de CDA-motie. Dank u wel.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Lemkes.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik was nog niet klaar met de beantwoording van de vraag van mevrouw Koopman. U vroeg of er een datum nodig is in de IOV. Ja, die is nodig, want als we dit als een verweerlijn willen gebruiken, zullen we een harde datum moeten noemen.

De heer Boon heeft zonet een nieuwe motie ingediend, heb ik gezien, motie M196, waarin ons wordt opgedragen onder geen enkel beding over te gaan tot actief handhaven bij Brabantse PAS-melders. Die

motie is niet uitvoerbaar, dus wordt door ons ontraden. Wij bepalen niet of we al dan niet kunnen handhaven, dat bepaalt de rechter. U ziet daar de voorbeelden van in Overijssel.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Het klopt helemaal wat de gedeputeerde zegt. Daarom vragen wij om 'actieve' handhaving. Wij vragen niet onder geen enkel beding handhaving, nee, wij willen weten vanuit de provincie dat er geen actieve handhaving wordt gedaan en dan is hij wel gewoon uitvoerbaar.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Volgens mij heb ik in de vorige Statenvergadering uitgelegd dat wij in principe niet tot handhaving willen overgaan, als dat mogelijk is. Daaruit kunt u afleiden dat we dat niet actief doen. 'Onder geen enkel beding' vind ik wel heel erg strikt, want het kan zomaar zijn dat we dat toch zullen moeten doen, maar dat kan ik op dit moment niet voorspellen.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Ik denk dat de gedeputeerde en ik het helemaal eens zijn. Ik wil vragen of de gedeputeerde dan de motie opnieuw wil beoordelen, omdat wij duidelijk vragen om 'actieve' handhaving.

De **voorzitter**: Daarop hebt u de gedeputeerde al horen reageren.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Precies.

De heer **Boon** (PVV): Maar het gaat om actief handhaven.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dat kunnen wij niet toezeggen. Wij kunnen niet toezeggen dat wij daartoe nooit genoodzaakt zullen zijn.

De **voorzitter**: De heer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dank u wel. Ik begrijp wat de gedeputeerde hierover zegt, maar ik denk dat in de motie bedoeld wordt dat u niet zonder dat een handhavingsverzoek ingediend wordt gaat handhaven. Dus eigenlijk is de vraag: als er geen handhavingsverzoeken komen, wilt u dan afzien van handhaving? Dat is de vraag en dat is volgens mij ook wat u toegezegd hebt in de vorige Statenvergadering. Heb ik dat goed begrepen, of niet?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): In de vorige Statenvergadering heb ik toegezegd dat wij aan de handhavingsverzoeken die gedaan zijn door MOB in principe geen gevolg willen geven, voor zover dat kan, want dat is gebaseerd op een verweerlijn en die is beweeglijk door alle externe factoren die nu spelen. Laat ik het maar even zo zeggen. Dat is de disclaimer onder die principiehouding die we hebben. En actieve handhaving: ja, wij weten dat er natuurdoelanalyses aankomen die zullen vragen om een passend maatregelenpakket, en dan zullen we alles op een rij moeten zetten, actief, om te kijken hoe we daaraan kunnen voldoen.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dank u wel, voorzitter.

Mevrouw Vlasveld, Partij voor de Dieren, heeft gevraagd waarom bedrijven zouden willen meewerken aan monitoring. Omdat bedrijven graag naar doelsturing toe willen en niet middelensturing. Met die monitoring heb je daartoe veel meer mogelijkheden. U vroeg verder wat voor consequenties het heeft als uit die

monitoring blijkt dat de emissies hoger zijn dan wenselijk, of toelaatbaar. Op dit moment kan ik dat niet zeggen, omdat dat dan echt eerst weer geborgd zal moeten worden. Was het maar zo dat de real time monitoring al geborgd was en gebruikt zou kunnen worden om aan doelsturing te doen, maar dat is nog niet mogelijk. Dus wat er achteraan komt en wat voor consequenties dat heeft, weten we nog niet.

In de aangepaste motie M194A is de termijn van februari gewijzigd in 3 maart voor het voorleggen van het wijzigingsvoorstel interim-omgevingsverordening aan PS, waarmee juridisch wordt geborgd dat veehouders kunnen voldoen aan de emissienormen door het houden van minder dieren. Zoals gezegd: we doen ons best, maar we kunnen niks garanderen.

Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter!

De **voorzitter**: De heer Boon heeft nog een interruptie, begrijp ik.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. Ik had in de tweede termijn nog vragen gesteld over de latente ruimte en of de gedeputeerde in beeld heeft wat de gevolgen voor de boeren en hun opvolgers zijn. Aangezien voor de latente ruimte gewoon kosten zijn gemaakt in vergunningaanvragen, is de inzet van dit college dan ook, als latente ruimte onteigend wordt, om daar geld tegenover te zetten?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dat maakt onderdeel uit van de verkenning.

De heer **Boon** (PVV): Oké, maar met welke richting gaat u de verkenning in? U kunt alles verkennen, maar wat is het doel van de verkenning? Is het latente ruimte in te nemen zonder daar een vergoeding tegenover te zetten, of gaat u de verkenning in met een soort opkoopregeling van latente ruimte? Want dat maakt heel veel verschil.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Voor dit soort zaken gelden ook regels in dit land en die zullen we in acht nemen.

De **voorzitter**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dank u wel. Begrijp ik goed dat onze gewijzigde motie 'oordeel Staten' krijgt?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Excuses, dat had ik moeten zeggen: ja.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dank u wel. En mijn tweede vraag is: wordt deelname aan de real time monitoring, die naar ik heb begrepen begint met 25 stallen, daarna verplicht, of blijft het te allen tijde een vrijwilligheid?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Wij hopen dat dit een hele goede manier kan zijn om emissie te reduceren en wij hopen dat dit ook aansluit bij het ondernemerschap van boeren, dat zij zelf handelingsperspectief krijgen op basis van dat real time monitoren, dat er geen discussie is op basis van modellen, of wat dan ook, maar dat je echt kunt aantonen wat je bereikt binnen je bedrijf. En we hopen dan – even op het verzoek van mevrouw Dirken – dat dit soort maatregelen ook juridisch te borgen zijn.

De **voorzitter**: Ik ga als laatste naar de heer Van Zelst, en dan sluiten we af. De heer Van Zelst.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dank u wel. Nog even naar aanleiding van mijn tweede termijn. Ik had gevraagd of mevrouw Lemkes wilde ingaan op dat de rechter de datum bepaalt, dus of dat er een soort onderzoek naar juridisch kader moet komen. En ik kan me vergist hebben, maar volgens mij had ik in tweede termijn – ik had het in ieder geval wel opgeschreven- Over motie M195 had u nog geen oordeel geveld, dus u had niet gezegd ‘oordeel Staten’ of ‘ontraden’. Nou vermoed ik, M192 PVV was ontraden en M195 heeft vrijwel hetzelfde dictum, maar we hebben een hele discussie gehad, dus misschien dat u bij motie M195 wel tot ‘oordeel Staten’ komt. Dat zou ik graag nog van u horen.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Wilt u me even helpen met de inhoud, want ik heb motie M195 niet voor me.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): M195 zijn de stalaanpassingen, waarvoor ChristenUnie-SGP met Lokaal Brabant de datum tot 1 januari 2028 willen opschorten.

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): O ja. Volgens mij heb ik daarvoor al ‘ontraden’ aangegeven, met mijn toelichting.

Inderdaad ben ik u nog een antwoord schuldig op de vraag wie nou die datum bepaalt. Die datum nemen we op in onze IOV – ik heb net toegelicht waarom dat nodig is, in de verweerlijn –, maar ik heb eigenlijk bedoeld dat uiteindelijk, als de rechter het toch niet voldoende vindt, en we hebben helaas uitspraken van rechtbanken waarin de rechter zegt nog niet overtuigd te zijn van die provinciale maatregelen en dat die beter moeten worden onderbouwd- Dus ik bedoelde het misschien meer overdrachtelijk, dat die rechter niet precies de datum bepaalt, maar wel zegt: het moet sneller, of het moet anders, of u moet het beter onderbouwen. Dat is wat ik zonet bedoelde, mijnheer Van Zelst.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Zelst, tot slot,

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Helder. Ik begrijp wat u zegt. U zegt: het moet sneller zegt de rechter. Maar wil de rechter dan naar eind 2023, of zou het ook kunnen zijn dat de rechter zegt: nou, u moet het beter onderbouwen, dus u heeft meer tijd nodig, dus het moet wat verderop liggen?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Dat zal van de situatie afhangen: waar het is, op welke plek, dicht bij een natuurgebied, of verder weg, et cetera. Ik kan niet voor de rechter spreken en dat zou ik ook niet willen trouwens.

De heer **Van Zelst** (ChristenUnie-SGP): Dank je wel.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen-

De heer **De Heer** (CDA): Voorzitter, voorzitter! Voordat we de tweede termijn afsluiten, zouden wij graag nog een schorsing hebben.

De **voorzitter**: Dat had ik al toegezegd hè? Maar ik begrijp dat mevrouw Lemkes nog niet uitgesproken was?

Mevrouw **Lemkes-Straver** (GS, CDA): Nee, dank u wel, voorzitter. Ik wilde nog ingaan op de opmerking van de heer Brouwers van 50PLUS, want die raakte me wel, dat u zegt: we moeten het samen doen. Dat vind ik ook ontzettend belangrijk, dat vinden wij als college ontzettend belangrijk. Het feit dat hier vandaag zoveel insprekers zijn met verhalen die ons raken, en waarmee wij ook rekening hebben te houden in onze

besluitvorming en in ons bestuur- ik denk dat dat een heel belangrijke opmerking is die u gemaakt heeft. Dank u wel daarvoor.

De **voorzitter**: Dank u wel. Wij schorsen tien minuten voordat we tot afronding van deze vergadering en daarna stemming overgaan, althans dit deel van de vergadering, want daarna komt de rest van de vergadering nog.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter-

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Zou de griffie voordat we met de stemming aanvangen, duidelijk kunnen maken in welke volgorde de moties in stemming worden gebracht?

De **voorzitter**: Ja, dat is al gebeurd zelfs; het staat in iBabs, onder de vergaderstukken over dit onderwerp. Ik schors de vergadering tien minuten.

Schorsing (16:30-16.48)

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. Heeft de schorsing nog geleid tot aanpassingen? Want we zijn aan het einde gekomen van de besprekingen. Als er nog moties aangepast moeten worden, geef ik daarvoor de ruimte. Dat is niet het geval. Dan sluit ik de beraadslagingen en gaan we over tot stemming, zoals we met elkaar hebben afgesproken. De volgorde waarin de stemming gaat plaatsvinden hebt u gezien. Als we de stemming hebben gehad, ga ik u vragen over welke onderdelen u een stemverklaring wilt afleggen, zodat dat allemaal in één keer kan.

We zijn klaar voor de stemmingen. Als eerste brengen we in stemming motie M192, 'Deadline op 2028'. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Er zijn 52 stemmen uitgebracht, voor 19, tegen 33, en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden De Bie, Boon, Brouwers, Duijs, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, Jansen, mw. Van der Kammen, mw. Leeger, Van der Meeren, Van den Oetelaar, Paantjens, Van Pinxteren, Rutjens, Spooren, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Van Wely, Van Zelst.

Tegen hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Philippart, mw. Renders, mw. Sjouw, Spapens, Stoop, mw. Surminski, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart..

De **voorzitter**: Dan gaan we naar motie M195, 'Opschorten datum aanpassing stallen'. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Voor 20, tegen 32, en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Boon, Brouwers, Duijs, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Hendriks, Jansen, mw. Van der Kammen, mw. Leeger, Van den Oetelaar, Paantjens, Van Pinxteren, Rutjens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Van Wely, Van Zelst.

Tegen hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, De Bie, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, Heijmans, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw.

De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Philippart, mw. Renders, mw. Sjouw, Spapens, mw. Surminski, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar motie M191A, 'Gezond boerenverstand'. De stemming is geopend.
De stemming is gesloten. Voor 17, tegen 35, en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Boon, Brouwers, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Hendriks, Jansen, mw. Van der Kammen, mw. Leeger, Van den Oetelaar, Paantjens, Van Pinxteren, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Van Zelst.

Tegen hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, De Bie, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Duijs, Gremmen, Heijmans, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Philippart, mw. Renders, Rutjens, mw. Sjouw, Spapens, mw. Surminski, Verkade, mw. Vlasveld, Van Wely, mw. Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar motie M188A, die geen titel heeft. Het betreft de motie van de VVD c.s. De stemming is geopend.
De stemming is gesloten. Voor 28, tegen 24, en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, Heijmans, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Philippart, mw. Renders, mw. Sjouw, Spapens, Verkade, mw. Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden De Bie, Boon, Brouwers, Duijs, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Hendriks, Jansen, mw. Van der Kammen, mw. Leeger, Van der Meeren, Van den Oetelaar, Paantjens, Van Pinxteren, Rutjens, Spooren, Stoop, mw. Surminski, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, mw. Vlasveld, Van Wely, Van Zelst.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar motie M194A, 'Uiterlijk februari 2023 wijzigingsvoorstel motie M182-2022 naar PS'. De stemming is geopend.
De stemming is gesloten. Voor 43, tegen 9, en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Bolders, Boon, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Jansen, Janssen, mw. Van der Kammen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, mw. Renders, mw. Sjouw, Spapens, Spooren, Stoop, mw. Surminski, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden De Bie, Brouwers, Duijs, Van der Meeren, Van den Oetelaar, Van Pinxteren, Rutjens, Van Wely, Van Zelst.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar motie M193, 'Afblijven van latente ruimte'. De stemming is geopend.
De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 33.

Voor hebben gestemd de leden De Bie, Boon, Duijs, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Hendriks, Jansen, mw. Van der Kammen, mw. Leeger, Van der Meeren, Van den Oetelaar, Paantjens, Rutjens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Van Wely.

Tegen hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Bolders, Brouwers, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, Heijmans, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, mw. Sjouw, Spapens, mw. Surminski, Verkade, mw. Vlasveld, Van Zelst, mw. Zwart.

De **voorzitter**: We gaan naar motie M189, 'Ruim baan voor natuurinclusieve landbouw'. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Voor 36, tegen 16, en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Boon, Brouwers, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Heijmans, Hendriks, Hordijk, Jansen, mw. Van der Kammen, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, mw. Meeuwis-van Langen, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, mw. Sjouw, Spapens, Spooren, Stoop, mw. Surminski, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, Van Zelst.

Tegen hebben gestemd de leden De Bie, Bolders, mw. Dirken, Duijs, Gremmen, Holleman, Janssen, Karaaslan, Manders, Van der Meeren, mw. Meuwissen, Van Nuland, Van den Oetelaar, Rutjens, Van Wely, mw. Zwart.

De **voorzitter**: Dan ben ik bij motie M190, 'Ondersteuningsnetwerk'. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Voor 36, tegen 16, en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Boon, Brouwers, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, mw. Van Diemen-Vereijken, Duijs, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Heijmans, Hendriks, Jansen, mw. Van der Kammen, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, mw. Meeuwis-van Langen, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Rutjens, mw. Sjouw, Spapens, Spooren, Stoop, mw. Surminski, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, Van Wely, Van Zelst.

Tegen hebben gestemd de leden De Bie, Bolders, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, Manders, Van der Meeren, mw. Meuwissen, Van Nuland, Van den Oetelaar, mw. Zwart.

De **voorzitter**: Dan zijn we nu bij de laatste, motie M196, 'Niet handhaven bij PAS-melders'. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Close call: voor 27, tegen 25, en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden De Bie, Bolders, Boon, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Hendriks, Holleman, Jansen, Janssen, mw. Van der Kammen, Karaaslan, mw. Leeger, Manders, Van der Meeren, mw. Meuwissen, Van Nuland, Van den Oetelaar, Paantjens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Van Zelst, mw. Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Brouwers, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, Duijs, Heijmans, Hordijk, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Van der Linden, Ludwig, mw. Meeuwis-van Langen, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Rutjens, mw. Sjouw, Spapens, mw. Surminski, Verkade, mw. Vlasveld, Van Wely.

De **voorzitter**: Daarmee zijn we gekomen aan het einde van de beraadslagingen over dit onderwerp. Dank voor alle inzet en aanwezigheid. Deze stemmingen zijn het resultaat. Ik ga u ruimte geven voor stemverklaringen. U geeft een stemverklaring, maar we hoeven verder het debat niet over te doen hè? Ik zie de heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Stemverklaring bij motie M190. We hebben voorgestemd omdat we het eens zijn met het dictum, maar niet met alle overwegingen of constatering.

De **voorzitter**: Ik zie mevrouw Sjouw.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Wij volgen hierin GroenLinks. Wij hebben dezelfde stemverklaring bij deze motie.

De **voorzitter**: Ik kijk verder en zie de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Wij hebben tegen motie M196 gestemd, omdat daar stond 'onder geen enkel beding'. Dat vonden we te strikt, net als de gedeputeerde overigens.

De **voorzitter**: Ik zie mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dank u wel. Ik heb een stemverklaring bij twee moties. De eerste gaat om motie M188A. De fractie heeft alles gewogen, er staan goede zaken in de motie, maar er blijven ook zaken waar wij het niet mee eens zijn, ook in de gewijzigde versie. Wij houden vast aan onze idealen en kunnen daarom, ook na goed beraad, niet anders dan tegenstemmen.

De andere stemverklaring gaat om motie M196 met betrekking tot de PAS-melders. 'Onder geen enkel beding' gaat ons te ver. Op een gegeven moment moeten PAS-melders ook zelf kansen pakken. Doen ze dat niet, dan moet er gehandhaafd kunnen worden, al ontslaat dit de overheid er niet van om korte metten te maken met een door het Rijk gecreëerde illegale situatie.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Over motie M188A. Over het voorstel van onze coalitiecollega's verschillen wij van mening met hen. Alleen aanpassen in de IOV op alleen uitstellen van datum zonder zekerheid is niet zorgvuldig en realistisch genoeg. We weten pas als de handreiking van het Rijk er is tegen welke voorwaarden en eisen we houdbare vergunningen kunnen afgeven. Een volgende vergissing op dit dossier kan Brabant zich niet veroorloven, anders blijven nog veel vergunningen bij de rechter onderuit gaan.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk verder en zie de heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, motie M191A, 'Gezond boerenverstand', van het CDA. Wij hebben voorgestemd. Wij interpreteren deze motie zo, dat de datum er niet in kwam, dus dat die ook veel meer uitstel gaf dan 2028. Motie M188a van de VVD zonder titel geeft gewoon te weinig ruimte en wij zijn gewoon duidelijk: er moet nú duidelijkheid komen voor de agrarische sector, 2028 of méér.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank je wel, voorzitter. Ik heb een stemverklaring bij vier moties tegelijkertijd, als dat kan: M192, M195, M191A en M188A. Ik vind het jammer dat we er niet in geslaagd zijn om samen tot een besluit te komen, want uiteindelijk staat hier een hele grote groep buiten, of zit hier binnen, die zich, denk ik, verloren voelt.
Dank u wel.

De **voorzitter**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Bij dezelfde vier moties die net door de heer Brouwers genoemd zijn. Ook wij als Lokaal Brabant betreuren het dat er geen overeenstemming is bereikt en dat we juist het initiatief dat groeiende was, ook vanuit de sector, niet honoreren.

En dan motie M196: 'onder geen enkel beding' gaat ons net iets te ver, omdat dat juridisch gewoon niet houdbaar is, vandaar dat wij ons helaas genoodzaakt hebben gezien tegen die motie te stemmen.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat mevrouw Sjouw in de herhaling wil?

Mevrouw **Sjouw** (D66): Nee, we hebben nog een motie waarover we een stemverklaring willen afleggen.

De **voorzitter**: Daar geef ik u nu de ruimte voor, maar ik heb gezegd dat we alles in één keer zouden doen.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Sorry, dat had ik niet zo begrepen. Wij hebben dezelfde stemverklaring bij motie M196 als de drie eerdere partijen.

De **voorzitter**: Helder. Dit waren de stemverklaringen, neem ik aan? Ik heb niemand gemist, nee. Dan komen we nu aan het einde van de stemming op dit onderwerp en gaan we over naar de actuele motie 'Warme Kamers'.

Actualiteiten

Actuele motie SP over Warme Kamers

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Spapens.

De heer **Spapens** (SP): Dank u wel, voorzitter.

Voorzitter. Een heleboel mensen in Brabant kunnen de energierekening niet meer betalen en zitten thuis in de kou en/of zonder licht. Het door het Leger des Heils opgestarte initiatief Warme Kamers verspreidt zich ondertussen als een warme vlek over Nederland. De provincie Zuid-Holland steunt dit initiatief, zo ook het bedrijfsleven, waar men bijvoorbeeld kantines tot warme kamers heeft omgetoverd. Er zijn steden waar wethouders zich breed maken om Warme Kamers gerealiseerd te krijgen / bij te dragen. Hoe mooi zou het zijn als met behulp van Provinciale Staten / Gedeputeerde Staten in de provincie Noord-Brabant van kleine kern tot grote stad in elke gemeenschap één of meerdere Warme Kamers komen, waar men terecht kan voor wat warmte, een luisterend oor, waar men even bij kan komen.

Voorzitter. Brabant staat bekend om zijn warme, bourgondische gastvrijheid. Kunnen we het Statenhuis niet onderdeel laten zijn van de Warme Kamers en, zo ja, onze gast een kopje koffie of thee laten genieten? Is de gedeputeerde bereid om een rondje wethouders te doen per mail, telefoon of in persoon, om kenbaar te maken dat het belangrijk is om hierin gezamenlijk op te trekken, elkaar te versterken? Noord-Brabant kent nu een 150 Warme Kamers. Dat dat er heel veel meer mogen worden en met dank aan Provinciale Staten

en Gedeputeerde Staten in Noord-Brabant het verschil is en wordt gemaakt, al is het maar, voorzitter, dat in deze laatste vergadering van dit jaar dit is besproken en het aandacht heeft gegenereerd. Ik heb hier een motie waarvan ik het dictum niet meer zal voorlezen, omdat dat al in deze tekst aangehaald is, en die krijgt u van mij.

Motie M197-2022: Warme Kamers

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 16 december 2022; constaterende dat

- veel inwoners van Noord-Brabant moeite hebben de verhoogde energierekening te betalen en noodgedwongen thuis de kachel uit of zeer laag moeten zetten;
- het energieplafond pas eind januari op de rekening te merken is;
- het Leger des Heils het initiatief genomen heeft in het hele land 'Warme Kamers' te openen, waar mensen niet in de kou hoeven te zitten, kunnen lezen, studeren of elkaar ontmoeten en waar kinderen bij een normale temperatuur kunnen spelen of hun huiswerk maken;

overwegende dat

- de oproep is gedaan om bij dit initiatief aan te sluiten, zodat er voor iedereen een Warme Kamer in de buurt is;
- verschillende andere organisaties zich hierbij aangesloten hebben, maar in heel veel plaatsen in Noord-Brabant nog geen Warme (buurt)Kamer is;

verzoeken Gedeputeerde Staten

- om het provinciehuis als warme huiskamer open te stellen en te communiceren aan de provincie;
- om op korte termijn met gemeenten in gesprek te gaan en te vragen of ook zij willen aansluiten om voor meer 'Warme Kamers' in Noord-Brabant te zorgen, bijvoorbeeld door hun maatschappelijk vastgoed open te stellen;

en gaan over tot de orde van de dag."

Maurice Spapens, SP.

De **voorzitter**: Dank u wel. De gedeputeerde.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (GS, VVD): Dank u wel, voorzitter. Nou, het was, en is eigenlijk nog steeds, heel koud deze week en de winter begint officieel pas over vijf dagen. Helaas was het voor heel veel mensen ook thuis koud, zodat we in dit geval echt kunnen spreken van een actuele motie. Het is zelfs een warme motie en deze warme motie past bij het Huis van Brabant, want het provinciehuis is feitelijk al open als Warme Kamer voor alle bezoekers. Iedereen is hier welkom, zoals u vandaag ook hebt kunnen zien, voor een gratis kopje koffie, kopje thee, praatje aan de koffiebar. Men kan zelfs in het bedrijfsrestaurant lunchen en in het openbare gebied is voor iedereen gratis wifi beschikbaar. Men kan hier werken, er zijn voldoende zitjes om te ontmoeten en te werken. Als deze motie wordt aangenomen, zullen wij als GS gaan communiceren dat wij in het provinciehuis onze service als Warme Kamer aanbieden. Dat zullen wij dan doen voor een periode tot en met 31 maart 2023, want dan begint de lente. Mocht de aanloop groter worden, dan zouden we een van de vergaderkamers beschikbaar kunnen maken, of een zone in een openbaar gebied, en die specifiek reserveren als Warme Kamer.

Wat betreft het tweede dictum: voor dit initiatief van het Leger des Heils, en nu van de SP hier, om Warme Kamers te openen in Brabant kunnen wij de Kring van Brabantse gemeentesecretarissen en ons netwerk van regionale accountmanagers inzetten, die de contacten met de gemeenten onderhouden.

Al met al kan ik dus zeggen dat wij deze motie omarmen, in de hoop dat wij veel Brabanders kunnen verwarmen.

De **voorzitter**: Dus uw appreciatie is 'geen bezwaar'. De heer Spapens.

De heer **Spapens** (SP): Dank u wel, voorzitter. Na deze warme beantwoording kan ik alleen maar zeggen: 'warmelijk' dank en laten we met z'n allen die Warme Kamers groter maken en uitbreiden.
Dank u wel.

De **voorzitter**: Is er nog iemand van uw Staten die het woord wenst? Ik zie de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dank u wel, voorzitter. Het is natuurlijk vreselijk als mensen hun energierekening niet kunnen betalen. Het gaat zelfs verder dan dat: niet alleen de energierekening, we zitten sowieso in een koopkrachtcrisis. Die koopkrachtcrisis is natuurlijk veroorzaakt door het feit dat de overheid smijt met geld, waarvoor hoge belastingen nodig zijn en de inflatie moet worden aangewakkerd. Het is veroorzaakt door het feit dat we in een energietransitie zitten naar dure wiebelstroom. Windturbines, zonnepanelen en biomassa zijn nou eenmaal duurder en het maakt ons ook nog eens een keer afhankelijk van Russisch gas, als we geen Gronings gas gebruiken. En nu merken we daar de gevolgen van. Dat mensen hun energierekening niet kunnen betalen is nog maar het begin. Het wordt ook tijd dus om de oorzaken weg te nemen. Dat kunnen we helaas hier niet in het provinciehuis, maar alleen landelijk, zodat we dit soort symptoombestrijding niet meer nodig hebben. En misschien ook een vraag dan-

De **voorzitter**: U bent door uw tijd heen.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Mag ik nog een vraag stellen?

De **voorzitter**: Ja, alleen een vraag.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Als we het provinciehuis openstellen, kunnen we dan ook tegelijkertijd een oproep doen aan de aan ons verbonden partijen, waar allerlei deugdirecteuren er nogal warmpjes bij zitten, dat zij bijvoorbeeld de burelen van de BMF en Kunstloc ook openstellen?

De **voorzitter**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (Groep De Bie): Dank, voorzitter. Ik heb twee korte vragen. Het is inderdaad een warme motie. Nu heb ik begrepen dat de SP er als partij ook redelijk warmpjes bij zit. Ik heb de balans bekeken van 2021 en ik zag voor 5 miljoen aan vastgoed staan. Dus mijn eerste vraag is: wat heeft de SP zelf gedaan, met hun eigen vastgoed, om Warme Kamers aan arme mensen ter beschikking te stellen? Mijn tweede vraag betreft de financiële reserves van de SP. Ik zag op diezelfde balans 5,5 miljoen aan spaartegoeden staan en ik vroeg me af hoeveel geld al is besteed aan het bestrijden van de energiearmoede. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik dacht dat ik de heer Van Hattem zag. Ja.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Dit lijkt een heel warm voorstel, maar we zitten natuurlijk met toren-, torenhoge energierekeningen door de maatregelen die ons worden opgedrongen door een stel geflippte klimaat-harikrishna's die denken dat de wereld gered kan worden door iedereen op deze manier die klimaatpak op te dringen, die totaal onbetaalbaar is. We moeten er echt werk van maken om die energierekening omlaag te krijgen, zodat alle Brabantse huiskamers gewoon warme kamers blijven. Daarom is dit voorstel, zoals daarnet al werd gezegd, pure symptoombestrijding. Ik bedoel: heel veel verder dan de Gestelse buurt zullen mensen niet komen om hier naar het provinciehuis te komen en die mensen zijn, zoals de gedeputeerde net al heeft aangegeven, sowieso al van harte welkom voor een kopje koffie als het provinciehuis open is. Dus het is ook nog eens een totaal overbodige motie. Bovendien hebben we zojuist al gemerkt dat onze boerrengezinnen in Brabant gewoon in de ijzige koude worden gezet door deze

provincie. Laten we eerst maar eens wat warmte in die boerenhuiskamers krijgen voordat dit hier op deze manier doorgaat.

Kortom, voorzitter, het is een overbodige motie en zulk soort symptoombestrijding gaan we niet steunen. Zorg eerst maar dat de energierekening omlaag gaat en dat we van al die onzinnige maatregelen af gaan. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Hoe jammer is het dat we zo'n heel mooi initiatief vanuit de SP meteen weer politiek gaan maken. Dit is het Huis van Brabant, we staan hier in het Huis van Brabant, laten we iedereen hier welkom heten, en zeker in deze tijd het huis openstellen en daar eventueel ook nog iets extra's voor doen. Ik vind dat de gedeputeerde uitstekend heeft verwoord dat wij die warmte met z'n allen moeten geven en ik vind het zo ontzettend jammer dat we dit politiek maken. Laten we het gewoon doen, laten we zorgen voor iedereen. Volgens mij staan we daar allemaal voor.

De **voorzitter**: Dank u wel. Zijn er nog anderen die het woord wensen? Mevrouw Van Boxel, ga uw gang.

Mevrouw **Van Boxel-van Gruijthuijsen** (D66): ... de motie en ook de reactie van GS, dus wij zullen deze ook steunen. Wij zijn ook blij met het initiatief.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de heer Spapens voor een korte reflectie, waarna we de bespreking afsluiten.

De heer **Spapens** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik begin nog maar een keertje te danken voor de warme woorden die gesproken zijn.

In reactie op de vragen. Ik zal het partijbestuur van de SP vragen of het mogelijk is een van de ruimtes in Amersfoort open te stellen.

Wat de betreft financiën: het is natuurlijk geweldig dat wij zo transparant zijn. Daar zou ik het bij willen laten.

Dank u wel.

De **voorzitter**: We gaan niet een heel debat voeren, mijnheer Van Hattem. Wat is uw punt?

De heer **Van Hattem** (PVV): Heel kort, voorzitter. Ik zou de heer Spapens willen vragen wat er nog meer openbaar moet worden gemaakt aan een reeds openbaar gebouw. Want het is een openbaar gebouw, het is openbaar toegankelijk, iedereen kan hier gaan zitten. Dus wat is de toegevoegde waarde van deze motie? Ik zie hem niet.

De **voorzitter**: We gaan geen debat voeren over deze motie. U hebt deze vraag in eerste termijn ook niet gesteld, althans: ik heb hem niet gehoord, maar dat zal vast aan mij liggen. Ik kijk naar de heer Spapens: wilt u hier antwoord op geven, of niet? Ja. Dat is dan het laatste wat we doen met betrekking tot deze motie.

De heer **Spapens** (SP): Voorzitter. Het is natuurlijk geweldig dat dit een openbaar publiek gebouw is. Wat wij hier vragen is om als Brabant het voorbeeld te geven. Als wij onze ruimte niet openstellen, hoe kunnen wij dan aan allerlei andere organisaties vragen om mee te gaan? Het is geweldig dat er een specifieke ruimte toegezegd is voor de mensen, mocht daar behoefte aan zijn. Ik denk dat dat meer dan genoeg is.

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee sluiten we de bespreking af.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter-

De **voorzitter**: Nee, ik heb gezegd dat we hierover geen uitgebreid debat gaan voeren. Dat zit ook niet in de orde. Het punt zoals aangegeven door de heer Spapens is, denk ik, helder. Ik sluit deze bespreking en ga naar Statenvoorstel Slotwijziging 2022.

Besprekingsstukken

80/22 Slotwijziging 2022

De **voorzitter**: De heer Verkade.

De heer **Verkade** (GL): Dank u wel, voorzitter. Wij zijn blij met de slotwijziging, met name omdat ook de reserve natuurbeheer en -ontwikkeling erin zit. Daarnaast 4 miljoen indexatie OV-concessies, dat schiet op, 5,5 miljoen garantstelling OV-concessie West-Brabant, we zijn er nog niet, maar het is een eind op de goede weg.

Een laatste, kritischer puntje betreft bijlage 2, het totaaloverzicht subsidies. In de eerste kolom gaat het over onze zakenpartners. Dat is wel heel erg marktdenken, want er staan allemaal instellingen bij die niet zaken doen, maar iets goeds doen voor Brabant. Wat ons betreft de suggestie om het woordje 'zakenpartner' in de toekomst te vervangen door iets wat meer past.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. De slotnota betreft de laatste begrotingswijziging van 2022 en een flink aantal wijzigingen voor de jaren erna. Beleidswijzigingen met financiële consequenties worden de laatste paar jaar afgedaan in Statenmededelingen, waardoor PS onvoldoende in stelling komen. De financiële autorisatie door PS wordt daarbij pas naderhand ergens in een begrotingswijziging geregeld, op één hoop geveegd met talloze andere financiële wijzigingen, en evident als mosterd na de maaltijd.

Deze slotnota bevat niet alle nog af te handelen budgettaire kwesties die bekend waren bij het aanbieden van deze slotnota. GS hebben zelfs aangekondigd dat nog openstaande budgettaire kwesties uit recente Statenmededelingen pas na de verkiezingen worden afgehandeld. Dat is in strijd met de financiële verordening, die voorschrijft dat er geen budgettaire open eindjes mogen zijn aan het einde van een bestuursperiode, en daarmee zou GS onrechtmatig handelen. Voorzitter, wat gaan GS doen om alsnog rechtmatig te handelen?

Dan inhoudelijk, voorzitter. De BOM heeft een exploitatiesubsidie mogen ontvangen van bijna 5,5 miljoen euro. Maar de directeur van de BOM ontvangt een uitermate riant salaris, zelfs iets boven de Brabantnorm. Op grond van de ASV is er dus een weigeringsgrond voor de exploitatiesubsidie. Voorzitter, waarom is die eigenlijk niet toegepast?

Voorzitter. In de subsidielijst die u aan PS voorlegt treffen wij een subsidie aan voor 'Gezinshuis El Noor'. Dit gezinshuis richt zich specifiek op migrantengezinnen. Voorzitter, waarom is er tegen alle afspraken in sprake van dergelijk doelgroepenbeleid? En waarom faciliteert de provincie initiatieven die segregatie in de hand werken?

Het Holst Centre hangt ook stevig aan het Brabantse subsidie-infuus, in het verleden met leningen en subsidies, destijds nog onder gedeputeerde Pauli, en ook nu nog. Zo lezen we in de slotnota dat er sprake is van subsidie aan het Holst Centre + Nanjing Technische Universiteit. Kan het college uitleggen waar een Chinese universiteit Brabants belastinggeld voor nodig heeft?

Voorzitter. De subsidievoorwaarden schrijven altijd voor dat wie Brabantse subsidie ontvangt, of dat nou een gift, een garantstelling of een lening is, in zijn communicatie-uitingen daarvan aankondiging moet doen. Een jaar of tien geleden heb ik het college er al eens op geattendeerd dat dat lang niet altijd werd nageleefd. Voorzitter, ik constateer dat er niets is verbeterd. Om bij Holst te blijven bijvoorbeeld: op de website van Holst treffen we een batterij aan partnerorganisaties aan, maar geen enkele vermelding van de provincie. Dat geldt trouwens ook voor Libéma, groot-subsidiecasher van de overheid. Ook Gezinshuis El Noor vermeldt niet dat zij gesponsord wordt door de Brabantse belastingbetaler. Ik wil graag van het college weten of, en, zo ja, hoe gecontroleerd wordt op subsidievoorwaarden. Tot zover.

Motie M198-2022: Géén Brabants belastinggeld voor islamitische of 'interculturele' organisaties

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december ter bespreking van Statenvoorstel 80/22 Slotwijziging 2022; constaterende dat:

- uit 'Bijlage 2 Statenvoorstel 80/22: Totaaloverzicht subsidies begroting 2022' blijkt dat aan het 'Gezinshuis El Noor' een projectsubsidie is verleend door de provincie;
- 'Gezinshuis El Noor' zichzelf omschrijft als 'het eerste islamitisch gezinshuis in Nederland' en nadrukkelijk de 'islamitische identiteit' uitdraagt;¹
- ook in provinciale documenten² deze 'islamitische identiteit' expliciet benadrukt wordt: 'El Noor biedt ondersteuning vanuit de eigen islamitische achtergrond. Kinderen en jongeren vanuit diezelfde achtergrond voelen zich meer thuis in dit gezinshuis, waarin zij hun eigen geloof en culturele achtergrond kunnen voortzetten' en:
'Er is een tekort aan pleeggezinnen en gezinshuizen die kinderen met een andere culturele en geloofsachtergrond opvangen. El Noor is één van de weinige interculturele gezinshuizen in Nederland, die vanuit de eigen islamitische achtergrond kinderen begeleidt'³;

overwegende dat:

- GS de afgelopen jaren herhaaldelijk kenbaar hebben gemaakt géén specifiek doelgroepenbeleid te voeren⁴;
- het bevorderen van 'interculturele' / islamitische gezinshuizen door middel van een projectsubsidie desondanks een vorm van specifiek doelgroepenbeleid is;
- het uitgangspunt 'hun eigen geloof en culturele achtergrond kunnen voortzetten' nooit een beleidsdoel mag zijn;
- deze ontwikkeling contraproductief is voor de integratie en bovendien islamisering stimuleert;
- roepen GS op:
- op geen enkele wijze islamitische of 'interculturele' organisaties te subsidiëren of anderszins te faciliteren;

en gaan over tot de orde van de dag."

¹ <https://www.elnoor.nl/over-ons/>

² <https://www.brabant.nl/subsites/debrabantsestijlprijs/over/de-brabantse-stijlprijs-2021/finalisten/gezinshuis-el-noor>

³ https://atlas.brabant.nl/documenten/ruimtelijke_ontwikkeling/De_Brabantse_Stijlprijs_2021/Documenten/Documentatie_Gezinshuis_El_Noor.pdf

⁴ Zie bijv. beantwoording vraag 3a:

https://www.pvvnordbrabant.nl/images/statenvragen/Specifiek_integratiebeleid_irt_NOMB_beantwoording_dd_16-02-2016.pdf

Alexander van Hattem, PVV

Patricia van der Kammen, PVV.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Kort even vanaf de plaats. Traditiegetrouw wil ik graag complimenten geven aan heel GS voor deze slotwijziging. Het ziet er goed uit.

De **voorzitter**: De heer Van der Meeren.

De heer **Van der Meeren** (Groep De Bie): Dank, voorzitter. In het stuk staat stellig beschreven dat de financiële mutaties die in de slotwijziging zijn verwerkt geen nieuw beleid bevatten. Dat zou kloppen voor alle beleidsthema's, maar in het voorstel onder lid 2 stellen we ook het totaaloverzicht van begrotingssubsidies 2023 vast en in een bijlage ook de subsidies die nog in de pipeline zitten; dat zijn projectsubsidies en leningen ter waarde van 36 miljoen euro. Een aantal van deze, en vooral projectsubsidies, kan onze fractie niet steunen. Het gehele voorstel zorgt dat de begroting wordt opgehoogd met 136 miljoen, de begroting 2023 wordt opgehoogd met 211 miljoen. De fractie van BVNL staat voor een kleine, slagvaardige overheid. Dit met het eerdergenoemde past niet bij dat uitgangspunt. Daarom zullen wij tegenstemmen.

Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Ik heb verder niks toe te voegen. Dank u wel.

De **voorzitter**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Vanaf mijn plaats, als u het toestaat. Als wij kijken naar de slotwijziging, zien we dat steeds meer middelen geparkeerd worden in fondsen en in reserves, zonder dat Provinciale Staten daar op een of andere manier grip op hebben. Dat is wel makkelijk voor de bedrijfsvoering, maar het budgetrecht ligt hier bij onze Staten, dus wij zouden het college met klem willen verzoeken hiermee terughoudend om te gaan en dit instrument in de toekomst minder te hanteren.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de reflectie vanuit uw Staten. Alleen, de gedeputeerde kent de motie niet, dus we schorsen even twee minuten.

Schorsing (17:19-17.22)

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. Het woord is aan gedeputeerde Van Gruijthuijsen.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Dank u wel, voorzitter. De slotwijziging van dit jaar geeft aan dat wij als GS zo goed mogelijk proberen de hand aan de kraan te hebben om administratieve wijzigingen op een goede manier vast te leggen naar aanleiding van besluiten die al eerder zijn genomen in dit jaar. Daarmee proberen we recht te doen aan de werkwijze die wij met elkaar hebben afgesproken.

Ik ga nu de inbreng van een aantal van u doorlopen.

Ik zal eens gaan kijken, mijnheer Verkade, of we iets kunnen wijzigen aan de term 'zakenpartners', bijvoorbeeld door gewag te maken van 'samenwerkingspartners' of iets dergelijks.

Op 2 december heb ik een goed gesprek gevoerd met de commissie Sturen en verantwoorden en daarin hebben ook een aantal onderwerpen de revue gepasseerd die nu door een aantal woordvoerders zijn aangesneden. In deze slotwijziging zijn de wijzigingen opgenomen die tot begin oktober daadwerkelijk bij ons bekend waren en waarover ook al besluiten genomen waren, of waarvan nog geen Statenmededelingen onderweg waren. Desalniettemin gebeurt alles wat wij doen binnen de kaders die wij hier met u hebben afgesproken. Ook als er nu nog Statenmededelingen zijn en daarin zaken staan zullen die gewoon rechtmatig en keurig afgehandeld worden. Daarover hadden we ook al in de commissie S&V gesproken.

Onze uitvoeringsorganisatie de BOM, ook daar worden keurig binnen de WNT, binnen die voorwaarden, gewoon afspraken gemaakt, dus binnen de subsidieverantwoording zoals we dat hebben gedaan.

De communicatie, de manier waarop op websites of anderszins gepubliceerd wordt, dat zijn projectsubsidies. Dat wil niet zeggen dat onze partners meteen overal alles vast moeten leggen en dat ze ons logo, of een andere tekst, moeten vermelden. Het gaat echt specifiek om projecten. De subsidies die in de pipeline zijn opgenomen zijn al opgenomen in de begroting.

Ten slotte de motie die is ingediend-

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie. Mevrouw Van der Kammen heeft het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat de WNT-norm wordt toegepast, maar volgens de ASV van de provincie dient de Brabantnorm gehonoreerd te worden om voor een exploitatiesubsidie in aanmerking te komen. Dat is een weigeringsgrond voor subsidie in Brabant. Hoe kijkt u daartegen aan?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Zoals u inmiddels eigenlijk al suggereert, hebben wij daar geen weigeringsgrond op uitgesproken bij de BOM. Het gebeurt binnen de WNT-norm en dat is voor ons leidend geweest om de subsidie gewoon over te maken.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Dan constateer ik dat de algemene subsidieverordening van de provincie niet nageleefd wordt. Waarom niet?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Daar kijken wij toch net wat anders tegenaan, mevrouw Van der Kammen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dan hoor ik heel graag waarom.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Wij zijn ervan overtuigd dat dit binnen de algemene subsidieverordening wel juist is.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik zal het via Statenvragen afhandelen.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Ik was gebleven bij de motie, die oproept om geen religieuze, islamitische organisaties subsidie te verlenen. Het gaat niet om een religieuze identiteit van elke samenwerkingspartner, of zakenpartner, zoals het nog officieel vastligt. De vraag is of de organisatie waaraan wij een subsidie overmaken past binnen de kaders die door uw Staten zijn vastgesteld, of de uitvoering daar ook binnen past. Wij kijken niet naar religieuze achtergronden.

Ik ben even aan het zoeken naar de specifieke vraag die door de heer Van der Meeren is gesteld-

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter. De kaders van de provincie stellen dat er geen sprake is van doelgroepenbeleid. Waarom wordt daar in dit geval dan van afgeweken?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Nogmaals: de subsidies worden verstrekt aan de hand van het vastgestelde beleid en vastgestelde uitvoeringsagenda's. Dat doet niet af aan de identiteit van een organisatie, of het nu gaat om een katholieke organisatie, een atheïstische organisatie of een islamitische organisatie, mevrouw Van der Kammen. Vandaar dat ik, en daar was ik nog niet aan toe gekomen, deze motie ontraad namens het college.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Maar de provincie heeft een specifiek kader, dat er geen sprake moet zijn van doelgroepenbeleid, en toch wordt dat hier toegepast. Waarom?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): U zegt dat het 'of / of' is, de mening van het college is dat het 'en' kan zijn.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): De oproep van de heer Van Pinxteren snappen we natuurlijk, maar dat zijn wel de werkwijze en de mogelijkheden die we inzetten om binnen de kaders zo goed mogelijk met partners, ook eventueel via fondsen, het beleid van de provincie te kunnen uitvoeren. Daarmee kom ik volgens mij tot een einde van deze eerste termijn, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga even inventariseren of iemand gebruik wil maken van een tweede termijn in uw Staten. Mevrouw Van der Kammen. Anderen nog die gebruik willen maken van de tweede termijn? Dat is niet het geval. Dan heeft mevrouw Van der Kammen het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, dank je wel. Toch even terugkomend op die subsidie: dat wordt wel gemakkelijk afgedaan, maar het gaat om specifiek doelgroepenbeleid, namelijk beleid specifiek gericht op migranten. Het provinciale beleid heeft doelgroepenbeleid niet meer geldig verklaard, dus dat dient hier ook gewoon niet toegepast te worden.

Ik heb ook heel specifiek gevraagd waarom een Chinese universiteit Brabants belastinggeld moet ontvangen. Ik heb ook gevraagd aan het college of, en op welke manier, gecontroleerd wordt op subsidievoorwaarden. De gedeputeerde had het over "ja, maar we gaan echt niet kijken of ze overal wel een logootje neerzetten of zo", maar het bijzondere is dat dat juist wél expliciet zo in de subsidievoorwaarden staat. Dus het zou toch wel goed zijn dat het college dan ook gewoon controleert of die subsidievoorwaarden ook worden toegepast.

Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. De gedeputeerde heeft het woord.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Dank u wel, mevrouw Van der Kammen. Een aantal vragen van u zijn zo concreet, dat ik er even tijd voor nodig heb. De vraag over die Chinese universiteit zal schriftelijk worden beantwoord, mevrouw Van der Kammen. Tegelijkertijd kan ik ook iets aangeven over de subsidierelatie met de BOM. Ik heb begrepen dat het salaris van de directeur niet alleen binnen de WNT, maar zelfs binnen de Brabantnorm valt. Daarmee heb ik hopelijk die vraag van u al keurig beantwoord. En wat ik heb aangegeven, dat het niet over een of ander logootje gaat, op de centrale website, maar wij controleren daadwerkelijk, als er een projectsubsidie, of een exploitatiesubsidie, is gegeven, of voldaan wordt aan de subsidievoorwaarden zoals we die gesteld hebben. Daarnaast kan ik u zeggen dat dat niet alleen de werkwijze is van onze ambtelijke organisatie, maar dat ik en mijn collega's het daadwerkelijk ook

heel prettig vinden, als we geld uitgeven aan een organisatie, aan een doelstelling voor Brabanders, dat ook daar de inzet van de provincie ook daadwerkelijk genoemd wordt.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Fijn om te horen dat het college die controles toch serieus neemt op de voorwaarden voor subsidieverlening. Ik heb het college een beetje geholpen, want ik heb ook wat onderzoek gedaan. Zoals ik net al zei: een organisatie als Libéma, die de afgelopen jaren toch heel wat subsidie binnen geschept heeft van deze provincie, vermeldt bijvoorbeeld op geen enkele manier dat de provincie daaraan meegeholpen heeft. Dus ik zou zeggen: trek die subsidie lekker in!

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Ik hoor het u zeggen, mevrouw Van der Kammen. Wat betreft de subsidie waaraan u refereert voor de islamitische organisatie, ik blijf in herhaling vervallen: het past binnen het kader. Wij hebben ook kaders waarin we zo nu en dan specifiek – en dan pak ik hem even op mijn eigen portefeuille – aandacht geven aan jongeren die langs de arbeidsmarkt staan, soms ook aan ouderen die langs de arbeidsmarkt staan, en dat past allemaal binnen de uitvoeringsagenda's en het door u vastgestelde beleid.

Tot zover deze tweede termijn, mevrouw de voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan sluit ik de beraadslaging over dit voorstel en gaan we naar de beperkte besprekstukken, te beginnen bij Statenvoorstel 70/22, Procedure wensen en bedenkingen inzake een geldlening uit de immunisatieportefeuille aan Stichting Belevenispark Pukkemuk voor de realisatie van een vakantiepark met bijbehorende centrale voorzieningen.

Beperkte besprekstukken

70/22 Procedure wensen en bedenkingen inzake een geldlening uit de immunisatieportefeuille aan Stichting Belevenispark Pukkemuk voor realisatie van een vakantiepark met bijbehorende centrale voorzieningen

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Holleman.

De heer **Holleman** (VVD): Ja, voorzitter. Is Pukkemuk een mooi initiatief, goed voor het toerisme in de regio Midden-Brabant en met een maatschappelijke bijdrage? Deze vraag kan de VVD volmondig met 'ja' beantwoorden. Het is zeker een goede investering in de Brabantse samenleving. Maar is een lening uit de immunisatieportefeuille dan ook het juiste instrument voor Pukkemuk? Daar heeft de VVD in de themavergadering wel vraagtekens bij gesteld, en dat heeft vooral te maken met de hoge risicorating, en met name de grote kans op faillissement van 11,5 procent. Is hiermee wel voldoende gegarandeerd dat deze provinciale middelen ook voor toekomstige generaties beschikbaar blijven en verhoudt dit zich dan ook met de risicomijdende houding, die immers voorop staat bij de immunisatieportefeuille? De VVD heeft zich erover verbaasd dat bij een bedrijf als Eindhoven Airport, waar de kans op faillissement nihil is, zoveel weerstand uit de Staten kwam en dat het bij een veel hoger risico op faillissement zo gemakkelijk lijkt te gaan – tijdens de themavergadering werd zelfs geopperd om de risicorating naar beneden bij te stellen. Begint het verstrekken van een lening uit de immunisatieportefeuille dan niet op willekeur te lijken? De VVD vraagt dan ook voor de toekomst aan de gedeputeerde om een goed gesprek met PS te voeren over wanneer het risiconiveau nog aanvaardbaar is om een lening uit de immunisatieportefeuille te kunnen verstrekken, want hier bestaan nu geen geldende kaders voor.

Het is wel goed dat de gedeputeerde heeft uitgelegd dat extra waarborgen zijn ingebouwd, zoals de grote post onvoorzien in de exploitatie, om de risico's in te perken. Nu op dit moment heldere kaders ontbreken

voor wanneer de hoogte van een risiconiveau nog aanvaardbaar is, en we hier wel degelijk ook een grote maatschappelijke meerwaarde zien, kunnen we wel instemmen met het voorstel van het college, zonder dat dit wat ons betreft tot een precedent leidt.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Van der Hamsvoord met haar maidenspeech.

Mevrouw **Van der Hamsvoord-Huijbers** (CDA): Dank u wel. Voorzitter, zoals afgesproken zal ik het kort houden. Aansluitend op de oordeelsvormende vergadering willen wij een amendement indienen. Vanuit het doel van de immunisatieportefeuille willen wij dat nu niet het risicoprofiel voor de gehele looptijd wordt vastgelegd. Ik zal het dictum voorlezen: "in het kader van de wensen- en bedenkingenprocedure aan GS mee te geven dat de hoge risicotaxatie gedurende de looptijd van de lening mogelijk niet in verhouding is met het risico gedurende de duur van de lening. Vanuit het doel van de lening van de immunisatieportefeuille om maatschappelijke doelen te bereiken verzoeken wij GS voor de Stichting Belevenispark Pukkemuk vijf jaar na de start van de aflossingsperiode opnieuw het risico te bepalen en overeenkomstig het risico de rente (basisrente plus risico-opslag) bij te stellen."

Ik heb begrepen, voorzitter, dat dit ook mijn maidenspeech is-

De **voorzitter**: Dat had ik net aangegeven, ja.

Mevrouw **Van der Hamsvoord-Huijbers** (CDA): Daar was ik niet helemaal op voorbereid, maar dan wil ik me beperken tot de vraag aan uw Staten om vooral in deze zaal de samenwerking op te zoeken en de maatschappelijke doelen primair te stellen.

Daar wil ik het bij houden.

Amendement A23-2022: Risicoprofiel voor Pukkemuk

"Provinciale Staten van Noord Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, behandelend het Statenvoorstel 70/22 met betrekking tot de procedure wensen en bedenkingen inzake geldlening uit de immunisatieportefeuille aan Stichting Belevenispark Pukkemuk voor realisatie van een vakantiepark met bijbehorende voorzieningen;

besluiten dat de tekst

'ter kennis van GS te brengen dat zij geen wensen en bedenkingen hebben met betrekking tot het voornemen van GS om een geldlening vanuit de immunisatieportefeuille te verstrekken aan Stichting belevenispark Pukkemuk, gevestigd in Dongen'

wordt vervangen door

'in het kader van de wensen- en bedenkingenprocedure aan GS mee te geven dat de hoge risicotaxatie gedurende de looptijd van de lening mogelijk niet in verhouding is met het risico gedurende de duur van de lening'.

Vanuit het doel van de lening verzoeken wij GS om voor Stichting Belevenispark Pukkemuk jaar na start van de aflossingsperiode opnieuw het risico te bepalen en overeenkomstig het risico de rente (basisrente plus risico-opslag) bij te stellen."

Marcel Thijssen, CDA

Ria van der Hamsvoord, CDA.

De **voorzitter**: Dank u wel, gefeliciteerd en daar hoort een bosje bloemen bij.

Applaus

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Spapens.

De heer **Spapens** (SP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Wat is het toch mooi dat we als provincie bereid zijn om het verschil te maken voor een bedrijf dat laagdrempelige toegang biedt, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst heeft, Pukkemuk. Lovende woorden in de commissiebespreking van vrijwel alle partijen over Pukkemuk.

Voorzitter. Hoe groot is de kans dat er nu een meteor door het dak van het Statenhuis valt? Enorm klein. Dat is ook de kans op faillissement van Pukkemuk. Sterker nog: na realisatie van de geplande uitbreiding op de al bestaande camping met overnachting is het bedrijf zelfs 12 miljoen waard, meer dan geleend gaat worden. Ik vroeg de gedeputeerde of Gedeputeerde Staten in plaats van constructief flexibel wilden zijn in de commissie: geen B3-rating waarvoor gekozen is, maar de gulden middenweg, een B2-rating. Dat doe ik nu weer middels een amendement, dat ik namens SP, 50PLUS en Lokaal Brabant indien.

De **voorzitter**: U wordt zo te zien geïnterrupteerd door de heer Holleman.

De heer **Holleman** (VVD): Ja, voorzitter, ik heb een vraag over het amendement. GS zijn met een voorstel gekomen en de risicorating daarin is gebaseerd op adviezen van deskundigen. Ik vroeg me af op welk rapport van welke deskundige u uw amendement baseert.

De heer **Spapens** (SP): Door adviesbureau Zanders is een advies gegeven, dat was een B1-risicoanalyse. We hebben er naderhand stukken over gekregen en daarin wordt aangegeven dat die B1 ook een B2 had kunnen zijn, maar eerder een B1. Er is echter nooit aangegeven dat het een B3 was. De B3-analyse is de uitkomst die vanuit Gedeputeerde Staten gekomen is. In de commissie heb ik al aangegeven dat het ons zou sieren om de gulden middenweg te kiezen, niet 11,75 procent faillissementsrisico, maar de helft daarvan.

De **voorzitter**: De heer Holleman.

De heer **Holleman** (VVD): Ja, voorzitter. Er was inderdaad een mail en daarin stond dat ze op B2 uitkwamen, maar dat toch hebben bijgesteld. Het advies was uiteindelijk dus niet B2. Maar als u twijfelt aan de informatie die vanuit Gedeputeerde Staten komt, waarom vraagt u dan bijvoorbeeld niet een second opinion aan? Waarom gaat u nu in een amendement zelf zomaar een risicorating bepalen, zonder dat er echt een hard advies van een deskundige onder ligt?

De heer **Spapens** (SP): Ik bepaal niet zomaar zelf een risicorating. Er is een advies gegeven voor B1 en de uitkomst in het stuk is B3. Daar tussenin ligt B2. Dat lijkt mij de gulden middenweg.

De **voorzitter**: De heer Holleman, tot slot.

De heer **Holleman** (VVD): Dan constateer ik dat, mocht het amendement worden aangenomen, een Statenbesluit zou worden genomen waar geen advies onder ligt van een deskundige.

De **voorzitter**: Mijnheer Spapens.

De heer **Spapens** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik dien het amendement in en zal u dat zo meteen overhandigen. Wat ik daarna nog had willen zeggen, maar daar kwam een interruptie op, is dat het Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten zou sieren om voor de gulden middenweg te kiezen en die ook aan Pukkemuk toe te kennen. Hiermee wordt het mogelijk gemaakt dat een laagdrempelig pretpark wordt uitgebreid, wordt verbeterd, lang niet zo groot als De Efteling of de Beekse Bergen, maar juist daardoor een welkome toevoeging op hetgeen ze al ruim negentien jaar doen in Midden-Brabant.

Dank u wel, voorzitter.

Amendement A24-2022: B2-rating voor Pukkemuk

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 16 december 2022, behandelend het Statenvoorstel 70/22 Procedure wensen en bedenkingen inzake een geldlening uit de immunisatieportefeuille aan Stichting Belevenispark Pukkemuk voor realisatie van een vakantiepark met bijbehorende centrale voorzieningen;

besluiten dat de tekstpassage 'ter kennis van Gedeputeerde Staten te brengen dat zij geen wensen en bedenkingen hebben met betrekking tot het voornemen van Gedeputeerde Staten om een geldlening vanuit de immunisatieportefeuille te verstrekken aan Stichting belevenispark Pukkemuk, gevestigd in Dongen' vervalt en gewijzigd dient te worden in de volgende tekst:

'in het kader van de wensen- en bedenkingenprocedure aan Gedeputeerde Staten mee te geven de rating, genoemd in paragraaf 4 'Risico en risicoafdekking', onder 1. Kans op faillissement, van de beoordeling van de geldlening aan Stichting Belevenispark Pukkemuk (opgenomen als bijlage 1 bij het statenvoorstel) niet met 2 notches (trappen/niveaus), maar met 1 notch neerwaarts bij te stellen. Daardoor ontstaat een uiteindelijke risicorating van B2, wat een kans op faillissement van 5,21 procent inhoudt'."

Maurice Spapens SP

Jan-Frans Brouwers, 50PLUS

Wil van Pinxteren, Lokaal Brabant.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Spapens. Ik geef het woord aan de heer Kutlu.

De heer **Kutlu** (D66): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Volgens onze fractie, D66, ligt hier een heel mooi project van de Stichting Pukkemuk, dat absoluut onze steun en aandacht verdient. Het is ook een goed voorbeeld voor de ondernemers die hun kansrijke projecten met een sociaalmaatschappelijk doel niet op een andere manier gefinancierd kunnen krijgen. Daarom is de immunisatieportefeuille een geschikt middel om dit soort projecten financieel te ondersteunen. Natuurlijk moeten we heel kritisch beoordelen of de inhoud van een aanvraag voldoet aan de voorwaarden, maar dat moet dan wel op een rechtvaardige wijze plaatsvinden. Zoals ook tijdens de themadag is gebleken, voldoet de Stichting Pukkemuk aan deze voorwaarden. Om die reden vindt onze fractie dat Pukkemuk moet kunnen rekenen op een maximale en gelijkwaardige ondersteuning van de provincie, zoals wij die ook bij alle andere eerdere projecten hebben gegeven. Helaas hebben wij uit informatie die ons heeft bereikt van de Stichting Pukkemuk begrepen dat zij niet altijd de juiste en door haar verwachte informatie en steun heeft gekregen van de provincie. Dat betreuren wij. Als wij de Brabanders iets toezeggen, moeten we dat ook kunnen waarmaken. Ook de financiële steun die wij beschikbaar stellen moeten we voor iedereen op een correcte en efficiënte wijze toepassen. Van onze fractie krijgt de Stichting Pukkemuk in ieder geval onze volledige steun voor haar aanvraag. D66 heeft geen bezwaar tegen de aanvraag van de Stichting Pukkemuk voor een geldlening uit de immunisatieportefeuille voor realisatie van een vakantiepark met bijbehorende voorzieningen. Wij wensen hen verder veel succes.

Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Verkade, van GroenLinks.

De heer **Verkade** (GL): Dank u wel, voorzitter. GroenLinks sluit zich aan bij alle mooie woorden die gesproken zijn over het initiatief Pukkemuk. Dat staat buiten kijf. Over het risico van dit initiatief hebben wij wel een andere mening dan tot nu toe geventileerd is. De VVD begon er al eerder over: waarom is Eindhoven Airport nou anders beoordeeld door deze Staten dan een initiatief als Pukkemuk? Dat zit wat GroenLinks betreft echt in de manier waarop je risico's beoordeelt. Gefocust wordt nu erg op wat voor rating een organisatie in dit geval heeft en of daarmee nog een beetje kan worden geschipperd. Wat GroenLinks betreft is het ook heel erg belangrijk dat het geld van de Brabander dat wij op deze nuttige en maatschappelijke manier inzetten ook terugkomt. Als geld terug moet komen, moet je een zekerheid hebben, en die hadden /

hebben wij niet bij Eindhoven Airport en krijgen we in dit geval wel duidelijk. Wat ons betreft is dat een heel belangrijk onderscheidend punt. Daarom gaan wij er ook in mee. We horen wel graag nog even van de gedeputeerde hoe tegen de risicorating wordt aangekeken voor het bepalen van het uiteindelijke rentepercentage. Afhankelijk van die reactie gaan wij met een van de amendementen mee.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik zie dat mevrouw Van der Kammen al in de startblokken staat. Zij heeft het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. De PVV vindt dat de provincie niet voor bankier moet spelen. Dat vinden we ook in het geval van Pukkemuk, een prachtig bedrijf dat wij ondanks ons standpunt een heel warm hart toedragen. Onze mening neemt echter niet weg dat wij het nog méér van belang vinden dat de provincie ondernemers gelijk behandelt. Daar is hier geen sprake van. Het extern bureau Zanders, vaste treasury-adviseur van de provincie, waardeerde het faillissementsrisico voor Pukkemuk met een B1, oftewel een kans van 2,75 procent. Ambtelijk wordt vervolgens achter de schermen die B1 aangepast naar een B3, zodat het faillissementsrisico plotseling zogenaamd meer dan 11 procent is, met als gevolg dat Pukkemuk een belachelijk hoge rente moet gaan betalen. Documenten over die ambtelijke aanpassing van de rating heb ik tot drie keer toe opgevraagd, maar daarover heb ik niets ontvangen. Voorzitter, dat deugt niet. Over het waarom van die ambtelijke bijstelling meldt het college dat die nodig was omdat het bij Pukkemuk om nieuwe bedrijfsactiviteiten zou gaan, een zogenaamde spronginvestering, wat door bureau Zanders niet zou zijn meegenomen, aldus het college. Voorzitter, ik betoogde in de themacommissie al dat dat een onzinstelling is. Aanvullend daarover nog het volgende-

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Verkade.

De heer **Verkade** (GL): Dank u wel, voorzitter. Een vraag aan de PVV. Deelt u de mening van GroenLinks dat de discussie over hoeveel procent het nou precies is dat er kans is op een faillissement, echt koffiedikkijken is, dat je dat heel moeilijk kunt doen voor de toekomst en dat het daarom juist zo belangrijk is om een goede zekerheid te hebben? Want zo'n faillissementskans van één op..., wat is het?, dat zegt niemand wat; een meteoriet werd erbij gehaald. We hebben het over toekomstkijken, en dat kunnen we niet. We hebben de afgelopen jaren gezien wat er kan gebeuren in onze samenleving. Dus deelt u dat het belangrijker is om te kijken wat je als zekerheid krijgt dan die discussie te voeren over of het nou een kans van één op 'zus', of één op 'zo' is?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Nou, voorzitter, ik denk dat het en-en is. Die zekerheden zijn er, dat staat als een paal boven water; die zijn er gewoon, dat heeft de businesscase netjes uitgewezen, de taxatie heeft dat netjes uitgewezen, dat is glashelder. Maar behalve die zekerheden die er zijn, is er ook gewoon een vaste procedure voor dit soort gevallen. Als de provincie leningen verstrekt, vindt ze dat daar een rating onder moet liggen, een treasuryrapport. Dat is prima, maar dan moet je ook als provincie consequent handelen en als een treasurybureau, dat hier altijd die onderzoeken doet, een advies geeft, dat ook accepteren. Het is dus niet of-of, maar en-en wat de PVV betreft.

De **voorzitter**: De heer Verkade.

De heer **Verkade** (GL): Helemaal eens dat het en- en is, mevrouw Van der Kammen, maar wat ons betreft dan wel echt met de nadruk op die zekerheid en wat minder op dat toekomstkijken, want nogmaals: die glazen bol hebben we niet.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Aanvullend daarover nog het volgende. Ik vroeg om álle correspondentie met Zanders en heb wat mailcorrespondentie ontvangen. Uit die stukken blijkt klip-en-klaar

dat de provincie bureau Zanders heeft geïnformeerd over het feit dat het om een spronginvestering gaat. Ook heeft bureau Zanders aan de provincie proactief gevraagd de businesscasestukken te mogen ontvangen. Een reactie daarop vanuit de provincie ontbrak bij de mailcorrespondentie. De ambtenaar van dienst doet een en ander vervolgens af met "Het is daarmee de verwachting dat de gestelde vragen van Zanders telefonisch of via Teams zijn beantwoord". Dat is ofwel een uitvlucht, ofwel een volstrekt brevet van onvermogen. Men weet kennelijk niet hoe men deze casus heeft afgehandeld. Dit is te zot voor woorden, voorzitter. De PVV dient dan ook een amendement in met de boodschap dat de provincie ondernemers gelijk dient te behandelen. Er moet dus gewoon een streep door het eigen aanpassingsbeleid.

Amendement A25-2022: Gelijke monniken, gelijke kappen

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op vrijdag 16 december 2022, ter bespreking van Statenvoorstel 70/22 'Procedure wensen en bedenkingen inzake een geldlening uit de immunisatieportefeuille aan Stichting Belevenispark Pukkemuk voor realisatie van een vakantiepark met bijbehorende centrale voorzieningen';

besluiten in Ontwerpbesluit 70/22 B:

de tekst 'besluiten:

ter kennis van Gedeputeerde Staten te brengen dat zij geen wensen en bedenkingen hebben met betrekking tot het voornemen van Gedeputeerde Staten om een geldlening vanuit de immunisatieportefeuille te verstrekken aan Stichting Belevenispark Pukkemuk, gevestigd in Dongen'

te wijzigen in:

'besluiten:

ter kennis van Gedeputeerde Staten te brengen dat de provincie ondernemers gelijk dient te behandelen: Gelijke monniken, gelijke kappen.

Dat betekent dat de handelwijze van het eigenstandig neerwaarts bijstellen naar de lagere risicorating B3 door de provinciale organisatie niet acceptabel is. De bijstelling staat haaks op het advies van de door extern adviesbureau Zanders opgestelde risicorating B1. Bureau Zanders was op de hoogte van het feit dat het ging om een spronginvestering, zo blijkt uit de correspondentie. Ook heeft bureau Zanders proactief informatie opgevraagd over de businesscase. Daarmee moet worden verondersteld dat de rating van bureau Zanders wel degelijk de bedrijfsuitbreiding inclusief de nieuwe activiteiten in acht heeft genomen';

en gaan over tot de orde van de dag."

Patricia van der Kammen, PVV.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan mevrouw De Kinkelder.

Mevrouw **De Kinkelder** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. De PvdA steunt het voorstel van Gedeputeerde Staten voor het mooie en sympathieke park Pukkemuk en ziet af van verdere spreektijd.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan heeft de heer Rutjens het woord.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dank u wel, voorzitter. Dames, mijne heren Brabanders. Terwijl de Brabanders koopkracht verliezen door inflatie-euro's en de afgedwongen dure energietransitie, is de provincie Brabant stinkend rijk, 2,7 miljard euro rijk, en politici kunnen beslissen wie geld uit de pot krijgt. Onder andere door die hoop geld bemoeit de provincie zich steeds meer met ons. Een voortwoekerende overheid is gevaarlijk vanwege belemmering van vrije keuzes en verstoring van de vrije markt, vanwege geldverkwisting, vanwege het gevaar op machtsmisbruik en netwerkcorruptie. Toch wil de Brabantse provincie bankje spelen met uw miljarden. Er ontstaat een ongezonde verstrengeling tussen grote bedrijven, grote belangengroepen en de overheid. Berucht zijn bijvoorbeeld de warme banden tussen Brabantse overheden en Lips. Vergunningen en leningen worden meestal soepel verstrekt aan Libéma. Een belletje naar Rosmalen, en er is zó een covid-testcentrum, of een azc, geregeld, waar Lips nog meer aan kan verdienen.

De ondernemer achter Pukkemuk wil ook wel gunstig 10 miljoen euro lenen tegen dezelfde voorwaarden als het netwerk van gedeputeerden. Na lang aandringen hebben GS besloten, misschien als een soort schamlap, misschien om de schijn van vriendjespolitiek af te kunnen weren, dat verzoek hier in stemming te brengen. En dus, in plaats van te spreken over bijvoorbeeld Brabantse wegen en fietspaden, waar nog steeds 130 miljoen euro tekort voor is, gaan 53 politici doen alsof ze voor een bank werken en zeven andere politici doen net alsof ze bankdirecteur zijn. En ze doen allemaal net alsof ze verstand hebben van risicoprofielen en markttrentes. Na de scheiding van kerk en staat wordt het tijd om in Brabant ook onze economie en de staat te scheiden. Dan kunnen we de provincie kleiner maken, geld aan Brabanders teruggeven en de lasten verlichten. Daar hebben Brabanders veel meer aan dan aan politici die bankje willen spelen.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer De Bie.

De heer **De Bie** (Groep De Bie): Dank u wel, voorzitter. Pukkemuk, een sympathiek doel, het is al meer gezegd, staat dicht bij de mensen, in ieder geval dichterbij dan grote bedrijven als Libéma en andere bedrijven die door de immunisatieportefeuille worden bediend. Het dossier is typisch zo'n voorbeeld van het feit dat de provincie ver is verwijderd van de burger. Het is vrij duidelijk dat met grote bedrijven als Libéma en De Efteling meer affiniteit is. Het contrast tussen Pukkemuk en de andere immunisatieportefeuilles is groot. Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat de behandeling van de zaak Pukkemuk, en dat is dan het proces van de totstandkoming van de lening, anders is, in die zin dat het langer heeft geduurd en dat er ook meer, en misschien wel meer belastende voorwaarden aan de lening worden verbonden. We zien dat de provincie niet op de juiste manier weet te schatten dat juist de positie van de persoon van de ondernemer, die in alle vrijheid moet kunnen blijven ondernemen, niet gebonden mag zijn aan een strakke, interne governance, van doorslaggevend belang is als het gaat om de bepaling van het betalingsrisico, of succes van de onderneming.

Belang van Nederland is voorstander van de lening, maar met de navolgende kanttekeningen. We zijn in eerste instantie ten principale tegen het uitlenen van gelden uit de immunisatieportefeuille, maar dit mkb-bedrijf misgunnen wij de financiering niet, aangezien andere grote bedrijven al eerder een financiering kregen. Belang van Nederland zou graag willen dat de voorwaarden en bedingen die aan de geldlening hangen gelijk zijn aan de voorwaarden en bedingen die de andere grote bedrijven worden aangeboden. Tot zover.

De **voorzitter**: Hartelijk dank. Ik ga naar de heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank je wel, voorzitter. Soms noemen mensen mij wel eens 'meneer Pukkemuk', ik heb ook een andere bijnaam, 'meneer Automaatje', maar dat even terzijde.

Het is misschien gek om te zeggen, maar volgens mij zijn we vanaf 2018 bezig en ik heb allerlei namen van gedeputeerden gehoord, die allemaal prachtige beloften hebben gedaan, maar uiteindelijk is het gedeputeerde Smeulders die er toch voor gezorgd heeft dat er een leningvoorstel ligt. Er werd net nogal negatief over hem gedaan, maar ik wil daar toch complimenten voor uitdelen, want dat is niet gemakkelijk gegaan. Als je kijkt naar de immunisatieportefeuille, en ik weet dat er al veel over is gezegd, maar die hebben nou eenmaal-, en volgens mij voldoet Pukkemuk daar echt volledig aan. Waar we nog mee zitten, is de risicorating. En toen, de gedeputeerde weet het ook, werd ik een beetje stil. Waarom niet gelijke monniken, gelijke kappen? Om daar toch mee uit te komen, hebben wij samen met de SP en Lokaal Brabant een amendement ingediend om, zeg maar, van B3 naar B2 te gaan.

Daar wil ik het bij laten, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Tot slot de heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voorzitter. Ik zal het enigszins beperkt houden, omdat ik met verschillende petten op gekeken heb naar dit voorstel in het verleden. Maar toch. In mijn 45-jarige loopbaan, en met name de laatste 15 jaar, ben ik bij zeer veel leisure- en recreatiebedrijven geweest, zeker in het kader van stages en stagelopen van studenten van een mbo. Ook op het bedrijf Pukkemuk ben ik geweest en wat mij daar opviel, is dat we hier spreken over ondernemers / eigenaren die zeer bevlogen met hun vraagstuk en met hun bedrijf bezig zijn. Als zij dan willen groeien, en juist weer een segment in de markt willen aanboren, samen met mensen met een beperking, die daar hun werkzaamheden verrichten, raakt dat meteen een zwak plek in mijn hart.

Voorzitter. We hebben als provincie een onafhankelijk deskundige ondershands gevraagd om een oordeel uit te brengen over de risicorating. Daar is een rapport over uitgekomen en het verbaasde mij, toen ik het voorstel las, dat dan toch de provincie zegt – want het is ondershands gebeurd aan een deskundige en als u die deskundige niet vertrouwd had, had u een second opinion of anderszins moeten doen –, als de uitkomst B1 is, dat we dan naar B3 gaan. En ja, de gulden middenweg, oké, dat is het misschien in de motie geworden, maar ik denk dat de onderneming, ook gezien de staat van de onderneming en de manier waarop zelfs in een periode van corona zwarte cijfers zijn geschreven, het verdient om onze steun te krijgen en door te gaan, evenals de andere grotere jongens in ditzelfde segment. Gelijke monniken, gelijke kappen.

De **voorzitter**: Hartelijk dank. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de termijn van uw Staten en geef ik het woord aan gedeputeerde Smeulders.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank je wel, voorzitter. Drie minuten voordat het kerstdiner zou beginnen volgens de planning hebben we het toch nog gehaald: ik mag u van repliek gaan dienen in het dossier Pukkemuk, en ik ben daar blij mee. Ik wil uw fracties in ieder geval bedanken voor de bijdragen.

We hebben het over een Statenvoorstel voor wensen en bedenkingen voor leningen uit de immunisatieportefeuille, met een stevige onderbouwing. We hebben een themabijeenkomst gehad waarin we een goed gesprek hebben gevoerd met elkaar, en waar ik ook de gelegenheid had om dingen toe te lichten. Ik merk wel dat een aantal dingen nog niet volledig opgehelderd zijn, ondanks het feit dat we u deze week nog nadere informatie hebben toegestuurd; daar ga ik zo nog op in. Het fijne is dat dit een dossier is waarmee u goed bekend bent, omdat onder andere door 'meneer Pukkemuk', maar ook anderen in uw gezelschap, al vaker naar dit dossier is gevraagd en u de totstandkoming het laatste jaar ook nauwgezet hebt kunnen volgen, omdat wij u een aantal memo's-gedeputeerden hierover hebben kunnen toesturen. Gezien de beperkte tijd zal ik niet alle fracties één voor één langslopen. Ik zal wel zorgen dat ik op alle punten inga.

Drie blokjes: algemeen, risico en rente. Ondertussen zal ik de drie amendementen die zijn ingediend door CDA, SP en PVV van een appreciatie voorzien.

Fijn te horen dat in de Staten nu een breed draagvlak lijkt te zijn. Ik hoor van VVD, CDA, D66, GroenLinks, PvdA, 50PLUS, Lokaal Brabant en, toch wel enigszins tot mijn verrassing, BVNL, dat er steun is voor dit voorstel, en dat is fijn om te zien. Onze organisatie en ons college hebben zich enorm ingespannen om tot een voorstel te komen. Het past ontzettend mooi in ons beleid en ik wil uitspreken dat het fijn is, ook vanuit vrijetijdseconomie, dat wij een organisatie als Pukkemuk kunnen ondersteunen om de volgende stap, echt een level-up, te gaan maken. Dus het is fijn om dit voorstel te kunnen doen.

Dan naar het risico. Het betreft een laagrisico-financiering, het is goed dat nogmaals te benadrukken, met een robuuste businesscase, die we extern hebben laten checken door een gespecialiseerd bureau, en een relatief hoge zekerheidsstelling – dat klopt ook, daar hebben een aantal fracties ook aan gerefereerd. Daarom past het uitstekend in onze immunisatieportefeuille. De immunisatieportefeuille staat op onze financiële ladder bovenaan, dus het is logisch dat we dat op deze manier doen, ook omdat het LOF daaraan is aangehaakt. De vraag die de heer Holleman gesteld heeft, in de themabijeenkomst, maar ook zojuist, is natuurlijk terecht: hoe laagrisico is laagrisico nu eigenlijk? Dat is een terechte vraag, omdat dat nergens heel hard is vastgelegd. Er is nergens een percentage/rating vastgelegd, niet in de treasuryverordening en ook

niet in het treasurystatuut. Het is misschien ook verstandig om dat niet te doen, maar een gesprek voeren over wat dan laagrisico is, of dat een A-rating is, of een B1-, B2- of B3-rating, zoals Pukkemuk, of zelfs ónder B3, is natuurlijk zinnig. In de themabijeenkomst heb ik de suggestie gedaan om dat in de commissie Sturen en verantwoorden te doen, ook met collega Van Gruijthuijsen, en het lijkt me uitstekend dat dat georganiseerd gaat worden.

Dan gaan we naar de neerwaartse bijstelling van de risicorating. Tijdens de themabijeenkomst heb ik een paar keer geprobeerd dat op te helderen en deze week heb ik er nog een memo over gestuurd. Het externe bureau Zanders, waarvan u inmiddels ook de mailwisseling hebt ontvangen, heeft níét de nieuwe situatie, de investeringssituatie van Pukkemuk beoordeeld. Zanders heeft op basis van de jaarcijfers van de laatste drie jaar de huidige rating beoordeeld van Pukkemuk, dus zónder de investeringen die zij gaat doen en dus zonder de nieuwe businesscase. Dat is heel essentieel, want zo komt ze op B1 uit, en dat is belangrijk, want dat zegt iets over de uitgangspositie van het bedrijf Pukkemuk, dat heel solide en stevig is én de covidcrisis goed is doorgekomen, maar het zegt niks over de toekomstige businesscase en de investeringen die het gaat doen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen heeft het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank je wel, voorzitter. Uit de correspondentie blijkt heel duidelijk dat de provincie bureau Zanders wel degelijk geïnformeerd heeft over het feit dat het om een spronginvestering gaat én bureau Zanders heeft proactief gevraagd om de stukken over die businesscase te mogen ontvangen. Daarna werd het in die correspondentie stil en gesuggereerd wordt nu dat het misschien via Teams of telefonisch is afgehandeld met Zanders. Vertel eens: wat is er dan precies allemaal afgehandeld?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik heb die mailwisseling ook gelezen. U interpreteert het nu zo, dat Zanders dat heeft meegenomen in haar risicorating, maar dat was de opdracht helemaal niet. Dus dat is niet gebeurd. Dat is eigenlijk wat ik erover moet zeggen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Nou, dan heb ik een volgende vraag: waarom was dat de opdracht niet? Het was toch duidelijk dat u een lening ging verstrekken voor een investering in een vakantiepark?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, klopt. Nu stelt u een goede vraag – en dat is een positieve benadering; u kent mij –, die vraag is terecht. Als je een lening verstrekt, wil je een risicorating gaan doen van die nieuwe investeringssituatie, want daar zit het risico. Er worden dadelijk 60 bungalows gebouwd, met 10 miljoen euro provinciegeld, een centrumgebouw met vergaderfaciliteit en een bowlingbaan. Dat is er allemaal nog niet. Wij willen graag weten wat het risico is als dat er dadelijk wel is, en vooral het risico op een faillissement. Die situatie willen wij beoordelen en dat doen we op basis van de huidige situatie. Die rating hebben wij dus laten bepalen door Zanders. En vervolgens hebben wij zelf- en dat is ook onze standaard-werkwijze, wij hebben er expres bij de start van de werkwijze rondom de immunisatieportefeuille expertise voor in huis gehaald, van banken, wil ik daarbij zeggen, om die ratings intern te kunnen doen in zo'n investeringssituatie, en dat is wat hier ook gebeurd is. Wij komen dan uit op B3. In de themabijeenkomst heb ik uitgelegd dat wij dat zelfs nog hebben laten checken door Zanders, van: hé, onze inschatting is dat we het bij moeten stellen naar B3 in die investeringssituatie. Nou, daar is door Zanders van aangegeven dat ze zich zomaar kon voorstellen dat we daarop uitkwamen. Dat is hoe het gegaan is.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, de gedeputeerde praat heel veel, maar ik word er eigenlijk alleen maar moedelozer van als ik dit verhaal hoor. Hij benoemt het alsof dit het vaste proces zou zijn. Nou, als dat het vaste proces is, waarom is er dan überhaupt een duur extern bureau aan te pas gekomen om een rating af te geven, als het allemaal zogenaamd zelf in die toren zou kunnen? Ik heb namelijk ook gevraagd of er een standaardprocedure en een standaardproces is en kennelijk is dat er nog niet.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Nou, mevrouw Van der Kammen, u hebt wel de interne werkdocumenten, de proceduredocumenten, gekregen van ons team immunisatieportefeuille; dat hebt u deze week allemaal toegestuurd gekregen. Volgens die procedures wordt er gewerkt en beoordeeld. Dat is zonder meer waar. Uiteindelijk, als je hem plat slaat, is het zo dat ons college stelt dat de opdracht aan Zanders is geweest om de bestaande situatie te beoordelen en u zegt dat u dat niet gelooft. Dan vind ik het heel moeilijk om daarmee om te gaan. Ik hoop eigenlijk dat u gewoon het college gelooft als wij iets zeggen.

De **voorzitter**: U hebt al drie termijnen gehad, mevrouw Van der Kammen. De gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter.

Dat was het verhaal over de neerwaartse bijstelling. Zo komen we dus uit op B3. En nu wil ik een sprongetje maken. Ik heb al gezegd dat er een spronginvestering gaat plaatsvinden: 10 miljoen euro aan vreemd vermogen, nu is dat relatief veel lager, echt onder een miljoen, dadelijk 10 miljoen, dat doet iets met de ratio's, en het zijn echt nieuwe activiteiten die gaan plaatsvinden op een veel grotere schaal. Daar moet je gewoon rekening mee houden in je beoordeling. Je kunt zo'n risicobeoordeling niet maken op basis van de huidige activiteiten van Pukkemuk, terwijl je echt een enorme investering gaat doen. Zo werkt het echt niet en dat moeten we ook niet willen.

Dan een sprongetje naar het amendement van de SP. Tijdens de themabijeenkomst probeerde mijnheer Spapens mij met al z'n charmes ervan te overtuigen dat het toch echt beter was dat het B1 of B2 zou worden aan rating. Toen heb ik gezegd dat ik dat in principe ook wel zou willen: ik heb echt graag dat Pukkemuk een aantrekkelijke lening voorgeschoteld krijgt, want ons doel is om Pukkemuk te laten investeren. Alleen, dat gaat gewoon niet, omdat een risicoring objectief wordt vastgesteld op basis van expertise en niet, omdat we dat graag zouden willen, middels een amendement.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter. De gedeputeerde spreekt zichzelf wel aardig tegen, want als ik in technische vragen vraag om allebei die ratingsrapporten maar eens aan te leveren, krijg ik te horen "nee, er is maar één ratingrapport is, dat is van bureau Zanders, en wat wij gedaan hebben is een bijstelling", maar nu zegt hij toch dat, als we zo'n rating doen, we daarmee serieus moeten omgaan. Wat is het nou: heeft de provincie een rating uitgevoerd, of niet?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Het verzandt een beetje in een semantische discussie, vrees ik. Er is een rating uitgevoerd middels een ratingsrapport, dat is uitgebracht door bureau Zanders. Dat bestaat. In antwoord op uw technische vragen hebben we u laten weten dat we dat niet openbaar kunnen maken. Desalniettemin: als u het echt wilt, gaan we er geheimhouding op leggen en kunt ernaar kijken, dan weet u wat daar beoordeeld is. Daarnaast is er een bijstelling geweest, dat hebben wij u ook eerder verteld, en schriftelijk bevestigd. Dat is door onze specialisten uit de immunisatieportefeuille gedaan, die hebben uiteindelijk de definitieve, bijgestelde rating op basis van de investeringsvraag gedaan. Dat is hoe het in elkaar zit.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, maar op het moment dat ik vraag naar de documenten over die bijstelling, of bijgestelde rating – om maar niet in een semantische discussie te belanden –, blijft het stil aan de kant van het college. Kom daar nou eens gewoon mee over de brug, maak eens transparant wat er gebeurd is. Het is allemaal niet duidelijk wat er gebeurd is en dat maakt het vertrouwen in de politiek er niet beter op.

De **voorzitter**: Mijnheer Smeulders.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel. Ik vind het oprecht een serieus punt dat u niet zoveel vertrouwen hebt in wat ons college doet. Wij willen daar echt wel transparant in zijn. Wij proberen u alle informatie te verstrekken die we kunnen verstrekken. U heeft al best veel gehad, u heeft ook antwoord op uw technische vragen gehad. Er staan nog dingen open, dat klopt, ook omdat sommige dingen informatie van derden raken, waarvan wij weer moeten gaan vragen of we die beschikbaar mogen stellen. Dat ziet deels ook wel op die beoordeling van het risico in de investeringssituatie. U krijgt nog gewoon antwoorden daarop, dus die hoeft ik niet toe te zeggen, want die krijgt u gewoon.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen, tot slot.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Ik wacht al sinds 27 november op de bijstelling, of risicorating, van de provincie. Ik snap niet hoe daar nog derden bij betrokken zouden moeten zijn.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Omdat daar ook informatie over een businesscase en zo in staat natuurlijk, dus dat is wel degelijk relevant.

Goed. Op het amendement ben ik al ingegaan. Een opstelling van PS, waarin PS zelf de wens uitspreken – want dat is het eigenlijk – om een risicorating te verlagen, vinden wij als college echt niet verstandig. Het heeft ongewenste effecten voor volgende uitzettingen, want ik kan me voorstellen dat, als er een nieuw voorstel ligt, van wie dat ook mag zijn, ze wel een aantal Statenleden weten te vinden als we dit zouden gaan doen. Dus volgens mij moeten we dat echt niet willen. En twee: het is ook zo dat het iets doet met eerdere uitzettingen, waar we wel gewoon objectief hebben geoordeeld. Dus volgens mij is het geen goed idee om dit amendement aan te nemen. De appreciatie, mijnheer Spapens, is dan ook 'ontraden'.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dank u wel, voorzitter. De gedeputeerde heeft een vlammend betoog gehouden om niet de kredietratings aan te passen, omdat je het daarmee heel politiek maakt. Je haalt het weg van het objectieve en maakt het heel politiek: we vinden deze leuk, dus die krijgt een fijne rating, iemand anders vinden we niet leuk, dus die krijgt een minder goede rating, en daar ben ik het eigenlijk wel heel erg mee eens. Maar is dat niet inherent, vraag ik via u, voorzitter, aan de gedeputeerde, aan het feit dat je dit soort leningen door een politieke instantie gaat verlenen in plaats van door een bank? Dan krijg je toch dit soort politieke overwegingen over rentepercentages en creditratings? Dat kun je dan toch bijna niet vermijden?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik dacht heel eventjes dat ik het met u eens was, maar uiteindelijk toch weer niet. Het is namelijk zo: de financieringen die wij hier verstrekken in aard en omvang – dus: wat gaan we wel financieren, wat niet? – doen we natuurlijk op basis van onze eigen beleidskaders, om daar een stap in te kunnen zetten om onze eigen beleidskaders ook te realiseren. U mag beoordelen of u het überhaupt een publieke taak vindt. Dat is de vraag die wij hier stellen met die wensen- en bedenkingenprocedure. Uiteindelijk is dat inderdaad de politieke weg die u als Provinciale Staten maakt, wetende dat de publieke

taak ook niet in de wetgeving is vastgelegd. U bent gekozen om dat te beoordelen. Dat is één. Daarnaast vind ik wel dat, als het om voorwaarden gaat, dus rentes en risicoratings, dat objectief moet worden beoordeeld. Dat is niet politiek en dat moet het vooral ook niet worden. Dat is, denk ik, het antwoord op uw vraag.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Maar goed, de feiten zijn dat we eigenlijk nu twee instrumenten hebben. Het ene is de politieke keuze of we dit wel of niet willen doen en met het tweede kunnen we gaan rommelen in de marge om allerlei risicoprofielen en rentepercentages te doen, en iedereen die we leuk vinden krijgt gunstige voorwaarden en iedereen die we niet leuk vinden gaan we plagen. Toch?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik denk wel dat u weet dat het antwoord op die vraag 'nee' is, en dat is een serieus antwoord, mijnheer Rutjens. Wij doen echt onze uiterste best als college om iedere aanvrager in het kader van een financiering in de immunisatieportefeuille op dezelfde manier te behandelen. Dat wil niet zeggen dat iedereen dezelfde voorwaarden krijgt, het wil ook niet zeggen dat we iedereen kunnen financieren, maar het wil wel zeggen dat we iedereen zoveel mogelijk op eenzelfde manier proberen te behandelen. Dat hebben we hier ook gedaan en dat we hier vandaag staan met deze financiering is daar het bewijs van, en het is ook het bewijs tegen sentimenten die hier ook wel in deze zaal leven, want dat heb ik net gehoord, dat grote bedrijven wel financiering zouden krijgen en de kleintjes niet. Nou, dit kan ook, dus dit past ook. Dat is het antwoord.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik had net het amendement van de SP, en dat is amendement A23 – sorry dat ik vergeten ben dat te zeggen –, ontraden.

De **voorzitter**: De heer Spapens.

De heer **Spapens** (SP): Dank u wel, voorzitter. In de context van de rating waar we het elke keer over hebben, en dat heeft niets te maken met de vraag of ik hier als volksvertegenwoordiger een bedrijf wel of niet leuk vind, mis ik eigenlijk één ding, dat volgens mij heel belangrijk is voor waar het over gaat, namelijk: wat is nu de maatschappelijke taak of relevantie in deze rating en is die wel of niet meegenomen?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Mijnheer Spapens, ook u stelt hele goede vragen en ik ga er heel graag op in. Wij hebben de opdracht van u, als Staten, gekregen om financieringen uit de immunisatieportefeuille te verstrekken met een financieel en maatschappelijk rendement. Dat is randvoorwaardelijk aan die financiering: maatschappelijk rendement moet er zijn en u mag dat beoordelen in het kader van de publieke-taakcheck die u mag doen middels deze wensen- en bedenkingenprocedure. In de financieringsvoorwaarden zijn wij gebonden aan de treasuryverordening / treasurystatuut en proberen we aan de staatssteunregels te voldoen. In die hele beoordeling van risico en rente is maatschappelijk rendement in feite geen factor die wij wegen. Het is wel randvoorwaardelijk om überhaupt tot een financiering te komen, maar het is geen factor die wij wegen in de bepaling van de rente en de randvoorwaarden van de financiering.

De **voorzitter**: Mijnheer Spapens.

De heer **Spapens** (SP): Dus als ik u goed begrijp, wordt het niet meegenomen. Maar stel dat het wel meegenomen zou zijn, dan zou het waarschijnlijk wel op een B1-rating uitgekomen zijn qua risicoanalyse, omdat de maatschappelijke relevantie zo groot is dat u niet anders kunt, of ben ik nu aan het dromen?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): U bent wel een beetje aan het dromen, denk ik, ja. Die twee dingen verhouden zich gewoon niet tot elkaar. Het gaat om risico's en dat u het maatschappelijk relevant vindt kun je natuurlijk niet wegen als risico in het kader van een faillissement. Dus nee, dat verhoudt zich echt niet tot elkaar.

De **voorzitter**: U heeft een volgende interruptie. De heer Kutlu.

De heer **Kutlu** (D66): Dank u wel, voorzitter. Ik heb toch nog een vraag over de rating, het hogere rentepercentage en het faillissement. We hopen dat zo'n project gaat slagen en dat onze investering weer terugverdiend wordt, maar hoe hoger je het rentepercentage maakt, hoe meer risico zo'n ondernemer gaat lopen. Dus we zouden alles uit de kast moeten halen om te kijken of zo'n project niet een lager percentage verdient. Uit uw uitleg heb ik niet kunnen begrijpen of die uiterste poging gedaan is.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Het is niet ons doel om iedereen met een zo hoog mogelijke rente op te zadelen, want dat heeft inderdaad impact op de businesscase en dan wordt het een beetje negatieve spiraal, want dan wordt ook je risico weer hoger, dus dat is niet fijn. Dat is dus niet het doel en bovendien hadden we ook een maatschappelijke doelstelling. Ook hier zijn wij wel degelijk bezig om te kijken hoe we in de randvoorwaarden, dus níet de risicoring, níet de basisrente en de risico-opslag, maar wel hoe we op andere manieren toch kunnen zorgen voor aantrekkelijke leningsvoorwaarden. Ik kom daar zo meteen nog op terug.

De **voorzitter**: De heer Kutlu.

De heer **Kutlu** (D66): Dank voor deze uitleg. Ik wil nog even meegeven dat er nog behoorlijk discussie is over hoe de rating is vastgesteld, dat er geen concrete beschrijving voor de vaststelling van een rating ligt, en dat ik het onterecht zou vinden wanneer zo'n project daarvoor moet opdraaien.

De **voorzitter**: Mijnheer Smeulders, graag beantwoorden, en dan gaat u snel door.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja. Ik vind het jammer dat ik u niet helemaal heb kunnen overtuigen dat die rating op een goede manier tot stand is gekomen, want dat is wel echt de situatie, maar dat heb ik zojuist al geprobeerd uit te leggen.

Dan amendement A25 van de Partij voor de Vrijheid, ondernemers gelijk behandelen. Ja, zeker. Ik ben daar net al op ingegaan, en daarom staan we hier vandaag-

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Toch nog even, voorzitter. In de procesbeschrijving die ik van het college heb mogen ontvangen staat klip-en-klaar dat de financiële analyse dient plaats te vinden op eigenlijk de hele businesscase, inclusief het toekomstperspectief. Waarom is nu in hemelsnaam aan bureau Zanders een opdracht verstrekt die niet ziet op precies datgene wat je in je financiële analyse wilt meenemen?

De **voorzitter**: De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dat heb ik net ook al uitgelegd: omdat het ons een goede basis biedt om vervolgens de analyse in het kader van de investeringssituatie te kunnen beoordelen. Dat helpt gewoon heel erg. En het is ook wel gewoon een vorm van professionaliseren dat we die situatie nu als eerste laten beoordelen door een extern bureau, om er vervolgens zelf op te kunnen voortbouwen. Dat is eigenlijk de situatie.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Dat mist werkelijk alle logica. Want als er een businesscase ligt, laat je die doorrekenen en daarover een risicorating berekenen. Dan ga je niet eerst een kunstje doen om vervolgens zelf te kunnen gaan fröbelen.

De **voorzitter**: De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik vind dat echt een verkeerde voorstelling van zaken. In dit geval heeft een heel gespecialiseerd bureau, dat Zanders heet, naar de rating in de huidige situatie gekeken. Ik denk dat het hartstikke goed is dat we dat hebben laten doen, hartstikke professioneel. Dat is iets wat we extra doen. We zijn aan het professionaliseren met onze immunisatieportefeuille, dat is ook een lerende aanpak, en dit doen we nu. Hartstikke mooi. En vervolgens hebben onze specialisten die situatie in een investeringssituatie beoordeeld. Ook hartstikke goed. Daar hebben we de juiste mensen voor in huis en dat kunnen we gewoon doen. Dus ik snap werkelijk het probleem niet. En het woord 'fröbelen' vind ik echt niet gepast.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen, tot slot.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): U zegt dat u het altijd volgens hetzelfde proces afdoet, maar daarvan is hier gewoon helemaal geen sprake.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Goed, ik ga naar uw amendement. Ondernemers gelijk behandelen, ja, zeker, daar staat ons college heel erg voor, en daarom staan we hier vandaag, omdat we iedereen gelijkwaardig willen behandelen, of je nu een groter bedrijf bent in de vrijetijdseconomie of een kleintje, of je nou een stichting bent of niet – daar is het tijdens de themabijeenkomst ook nog over gegaan: dat is niet relevant –, De Efteling is wel een stichting, Stichting Natuurpark De Efteling, Pukkemuk is dadelijk een stichting, Libéma is een bv, het kan alle kanten op. Dus dat is echt iets wat belangrijk is. De titel van uw amendement spreekt ons heel erg aan, de inhoud daarentegen: dat gaat niet. U trekt hier een aantal conclusies die gewoon niet kloppen; daar ben ik net al op ingegaan. Zo zegt u: "Daarmee moet worden verondersteld dat de rating van Bureau Zanders wel degelijk de bedrijfsuitbreiding inclusief de nieuwe activiteiten in acht heeft genomen". Dat is gewoon niet zo. Dus dit amendement krijgt de appreciatie 'ontraden'. Anderzijds zijn we het geheel eens met de geest van het amendement, dat alle ondernemers gelijk behandeld moeten worden.

Ik ga nu door naar het blokje 'rente'. Er is een risicorating en dan gaan we vervolgens de rente vaststellen. We handelen binnen de kaders van de treasuryverordening en het treasurystatuut en de staatssteunregels, we handelen marktconform en uiteindelijk kom je dan uit op een bepaald renteaanbod. Dat is belangrijk, en ik ga nu ook meteen in op het amendement van het CDA. In de themabijeenkomst, en ook hier bij sommigen van u, komt een beetje het beeld naar voren van een hardvochtige financiële instelling die eropuit is om initiatiefnemers te benadelen. Nou, dat is geenszins het geval-

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Ik hoorde de gedeputeerde daarstraks betogen dat het ratingrapport van Zanders onder geheimhouding valt. Daar kan ik in zoverre nog best in meegaan, maar de opdrachtverstrekking is dat vast niet. Mogen we die dan vandaag a.u.b. ontvangen?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Het rapport valt nog niet onder geheimhouding; dat zullen we dan eerst moeten opleggen. We vinden wel dat het geheim moet blijven, omdat de opsteller van het rapport dat ook aan ons heeft gevraagd. Dat is één. Twee: de opdracht, ja, dat is een goed punt. Het zit min of meer ook

wel in de mailwisseling die u heeft gehad, maar ik zal kijken of we daar een formele opdrachtbevestiging van hebben en wat daarin staat, en dan krijgt u die. Nogmaals: ik heb hier werkelijk echt geen geheim voor u.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik ben vandaag niet in mijn meest overtuigende vorm zo te zien.

We waren bij het amendement van het CDA en het feit dat we wel degelijk proberen om voor Pukkemuk een situatie te creëren die marktconform, maar toch wel aantrekkelijk is. We hebben Pukkemuk een aantal aanbiedingen gedaan. Daar heb ik u in de themabijeenkomst ook al in meegenomen. We hebben, omdat we nu in de sloffase zitten van het financieringstraject, al aangeboden om bijvoorbeeld nu al de rente vast te kunnen klikken in plaats volgende maand, als we proberen de leningsovereenkomst te gaan sluiten. Dat is een keuze die de ondernemer kan maken. Wij vinden het ook heel belangrijk dat bijvoorbeeld de ondernemer een deel van de lening versneld kan aflossen zonder boete. Dat kan ook. Dus we zijn echt wel mee aan het denken.

En punt 3, dat is het amendement van het CDA: het is niet zo dat gedurende de volledige leningstermijn van 20 jaar de rente hetzelfde moet blijven. Het is eigenlijk hetzelfde als bij je hypotheek thuis. Je kunt kiezen voor een termijn waarin de rente vast is. We hebben eerder al, dat heb ik ook tijdens de themabijeenkomst verteld, Pukkemuk aangeboden: 10, 15 of 20 jaar, u mag zelf kiezen. Daar zit natuurlijk wel een rentepercentage aan dat kan verschillen, maar overigens valt dat tegenwoordig wel mee. In principe hoeft dat rentepercentage niet gelijk te zijn. In uw amendement vraagt u of het ook iets korter kan dan vijf jaar. Dat kan. Zoals het in uw amendement staat, is het mogelijk. Ik wil er wel twee dingen over zeggen. Allereerst: het garandeert niet dat Pukkemuk een lagere rente krijgt als die rente herzien wordt. Want stel dat de basisrente op dat moment hoger is dan nu, dan kan de risico-opslag misschien wel lager zijn, maar dan kun je toch op een hogere rente uitkomen. Dus het is een keuze die ook risico's met zich mee kan brengen. En twee: de ondernemer moet de keuze maken. U mag het amendement indienen, ik beschouw het dan als een oproep om die optie te bieden. Maar als de ondernemer straks zegt "doe mij maar 20 jaar", dan is het 20 jaar. Dat zijn de twee dingen die ik daarover wilde zeggen.

De **voorzitter**: Bent u bijna in de afronding? Want u bent al wel door uw tijd heen.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik dacht het al, voorzitter, maar dit was ook mijn laatste zin. Amendement A23 krijgt de appreciatie 'geen bezwaar'.

De **voorzitter**: Dank u wel. En daarmee zijn we aan het einde gekomen- Nou..., één vraag dan! Kijk, iedereen wil ondertussen een beetje tempo maken en volgens mij hebben we net al een uitgebreide bespreking gehad. Mijnheer Holleman.

De heer **Holleman** (VVD): Dank u wel. Nog één vraag over het amendement van het CDA. U zegt 'geen bezwaar', maar betekent dit dat dit ook bij andere leningen plaatsvindt? Kortom, is dit staand beleid? Dat vind ik wel belangrijk te weten om tot een goede beoordeling te kunnen komen.

De **voorzitter**: Een kort antwoord.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, het is staand beleid. Bij Eindhoven Airport bijvoorbeeld hebben we ook aangeboden dat de termijn van de lening niet gelijk hoeft te zijn aan de termijn van de rente. Dus dat is hetzelfde, ja.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van deze bespreking. We gaan naar de laatste bespreking. Zo meteen hebben we nog de stemming en er staan ook mensen op ons te wachten, dus ik verzoek u daarmee rekening te houden.

Aan de orde is het Statenvoorstel 82/22.

82/22 Rapporten Zuidelijke Rekenkamer 'Vervolgonderzoek Informatieveiligheid Provincie Noord-Brabant' en 'Informatietoegankelijkheid Provincie Noord-Brabant'

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Janssen.

De heer **Janssen** (VVD): Dank, voorzitter. De VVD is blij met de rapporten 'Vervolgonderzoek Informatieveiligheid Provincie Noord-Brabant' en 'Informatietoegankelijkheid Provincie Noord-Brabant' en dankt de Zuidelijke Rekenkamer voor dit goede werk en beide rapporten.

Voor wat betreft de informatieveiligheid: informatieveiligheid is enorm belangrijk en wordt alleen maar belangrijker. Data is key, maar het brengt ook risico's met zich mee en er moet altijd voor worden zorggedragen dat juist wordt omgegaan met die data. Dit moet continu een aandachtspunt blijven. Goed om te zien, en onze complimenten, dat in korte tijd grote stappen zijn gezet, waarbij informatieveiligheid naar een hoger plan is getild. Trots zijn we dat we als enige provincie twee certificeringen hiervoor hebben ontvangen. De VVD onderschrijft het rapport, neemt de aanbevelingen graag over en roept GS op dit ook te doen.

Blij zijn we ook met het andere rapport over de informatietoegankelijkheid. We onderschrijven de bevindingen en dragen GS op een plan op te stellen voor de aandachtspunten in dit rapport, en dat te doen vóór het zomerreces van 2023.

Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Ik zal het snel doen, voorzitter. De Zuidelijke Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar informatieveiligheid en informatietoegankelijkheid bij onze provincie. Daaruit volgen een aantal aanbevelingen en aandachtspunten, deels gericht aan PS, deels aan GS. Informatievoorziening is gewoon een belangrijke voorwaarde voor goed overheidsbeleid. Aan de ene kant moet informatie veilig worden beheerd, aan de andere kant moet informatie toegankelijk genoeg zijn. Wat D66 betreft moeten we dus de aanbevelingen om de risico's en de mogelijke gevolgen van beveiligingsinbreuken voor de provincie zeer ter harte nemen. Informatieveiligheid is immers een onderwerp dat meer en meer de aandacht vraagt op heel veel plekken, niet alleen hier. Ook de informatieverstrekking en voorlichting vanuit de provincie zijn thema's die uitermate belangrijk zijn om aandacht voor te blijven hebben en daarom gaat D66 sowieso akkoord met het voorstel om GS op te dragen om vóór de zomer van 2023 met een implementatieplan te komen met betrekking tot de informatietoegankelijkheid. We stemmen er ook mee in om de aanbevelingen van de ZRK over informatieveiligheid over te nemen. Wel moet ons van het hart –dat hebben we de ZRK ook al laten weten in de themabijeenkomst – dat wij de aanbevelingen behoorlijk open deuren vinden.

Dat was het.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Phillipart.

De heer **Philippart** (GL): Voorzitter, goedenavond. Ook ik zal het kort houden. U kent mij als een man van weinig woorden.

De kans is reëel dat de provincie Noord-Brabant op enig moment slachtoffer wordt van een cyberaanval. En voor iedereen die zich afvraagt wat cybercriminelen in de Brabantse systemen hebben te zoeken, wil ik kort

aandacht besteden aan wat momenteel bij onze zuiderburen in Antwerpen gebeurt. Daar liggen al meer dan tien dagen de systemen plat van de politie, van de stadskantoren, van de musea en vele andere publieke diensten. Meer dan een halve terabyte aan persoonlijke data, paspoorten, biomedische gegevens, financiële documenten, salarisadministratie, voedingsgegevens van kinderen op kinderopvangen, parkeervergunningen, overlijdensattesten en ga zo maar door, zijn in handen van de hackers. Het hackerscollectief Play heeft hiervoor de verantwoordelijkheid opgeëist en eist losgeld, anders komt alles online te staan. Een van de grootste oorzaken hiervan was dat in Antwerpen alle databases waren gecentraliseerd. De hackers hoefden eigenlijk alleen maar de hoofdservers binnen te dringen en ze hadden toegang tot alle publieke data. De vraag is dus: hoe is dit in Brabant geregeld? Tijdens de informatiebijeenkomst met de ZRK gaven zij aan niet te hebben gekeken of de systemen centralistisch dan wel decentralistisch waren geordend, überhaupt niet. Wij vinden dat zorgwekkend en vragen ons af of dit onderzoek wel breed, c.q. diep genoeg is geweest. Ook op de vraag hoe de principes van Privacy by Design waren geregeld bleef de ZRK het antwoord schuldig. Om u een idee te geven: Privacy by Design is dat je al in het ontwerp rekening houdt met hoe je de privacyaspecten technisch kunt borgen, om zo'n ellende als in Antwerpen te voorkomen. De centrale structuur is hier een voorbeeld van.

Ik rond af. Willen GS toezeggen te onderzoeken hoe de ordening in onze eigen databases is geregeld en als wij slachtoffer worden van een aanval, hoe kwetsbaar wij dan zijn in al onze databases? Kunnen GS toezeggen dat we een penetratietest uit gaan voeren over de robuustheid van onze data?

Voorzitter, dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. De PVV vindt dat deze rapporten van de ZRK de scherpste missen die wij gewend zijn van de ZRK. De gekozen onderzoeksmethodiek is een gotspe. Binnen de provincie was bijvoorbeeld de enige geïnterviewde voor het onderzoek naar de informatieveiligheid de Chief Information Officer. Voorzitter, zoiets verzin je niet! Zo wordt in het rapport over de informatieveiligheid geconcludeerd dat het wel goed zit met de opvolging van de opdrachten en aanbevelingen uit 2018, maar de onderbouwing mankeert in een aantal opzichten, bijvoorbeeld de opdracht om op de kortst mogelijke termijn te komen tot een samenhangende informatievisie en informatiebeveiligingsvisie. Hieraan is volgens de rapportage voldaan, want er is een datavisie vastgesteld. Voorzitter. Die datavisie ging over de manier waarop de provincie met ondersteuning van data beleid kan optuigen. Zoals de PVV betoogde bij de behandeling van die datavisie in 2019, ging die helemaal niet over belangrijke zaken als ICT-governance, visie op architectuur en sourcing, de naleving van privacy-issues of informatieveiligheid. Intussen werden wel de bestaande kaders voor ICT-governance en informatiebeleid door het putje gespoeld. Daarmee is de afrekenbaarheid ten aanzien van die onderwerpen zeer verslechterd.

Hoe het nu werkelijk staat met de informatieveiligheid, moeten we eigenlijk maar raden. Of toch niet? Loop voor de aardigheid maar eens door het provinciehuis en je vindt her en der papierbakken boordevol informatie die te bestempelen is als een datalek. En hoe zit het met de veelheid aan legacy-software? Is dat al opgelost, voorzitter? Weet de provincie intussen hoeveel systemen er eigenlijk zijn? En is het verwerkingsregister actueel en compleet? Ik stelde die laatste vraag onlangs. Het antwoord is een theoretisch verhaal over hoe het verwerkingsregister periodiek moet worden geactualiseerd. Op de vraag of het momenteel compleet en actueel is heb ik dus geen antwoord gekregen. Is er trouwens inmiddels al een privacybeleid, voorzitter?

Dan informatietoegankelijkheid-

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Philippart.

De heer **Philippart** (GL): Ja, ik was benieuwd of mevrouw Van der Kammen wel eens in de containers duikt waarin die papieren liggen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik zou de collega willen uitnodigen: kijk er af en toe ook eens in en constateer dan op basis daarvan of het wel goed is gesteld met de informatieveiligheid in deze toren.

De heer **Philippart** (GL): Ik neem aan dat dan het antwoord 'ja' was, want u zei "kijk er óók eens in". Maar heel veel informatie is gewoon publiek toegankelijk hier in de provincie. Dus even voor mijn beeld: u duikt in zo'n container en u checkt vervolgens of die paperassen ook daadwerkelijk onder een datalek vallen, want die mochten niet zijn gepubliceerd? Komt het daar op neer wat u zegt?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Nou, als je hier door het provinciehuis loopt, zie je her en stapeltjes papier op een tafel, bij een kopieermachine, enzovoort. Er ligt de meest interessante informatie gewoon rond te slingeren.

De heer **Philippart** (GL): Inderdaad, maar sommige informatie is openbaar, andere niet. Als u in die container zit, checkt u volgens mij niet allemaal of die wel of niet openbaar is. Ik denk niet dat het allemaal als een datalek kan worden getypeerd.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen, in de afronding, want u bent door uw tijd heen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dat was mijn stelling overigens ook niet.

Dan informatietoegankelijkheid. Feit is dat de provinciearchivaris al jarenlang de noodklok luidt over de archivering en informatietoegankelijkheid, waarbij bijvoorbeeld stelselmatig blijkt dat er nog volop met oude netwerkschijven wordt gewerkt en de informatie niet goed beheerd is. Ook in dat licht bezien had het rapport van de ZRK echt scherper mogen zijn. De aanbevelingen blijven hangen op het niveau van open deuren. Voorzitter, daarom een aantal amendementen op dit voorstel.

Amendement A26-2022: Rapporteren over afwikkeling aanbevelingen

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op vrijdag 16 december 2022, ter bespreking van Statenvoorstel 82/22 Rapporten Zuidelijke Rekenkamer "Vervolgonderzoek Informatieveiligheid Provincie Noord-Brabant" en 'Informatietoegankelijkheid Provincie Noord-Brabant';

besluiten in ontwerpbesluit 82/22 B:

'b. Gedeputeerde Staten te verzoeken de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer aan hun adres over te nemen, te weten: gezien de risico's en mogelijke gevolgen van beveiligingsinbreuken voor de provincie, hun handelen op het terrein van informatieveiligheid op de ingeslagen weg voort te zetten en continuïteit van de ingevulde verruimde capaciteit te waarborgen'

te wijzigen in:

'b. Gedeputeerde Staten te verzoeken de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer aan hun adres over te nemen, te weten: gezien de risico's en mogelijke gevolgen van beveiligingsinbreuken voor de provincie, hun handelen op het terrein van informatieveiligheid op de ingeslagen weg voort te zetten en continuïteit van de ingevulde verruimde capaciteit te waarborgen en over de afwikkeling van deze aanbevelingen eens per jaar middels een Statenmededeling of memo aan PS te rapporteren'."

Patricia van der Kammen, PVV.

Amendement A27-2022: Verbeteren informatietoegankelijkheid en informatievoorziening

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op vrijdag 16 december 2022, ter bespreking van Statenvoorstel 82/22 Rapporten Zuidelijke Rekenkamer "Vervolgonderzoek Informatieveiligheid Provincie Noord-Brabant" en 'Informatietoegankelijkheid Provincie Noord-Brabant';

besluiten in ontwerpbesluit 82/22 8:

'Artikel 2 Rapport Zuidelijke Rekenkamer Informatietoegankelijkheid Provincie Noord- Brabant Provinciale Staten besluiten ten aanzien van het rapport van bevindingen van de Zuidelijke Rekenkamer over informatietoegankelijkheid Gedeputeerde Staten op te dragen om voor het zomerreces van 2023 een plan op te stellen voor de implementatie van de aandachtspunten uit het rapport en hierover Provinciale Staten te informeren'

te wijzigen in:

'Artikel 2 Rapport Zuidelijke Rekenkamer Informatietoegankelijkheid Provincie Noord- Brabant Provinciale Staten besluiten ten aanzien van het rapport van bevindingen van de Zuidelijke Rekenkamer over informatietoegankelijkheid Gedeputeerde Staten op te dragen:

- a. om nog voor de verkiezingen een plan op te stellen voor de implementatie van de aandachtspunten uit het rapport en hierover Provinciale Staten te informeren;
- b. een GRC¹-functie (inclusief onafhankelijke auditfunctie) met bijzondere aandacht voor thema's rondom informatieveiligheid, informatievoorziening en archivering in te richten;
- c. de bepalingen van de WOO na te leven;
- d. PS tweemaal per jaar te informeren over de stand van zaken rondom informatievoorziening en informatieveiligheid, inclusief de kwaliteit van archivering'."

1 Governance, Risk and Compliance

Patricia van der Kammen, PVV.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Wij konden ons vinden in de aandachtspunten voor informatietoegankelijkheid. We zullen dan ook voor het voorstel stemmen. Maar we zijn wel gefocust op de omgang met informatieaanvragen in het kader van de WOO en de WOB. Toegankelijkheid is wat ons betreft breder dan enkel informatie die in eerste instantie niet openbaar is. Onze ervaring is dat de informatietoegankelijkheid behoorlijk is verbeterd met het nieuwe Stateninformatiesysteem. Dat mocht ook wel; we hebben het er eerder al over gehad. Toch zijn er nog steeds verbeterpunten en ook punten die zijn verslechterd. Zo is het in de praktijk vrij lastig om bepaalde onderdelen terug te vinden in de video's van PS-vergaderingen. Voorheen werden sprekers getagd en kon je daarop filteren. Ook is er geen ondertiteling meer, waardoor de toegankelijkheid voor slechthorenden is verslechterd. Waarom is dat allemaal verdwenen? Ook is er een trend gaande om Statenstukken te publiceren als een pdf waarin geen tekst is te selecteren en kopiëren. Dat maakt het onnodig lastig om Statenstukken serieus te verwerken, ook voor burgers en organisaties. We kijken dan ook uit naar de aanpassingen van de informatievoorziening die de organisatie voorziet op basis van dit rapport, om zo meer transparantie en toegankelijkheid te creëren. Dank u wel.

De **voorzitter**: Hartelijk dank. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voorzitter, even vanaf hier. 50PLUS heeft hier niets nieuws meer aan toe te voegen. Dus ik zie verder af van mijn spreektijd.

De **voorzitter**: Dank u wel. De gedeputeerde heeft even tijd nodig om de amendementen te lezen. Ik schors daartoe de vergadering.

(Schorsing (18.40-18.42))

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. Ik geef het woord aan gedeputeerde Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (GS, VVD): Dank u wel en vooral ook dank voor de aandacht die er op dit late tijdstip nog is voor informatie toegankelijkheid en informatieveiligheid, zeker als we weten dat de partners staan te wachten op u.

Er liggen eigenlijk twee hele mooie rapporten voor, waarin indirect ook complimenten staan voor de goede manier waarop het gesteld is met het informatiebeheer hier in huis. Toch is het mooi dat er altijd wel aanbevelingen en aandachtspunten meegegeven kunnen worden, zodat we nog meer kunnen verbeteren. Op 2 december heeft een informatiebijeenkomst plaatsgevonden, waarin de Zuidelijke Rekenkamer, die ten dienste staat van Provinciale Staten, een presentatie heeft gegeven en u de mogelijkheid heeft gehad om vragen te stellen.

Uw vraag, en dan reageer ik even op de inbreng van de heer Philippart van GroenLinks, of het rapport wel diep genoeg is, is een vraag die u toch echt bij de programmaraad moet neerleggen en bij de Zuidelijke Rekenkamer. Maar u had ook nog twee andere vragen, bijvoorbeeld als het ging om de toezegging, waar ook om gelachen werd, om een penetratietest te doen om de robuustheid van onze systemen te testen. Nou, de provincie voert al op reguliere basis zogenaamde pentesten, of kwetsbaarheidsscans, uit. Dat doen we van de ene kant met software die we zelf hebben aangeschaft, maar we laten het ook wel eens door andere partijen doen. We weten natuurlijk wel dat dat momentopnamen zijn, maar we proberen dit zoveel mogelijk te monitoren, en dan kijken wij op die manier ook of het nog zinvol is om andere software aan te schaffen.

Als het gaat om de vraag over de database, kan ik zeggen dat conform de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) de infrastructuur van de provincie geregeld is. Zo hebben we die ingeregeld en ook de databases zijn ingeregeld op grond van de eisen van die AVG. Als er aanvallen zijn bij andere overheidsinstellingen of commerciële partijen, proberen wij ook altijd te kijken wat de oorzaak is van zo'n aanval, en daar proberen wij dan weer lessen uit te trekken voor onze eigen organisatie. Wij hebben ook een actief interprovinciaal uitwisselingsbeleid over hoe om te gaan met eventuele kwetsbaarheden.

Dan liggen er nog twee amendementen voor-

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Philippart.

De heer **Philippart** (GL): Dank. Ik zal voortaan ook het woord 'pentest' gebruiken! Met die andere vraag hebben wij ook willen vragen of wij er zicht op hebben hoe centralistisch of decentralistisch onze databases zijn geworden. Ik noemde eerder al het voorbeeld van Antwerpen. Die voldoen ook aan die AVG en die dachten ook veilig te zijn, maar tien dagen geleden is gebleken dat door één server binnen te dringen alle servers toegankelijk werden. Daarom was ik benieuwd of wij weten hoe die ordening is. Dat heb ik nog niet terug gehoord in uw antwoord.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (GS, VVD): Vindt u het goed als ik daar later op terugkom? Want dat schud ik ook niet zo uit mijn mouw.

De heer **Philippart** (GL): Zeker.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (GS, VVD): Het is inderdaad goed om ook van anderen te leren. Het voorbeeld dat u noemde is er ook voor ons een om te bekijken.

Dan de twee amendementen. Mevrouw Van der Kammen maak ik weer een compliment voor het feit dat zij altijd zo betrokken is en het beste voorheeft met onze organisatie. Als het gaat om A26, geef ik 'oordeel Staten', want het is eigenlijk ook úw Zuidelijke Rekenkamer. Ook A27 geef ik 'oordeel Staten', waarbij ik wel wil zeggen dat het wel heel kort dag is om nog voor de verkiezingen hiervoor met een plan te komen. De bepalingen van de WOO proberen wij zoveel mogelijk na te leven. Dat is ook uitgelegd tijdens die informatiebijeenkomst.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door mevrouw Van der Kammen, schat ik zomaar in. Ja.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, dank je wel. Ik kreeg even de indruk dat de gedeputeerde naar de afronding van haar termijn ging, maar ik had best wel veel vragen gesteld waarbij ik heel benieuwd was naar het antwoord.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (GS, VVD): In mijn optiek waren het meer statements.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Het waren best serieuze vragen.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (GS, VVD): Als u die bedoelt over het datalek, dat hier papieren rondslingeren-

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Nou, ik had er nog een aantal meer, bijvoorbeeld: hoe zit het met de veelheid aan legacy-software, of dat al opgelost is, is het verwerkingsregister actueel en compleet? Dat soort vragen, en daarvan heb ik er toch een flink aantal gesteld.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (GS, VVD): Omdat ze zo technisch waren, dacht ik dat het statements waren van u, maar dan is het wellicht beter dat u ze als technische vragen indient, want ook die schud ik niet zo uit mijn mouw.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Ik vind het geen technische vragen, want hier hebben we het al ongelooflijk vaak over gehad, de bevindingen die er her en der zijn. Ik zou graag echt een politiek-inhoudelijk antwoord willen.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (GS, VVD): Dat moet ik u bij dezen schuldig blijven.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (GS, VVD): Ik ben klaar.

De **voorzitter**: Oké. Dan zijn we daarmee gekomen aan het einde van de inhoudelijke bespreking vandaag. Ik sluit daarover de beraadslagingen. Ik denk, maar dan kijk ik even naar de griffie, dat we meteen tot stemming kunnen overgaan.

Stemming

De **voorzitter**: Ik begrijp dat we kunnen gaan stemmen. De vergadering wordt derhalve ook vervolgd. Daarbij deel ik u mede dat de heer Philippart heeft aangegeven zich te onthouden van stemming bij Statenvoorstel 72/22, Actualisatie businesscase Natuurnetwerk Brabant, in verband met een lopende subsidieaanvraag van het GOB door Stichting Juniper, ingediend door hem als gemachtigde door het bestuur. Het is goed dat te weten.

U weet hoe de stemming gaat met betrekking tot de drie knoppen. Ik heb zojuist een punt gemaakt met betrekking tot de 'Onthouden'-knop. Die kunt u alleen gebruiken als u een beroep doet op artikel 28 van de Provinciewet. U weet het: u kunt uw stem nog wijzigen zolang de stemming niet gesloten is. Als de stemming gesloten is en u heeft verkeerd gestemd, dan hoor ik het graag; dan kunt u dat niet meer veranderen, maar kan wel worden gemeld dat het verkeerd is gegaan en dan is dat wel geregistreerd. De heer Heijmans?

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter, voor alle zekerheid. Ik kan me voorstellen dat u niet van plan bent te stemmen over het bekrachtigen van de geheimhouding ten aanzien van Eindhoven Airport, maar wij zouden daar graag stemming over willen, omdat wij daarover een stemverklaring willen afleggen.

De **voorzitter**: Ik heb net in de agendacommissie met u afgesproken dat ik bij elk onderwerp de suggestie zal doen om bij acclamatie te besluiten. Als u wenst dat er toch over gestemd wordt, kunt u dat ter plekke aangeven. Zo hadden we het volgens mij afgesproken, maar dan weet ik nu alvast dat we gaan stemmen over Eindhoven Airport. Ik loop er gewoon langs en ga ervan uit dat ik een aantal zaken bij acclamatie kan afdoen, maar ik ga het ter plekke eventjes beoordelen.

Aan het einde van elk onderwerp, dus per blokje, ga ik vragen of u behoefte heeft aan een stemverklaring. Dan gaan we nu over tot stemming. Het eerste wat ik in stemming breng is de actuele motie M197, 'Warme Kamers'.

Actuele motie SP over Warme Kamers

De **voorzitter**: De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. 39 voor en 7 tegen en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Spapens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden De Bie, Boon, Van Hattem, Jansen, mw. Van der Kammen, Van der Meeren, Rutjens.

De **voorzitter**: Is er iemand die een stemverklaring wenst af te leggen? Ja, ik zie de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Voorzitter. Wij hebben tegengestemd, omdat het hier gaat om symptoombestrijding en de motie eigenlijk overbodig is, want het provinciehuis is al open.

De **voorzitter**: Andere stemverklaringen? Ja, de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dezelfde stemverklaring als de heer Rutjens.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. Dat zijn ze, denk ik hè? Ja.

Dan gaan we naar Statenvoorstel 80/22, de slotwijziging.

80/22 Slotwijziging 2022

De **voorzitter**: Als eerste gaan we stemmen over het ontwerpbesluit van het Statenvoorstel. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Voor 38, tegen 8 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Spapens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden De Bie, Boon, Van Hattem, Jansen, mw. Van der Kammen, Van der Meeren, Rutjens, mw. Vlasveld.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar motie M198, 'Geen Brabants belastinggeld voor islamitische of interculturele organisaties. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. 6 voor, tegen 40 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden De Bie, Boon, Van Hattem, Jansen, mw. Van der Kammen, Van der Meeren.

Tegen hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Rutjens, Spapens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? Dat is niet het geval.

Dan gaan we naar Statenvoorstel 70/22; dat gaat over Pukkemuk.

70/22 Procedure wensen en bedenkingen inzake een geldlening uit de immunisatieportefeuille aan Stichting Belevenispark Pukkemuk voor realisatie van een vakantiepark met bijbehorende centrale voorzieningen

De **voorzitter**: Allereerst gaan we stemmen over een aantal amendementen. Als eerste stemmen we over amendement A25, 'Gelijke monniken, gelijke kappen'. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Voor 12, tegen 34 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, De Bie, Boon, Van Hattem, Heijmans, Jansen, mw. Van der Kammen, mw. Koopman, Van der Meeren, Van Pinxteren, Spapens.

Tegen hebben gestemd de leden Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, De Heer, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, mw. Renders, Rutjens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart.

De **voorzitter**: Het volgende amendement dat aan de orde is, is A24, 'B2-rating voor Pukkemuk'. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Voor 15, tegen 31 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, De Bie, Boon, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, Van Hattem, Heijmans, Jansen, mw. Van der Kammen, mw. Koopman, Kutlu, Van der Meeren, Van Pinxteren, Spapens.

Tegen hebben gestemd de leden Bolders, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, De Heer, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland,

Paantjens, Philippart, mw. Renders, Rutjens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we over naar de stemming over amendement A23, 'Risicoprofiel voor Pukkemuk'. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Voor 38, tegen 8 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden De Bie, Bolders, Boon, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Hendriks, Holleman, Hordijk, Jansen, Janssen, mw. Van der Kammen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, mw. Renders, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Heijmans, mw. Koopman, Van Pinxteren, Rutjens, Spapens, mw. Vlasveld.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar het intussen geamendeerde ontwerpbesluit Statenvoorstel 70/22. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Voor 40, tegen 6 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, De Bie, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Spapens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Boon, Van Hattem, Jansen, mw. Van der Kammen, Rutjens, mw. Vlasveld.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben gestemd tegen alle amendementen van de risicorating, omdat dat geen politieke keuze zou moeten zijn.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Wij hebben tegen het voorstel gestemd, omdat wij wel wensen en bedenkingen hebben, namelijk de wens en bedenking die in ons eigen amendement stond.

De **voorzitter**: Anderen nog met een stemverklaring? Ja, de heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Bij A23 heb ik tegengestemd, maar dat had 'voor' moeten zijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. Anderen nog? Dat is niet het geval.

Dan gaan we naar het Statenvoorstel 82/22, de rapporten van de Zuidelijke Rekenkamer.

82/22 Rapporten Zuidelijke Rekenkamer 'Vervolgonderzoek Informatieveiligheid Provincie Noord-Brabant' en 'Informatietoegankelijkheid Provincie Noord-Brabant'

De **voorzitter**: Eerst een tweetal amendementen. Het eerste amendement waarover we gaan stemmen is amendement A26, 'Rapporteren over afwikkeling aanbevelingen'. De stemming is geopend.
De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 28 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, De Bie, Boon, mw. Van Diemen-Vereijken, Van Hattem, Heijmans, Jansen, mw. Van der Kammen, mw. Koopman, mw. Van der Linden, Ludwig, Van der Meeren, Philippart, Rutjens, Spapens, Verkade, mw. Vlasveld.

Tegen hebben gestemd de leden Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, De Heer, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, Kutlu, mw. Leeger, Manders, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Van Pinxteren, mw. Renders, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, mw. Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar A27, 'Verbeteren informatietoegankelijkheid en informatievoorziening'. De stemming is geopend.
De stemming is gesloten. Voor 6, tegen 40 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Boon, Van Hattem, Jansen, mw. Van der Kammen, Rutjens, mw. Vlasveld.

Tegen hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, De Bie, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Spapens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Zwart.

De **voorzitter**: Aan de orde is vervolgens ontwerpbesluit Statenvoorstel 82/22 zelve. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Iedereen is voor, dus 46 stemmen voor en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, De Bie, Bolders, Boon, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Jansen, Janssen, mw. Van der Kammen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Rutjens, Spapens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart.

De **voorzitter**: Ik stel vast dat niemand een stemverklaring wenst af te leggen.
Dan komen we bij de onderwerpen die voor acclamatie waren geagendeerd, maar ik ga even de verschillende voorstellen langs.

Hamerstukken

72/22 Actualisatie Businesscase Natuurnetwerk Brabant (NNB) / Groen Ontwikkelfonds (GOB)

De **voorzitter**: Kan dit Statenvoorstel bij acclamatie worden aangenomen, met de aantekening die ik zojuist heb gemaakt? Dat is niet het geval. Dan gaan we stemmen over ontwerpbesluit Statenvoorstel 72/22, Actualisatie Businesscase Natuurnetwerk Brabant. De stemming is geopend.
De stemming is gesloten. Voor 40, tegen 5 en zoals bekend 1 onthouding.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, De Bie, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Van Pinxteren, mw. Renders, Spapens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Boon, Van Hattem, Jansen, mw. Van der Kammen, Rutjens.

De heer Philippart heeft zich van stemming onthouden.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? Dat is niet het geval.
Dan ga ik naar Statenvoorstel 85/22.

85/22 Vierde wijziging Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Provinciale Staten Noord-Brabant 2018

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan stemming? Ja. Dan gaan we daarover stemmen. De stemming is geopend.

De stemming is gesloten. Voor 45, tegen 1.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, De Bie, Bolders, Boon, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, Van Hattem, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Jansen, Janssen, mw. Van der Kammen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Spapens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart.

Tegen heeft gestemd het lid Rutjens.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? Mijnheer Rutjens, ga uw gang.

De heer **Rutjens** (Groep Rutjens): Wij hebben het er in de fractie over gehad en we vinden dat we niet meer geld moeten uitgeven als provincie, dus ook hieraan niet.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga ik kijken of iemand behoefte heeft aan stemming over Statenvoorstel 65/22.

65/22 Wijziging verordeningen Reglementen voor de waterschappen

De **voorzitter**: Niemand heeft behoefte aan stemming. Dan kunnen we deze bij acclamatie afdoen.
Dan gaan we naar Statenvoorstel 75/22.

75/22 Tweede wijziging Verordening grondwaterheffing Noord-Brabant

De **voorzitter**: Er is behoefte aan stemming. De stemming is geopend over dat onderwerp.
De stemming is gesloten. Voor 41, tegen 5.

Voor hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, De Bie, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, De Heer, Heijmans, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, mw. Koopman, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Spapens, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Boon, Van Hattem, Jansen, mw. Van der Kammen, Rutjens.

De **voorzitter**: Is er behoefte aan een stemverklaring? Dat is niet het geval.
Er was al stemming gevraagd over het Statenvoorstel 79/22.

79/22 Bekrachten geheimhouding second opinion inzake het kredietrisico op de geldlening aan Eindhoven Airport voor realisatie verbeterde terminal

De **voorzitter**: De stemming is geopend.
De stemming is gesloten. 36 voor, tegen 10.

Voor hebben gestemd de leden De Bie, Bolders, mw. Van Boxel-van Gruijthuijsen, Brouwers, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Gremmen, mw. Van der Hamsvoord-Huijbers, De Heer, Hendriks, Holleman, Hordijk, Janssen, Karaaslan, mw. De Kinkelder, Kutlu, mw. Leeger, mw. Van der Linden, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, mw. Meuwissen, Van Nuland, Paantjens, Philippart, Van Pinxteren, mw. Renders, Spooren, Stoop, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Verkade, mw. Vlasveld, mw. Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Altundal, mw. Arts, Boon, Van Hattem, Heijmans, Jansen, mw. Van der Kammen, mw. Koopman, Rutjens, Spapens.

De **voorzitter**: Heeft iemand behoefte aan een stemverklaring? Ja, de heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. De SP-fractie is tegen de geldlening aan Eindhoven Airport, dus zijn we ook tegen een second opinio en natuurlijk al helemaal tegen geheimhouding ervan, alhoewel wij ons natuurlijk wel gebonden achten aan een democratisch genomen besluit.

De **voorzitter**: Dank u wel. Anderen? Dat is niet het geval. Ik ga er stiekem van uit dat u niet wilt stemmen over de notulen van de vorige keer en over de lijst van ingekomen stukken.

78/22 Notulen vergadering Provinciale Staten 14 oktober 2022

83/22 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 16 december 2022

De **voorzitter**: Ik stel vast dat deze stukken bij acclamatie zijn vastgesteld.

Daarmee komen we aan het einde van deze vergadering. Ik wil iedereen danken voor de inbreng, dat geldt speciaal de mensen die hebben ingesproken en iedereen die deze inzet geleverd heeft. Laat alstublieft uw sprekers- en stempasje liggen.

Ik nodig u uit voor de kerstbijeenkomst in de Statenlounge en wens u een mooie kersttijd toe en alvast een goed begin van 2023.
Dank u wel.

Sluiting

De voorzitter sluit om 19.02 uur de vergadering.